

Ірина Багмут – Вікторія Штефуца

Українська мова
АДАПТОВАНІ ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ
Рівень B1–B2

Підручник для студентів-славистів

Bahmut Irina – Stefuca Viktória

Ukrán nyelv
ADAPTÁLT SZÖVEGEK OLVASÁSHOZ
Szint B1–B2

(Szlavisztikai hallgatóknak)

JATEPress
Szeged 2011

Szegedi Tudományegyetem
Сегедський науковий університет

Anyanyelvű lektorok – Рецензенти
dr. Kocsis Mihály – д-р Мігай Кочіш
dr. Sajtos Natália – д-р Наталія Шайтош

A könyv megjelenését
az Oktatási és Kulturális Minisztérium támogatta

Підручник виданий на кошти
Міністерства освіти та культури
Угорської Республіки

© Auctores, 2011

ISBN 978-963-306-103-9

Зміст

Передмова	5
Előszó	6
Мовленнєвий етикет	7
Світ на колесах	11
Боротьба зі смертю	14
Родина тигроловів	20
Різдво в пралісах	24
У місті	26
Поїздка до Києва	30
Три орли і мама	33
Сорочинські родичі	38
Подорож до нового життя	41
У гостях	43
Зміни на краще	46
Випадкова зустріч	47
Понад туманами	49
Здрастуйте!	53
Олександр Довженко	57
Лисиця	58
Море	61
Як виникло місто Лева	63
Дивак	65
Дядько Нікін	71
Знайомство	75
Михайло Петрович Драгоманов	79
Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова	81
Пікардійська терція	82
Загадка	84
Магічні числа	88
«Мертві», штучні і міжнародні мови	91
Міфологічні символи	93
Проблема двомовності у світі і в Україні	95
Символи України	98
Феноменальне явище	100
Українська мова у XVI–XX століттях	103
Природа України	107
Парк замків та оборонних споруд	111
Якою буде зима?	113
Глобальне потепління в Європі	116
7 природних чудес України	118
7 чудес України	121
Два технічні «Оскари»	123
Вихідці з України за «Оскарами»	127

Опитування	129
Українська молодь і волонтерство	131
«Борщ-фест»: і рекорд, і смакота	135
Рекорди України	138
Проблема трудової міграції	141
Спорт як шлях до здоров'я	147
Мандрівка на 13 місяців	150
Дайте молоді шанс	152
Антропологічні риси українців	157
Без пафосу та гонору	162
Кшталт	166
Край лемків	168
Медичні професії	172
Салют Галілею	175
Школа життя по-українськи	178
Три погляди на Україну	183
Україна очима італійця	189
Німкеня, яка рекламує Україну	194
Україна очима новозеландця	198
Посол Великобританії про Україну	202
Україна очима американців	205
Історичний нарис	209
Тріада Юрія Шевельова	213
Туризм в Україні	216
Навчання і практика	220
Нас багато	223
Людина і тривалість життя	224
Глобальні екологічні проблеми	226
Демографічна ситуація у світі та Україні	230
Українське питання	235
Використані джерела	250

Передмова

Пропонований підручник створений для курсу «Читання текстів» у системі підготовки студентів-славістів, які вивчають українську мову за основною та додатковою спеціальностями в Сегедському науковому університеті. Оригінальні тексти різноманітних стилів та жанрів були попередньо адаптовані до мовних рівнів B1–B2 і призначені для студентів-бакалаврів 2–3 року навчання (IV–V семестри). Текстовий матеріал охоплює різні теми, актуальні проблеми та дозволяє засвоїти лексичний мінімум відповідно до програми підготовки студентів-україністів.

До кожного тексту подано українсько-угорський словник () , у якому представлені комунікативні ланцюжки та стійкі мовні конструкції, а також словник синонімів та мовних варіантів (!). З метою перевірки розуміння прочитаного за змістом кожного тексту складено запитання (?).

Підручник буде цікавим не лише для студентів, які вивчають українську мову, але й тих, хто, володіючи українською мовою, прагне більше дізнатися про культуру, історію, видатних особистостей і досягнення українців.

Сегед, 29 березня 2011 року

Előszó

Jelen segédlet a Szegedi Tudományegyetem szlavisztika alapszakos, az ukrán nyelvet akár szakirány, akár specializáció keretében tanuló hallgatói számára készült. A különböző stílusú és műfajú eredeti szövegeket a B1–B2 nyelvi szinthez adaptáltuk és a 2. és 3. éves hallgatók „Szövegolvasás” kurzusához (IV–V. félév) ajánljuk. A szöveganyag különféle témákat, időszerű problémákat ölel fel és az ukrán filológiát tanuló hallgatók képzési programjával összhangban lévő szókincsbeli minimum elsajátításához járul hozzá.

Mindegyik szöveghez tartozik egy – kommunikációs láncolatokat és állandósult nyelvi szerkezeteket tartalmazó – ukrán–magyar szótár (☞), továbbá a szinonimák és a nyelvi variánsok szótára (!). Az olvasottak értésének ellenőrzése céljából minden szöveg tartalmához kapcsolódó kérdéseket állítottunk össze (?).

A segédkönyv nemcsak az ukrán nyelvet tanulók számára lehet érdekes, hanem azoknak az ukránul már beszélő olvasóknak is, akik szeretnének többet megismerni az ukránok kultúrájáról, történelméről, kiemelkedő személyiségeikről és sikereikről.

Szeged, 2011. március 29.

МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ

Кожна людина живе в суспільстві, а тому повинна знати правила поведінки в товаристві у різних ситуаціях. Ці правила називають етикетом. Їх вважають культурним обличчям нації.

Слово «етикет» запозичене в українській мові з французької через посередництво російської і польської. Воно походить від французької назви «ярлик», «етикетка». Колись так називали кілочок із папірцем, де були написані назва та ціна товару. Тепер це слово має ширше значення і означає «установлені норми поведінки та правила ввічливості в якому-небудь товаристві».

У першу чергу ввічливість виявляється в мові, тому існує поняття «мовленнєвий етикет». Це усталені мовні звороти, які використовують у певних життєвих ситуаціях. Ці мовні звороти відповідають національним культурним традиціям суспільства.

Українці, яким споконвіку притаманні такі риси, як гостинність, ввічливість, доброзичливість, виробили власну систему мовленнєвого етикету.

Щодня, зустрічаючись із людьми, ми вітаємося. Вітання належить до найуживаніших етикетних виразів. З його допомогою встановлюється контакт між людьми, визначаються їхні взаємини вдома чи на роботі, підтримуються дружелюбні стосунки.

Здавна в Україні, зокрема в сільській місцевості, існувала добра традиція: вітатися з людьми незалежно від їх знайомства. Це було ознакою вихованості та шляхетності.

Вибір вітального слова залежить від різних обставин. Уранці українці використовують такі слова, як «Добрий ранок!» або «Доброго ранку!». Вираз «Доброго ранку!» звучить набагато тепліше, ніж вираз «Добрий ранок!», хоча обидві форми є нормативними для сучасної української мови.

У своєму привітанні українці часто бажають людині не лише добра, а й здоров'я. Для цього існують такі вислови: «Доброго здоров'я!» та «Здрастуйте!» (останнє поширене на сході України). Форма вітання «Здоровенькі були!» набула в українській мові національного мовного колориту. В українців є ще одне своєрідне привітання, яке вживається між добре знайомими людьми, – «Моє шанування!». А коли заходять у хату, то кажуть: «Здрастуйте вам у хаті!»

Люди різного віку можуть вітатися по-різному. Молодь або добре знайомі колеги, ровесники часто вживають вітання: «Привіт!». Найуживаніші форми вітання американців та італійців: «Геллоу!» і «Чао!» можна почути і в українському молодіжному середовищі.

Люди старшого віку використовують більш урочисті вирази: «Моє вітання!», «Вітаю Вас!», а також виражають своє ставлення до людини, радість від зустрічі: «Радий Вас бачити!», «Як справи?», «Як здоров'я?». У святкові дні українці вітаються так: «Зі святом будьте здорові!», «З Новим роком!», «З

Різдвом Христовим!», «Христос воскрес!» тощо. Іноді вітання може містити елемент запрошення: «Ласкаво просимо!», «Просимо завітати!». У західних регіонах України поширеним є вітання «Слава Ісусу!». До цього часу зберігається в українській мові форма привітання людини, що зайнята якоюсь роботою: «Боже поможи!», «Бог на поміч!».

Аналогічними є форми привітання вдень і ввечері: «Добрий день!», «Доброго дня!», «Добридень!», «Добрий вечір!», «Доброго вечора!».

Різними є формули прощання в українській мові. Добре знайомі люди завершують зустріч такими мовними зворотами: «До побачення!», «До зустрічі», «На добраніч!», «Прощайте!». Серед найближчих друзів популярними є «Бувай!», «Пока!», «Па!». Одночасно можуть висловлювати різні побажання: «Усього найкращого!», «Бувайте здорові!», «На все добре!», «Ходіть здорові!», «Хай щастить!», «Бажаю Вам щастя і добра!», «Зичу радості, успіхів!», «Щасливо!», «Щасливої дороги!», «Хай збудуться Ваші мрії!».

Коли хочуть перервати розмову і залишити товариство, то використовують вирази: «Вибачте, мені час іти!», «На жаль, я поспішаю!».

У щоденному спілкуванні люди постійно звертаються один до одного. В українців здавна побутує ввічлива форма звертання на «ви» до незнайомих, до старших, зокрема й до батьків.

Традиційним звертанням на «ви» до своїх батьків діти виявляли свою повагу до рідних. Проте зараз ця форма вживається здебільшого в сільській місцевості, а також у деяких регіонах, бо більшість дітей в Україні зараз називають своїх батьків на «ти». Але звертання на «ти» до старших або незнайомих людей є неприпустимим.

Цікаво, якою є ця форма звертання в інших народів. Ви, очевидно знаєте, що в англійській мові немає займенника «ти», а є лише займенник «ви». А в польській мові, навпаки, дуже рідко вживається займенник «ви». Поляки при звертанні надають перевагу 3-й особі однини: «Чи пан читав цю книгу?».

Для української мови характерною особливістю є вживання кличного відмінка при звертанні, і це надає їй своєрідного мовного колориту.

Найчастіше при звертанні українці до імені додають шанобливу форму. Шаноблива форма звертання «пан» постійно вживалася в усній народній творчості, зокрема в колядках («Добрий вечір тобі, пане-господарю!»), веснянках («Весняночка-паняночка, де ти зимувала?»). Але згодом ця форма звертання була спотворена, прирівняна до слів «поміщик», «кріпосник» і перестала вживатися у побутовому мовленні, втративши первісне значення. До недавнього часу це звертання було поширене лише в західних регіонах України, а тепер відновлене на всій території України і широко вживається не лише в офіційних звертаннях («Вельмишановні пані та панове!»), а й у побуті («Пані Катерино!», «Пане Юрію!»).

Крім цього звернення, в українській мові відновилися інші звертання, які

використовують у різних ситуаціях: «Любі друзі!», «Шановні добродії!», «Дорогі колеги!», «Люди добрі!», а до масової аудиторії: «Високоповажне товариство!», «Вельмишановна громадо!», «Шановні громадяни!» тощо.

У кожній мові існують свої форми ввічливості, які називають ще «чарівними словами». Серед таких слів чемності, ввічливості найпоширенішими є «будь ласка», «прошу». Слово «прошу», яке більш поширене у західних регіонах, позначає і елементарне прохання, і задоволення, і захоплення.

Коли людина просить її вибачити чи хоче подякувати, то найчастіше живає такі форми: «перепрошую», «вибачте», «пробачте», «вибачайте», «дякую» і численні підсилювальні форми типу «красно дякую», «дуже дякую», «широ дякую», «сердечно дякую», «будь ласка», «прошу вибачити», «даруйте мені», а більше офіційно: «Дозвольте висловити подяку!», «Не знаю, як і дякувати Вам!», «Дуже Вам вдячні» тощо.

У народі кажуть: «Що не край – то звичай». Тому в різних народів є свої особливості в мовленнєвому етикеті. За цими особливостями народи світу поділяються на дві групи: до першої належать ті, в яких культура спілкування переважно виражається в мові (Англія, Німеччина, Швейцарія, Скандинавія), до другої – ті, у яких мовний етикет доповнюється жестами (Франція, Іспанія, Італія, Китай, Японія, арабські країни).

Різноманітними в народів є жести, які супроводжують мовні звороти. Якщо в українців при вітанні найпоширенішим є рукостискання, легкий уклін голови, скидання капелюха чи шапки, коли заходиш у хату, то в Західній Африці вітаються ударами долоні по грудях, а в Центральній Африці – поклонами і плесканням у долоні. Китайці, зустрічаючи один одного, тиснуть руки самі собі так, як сучасний оратор в українців часто вітає аудиторію. Єгиптяни прикладають руку до лоба, ніби віддаючи честь.

Поплескування по шії для арабів є дуже образливим, а американці при прощанні ударяють один одного по долоні. У Китаї та Японії рукостискання можливе лише серед рівних за соціальним статусом людей, в інших випадках усіх, хто стоїть на вищому соціальному щаблі, вітають ввічливим поклоном. А жителі півдня Європи, Південної Америки, країн Сходу під час зустрічі обов'язково цілуються.

Як бачимо, у різних країнах є відмінності у культурі спілкування, і їх потрібно знати під час зустрічі з іноземцями.

(Цимбалюк В.І. Український мовленнєвий етикет. – С. 46–50 // Цимбалюк В.І. Мова як генетичний код народу: Навч. посіб. для факультативних занять. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 176 с.)

культурне обличчя нації – a nemzet kulturális arca
через посередництво – közvetítés által
кілочок із папірцем – cövek papírral
установлені норми – a megállapított normák
у першу чергу – elsősorban
мовний зворот – nyelvi fordulat

виробити систему – kidolgozni a rendszert
встановлюється контакт – kontaktust létesíteni
підтримуються стосунки – viszonyokat fenntartani
незалежно від чогось – függetlenül vmitől
містити елемент запрошення – meghívó részletét tartalmazza
бути зайнятим якоюсь роботою – vmilyen munkával elfoglalni magát
висловлювати побажання – jókívánságokat kifejezni
перервати розмову – megszakítani a beszélgetést
виявляти повагу – tiszteletet tanúsítani
є неприпустимим – megengedhetetlen
надавати перевагу – elsőbbséget megadni
характерна особливість – jellemző tulajdonság
надавати своєрідного колориту – saját színezetet adni
бути спотвореним – elrontottá válni
бути прирівняним до чогось – hasonlítva lenni vmihez
втратити первісне значення – elveszíteni az elsődleges jelentését
бути поширеним – terjesztve lenni
культура спілкування – beszélgetés kultúrája
доповнюватися жестами – kiegészíteni gesztusokkal
рукостискання – kézfogás
скидання капелюха – sapka ledobása
удари долоні по грудях – kézzel verni a mellkasát
плескання у долоні – tapsolni
тиснути руки – kezet fogni
самі собі – önmagának
вітати аудиторію – köszönteni az auditoriumot
ударяти один одного по долоні – egymás tenyerébe csapni
рівний за соціальним статусом – azonos a szociális státusz szerint
в інших випадках – más esetben

?

1. Що таке «етикет» і яке походження цього слова в українській мові?
2. Що таке «мовленнєвий етикет»?
3. Які особливості вітання в українців?
4. Яким чином форма привітання українців залежить від соціального статусу, віку, аудиторії тощо?
5. Який український мовленнєвий етикет щодо прощання?
6. У чому специфіка українського звертання на «ви»?
7. Які форми звертання вживають українці?
8. Як висловити подяку, прохання українською мовою?
9. Які особливості мовленнєвого етикету інших народів ви знаєте?
10. Для чого потрібно знати мовленнєвий етикет?

!

повинна знати = зобов'язана знати
правила поведінки = правила поведінки = етикет
використовувати = вживати
споконвіку = здавна = з давніх-давен

притаманний = властивий
щодня = кожного дня
з його допомогою = за його допомоги
взаємини = стосунки
добра традиція = гарна традиція
набагато тепліше = значно тепліше
колорит = специфіка = забарвлення = особливість
своєрідний = оригінальний = специфічний
ровесники = однолітки
аналогічний = схожий = такий самий
одночасно = разом із тим = при цьому
побуває = використовується у побуті, у повсякденному житті
здебільшого = переважно
очевидно = напевно = мабуть
відновити = повернути у використання
форми типу... = форми на зразок... = такі форми, наприклад, ...
звичай = традиція

СВІТ НА КОЛЕСАХ

У салоні-вагоні було ясно і затишно. В стелі круtilись віяла, обертались нечутно по горизонталі, створюючи лагідний вітер.

На сніжно-білих столиках в такт поїздові видзвонювали малиновим дзвоном пляшки: червоне «Бордо» і пиво, коньяк і лікери, портвейни – стоять купками, не відкорковані. Ваблять до себе, чарують.

«Розкрийте, розкрийте нас! Беріть!..» – і сміються, гомонять, пританцьовують.

Обабіч пляшок стоять скляні вази з помаранчами, цукерками, плитками шоколаду, тістечками.

Запададливі кельнери в чорному одязі, з білими рушниками через руку, стоять на чаті. Готові вгадати наперед і виконати кожне бажання клієнта.

Стільки їжі! Стільки розкошів!..

Напевно це єдине місце у тій фантастичній державі, де можна зустріти щось подібне. Стільки шляхетства, багатства і стільки піклування про людину.

Це лише тут, у цім експресі. Тут свої закони, свої звичаї і свій режим. Це окремий світ. Тут іноді бувають чужинці – дипломати, міністри чи гості з далеких заморських країн.

З люстри ллється мерехтливе світло. А у вікнах біжать вечорові силуети.

У салоні-вагоні майже порожньо. Вже нема тих веселих відвідувачів, що сиділи тут у перші дні. В декого вже спорожніли кишені, бо всі ці розкоші коштують гроші; інші грають у преферанс і смалять по купе; інші цілуються у присмерку коридорів і тамбурів; інші танцюють румбу.

Лише кілька людей сидять за столиками.

Біля крайнього столика при вікні сидить майор НКВД – чорнобривий, з м'ясистим носом, віком понад тридцять літ. Зсунув синій кашкет на потилицю, розстебнув комір і п'є червоне бордо, тримає склянку біля уст, а очі втопив у газету, поставивши її сторч. Іноді виймає олівець і щось підкреслює, посміхається захоплено, потім морщить брови, сьорбає бордо і веде далі вугляними очима по шпальтах газети. Майор виглядає, як втілення могутності, сили і гонору своєї «пролетарської» держави. В цілім експресі не тримається ніхто так гідно, так незалежно і гордовито, навіть трохи презирливо, з таємничістю і почуттям вищості.

Його не зворушує ніяка екзотика, ніякі найексцентричніші історії, навіть тигри. Він не те бачив. Не те знає. І не те може. Такого полювання, яке влаштовує він сам, не зрівняти ні з яким іншим.

І не по екзотику їде він. Він їде на інше полювання. Діставши нове призначення, високу посаду десь там, у чорта на запічку, він їде туди виконувати свій обов'язок. Він дисциплінований і точний, і не схильний вдаватись у дрібниці. Він не марнує часу на теревені: п'є бордо і студіює промову вождя.

У другім кінці салон-вагона веселий гомін, – дзвін чарок, жартівливі промови і регіт. Там розташувалась весела компанія. Зсунули два столи до купи, заставили їх пляшками, чарками й тарілками і розсілись уг'ятьох. Дудлять і регочуть. П'ять молодих безжурних шибайголів. Отих типових у цій країні, молодих людей – «героїв нашого часу», що їх так багато стало, що їх ніщо ніде не втримає, що вічно літають з місця на місце, добре заробляючи, а ще ліпше розтринькуючи та скалозублячи; скалозублячи геть з усього. Ці теж такі – прожигателі життя й кишень; може, кваліфіковані інженери, а може, й кваліфіковані літуни, а може, те й друге разом.

Один з них – в пенсне і в модних англійських бриджах. Його усі величають, не то жартома, не то серйозно, «професором». Другий – у френчі й галіфе кольору кави, елегантний та, напевно, одчайдушний, – більше за всіх регочеться та сипле приперченими словами. Лише іноді раптом уриває, хмуриць брови і підозріло позирає навколо спідлоба.

Двоє інших засмалені кримським чи одеським сонцем, м'язисті, дебели і суворі. А п'ятий – кубанець з Новоросійська і разом контрабандист з Батума; але про те ніхто не знає.

Четверо з них їдуть з Києва разом, їдуть в те золоте ельдорадо, що десь на другім кінці світу. Чого? А так! Зійшлися до купи в Києві, попиячили, вирішили їхати – і поїхали. Шукати, де ліпше. Кинули роботу, підписали контракти на Далекий Схід, дістали підйомні, сіли й поїхали. І їдуть... А не сподобається – поїдуть назад.

П'ятий – той, що у френчі й галіфе кольору кави, – приєднався у дорозі до веселої компанії.

Хлопці поводилися як мільйонери.

— Кельнер! Ще кав'яр!.. Тричі...

— Кельнер! Буженину!..

Кельнер обслуговує, зберігаючи індиферентний вигляд. Він бачив багато, але ці хлопці бачили ще більше, і нічим вже їх не здивуєш, ані зворушиш. «Професор» вже був там, куди вони зараз їдуть, і навіть далі, – аж на Чукотці, біля самісінької Аляски, над Берінговою протокою. Це він звабив своїх колег та розважав їх тепер веселими розмовами про смішні пригоди та різні дивацькі речі.

(Багрянний І. Тигролови. – С. 30–33 // Багрянний І. Тигролови. Морітури. – К.: Наукова думка, 2001. – 368 с.)

по горизонталі – vízszintesen

видзвонювати малиновим дзвоном – csilingel a kellemes hangszó

стояти купками – csoportokba rendeződve állni

не відкоркований – bezárt (üveg)

вабити до себе – magához vonzani

западаливий – kitartó

стояти на чаті – őrszolgálatot teljesíteni

спорожній – kiürült

смалити по купе – dohányozni a fülkében

зсунути кашкет на потилицю – sildes sapkát tarkóra tenni

очі втопити у газету – lesüllyesztette a szemét az újságba

сторч – állítva

морщити брови – összevonni a szemöldököt

вести далі очима по шпальтах газети – szemével végigkövette az újság hasábjain

не тримається ніхто так гідно – senki sem tartotta magát olyan méltóságteljesen

почуття вищості – felsőbbrendűnek érezte magát

не зрівняти ні з яким іншим – semmivel nem lehet összehasonlítani

діставши нове призначення – új kiküldetést kapni

у чорта на запічку – világvégén lakni

вдаватись у дрібниці – apró részletekbe belemenni

не марнувати часу на тереvení – nem veszíteni időt felesleges, pusztá

beszélgetésekre

прожигателі життя й кишень – semmirekellők, akik pénzt és életet pazarolnak

те й друге разом – ez meg amaz együtt

не то жартома, не то серйозно – talán viccesen, talán komolyan

сипати приперченими словами – borsos szavakat önteni

позирати навколо спідлоба – gyanakodva nézni

засмалені сонцем – napbarnította bőrűek

про те ніхто не знає – arról senki sem tud

дістати підйомні – útipénzt kapni

поводитися як мільйонери – milliomosként viselkedni

нічим вже їх не здивувати, ані зворушити – semmivel nem lehet őket

elcsodálkoztatni, sem megrendíteni

?

1. Яким був салон-вагон?
2. Чому у салоні-вагоні було майже порожньо?
3. Який вигляд мав майор? Що він робив?
4. Хто розташувався у другім кінці вагона?
5. Як виглядали представники веселої компанії?
6. Куди їхали хлопці?

!

салон-вагон (застаріле) = ресторан у поїзді

при вікні = біля вікна

гомоніти = говорити

пити = сьорбати (пити потроху, створюючи відповідний звук) = дудлити (багато і довго пити)

студіювати = вивчати

розтринькувати (розмовне, негативне) = витратити (про гроші, час)

сміятися = реготати (дуже голосно) = скалозубити (негативне; сміятися без причини)

літун = льотчик

величати (урочисто) = звати

докупи = разом

дивацькі = дивні

БОРОТЬБА ЗІ СМЕРТЮ

Височенна, чотириярусна тайга, буйна й непролазна, як африканський праліс, стояла навколо зачарована. Не шелесне лист, не ворухнеться гілка. Сорокаметрові кедрі закрили коронами небо. Там на них світило сонце і пливли над ними білі хмари. За кедрами пнулися велетенські осики, які творили другий ярус. Потім височенна ліщина, ялини, де-не-де берізки, перевиті ліанами дикого винограду, ішли вгору третім ярусом. А внизу – в четвертому ярусі – суцільний хаос. Височенні трави і бур'яни. Повалені вздовж і впоперек дерева, мов велетні на полі бою, потрухлі і ще не потрухлі.

Внизу, по землі, слався мох. Унизу було півтемно і вогко. Лише де-не-де проривались яскраві сонячні пасма і стояли, як мечі, уткнуті лезами в землю.

Нетрі. Несходимі, незміряні. Вони то спускалися схилом униз, то підіймалися знову вгору, як буйне рослинне море.

Маленький смугастий звірок, що сидів собі на поваленій кедрині і з виглядом ученого розглядав торішній грибок, тримаючи його передніми лапками, раптом нашорошився. Ні. То так щось. У нетрях панує надзвичайна тиша, як у дивному храмі дивного бога. Тиша.

На поваленій кедрині тремтіли сонячні зайчики. Смугастий звірок-бурундук почав бавитися з ними. Внизу, під кедриною, вилясь вузенька стежечка, тваринна доріжка, утоптана за тисячоліття. Їх немало, таких стежечок. А серед них десь і такі, на яких одвіку ще не ступала нога людська.

Бурундук зіскочив на стежечку, пройшовся туди-сюди і враз, тривожно

цикнувши, стрімголов вискочив на кедрину, на пень, звідти на дубок. Сховався. Визирнув. Знову сховався. Ні, він не помилився зразу. Щось іде стежечкою. Тріснула гілка. Посипались камінці і покотились десь, покотились униз. Щось важко, помалу йшло крутою стежкою.

Занепокоєний бурундук вискочив вище і зацікавився з усієї сили. Захвилювався. Не знав, з якого боку безпечніше йому виглядати. Він на своїм віку багато чого бачив. Він бачив і знав усіх звірів і знав, як себе тримати при зустрічі. Знав козуль і зубрів. Бачив не раз, як перся тут волохатий ведмідь, як приходили вепри, знав вовків і всіх своїх ворогів, а особливо безхвосту і зажерливу рись. Отож він знав усіх своїх друзів і всіх ворогів. Одних споглядав мирно, від других утікав чимдуж. Але такого він ще зроду не бачив. Пробі! Тікати чи не тікати? Ой лихо...

Видряпавшись нарешті нагору, похитуючись і важко дихаючи, стежкою йшла двонога істота. Обірвана. Худа, як кістяк. Волосаті груди їй ходили ходором над сухими ребрами, що вилазили з лахміття. Дійшовши до поваленої кедрини, гість важко опустився на неї, обперся спиною об корінь, закинув голову і заплющив очі. Помалу обтер рукою піт. Він зовсім молодий і зовсім-зовсім збезсиллий.

Почорніле обличчя з міцно стиснутими щелепами заросло щетиною. На лобі дві глибокі зморшки сторч між бровами, а в зморшках сіль від поту.

Якусь мить він сидів нерухомо, напевно, спав. Враз широко й тривожно розплющив очі й тихенько відхилився від кореня, – слухав. Тоді знову заплющив очі і притулився до кореня. По якомусь часі він обливав порепані губи і, не розплющуючи очей, покрутив головою: «Пропаду...» Потім, зіцпивши зуби, встав і, похитуючись, зробив два кроки. Але махнув рукою, вернувся до кедрини і знову важко опустився на неї. «Досить... Проклятий, проклятий край... Ху-у! Немає сил...» Він шепотів за старою в'язничною звичкою говорити з самим собою. «Ех, голова!.. Все витерпіла ти, все винесла, та от... загибаєш. І загинеш... Хм...» Він посміхнувся і зітхнув байдуже, насупив брови і наморщив лоба – голова паморочилась. Думки безладно бігли.

П'ятий день пішов. Не йшов, а гнав, як молодий гордий олень, гнав навпростець, ламаючи хащі. Вирвавшись із пазурів смерті, він летів, як на крилах. «Воля! Воля!». Всі двадцять п'ять літ запульсували в ньому враз, напружуючи кожний м'яз, мобілізуючи кожний нерв, кожний суглоб.

«Воля! Воля!»

І він гнав. Він знав, що від того, як далеко він встигне втекти зразу, залежатиме його життя. І коли не лишалося сили, досить було йому зупинитися і озирнутись, як в очах ставав страшний привид пережитого і ще страшніший привид приреченого майбутнього. Тоді сила вибухала раптовим вогнем, і він зривався вихором знову. Далі, далі! Скільки вистачить сил! Ще трохи – і тоді він врятований! І тоді подивимось! О, тоді ще подивимось! Він поїде за межі цієї

«батьківщини», в Маньчжурію, Японію, Аляску, в Китай... Нові краї, дивні, незнані. Він об'їде навколо світу і повернеться додому. Так. Прийде, але вже як завойовник, як месник. Відправився на схід, а повернеться з заходу.

І він летів. Власне, то йому лише здавалося, що він летів початковим темпом. Насправді ж він уже йшов, і дедалі повільніше й важче. Повз. Душа летіла, як сокіл, а ноги не поспішали вже, плутались у хащах.

Так дерся навпростець, без доріг. І коли траплялись стежечки, уникав, а йшов просто, як цькований звір: боявся зустрічі з людьми. Ранками був мокрий, як хлющ, від роси, але не зупинявся. Сонце і швидкий рух осушували його. Він забивав ноги об пеньки й каміння, обдирав на собі рештки одягу і шкіру до крові, падав, аж суглоби тріщали, але не зважав, не відчував болю. Підіймався і йшов.

А коли надходила ніч, коли темрява заливала все і ставало так темно, як він ще ніколи не бачив, він зупинявся і спав, де випадало. В нього не було ні вогню, ні зброї, в нього не було нічого, навіть шапки й черевиків, лише напівзотлілі тюремне лахміття, та й те геть обривалось і лишалось шматками на кущах.

Першу ніч спав просто на величезнім поваленім стовбурі і прокинувся вранці від холодної роси, що капала з дерев йому на обличчя. Другу ніч – десь у ямі, а коли прокинувся, дивився зачудовано на стіну коріння велетенського дерева, вивернутого з землею і камінням, що нависла над ним. Шукав води, пив і йшов далі. Третьої ночі звалився в купу сухої трави та бур'яну. Звідти щось вискочило з гуркотом і ухканням і подалося геть, ламаючи суччя.

Втома. Він почав розуміти, що таке втома. Досі ніколи її не знав, бо був живучим і витривалим на диво. Спочатку він не думав про їжу. Потім прийшов голод. Раптовий і лютий. Зразу гадав, що знайти їжу в такому багатім царстві рослин і звірин, риб і птахів – це найпростіша річ. Потім закрався страх. Він не міг знайти нічого такого, що можна було б з'їсти. Тайга не давала йому нічого. Даремно він нишпорив з пильністю вченого і з відчаєм голодного. Ні ягоди, ні якогось овоча, крім отруйних грибів, нічого такого, про що він читав, як про звичайні речі в лісах.

Могутні сплетіння винограду не могли йому дати жодного грона. Ніякої риби в струмках, ніякого звіра, ніяких пташок у нетрях. Скільки він ішов – жодної живої істоти він не бачив. Де ж він, той дивний та ще й екзотичний тваринний і пташиний світ тут? Пустеля! Мовчазна, зелена пустеля. Проте він же сполохав раз уночі якусь тварину. Значить, вона є. Але... чим він її упіймав би, коли б і побачив? Зі ста шансів дев'яносто дев'ять було за те, що його самого упіймало б таке страхіття. Проте страх не доходив до його свідомості. Він вирвав з землі навмання якийсь коріння й гриз, гриз і спльовував. А раз погриз і проковтнув щось таке, що йому в очах потемніло і тіло вкрилося холодним потом; довго блював, пив воду і знову блював, думав, що з нього всі нутроці

вискочать.

Прокляття! Проте відчай не брав його. Дуже багато він перетерпів, щоб не впадати у відчай. Він уже мав нагоду безліч разів умерти, і це велике щастя, що він іде цим зеленим, безмежним океаном. Коли б трішки, хоч трішки поїсти, і він був би щасливий! Ні, він не впадав у відчай. Лише зціплював дедалі дужче щелепи і йшов, і йшов. Його гнала вперед надзвичайна впертість і загартована мужність. Вперед, наперекір всьому! А спокійний його розум констатував, що все ж таки він гине. Один подув вітру – і він звалиться в чорну безодню. Ні!!! В голові паморочилось. Потім розплющив очі. І враз здивувався: перед ним сидів смугастий звірок. Теж витріщив очі і теж дививсь на гостя пильно і з цікавістю. Цикнув, кивнув хвостиком. Схилив голівку набік і цикнув ще раз. Тоді зіскочив униз і зашарудів десь у бур'янах. По хвилі вискочив на дерево, сів, як татарин, дістав з рота горішок і почав його пильно розглядати, тримаючи передніми лапками. А на нього дивилась пара очей, здивованих і жадібних.

— Диви! Їсть... Стерво.

Мандрівник помалу, тихенько звівся. Не спускаючи хижих і голодних очей із звірка, почав ледве помітно підкрадатись. «Піймати». Ним заволоділо непереможне бажання піяти цей живий шматочок крові і м'яса. Це ж його порятунок! Повільно, як неживий, приплющивши очі, він наближався дедалі ближче, ближче. Звірок гриз свій горішок і ніби не помічав нічого. Почав зводити руку. Ближче. Ближче. Уже лишилось тільки рвучко зімкнути пальці, – як звірка враз ніби вітром здухнуло. Він зіскочив у траву, впустивши горішок, і побіг, перелякано цікаючи. Мисливець стрибав незграбно за ним, намагаючись притоптати, привалити його травою. Звірок добіг і щез у дуслі велетенської колоди. Сховався. Сидів там мовчки. Мисливець почав люто бити босою ногою в колоду. Вона не піддавалась. Тоді він вхопив дебелий сук і почав гатити. Проломив в однім, проломив в другім місці – нема, в третім – нема... Він навіть не помітив, як звірок давно вже вискочив з протилежного кінця колоди, забрався на височезне дерево і перелякано визирав з-за стовбура; почував себе в безпеці, але йому було страшно за домівку. Кинувши сук, мисливець почав мацати руками в проломинах, – може, прибив! Нема! Раптом рука намацала щось. Дістав. Горіхи! Попробував – горіхи! Цілі. Прекрасні. Одібрані. І як їх багато! Клав їх у кишені, вони висипались з дірок. Скарб! Цілий скарб – з доброю миску горіхів. Він швидко їв їх, а рука мацала далі. Все... А бурундучок з жалем і страхом дивився, як двоногий розбійник грабував його комору, і не міг зарадити.

А розбійник, розтрощивши колоду, відійшов геть, сів на кедрині і смакував горіхи.

Він їх їв з блискавичною швидкістю і голод помалу вщухав. Повертався спокій. Поверталась потроху сила. І не так від горіхів, як від тієї надії, що ще не так кепсько.

Мандрівникові повернувся його добрий гумор, і він, дивлячись на

бурундука, співчував йому: «Грабунок, братку, каюсь. Але що зробиш? Могло бути гірше, адже правда? Але знай, – з усіх злочинів, сотворених мною за життя, – це найбільший. За це варто присудити мені двадцять п'ять років. А то мені присудили лихо його знає за що... Вони мене везли, дуже охороняли! А я взяв та й утік! На край світу завезли, а я взяв та й утік! Ха-ха!.. Стрибнув у чорну ніч зі швидкого поїзда. Е, це там начальник лютує! Як він беріг мене! Тільки зупинимось де, підбігає до віконечка, та

— Многогрешний!..

— Я..

— Звать!

— Григорій!..

І не вберіг. Ха-ха!»

Ось так мандрівник сидів і в доброму гуморі розповідав бурундукові, як його везли етапом з України на Колиму. Присудили до 25 років каторги і везли десь поховати в сніги. Потім із жалем подивився на те, що залишилося від горіхів, підтягнув міцніше паска, виламав палицю і бадьоро пішов стежкою. Ще й кепкував з себе: «Вперед, Робінзон! Бог не без милості, козак не без щастя».

(Багрянний І. Тигролови. – С. 40–47 // Багрянний І. Тигролови. Морітурі. – К.: Наукова думка, 2001. – 368 с.)

перевиті ліанами – liánokkal körbeölelve

повалені вздовж і впоперек – keresztül kasul ki-/ledöntött (fák)

мечі, уткнуті лезами в землю – kardok, élükkel a földbe szúrva

з виглядом ученого – tudós kinézetű

тремтіли сонячні зайчики – remegtek a fényfoltok

як себе тримати при зустрічі – találkozás során hogyan viselkedjen

зроду не бачити – születésük óta nem látták egymást

видряпавшись нагору – négykézláb felmászva

груди ходили ходором – rázkódott a mellkasa

з міцно стиснутими щелепами – összeszorított állkapoccsal

зморшки сторч між бровами – szemöldök közötti függőleges ráncok

по якомусь часі – valamely időben

ставати в очах – vki szemében válni vmivé

плутатись у хащах – botorkálni a bozótban

дертися навпростець – átvergődni egyenes irányban

як цькований звір – mint hajszott vad

збивати ноги – leverni a lábait

спати, де випало – ott aludt, ahol megesett/elesett/ahol az álom érte

ламаючи суччя – törve a gallyakat

закрався страх – elfogta a félelem

нишпорити з пильністю вченого і з відчаєм голодного – kutakodik éber tudós

kinézettel és éhes kétségbeeséssel

зі ста шансів дев'яносто дев'ять – százból kilencvenöt százalék az esélye

не доходити до свідомості – nem jutott el a tudatáig

впадати у відчай – kétségbeesni
мати нагоду – alkalma volt
зімкнути пальці – összezárni az ujjakat
ніби вітром здмухнуло – mintha elfújta volna a szél
визирати з-за стовбура – a fa törzs alól kikukucskálni
почувати себе в безпеці – veszélyben érezte magát
не могли зарадити – nem tudott segíteni
ще не так кепсько – még nem annyira vacakul
на край світу – a világvégén
везти етапом – fegyveres kísérlettel vinni
із жалем подивитися – bánatosan nézni
Бог не без милості, козак не без щастя – Isten kegyelmével a kozák szerencsés lesz

?

1. Якою була тайга?
2. Що налякало бурундука?
3. Як виглядала двонога істота, яку побачив бурундук?
4. Чому людина опинилась у таких хащах?
5. У якому стані був чоловік?
6. Яка пригода трапилася між бурундуком і чоловіком?
7. Який характер мав Григорій?

!

пнутися = рости вгору = іти вгору
де-не-де = зрідка, рідко
сонячні пасма = сонячні промені
нетрі = хащі
нашорошитися = насторожитися = стати зосередженим, уважним
бавитися = гратися
одвіку = ніколи
зіскочити = зістрибнути
враз = миттєво = раптово
стрімголов, чимдуж = дуже швидко
визирнути = виглянути
помалу = повільно
занепокоєний = стурбований
пертися = іти, проходити (зневажливо – про когось великого, невихованого; розмовне – про когось дуже наполегливого)

споглядати = спостерігати, дивитись
Пробі! = Рятуйте!
напевно = мабуть
виперіти = винести
загибати = помирати
гнати = зриватися вихором = бігти
літа = роки
мокрый, як хлющ = дуже мокрий
гадати = думати
по хвилі = через декілька секунд

звестися = піднятися, встати
дебелий = дуже великий
гатити = сильно стукати, бити
добрий гумор = гарний настрій
лихо його знає за що = невідомо за що
кепкувати з себе = жартувати з себе

РОДИНА ТИГРОЛОВІВ

Пісня виводила з небуття. Спершу була темрява. Потім з'явився звук – він десь почався з нічого і наростав, наростав...

Григорій крадькома розплющує одне око. Насилу розплющив. А друге вже розплющилось само швидко і витріщилось здивовано.

Перед ним сиділа дівчина. Але не Наталка, не сестра. Зовсім не вона. Чужа якась дівчина. Але така ж хороша, зі стрічкою над чолом, і юна, смаглява від сонця.

— Тату, тату! – це дівчина радісно. – Уже!.. Дивиться вже!.. Боже мій! Живий!

— От і добре, – це дебелий, спокійний голос. Батьківський. І жартома: – Що ж ти, синку? Упився, мабуть, га? – Як у тумані підійшов. Кремезний, броватий, волохаті груди в пазусі. – Довго вихмеляєшся!..

А дівчина нишком киває комусь рукою:

— Грицьку! Іди поглянь, який він окатий. Тільки... Він, мабуть, не при розумі, – диви, як кліпає очима.

— Наталко, – це батько, – піді скажи матері, щоб чарку нам сюди. Козакові, мабуть, душа до ребер присохла.

У голові Григорієві паморочилось від явної галюцинації. Він покотив її по подушці вправо – глянув, вліво – глянув. Роздивився по хаті. У кутку стояли образи, рушниками прибрані. Він лежить на великому дерев'яному ліжку, роздягнутий, накритий вовняною ковдрою. Пахне васильками. У вікно знадвору зазирає сонце. Мати, посміхаючись, несе тарілки. За нею дівчина йде. Біля вікна, тримаючи козацьке сідло, звівся і стоїть густобровий, кремезний парубок.

Григорій заплющив очі. Дівчина щось говорить, а він згадує... Що це? Той голос, той шалений, передсмертний крик мисливця, припертого ведмедем, – останнє враження, яке він пам'ятав. Але ж то був чоловік, у штанях, у шкірянім, мисливським одязі... Так, то був чоловік, юнак...

Григорій розплющує очі – перед ним стоїть дівчина з червоною чаркою і говорить насмішкливо:

— Грицьку! Кого ти сідлати збираєшся? Кидай та йди сюди.

Парубок біля вікна чіпляє сідло на гак, а батько:

— Поїдеш у Київ, Грицьку. Іди сідлай коні.

— Де це я?! – скрикнув Григорій, піднімаючись.

— Заспокойся, ляж, Бог з тобою! – це матінка, це стара, поклала руку на голову і схилила її назад на подушку: – Лежи, лежи, серце. Ач який, мов з хреста знятий... А ви! Лоботряси! Добре, що самі, нівроку, як воли, а хлопцеві не до розмов.

Старий:

— Це хлопець із наших! Скільки я його попотрусив упоперек сідла, неприємного, при смерті, скільки днів тут зі смертю воює – і, диви, живий!

— Де це я? – прошепотів Григорій розгублено, злякався за свій розум.

— Та в нас же, в нас дома, сину.

На стіні багато фото – дівчата у вишиваних сорочках, у намисті, парубки в шапках і киреях.

— Який... Який це район?

— Та Київський же, – це дівчина. Григорій звівся, витріщивши очі, – в них і радість, і жах.

А батько:

— Може, ти тамтешній? Може, тобі краще б додому?..

— Ні-ні!.. – злякався, відчув, як у нього мороз пішов поза спиною: – Ні-ні! – В пам'яті зринула Лук'янівська в'язниця... Київське НКВД... Отак! Утікав, утікав і потрапив назад... Як же це?.. Ні-ні! Він намагається йти: – Пустіть... Пустіть... Я не хочу... Я піду.

Його силою вдержали. Тоді він швидко і покійно ліг, накрився ковдрою аж до носа, по тілу виступив піт.

Стара перехрестилась нишком і шепотіла з сльозою:

— Боже мій, Боже! Бідолашний, утратив розум вже... Що теє лихо з людьми робить!..

«Тікати! Тікати!» – кричить в нім усе, але він удає спокійного, байдужого:

— А далеко до міста?

Батько:

— Та ні! Це близько, верстов 400. Ми ж Київського району. А ти хіба звідки?

«Сказати чи не сказати?»

— Я?.. Теж... Київського району.

— Ова! А з села?

— Та з Трипілля ж...

— Боже мій! – аж скрикнула і сплеснула руками матінка. – Дитино моя! Та це ти не з того Київського! Це ж ти з України... Мати моя теж із Трипілля... Земляк. А Боже мій!..

І враз ніби чорна гора зсунулась... зсунулась... Стало легко, і радісно, і дивно. Біля нього стояли рідні, близькі люди. На далекім, далекім краєчку землі, після всього жаху – близькі і рідні люди! Стурбовані за нього, упадають біля

нього, як мати, як батько, як сестра і брат. І Київ ще тут є десь один. Григорій потер чоло і засміявся. А всередині йому танцювало і било в долоні: «Жив! Жив! Житимеш!» І хотілось сказати щось хороше-хороше.

— Мамо... – і замовчав, дивлячись на матір: – Дозвольте вас так називати, бо ви ж така... як і моя мати.

— Нічого, нічого, дитино, – заметушилась мати, витираючи нишком сльозу. А Григорієві вернувся його спокій, його мужність, його давній гумор:

— Так, кажете, я дома, мамо?

— Дома, дома, синку.

— Чудесно... Привіт вам із Трипілля.

— Спасибі, синку, спасибі. А як там?.. Як воно там на тій Україні? Чи давно звідти? І як це сюди?

Григорій засміявся.

— Ну, годі, годі, – втрутився господар. – Знайшли час для розмови. Видужувати треба. Наталко (це до дочки)!..

Дівчина подала Григорієві червону чарочку.

— Бери, синку. Це таке зілля, що й мертвих підіймає. Стривай! Дай же й мені щось, дочко!

Дочка метнулась і принесла батькові таку ж чарочку, але вже білу.

— Грицьку! Коні готові?

Чорнявий, високий Грицько стояв поруч і з посмішкою дивився на нього.

— Готові, батьку.

— Добре. Ми поїдемо, а ти будеш лежати собі. Як тебе звати?

— Григорій.

— Чув? – це до сина. – Добре. Зовсім добре, – підніс руку, цокнулись. – Будьмо!

Випив Григорій. Спирт, вогненний, та чомусь гіркий. По жилах потік вогонь. Випив дід, витер вуса, а тоді:

— Це, сину, за дочку, що ти її мені врятував, і за тебе, що тебе вона врятувала... Будь же здоров...

Григорій витріщив очі, переводячи їх то на одного, то на другого. «За дочку, що врятував? За яку, де?»

Мати подала рибу на тарілці:

— Їж, їж, синку.

— Ну, а нам пора, – обізвався дід до сина, закусивши. Встав із-за столу, перехрестився. Надів шапку.

Постояв ще біля порога, подумав, подивився ще раз з-під волохатих брів на хворого і сказав:

— Ти тут, вдома. Зрозумів? Кругом тут тільки праліс та звірі, а людей нема. Чи втямки? Я ще не знаю, хто ти, але моя хата – твоя хата. Лежи собі. Такий тут закон. Наш закон. Будь же веселий і щасливий... Гайда!

Відтак вийшов із хати, за ним син.

Десь у дворі зацокали підковами коні. Заскавулили радісно собаки.

Тупіт зірвався з місця, пройшов поза хатою і швидко затих, віддаляючись.

Григорій хотів розпитувати, він хотів про все довідатися, але міцна горілка і те зілля, що в ній, і риба та, що він з'їв, і всі ті нервові переживання – все це його зробило млявим. Важка втома, непереможний сон і спокій підступили і перемогли його. Змикаючи очі, бачив, як дівчина ходила по хаті, мов пливла, ставна та горда і разом насмішувата.

(Багрянний І. Тигролови. – С. 54–59 // Багрянний І. Тигролови. Морігури. – К.: Наукова думка, 2001. – 368 с.)

тигролови – tigrisvadászok

виводити з небуття – magához téríteni

початися з нічого – semmiből kezdődni

витріщитися здивовано – csodálkozva kimeresztteni a szemét

як у тумані – mintha ködben volna

бути не при розумі – nincs magánál

кліпати очима – pislogni

душа до ребер присохла – a lelke a bordákhoz összeszáradt

рушниками прибрані – hímzett terítőkkal öltözve

припертий ведмедем – a medve vmihez hozzányomott

Бог з тобою! – Isten veled!

мов з хреста знятий – mintha keresztről levették volna

попотрусити упоперек сідла – a nyergem keresztemben vinni vkit

при смерті – halálánál

злякатися за свій розум – megijedni a saját tudatától

мороз пішов поза спиною – a hideg végig futott a hátán

зринуть в пам'яті – felmerülni az emlékezetben

силою вдержати – erővel megtámasztani

шепотіла з сльозою – könnyekkel susogta

утратити розум – elvesztetni az eszméletét

удавати спокійного, байдужого – közömbösséget, nyugodtságot tettet

сплеснути руками – összecsapja a kezét

ніби гора зсунулась – mintha a hegy elindult volna

упадати біля когось – vki mellett leesni

бити в долоні – tapsolni

по жилах потік вогонь – az ereiben tűz futott

витріщити очі – kiguvasztja a szemét

встати із-за столу – asztaltól felállni

подивитися з-під брів – szemöldök alól kinézni

ходити по хаті, мов плавати – járnai a házban, mintha úszna

1. Що побачив Григорій, коли розплющив очі?
2. Чого злякався Григорій?

3. Хто був у родині тигроловів?
4. Чому Григорієві стало радісно?

!

крадькома, нишком = щоб ніхто не бачив
заплющити очі, зімкнути очі = закрити очі
розплющити очі = відкрити очі
матінка = стара (розмовне)
теє (поетичне) = те
Овва! = Оце сюрприз!
метнутися = швидко піти і щось принести
чи втямки? = зрозуміло?
Гайда! = Рушаймо! Пішли!
відтак = після цього
заразом = одночасно, разом із тим

РІЗДВО В ПРАЛІСАХ

Йшли майже без зупинок день і ніч, і знову день і ніч.
— А вже ж Святвечір післязавтра, – лічив старий Сірко і хвилювався. Як він загаєвся так! Такого ще не бувало. І квапився.

А сніги глибокі, а стежки непроторенні, як не поспішай – вище себе не скочиш.

Йшли не перепочиваючи: їли і спали на ходу і коні, і люди. Коли б крила – полетіли б.

Сірко все рахував – знову і знову, намагаючись перехитрити себе і, здається, зовсім збився. Ні, – вже сьогодні Святвечір! Так виходило. А додому ще далеко.

Але старий Сірко помилився. Додому вони прийшли на Святвечір, на кутю. А може, то стара Сірчиха помилилася. А може, й ніхто не помилився, бо ніхто не може того перевірити тут.

У кожнім разі вони не спізналися і прийшли додому саме якраз.

Дома їх чекала гаряче напалена лазня, в хаті кутя на покуті, лампадка під образами, застелений скатертиною стіл, тиша святкова. Як у дитинстві Григорієвому.

Спершу вони втрюх парилися в лазні – два Грицьки з батьком. Здорово!

Розпечене каміння дихало вогнем. Старий Сірко з сином взялися з ентузіазмом до процедури, яка для європейця може видатись лютим катуванням, інквізицією. Вони лили воду на каміння і такої пари напустили, що не продихнеш. Обливалися крижаною водою, а тоді знову окропом. Терли шкіру мочалками, дерли її. Били один одного віниками. А тоді червоні вибігали на сніг і качалися по снігу, гуляли в сніжки, як дітлахи! І знову залазили на полицю та додавали березової каші. Отак баняться!!!

Григорій дивився на них і сміявся. Він добре побанився, і почувався так,

ніби змив усі гріхи з себе. Все змив.

Святкували Різдво. Сірки святкували його, як з діда-прадіда велося: з кутею на Святвечір і з усім тим зворушливим і романтичним ритуалом, що пам'ятав Григорій з дитинства. З віршуваннями, з колядками.

Рано-вранці, ще вдосвіта, щось застукало в двері.

— Пустіть віршувати! – почулось з сіней.

Мати озвалась від печі:

— Ідіть.

Двері відчинилися, і до хати увійшов святково одягнений віршовник. Скинув шапку, пригладив рукою волосся і почав старовинної, такої, що Григорій ніколи й не чув, віршівки:

— *Христос народився, щоб мир звеселився. Після Адамового гріха родився в Віфлємі, та в стайні, не в домі, – от дивина яка!*

Так віршував старий Сірко. І треба сказати, що Григорій слухав його з величезним дивом. Багато він чув віршівок, багато сам знав, але такої зроду не чув.

По тому Сірки один одного поздоровляли. Тоді сідали до столу – пили, гуляли. Потім відпочивали. А вже в обід добре гуляли, як належить. Скільки наливки та медової попили!

А увечері приходили колядники: Наталка, в гарному дівочому вбранні, якого ще не бачив Григорій у неї, закосичена, на шиї намисто й дукачі, над чолом волосся перетяте блакитною стрічкою; Грицько у своїй святковій парубоцькій одежі. Постукали. Увійшли, притрушені снігом...

Колядували. Почали вдвох, а закінчили всі гуртом, бо ж цілий день пили добре.

Григорій теж колядував. Співав.

(Багрянний І. Тигролови. – С. 164–169 // Багрянний І. Тигролови. Морітури. – К.: Наукова думка, 2001. – 368 с.)

вище себе не скочиш – lehetetlen nem tudok megtenni

на ходу – menetközben

намагаючись перехитрити себе – becsapni önmagát

здається, зовсім збився – úgy tűnik, teljesen elvesztette a fonalat

каміння дихало вогнем – a kövek tűzforróak voltak

взятися з ентузіазмом – lelkesedéssel elkezdni vmit

може видатися – ez úgy tűnhet

гуляти в сніжки – hógolyózni

додавати березової каші – elhegedülni a nótáját

ніби змити усі гріхи з себе – mintha minden bűnét lemosta volna magáról

як з діда-прадіда ведеться – ahogy nagyapáink és apáink szoktak

з віршуваннями – verseléssel

віршівник – verset olvasó ember

пригладити рукою волосся – kézzel végigsimogatni a haját

віршівка – rímelő szólás vagy szöveg
От дивина яка! – Ó milyen újság!
і треба сказати – és meg kell mondani
зроду не чути – soha nem hallottuk
закосичена – a haja befonva
волосся перетяте стрічкою – a haja szalaggal átkötve

?

1. Чому хвилювався Сірко?
2. Що чекало мисливців удома?
3. Як святкували Різдво Сірки?
4. Як були одягнені Наталка та її брат Грицько?

!

лічити = рахувати
загаятися = запізнитися
квапитися = поспішати
перепочивати = відпочивати
у кожному разі = у будь-якому разі
спізнитися = запізнитися
саме якраз = вчасно
Здорово! = Добре! Гарно!
рано-вранці, вдосвіта = дуже рано
озватися = відгукнутися
по тому = після того
поздоровляти (розмовне) = вітати
як належить = як треба
гуртом = разом

У МІСТІ

Туман стояв від морозу.

П'ятдесятиградусний мороз біг шпарко по пішоходах, по вулицях і рипів-дзвенів, заливався на всі голоси, квапився кудись, бадьоро пританцьовуючи.

Місто, розташоване на сопках і в долинах, хукало, тупотіло, хлопало рукавицями і волохатими від інею віями.

Розташовані на горбах будинки диміли з усіх димарів, хукали в небо.

І так само диміли коні, люди, пси, випускаючи клубки білої пари, що тут же на них осідала інеєм. Диміло все. І рипіло, чиргикало, квапилосьь.

Хабаровськ – столиця Далекосхідного краю, цього химерного ельдорадо.

Хлопці вийшли на головну вулицю, що звалась Карла Маркса. Пішоходи бігли, поховавши носи й натикаючись одне на одного, аборигени столиці – службовці, робітники, військові, – росіяни, українці, китайці, корейці... Військові з течками і цивільні з військовими планшетками та шкіряними військовими сумками через плече.

Дудніли авто і тут же їхали нарти, запряжені північними оленями. За статистикою цієї столиці, в ній дуже мало осілих мешканців, а все – рухливе населення, постійно змінне. Воно рухається так, як вода в Амурі: припливає і відпливає, – не затримується. Приїздить добровільно і з примусу – за партійними та профспілковими зобов'язаннями – і, не витримавши умов суворого краю, утікає геть, ризикуючи усіма пільгами та вигодами, передбачених КЗОТом. Отак побачить трохи екзотики і втікає назад, розповідати там, вдома, «у самовара» дива про химерний край.

Григорієві це місто сподобалось, – воно дуже нагадувало Київ. Скований кригою широченний Амур огинав його внизу попри гору. Від Амуру починалася широка головна вулиця, обставлена модерними будинками. Вона була коротка, але європейська. Чим не Хрещатик? Деякі будинки були дуже гарні, п'яти- або шестиповерхові і модерної архітектури. Низка будівель саме будувалась – стояли високі риштування.

У місті була, напевно, житлова криза, – на руїнах колишньої церкви стояли величезні брезентові намети, мов киргизькі юрти, і там жили якісь люди, це там, зразу біля Амуру, і це на 50-градусному морозі...

Хлопці оглядали розкішні вітрини гастроному з усіма шедеврами всесоюдної харчової промисловості: вином, консервами, шинкою, ковбасами, шоколадом, цукерками. Оглядали вітрини крамниці «Динамо» – спортивного товариства – з усім причандаллям для фізкультури, спорту та для полювання.

Так вони знічев'я оглядали місто, шукаючи те, що їм треба. Але вони не квапились, бо було ще рано. Йшли собі і роздивлялись... А мешканці міста оглядали їх.

Відколи вони з'явилися на центральній вулиці, екзотичні олені потерпіли поразку, зблідли, – їх побили два тури, що прийшли з тайги. Особливо вертіли головами дівчата і старші панни. Деякі навіть зачіпали їх, ідучи назустріч чи минаючи, уважно роздивлялись та посміхались.

Розчервонілі на морозі дівочі обличчя дихали молодістю і безжурною сміливістю. І взагалі... Чудні ці хабаровці, – як ніби всі знайомі між собою, всі запанібрата.

Якесь дівчисько – течка, книжки під пахвою – зупинилося проти хлопців і, витріщивши очі та пританцьовуючи, безцеремонно оглядало їх з ніг до голови, а тоді:

— Хлопці! Скажіть мені на милість, де ви купили і де б я могла собі купити отакі от штуки? – тицьнула тувелькою в галоші в Григорієвій розцяцькований унт. – Бо хай йому чорт, цьому морозові. От у нас, в Одесі!!

Та, «в Одесі», була веселою, балакучою дівчиною. Вона – ентузіастка, що приїхала в одних панчішках просто з благословенної сонячної Одеси в цей край.

Унтів хлопці не могли продати, лише Гриць домовився з дівчиною, що

він обов'язково продасть їй, але вдома, і спеціально дівочі, чудесні унти, хай тільки приїде. І розповів їй куди йти і як повертати... Дівчина раділа і обіцяла зайти: «Неодмінно, неодмінно! Бо їй так треба отаке-е...» А Григорій сміявся.

Дівчина, яка була почала з ними розмову російською мовою та й зразу перейшла на українську, як тільки почула Грицеву мову, що, до речі, не міг утнути російською ні слова правильно, тішилась: «Земляки!.. Боже мій!..» Отож вони як земляки з Грицем щиро домовились, і дівчина обіцяла неодмінно зайти. Тоді Григорій з жалем мусив пояснити географічні нюанси. Дівчина зайшла реготом і вдарила Гриця в груди:

— Чортів ведмідь!..

— Чого це всі дівчата звать нас ведмедями? – здивувався Гриць до Григорія. – І Наталка, і Марійка, і ось це...

— Тобто яке «це»?

Гриць подивився на дівчину, яка стрибала, як горобець на прутіку, і засміявся.

А те «це» виявилось інженером-хіміком. Приїхало сюди щось велетенське будувати. Тим часом сердито пританцьовувало на морозі і сяяло молодістю, здоров'ям, невичерпною енергією з рожевого обличчя і великих карих очей.

Унтів так і не продали, бо справді не мали з собою в запасі. Але дівчина стала їм в пригоді, – розказала, як їм іти і куди повертати, щоб знайти те, що їм потрібно. Ще й провела трохи, показуючи дорогу.

На розі якихось вулиць вони розсталися.

Григорій, озирнувшись, помахав рукою. Сміючись, плюнув високо вгору і спостерігав, поки долетіло додола – готова крижинка. І в той же час не було так холодно, як хтось собі думає. То є дивна річ. В інших краях за багато меншого морозу, але при великій вологості повітря людина відчуває холод значно сильніше. А тут – тихе і сухе, висушене морозом повітря потребувало лише руху, побільше руху – і все в порядку. Але... Власне, різні люди мають різні погляди на холод, різне до нього ставлення. Одне діло – тайожники, а друге – городяни.

Зумисне звертав увагу на жіночі ноги, і не тому, що така вже хлоп'яча вдача, а з цікавості, як жінки тут дають собі раду з тим своїм знаряддям зваблювання чоловічих сердець. Гай-гай! Яка страшна трагедія! Елегантні пані і ще елегантніші дівчата ходили в грубесних валянках, в ганчір'яних потворних бурках, що виглядали на ногах як балони. Трагедія! І лише зрідка траплялися чи то змушені лихою годиною, а чи опановані «безумством хоробрих» дівчата, що демонстрували свій протест проти узурпації, лишаючись вірні собі до кінця, – вони мелькали серед усього того несмаку в елегантних фетрових ботах. Лише бігали прудко, так, ніби за ними хто женеться, і швидко ховалися по будинках та по установах. Бо мороз хапає за литки, як скажений пес. То справді соцзмагання

жіночої революційності з реакційною стихією!

(Багрянний І. Тигролови. – С. 180–185 // Багрянний І. Тигролови. Морітурі. – К.: Наукова думка, 2001. – 368 с.)

рипіти-дзвеніти – csikorogni-csengetni
залитися на всі голоси – sok szólamában visszhangozni
випускаючи клубки білої пари – fehér párát árasztott
натикаючись одне на одного – egymásba botladozva
з сумками через плече – táskákkal a vállon keresztül
запряжені північними оленями – befogott rénszarvasok
постійно змінний – állandóan változó
з примусу – kényszerből
за профспілковими зобов'язаннями – szakszervezeti kötelezettségért
не витримавши умов – nem bírta ki a körülményeket
передбачений КЗОТом (законом про працю) – a munkatörvénynek megfelelően
з усім причандаллям – minden kellekkel
знічев'я – unalomból
потерпіти поразку – vereséget szenvedni
вертіти головами – forgatták a fejeket
виріщивши очі – kigubbasztva a szemeit
скажіть мені на милість – mondják meg kegyelmesen
тицьнути тувелькою в галоші – betuszkolta a cipőjét a félszárú gumicsizmába
хай йому чорт, цьому морозові – ördöge legyen ennek a fagynak
Чортів ведмідь! – Ördög nagy ember!
як горобець на прутику – mint a veréb a kis ágon
стати в пригоді – segítségére, hasznára van
помахати рукою – kézzel integetni
не було так холодно, як хтось собі думає – nem volt olyan hideg, mint ahogyan vki
gondolja
потребувати чогось – szüksége van vmire
звертати увагу – figyelmet fordítani
з цікавості – érdeklődésből
знаряддя зваблювання – elbűvölési eszközök
змушені лихою годиною – kényszerített rossz idő által
опановані «безумством хоробрих» – meghódított a bátrak
kétségbevonhatatlanságával
протест проти чогось – lázadás vmi ellen
лишатися вірним собі до кінця – hűnek maradni végig
так, ніби за ними хто женеться – úgy, mintha vki kergetné őket

1. Яким побачили місто хлопці?
2. Яких людей зустрічали вони у місті?
3. Чому Григорієві сподобалось це місто?
4. Чи помітили їх на вулиці городяни?
5. Що запитала у хлопців дівчина «з Одеси»?
6. Яка погода була?

7. На що і чому звертав увагу Григорій?

!

шпарко = швидко

тут же = миттєво, одразу

течка = папка

дудніли авто = сигналізували авто

утікати геть = утікати назад

попри = вздовж, поряд

напевно = мабуть

зразу = одразу

відколи = з того моменту, як

зачіпати когось = починати говорити з кимось

запанібрата = вільно спілкуватися один з одним, ніби з добре знайомим

не міг утнути = не міг зрозуміти

тішитися = радіти

зайтися реготом = дуже розсміятися, зареготати

зумисне = спеціально

гай-гай! = ой-ой!

ПОЇЗДКА ДО КИЄВА

Давненько це було. Років сорок тому.

Учився я тоді в славному місті Києві! Та й поїхав на канікули додому на Полтавщину.

Бабуся ще моя тоді була жива.

Якось сидимо ми з бабусею вдвох у садку. Бабуся мені й каже:

— Їдеш уже, синку, скоро?

— Їду, – кажу, – бабусю.

— Знову до Києва?

— До Києва, – кажу, – бабусю.

Замислилася моя бабуся та й зітхнула. А потім і каже:

— А я ж у Києві так і не була. І святої Лаври не бачила. Все своє життя збиралася, збиралася, та так і не зібралася. Спочатку – діти, а потім – онуки.

— Так давайте, бабусю, поїдемо удвох. Поїздом швиденько. За півтора дні й там. А у мене там вже і знайомі є: буде де й переднювати, й переночувати. Поїдемо, бабусю! Я тата й мама впрошу – вони пустять. От добре! І мені буде веселіше. Та й Київ побачите, і Дніпро, і Лавру. Все, все я вам, бабусю, покажу і все вам розкажу.

— А назад як я без тебе?

— Та й назад так. Посаджу вас на поїзд, попрошу кондуктора, щоб попередив, на якій станції вам виходити. А перед тим відправимо додому телеграму, тато виїде на станцію і забере вас. Поїдемо!

— Та боязко якось.

Умовив я таки бабусю їхати до Києва.
Тато з мамою, хоч і довго вагалися, та згоду дали.
Поїхали ми в місто, на станцію. А до станції було кілометрів тридцять.
Бабуся ніколи в місті не була і поїзда не бачила.
Як побачила вона поїзд, та ще він, повз станцію пробігаючи, як закричить, – бабуся, затуливши очі руками, так і присіла.
— Не поїду, – плаче.
— Та чого ж не поїдете? Та нічого страшного нема, то він свистить, щоб на путі не стояли, щоб ні на кого не наїхати.
— Та щоб я лізла на оте чорне та їхала! Та ніколи в світі! За що ж я там триматимусь? Біжи, хай батько вертається та забере мене додому.
А тато привіз нас до станції – та відразу й додому.
— Та як я дожену тата, – кажу, – вже він кілометрів десять від'їхав.
— Не полізу я на те чорне, що шипить і свистить!
— Та ні, бабусю, – вмовляю я, – не треба вам туди лізти, не там люди їздять, а у вагонах. От зараз подадуть вагони, сядемо і поїдемо.
— Не сяду, бо впаду.
— Не впадете. От побачите, сидітимете, як у хаті на лаві.
Подали вагони, я й кажу бабусі:
— Ну, ходімте, сідати вже пора.
Підійшли ми з бабусею до вагона.
— Не полізу, – плаче бабуся. – Пусти мене, хай уже я вмру вдома.
Я вже розгнівався і нагримав, хоч як і любив, на бабусю.
— Та не соромте мене, – кажу, – бабусю. На нас вже усі дивляться.
Глянула бабуся такими очима, що я аж відвернувся, а потім і каже:
— Зав'яжи мені хоч очі, щоб не бачила я, куди лізу.
Очі бабусі я не зав'язував, соромно було, а руками довелося затулити, доки посадив я її у вагон.
Сіла, тремтить.
Коли рушив поїзд, було й «Ой лишенько!» й «Спаси, царице небесна!»
Всього було...
Потім бабуся заспокоїлась, тільки підстрибувала, коли паровик свисне.
Доїхали ми благополучно.
У Києві побували скрізь-скрізь.
Дуже задоволена ходила моя бабуся по Києву, та й сама іноді всміхалася:
— І чого я так боялася!
І все було б добре та гаразд, коли б я не завів бабусю до театру.
Довго вона не хотіла, а я умовив:
— Хоч раз у житті подивіться. Знатимете, що таке театр.
Погодилася.
Квитки я взяв у другому ярусі, та ще й у першому ряду.

Ішли туди – нічого. Сіли. Як поглянула бабуся вниз, у партер, як скрикне «Ой!» – учепилась за мене:

— Держи мене, синочку! Ой, держи! Не долечу я туди живою!

— Що з вами, бабуся?

— Виведи мене. Ой, виведи! Високо дуже!

Та тремтить уся, тремтить.

Довелося залишити театр. Так і не побачила моя бабуся жодної вистави за все своє життя.

На другий день посадив я бабуся в поїзд, попросив кондуктора, щоб допоміг їй зійти на станції.

Доїхала бабуся додому в добрім здоров'ї.

А потім, як приїхав я ще додому, дякувала мені бабуся за Київ.

— Усе, – каже, – нічого, якби тільки не той театр. Дуже високо, голова паморочиться, ось-ось я вниз полечу. Дуже страшно.

Тепер, коли я бачу, як жінка-машиніст упевнено й рішуче веде величезний залізничний потяг, мені хочеться підійти до неї і спитати:

— Тьютю! Чи вам не страшно, як паровик так голосно закричить? А чи не зв'яжете ви собі хусткою очі, як на свого паровика вилазите? А моя бабуся зав'язувала.

(Вишня Остап. Якби моя бабуся встали. – С. 294–297 // Вишня О. Фейлетони. Гуморески. Усмійки. Щоденникові записи. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.)

років сорок тому – negyven évvel ezelőtt
умовив я таки – rábeszéltem végül
повз станцію пробігаючи – az állomás mellett futva
та чого ж – és miért
нічого страшного нема – semmi rossz nincs ebben
ніколи в світі! – soha a világban!
подати вагони – beadták a kocsikat
хоч як і любив – hisz, hogy is szerette
я аж відвернувся – én szinte elfordultam
Ой лишенько! – Jaj Istenkém!
Спаси, царице небесна! – Ments meg Szűzanya!
доїхати благополучно – rendben megérkezni
в добрім здоров'ї – jó egészségben
усе нічого, якби тільки не... – minden jó lett volna, ha...
голова паморочиться – megszédül
вести потяг – vonatot vezetni

1. Чому бабуся поїхала разом із онуком до Києва?
2. Як бабуся сама доїде назад?
3. Якою була бабусина реакція на поїзд?
4. Яка пригода трапилась з ними у театрі?

якось = одного разу

замислитися = задуматися
переднювати = побути вдень
впросити = вмовити
боязко = страшно
вагатися = сумніватися
дати згоду = погодитись
затулити очі руками = закрити очі руками
нагримати на когось = насваритися, накричати на когось
доки = поки

ТРИ ОРЛИ І МАМА

Треба почати з того, що орли були досить приручені. Принаймні коли бабуся посилала одного з них до булочної по хліб, а другого на базар – купити їй для супу голівку капусти, – орли не гаючись летіли, розмахуючи крильми, тобто руками. Третій орел з'явиться на середині оповідання, тоді про нього й піде розмова.

Мама була незадоволена з того, що хлопці в бабусі на побігеньках, але у неї не було часу дуже заглиблюватися в це, бо приходила з роботи пізно, до півночі сиділа ще над розрахунками. Як-не-як, а на її плечах була родина з чотирьох осіб, – спробуй усіх прогудувати, зодягти. Бабусі мама віддавала всю зарплату, після чого до кінця місяця бабуся мусила була виявляти чудеса економії. Одяг на хлопцях рвався щоденно, бабуся впадала у відчай, але до приходу хлопців зі школи вона брала себе в руки і зустрічала їх завжди тим самим запитанням:

— Прилетіли, орли? На двійках чи на трійках? До обіду маєте по одному помідору.

Старший (усього на кілька місяців) із орлів, Юрко, – чорненький, худенький третьокласник, – був маминим рідним сином. Гена, – другий орел, – насправді був мамин небіж, син її рідної сестри, яка загинула на фронті. Батька Гена не пам'ятав, скидалося на те, що батько залишив його й маму ще до війни, орел дуже страждав від того, що не мав батька, і говорив усім хлопчикам, що його батько в Арктиці, і раніше як за п'ять років ніяк не зможе повернутися. П'ять років він уявляв як неймовірно довгий термін, за який усе могло трапитися, навіть найнеймовірніше.

Гена не одразу назвав тітку мамою. Він усе боявся, що одного чудового дня його візьмуть за руку і відведуть у дитячий будинок назавжди. Цього не трапилося, хоч зайвий рот у сім'ї – дуже велика проблема, як любила говорити бабуся. Юрко несподівано виявив справжні психологічні і навіть дипломатичні здібності, діючи на користь Гени. У нього раптом зник апетит (це в Юрка!), через що змушений був ділити надвоє свою порцію картоплі і віддавати Гені половину яблука, а Генине яблуко презентувати бабусі й мамі. Юрко сказав, що

спатиме з Геною на одному ліжку, та й підручників їм вистачить одного комплекту на двох. Зовсім непомітно настав день, коли Гена назвав тітку мамою. Мама була в них спокійна, з тихим серйозним голосом, повільними рухами, висока, колір обличчя – рожевий, ще дуже молода. Бабуся не раз силоміць посилала її на вечірку до співслужбовців, на Дніпро або ж до опери розважитися.

— Піди, доню, – говорила бабуся, – не можна так сумувати, хіба я не бачу? Не в тебе одної загинув чоловік. Дасть бог, зустрінеш когось.

Іноді мама слухалася і їздила з компанією в Ірпінь або Пущу-Водицю. А частіше об'являла орлам, що вона до їхніх послуг, і йшла з ними до Дніпра, цілу неділю з ранку до вечора ходила з ними по дніпровських кручах, аж до Аскольдової могили і далі. Вона згадувала при цьому покійного чоловіка, що любив ці місця, а хлопчики з жахом помічали як страшенно швидко біжить недільний день.

Була в орлів таємниця. Найпотаємніша в усім світі таємниця, де двом хлопчикам, що вирішили присвятити своє життя мамі, треба мовчати про це в школі, щоб не бути ще, чого доброго, об'єктом несправедливих глузувань. Добре тим, у кого і тато, і мама на місці. У них є можливість мріяти про знайомство з воротарем команди «Динамо», про ніжик з прозорою колодочкою, про зеленого папугу із зоомагазину.

Орли мріяли про батька. Так, так, про найсправжнісінького батька. Юрко хотів, щоб цей невідомий і неіснуючий ще тато був схожий на його рідного, що поліг на фронті. Гена погоджувався з ним в основному, але додаючи в уяві до тієї фронтової карточки Юркового татка пухнасті, м'які вуса свого власного зниклого батька.

— Я боюся, що мама нізащо не забуде справжнього татка, – говорив задумливо Юрко.

— Ти неправильно висловлюєшся, – відповів Гена, – це я свого татка міг би забути. Але я першим не подав би тобі руки, якби ти хоч на хвилину забув свого татка-героя.

— От бачиш, – зауважив Юрко, – а бабуся темна...

Темна бабуся знала більше, ніж обидва орли. Але вона прекрасно розуміла, що нема чого прискорювати, як кажуть, події. Все само по собі стане на місце, і хлопчики матимуть татка, якщо життя цього захоче.

Одного разу, коли орли були в школі, мама вдома видужувала після грипу, бабуся біля столу перебирала гречану крупу, у двері хтось постукав. Мама сама відімкнула двері. Увійшов білявенький хлопчик, віку її орлів, за ним офіцер з чемоданом і з дуже жалюгідним, винуватим лицем.

— Не лякайтесь, – сказав офіцер, – я лише на два-три дні. Мені треба трохи відпочити після фронту, мені нема де подітися, і я повинен зібратися з думками. Галю, скільки раз я тобі говорив, що людям слід дивитися прямо в очі.

Навіщо ти нахилив голову?

Білявенький хлопчик – Галактіон – підвів очі на чужу тьотю і знову ж їх опустил: він не відчув тепла у її погляді. Тьотя поволі оправила на собі сукню і тихо попросила офіцера з хлопчиком вийти. Офіцер цього чекав. Він сів біля дверей на чемодан і витер з лоба піт. Хлопчик зашепотів йому на вухо голосним шепотом, пропонуючи негайно йти звідси на вулицю.

— Я не можу вас прийняти, – сказала чужа тьотя, – навіть на кілька днів. Наша розмова в поїзді не дає на це ніякого права. Розумієте, як це можуть розцінити? Краще б ви були просто з вулиці, ніколи зо мною не зустрічалися.

Офіцер мовчки сидів на чемодані, Галя обнімав його за шию, і тут почала діяти бабуся, яка миттю оцінила всю ситуацію. Ще 43-го року влітку дочка її їздила в Москву довідатися про загиблого безвісти чоловіка, у поїзді познайомилася з офіцером, що втратив дружину. Вони багато говорили... Пригнічені кожний своїм горем, вони відкрили одне одному свої душі, поділилися лихом, що впало на їхні голови, їм полегшало, вони розійшлися друзями, коли офіцер пересідав в інший поїзд, що йшов на фронт. Офіцер поспішав. Останній потиск рук, – скільки зустрічаєш людей у цю війну, щоб потім загубити їх назавжди! «От би мені таку матір моему хлопчикові!» – вирвалося в офіцера. «І мені!» – подумала жінка. Поїзд рушив.

Бабуся швидко зрозуміла, що тут потрібні рішучі дії, зачинила двері і почала гримати на дочку, як не гримала вже років двадцять. Вона відразу ж звинуватила її в байдужості до захисника Вітчизни, в нечулості і бабському егоїзмі, в знущанні над сиротами, – і під кінець бабуся навіть розплакалася.

Коли повернулися зі школи орли, чемодани все ще сиротливо стояли біля дверей, а чужий хлопчик сидів у куточку і читав книжку, мов дівчисько. Гена спробував його подратувати, але чужий не побоявся показати йому кулака. Юрко вихопив у нього книжку і дістав доброго боксерського штовхана в груди. Бійка зав'язалася б не на жарт, якби бабуся не здогадалася видати всім трьом яблуку. Ні мами, ні чужого офіцера (орли помітили його шинель) вдома не було.

Мама повернулася пізно, черевики в неї були страшенно запилені, орли здогадалися, що вона бродила без них по кручах над Дніпром. Очі червоні й запалені, ніби мама довго йшла проти вітру. Офіцер так і не прийшов до наступного ранку, хоч як на це не чекали обидва орли плюс його власний син. Потім тільки з'ясувалося, що він ночував на вокзалі, не бажаючи завдавати клопоту бабусі, мамі і дітям. Він приніс сніданок своєму Галі, дуже ніяковів і зразу ж поспішив піти влаштуватися на роботу, а орли через нього ледве не запізнилися в школу.

— Ти помітив під носом маленькі вусики, Юрку?

— Нічого не розумію, – признався другий орел, – чи він друг мого татка, чи він сам любить нашу маму? Треба буде запитати бабусю, Гено!

Орли захопилися обговоренням минулої події, вбігли до класу за

хвилину до вчителя і були негайно викликані до дошки і також негайно відпущені з одиницями в журналі: думки в орлів були явно не в класі. Повернувшись зі школи, орли дипломатично зам'яли бабусине постійне привітання і запитання про оцінки, швиденько пообідали, підморгуючи один одному і не звертаючи ніякої уваги на Галю, якому бабуся непомітно підсовувала власний шматочок хліба, а мама разів два погладила його по голові, без ніякої видимої причини.

Головна подія відбулася на гірці, що виходить на сквер. Два орли потягли на гірку Галя, який мав повернутися звідти третім орлом. Мама потім думала, що то вона знайшла в собі сили й рішучість зробити висновок із становища, в яке вона потрапила, але орли твердо знали, що саме вирішило справу, і тільки поблажливо посміхалися. Оті дорослі завжди схильні недооцінювати сили й можливості народжених ними пташенят.

Був пізній вечір, зійшов червоний місяць, на гірці стало страшно, як під час повітряної тривоги. Орли стояли, тісно збившись до купи, Юрко тримав на долоні військовий компас зі стрілкою, яка світилася. Гена ступнув кілька кроків, доки не вперся лобом в абрикосове дерево. Столовим бабусиним ножом вони розрили землю під абрикосом і витягли залізну коробочку. В коробочці лежали два папірці з іменами Юрка й Гени – на знак непорушної єдності. Третій папірець з ім'ям Галі (в дужках Юрко дописав його повне ім'я, щоб не вийшло, що Галя – дівчишко) ліг зверху. Коробочку зарили знову і запряглися нікому не розказувати таємницю. Віднині Галя стає третім орлом. З гірки прийшли обнявшись і суворо заявили бабусі, що приймають Галактіона, – він же Галя, – до сім'ї як третього орла і просять робити з цього належні висновки. Мама раптом почервоніла і закрилася газетою, а бабуся тільки запитала:

— Але у нього, здається, є батько?

Прийшов офіцер і сповістив, що знайшов роботу, а також окрему кімнату. Орли уважно розглянули його і поговорили на різні життєві теми. Хай це не був Юрків рідний тато-герой. Генин батько до уваги не брався, бо Гена й сам про нього нічого не пам'ятав, крім батьківських вусів. Орли вирішили, що цей офіцер їх влаштовує. І як тільки вони доб'ються його затвердження, можна буде зайнятися іншими актуальними справами: футболом, зоомагазином і ножиком з прозорою колодочкою.

(Яновський Ю. Три орли і мама. – С. 176–180 // Яновський Ю. Оповідання. Романи. П'єси. – К.: Наукова думка, 1984. – 574 с.)

були приручені – idomítottak voltak
на побігеньках – küldd ki-hívbe beosztása van
виявляти чудеса економії – gazdaságban csodát tenni
впадати у відчай – elkeseredésbe esni
брати себе в руки – kézbe tartani magát
зайвий рот у сім'ї – felesleges száj a családban
виявити здібності – felfedni a tehetségeket

діючи на користь когось – vkinek a hasznára megtenni vmit
 ділити надвоє – kétfelé osztani
 дасть бог – megadja az Isten
 до їхніх послуг – az önök szolgálatában
 не бути об'єктом глузувань – nem válni gúnyolódás tárgyává
 чого доброго – mi jót
 поліг на фронті – elesett a fronton
 не подати руки – nem fogni vkivel kezét
 прискорювати події – felgyorsítani az eseményeket
 як кажуть – ahogy mondják
 само по собі – önállóan
 віку її орлів – olyan időssek, mint a fiai (sasok)
 нема де подітися – nincs hova lenni
 зібратися з думками – összeszedni a gondolatokat
 слід дивитися прямо в очі – egyenesen a szemébe kell nézni
 не давати ніякого права – semmi jogot nem adni
 оцінити ситуацію – felmérni a szituációt
 загиблий безвісти – eltűnt nyomtalanul
 поділитися лихом – megosztani a bajt
 потрібні рішучі дії – határozott lépésekre van szükség
 під кінець – végül
 запилени черевики – beporolt csizma
 йти проти вітру – a széllel szembe menni
 не бажаючи завдавати клопоту – nem akarok felesleges gondot okozni
 захопитися обговоренням – rajongani a megbeszélésekért
 бути негайно викликаним до дошки – sürgősen kihívták a táblához
 думки були явно не в класі – a gondolatok nem az osztályban voltak
 дипломатично зам'яти привітання і запитання про оцінки – diplomatikusan
 eltussolja a köszönést és a jegyek iránti kérdést
 не звертаючи ніякої уваги – figyelmen kívül hagyni
 без видимої причини – láthatatlan ok miatt
 зробити висновок зі становища – következtetést levonni a helyzetről
 схильні недооцінювати сили й можливості – hajlamos nem eléggé értékelni a saját
 erőit és lehetőségeit
 тісно збившись до купи – szorosan csoportba vergődve
 на знак непорушної єдності – megbonthatatlan egység jeléül
 запрягтися не розказувати таємницю – titoktartásban megesküdni
 робити належні висновки – megfelelő következtetéseket levonni
 брати до уваги – figyelembe venni
 добитися затвердження – kivívni a jóváhagyást

?

1. Хто такі орли?
2. У якій родині жили хлопці?
3. Що зробив Юрко, щоб Гена залишився у їхній родині?
4. Яка таємниця була у хлопців?
5. Хто приїхав до них? Чому?

6. Як хлопці зустріли Галю?
7. Яка подія відбулася на гірці?

!

не гаючись = миттєво
незадоволена з того, що = незадоволена тим, що
щоденно = кожного дня
скидалося на те, що = здавалося, що = було схоже, що
хлопці = хлопчики (маленькі; ніжно) = хлопчаки (розмовне; підлітки)
презентувати = давати
співслужбовці = колеги
обв'являти (розмовне) = оголошувати
нізащо = ніколи
тато = татко (розмовне; ніжно)
а бабуся темна = а бабуся нічого не знає
чемодан = валіза
відкрити один одному душі = розказати один одному про все
гримати = сварити
дівчисько (розмовне, емоційне) = дівчинка
вихопити = забрати
дістати шттовхана = дістати удару
не на жарт = серйозно
підсовувати = давати (непомітно)
сповістити = повідомити = поінформувати

СОРОЧИНСЬКІ РОДИЧІ

Батьки мої жили на невеличкому хуторі на Полтавщині.
До Сорочинців від нас сорок п'ять кілометрів, До Полтави – сімдесят п'ять, до Диканьки – шістдесят.

У Сорочинцях жили якісь наші родичі.

Може, мені тоді було п'ять років, може, шість, а тільки пам'ятаю, одного літнього дня в хаті в нас почалася якась незвичайна тривога, батько щось потихеньку говорив матері, мати охкала, ахкала, хапалася за віника підмітати хату і запитувала батька:

— Та що ж вони їдять? Чим ми їх пригощатимемо?

А батько спокійно відповідав:

— Те їстимуть, що й ми їмо!

Увечері виявилася причина такої в нашій хаті тривоги.

За вечерею, коли вся сім'я була в зборі, батько сказав нам, дітям:

— От що, дітки! Приїздять до нас у гості сорочинські дядько й дядина. Їдуть вони помолитись у монастир, а по дорозі заїдуть до нас. Забажалось їм подивитися, як ми живемо. Хоч вони нам і не дуже близькі родичі, якісь там троюрідні, та, проте, родичі. І вам вони дядько й дядина. Вони багаті, у них у Сорочинцях цілі хорони, а дітей у них нема. Так-от, дітки, як вони приїдуть, так

ви в очі їм не лізьте, відповідайте тільки тоді, як про щось вас питатимуть, а краще більше в садку гуляйте – тепер літо.

Приїхали родичі. Приїхали не возом, а тарантасом, парою гладких, з великими черевами, вороних коней, керував кіньми сивий дід з довгими вниз вусами, а в зубах у діда люлька.

Батько з матір'ю вийшли до тарантаса, уклонилися низенько родичам, і батько урочисто проказав:

— Милості просимо!

А ми, діти, з'юрмилися біля сіней, витріщивши на родичів здивовані оченята.

Підійшли родичі до нас:

— Здрастуйте, дітки! Та скільки ж тут вас!

Ми їм хором відповіли:

— Здрастуйте!

Уперше ми побачили своїх багатих (а ми були бідні) родичів.

Чудними вони нам здалися.

Дядько – маленький, худенький, з руденькою цапиною борідкою й колючими підстриженими вусиками. Оченята в нього десь глибоко в очних ямках сидять і звідти швидко туди-сюди бігають. На голові в дядька картуз із лискучим козирком. Одягнений в якесь дивне вбрання: довгий-довгий піджак. Потім уже я дізнався, що то сюртук зветься. На ногах чоботи «бутилками», лискучі-лискучі – лаковані. А на жилетці – срібний ланцюжок, і на ньому великий срібний годинник.

А дядина! Із дядини можна було б викроїти не менше як штук три отаких її дядьків. Така вона висока, така вона огрядна, така вона пишна. А лице біле-біле, густі чорні великі брови, і на щоках, коли вона посміхнеться, великі ямки робляться. Як скинула з себе сірий від пороху балахон, – на ній ми побачили шовкову блакитну сукню, довгу аж до п'ят, підперезану золотим із якоюсь чудернацькою бляхою, поясом. А круг шиї мереживо спускається на плечі й на груди.

Увійшовши в хату, гості перехрестилися, посідали, і дядина дала матері якийсь пакунок:

— Це вам, сестрице!

А тоді підізвала нас, дітей, і кожному дала аж по три цукерки.

— Кажіть спасибі, – наказала мати.

— Спасибі! Спасибі! – ми гуртом та за цукерки і в садок.

Пізніше вийшов у садок дядько.

Він побачив мене, підійшов та й питає:

— У школу вже ходиш?

— Ні, я ще малий!

— А читати вже вмієш?

— Ні, ще не вмію! Літери вже розбираю, а ще сказати не вмію!

— Ну, нічого, встигнеш ще навчитися читати! – каже дядько.

Дядько на перший погляд мені не сподобався, якийсь він здався колючий, неприємний, а виявилось потім, що до дітей він ставиться прихильно і навіть ласкаво, хоч своїх дітей у них не було.

Тоді ж в садку дядько й каже:

— А ти про Сорочинці чув?

— Чув! Та ви ж там живете!

— А про Гоголя чув?

— Про якого, дядю, Гоголя? Ні, не чув!

— От коли ти підеш у школу, навчишся читати, тоді узнаєш, що в Сорочинцях, де ми живемо, народився письменник Микола Васильович Гоголь, що написав «Сорочинський ярмарок». І народився він на нашій вулиці.

І мені тоді здалося, що дядько гордий не з того, що був на світі великий Гоголь, а з того, що він народився «у нас, у Сорочинцях», і не на якійсь іншій, а на «нашій вулиці»! От які ми!

А мені тоді, після дядькових слів, так до школи захотілося, щоб навчитися читати, щоб скоріше про «Сорочинський ярмарок» прочитати.

Ой, давно, давно, давно це було!

(Вишня Остап. Все життя з Гоголем – С. 406–413 // Вишня О. Фейлетони. Гуморески. Усмійки. Щоденникові записи. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.)

почалася якась незвичайна тривога – vmi különös aggodalom kezdődött

сім'я була в зборі – az egész család egybegyűlt

троюрідний – másod-unokatestvér

так-от – és így

витріщивши оченята – kigubbasztotta szemecskéit

чоботи «бутилками» – csizma, mint „üveg”

викроїти штук три отаких дядьків – három olyan bácsit lehetne kiszabni

не менше як – nem kevesebb mint

сірий від пороху – szürke a portól

літери вже розбираю – a betűket már megkülönböztetem

мені тоді здалося – nekem úgy tűnt

не на якійсь іншій – nem másilyen

От які ми! – Hát ilyenek vagyunk!

1. Яка тривога сталася одного разу в родині?

2. Чому хвилювалася мати?

3. Про що батьки просили своїх дітей?

4. Який вигляд мав дядько?

5. Який вигляд мала дядина?

6. Про що розпитував дядько хлопчика?

хапатися за що-небудь = брати що-небудь (швидко, під впливом емоцій)

приїздити = приїжджати

по дорозі = дорогою
забажалося = захотілося
у них цілі хороми = у них дуже великий будинок (або багато великих будинків)
діти = дітки (зменшено, пестливо; про малих дітей)
в очі їм не лізьте = не з'являйтеся часто перед ними (перед їхніми очима)
проказати = промовити = сказати
Милості просимо! (застаріле) = Ласкаво просимо!
з'юрмитися = зібратися разом в одному місці
відповідати хором = відповідати разом = відповідати гуртом
чудний = дивний
аж до п'ят = дуже довге (про одяг: сукню, спідницю)
круг шиї = навколо шиї

ПОДОРОЖ ДО НОВОГО ЖИТТЯ

Степан стояв біля поручня на палубі і з жалем дивився, як зникає село. Нарешті воно сховалося зовсім. Тоді Степан зітхнув. Може, це було вже останнє село, яке він побачив перед містом.

Він відчував хвилювання, мов лишив у своєму селі не тільки минуле, але й надії. Заплющивши очі, він піддався сумові.

Коли розплющив очі, побачив біля себе Надійку. Не чув, як вона підійшла, і зрадів, хоч і не кликав її...

Вони жили в одному селі, але були мало знайомі. Тобто він знав, що вона існує, що вчиться і не виходить гуляти на вулицю. Але тут вони зустрілись уперше. Вона, як і він, їхала вчитися до великого міста. Тепер перед ними – нове життя.

Щоправда, ситуація Надійки була трохи кращою, бо вона розповідала, що батьки допомагатимуть їй із продуктами. Степан мав надію тільки на стипендію. Вона їхала до подруг, разом із якими збиралася жити, а в нього був тільки лист до дядькового знайомого. У неї був жвавий характер, а він був зосереджений і ніби млявий. Степан мав тільки одну перевагу: був здібний і не боявся іспиту. За цей день на пароплаві він встиг пояснити їй багато темних сторінок соціальних наук, і вона зачаровано слухала його приємний голос. Їй хотілось, щоб хлопець розповів про те, як він жив ті роки, коли вони ще не були знайомі. Та вона тільки дякувала йому за поради й переконано додавала:

— О, ви одержите стипендію! Ви такий розумний!

Він посміхався, йому приємно було чути хвалу й віру в свої сили від цієї синьоокої дівчини. Справді, Надійка здавалася йому кращою від усіх жінок на пароплаві. Довгі рукава її сірої блузки були миліші йому за голі руки інших. Черевики її були округлі й на помірних каблуках. Його вабила в ній нештучність. До інших жінок він ставився трохи гордо, трохи боязко. Відчував, що вони не зважають на нього, навіть зневажають за дешевий френч, рудий

картуз і старі штани.

Йому було двадцять п'ять років. На зріст він був високий, мав міцне тіло і смугле обличчя. Молоді м'які волосинки, неголені вже тиждень, надавали йому неохайного вигляду. Але брови мав густі, очі великі, сірі, чоло широке, губи чутливі. Темне волосся він відкидав назад, як багато хто з селян і дехто з поетів.

Степан тримав свою руку на теплих Надійчиних пальцях і замислено дивився на річку. Раптом Надійка промовила:

— Вже Київ близько.

Київ! Це те велике місто, куди він їде учитись і жити. Невже Київ справді близько? Він збентежився і запитав?

— А де Левко?

Вони оглянулися і побачили на кормі селян, які обідали. Перед ними лежав хліб, цибуля і сало. Левко, студент із їхнього села, теж сидів коло них і обідав. Він лагідний і повніший, ніж дозволяв його зріст. Він був би колись ідеальним священиком, але він зразковий агроном. Із діда-прадіда селянин, він чудово вмів допомогти селянинові науковими порадами. Вчився він дуже акуратно і над усе любив полювання.

Левко підійшов до своїх молодих колег, посміхаючись і трохи похитуючись на коротких ногах. Посміхатися й бути в доброму гуморі було його основною властивістю, критерієм його ставлення до світу.

Степан і Надійка вже збирали свої речі. Ще один поворот, і ліворуч лягли сірі смуги міста. Пароплав протяжно крикнув, і цей пронизливий гук озвався в Степановому серці болісною луною. Це останній сигнал його минулому. В його душі стало тихо і мертво. Він відчув натиск сліз. Він почервонів і відвернувся. Але Левко помітив його хвилювання. Він поклав йому руку на плече й промовив:

— Не журись, хлопче!

— Та я нічого, – ніяково відповів Степан.

Надійка засипала Левка запитаннями. Він мусив назвати їй кожен пагорб, кожную церкву, мало не кожен будинок. Та Левко погано знав цю місцевість. Лавру, правда, він назвав, пам'ятник Володимирові теж, а що й пагорба того звать Володимирським, він точно не знав. У Києві він бував в обмеженому і визначеному колі – вулиця, де він мешкав, – інститут. Тому він був безсилий задовольнити Надійчину цікавість. Крихітні здаля будинки захоплювали Надійку, і вона раділа, що там житиме.

(Підмогильний В. Місто. – С. 308–311 // Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. – К.: Наукова думка, 1991. – 800 с.)

з жалем дивитись – bánatosan nézni
хоч і не кликав її – hisz nem is hívta őt
мати надію – reménykedni
ніби млявий – mintha bágyadt
темні сторінки наук – a tudományok sötét oldalai

переконано додавати – meggyőzően hozzátenni
чути хвалу – dicséretet hallani
здавалася йому кращою від когось іншого – szebbnek tűnt számára vki másánál
були миліші йому за когось, щось – kedvesebbek voltunk neki vki, vminél
надавати вигляду – kinézetet kölcsönöz
повніший, ніж дозволяв його зріст – teltebb, mint a magassága megengedte volna
із діда-прадіда селянин – apja-nagyapjától kezdve paraszt
трохи похитуючись на коротких ногах – kissé imbolygott rövid lábain
бути в доброму гуморі – jó humorérzéssel rendelkezett
озватися в серці болісною луною – fájó emlékként szívembe visszhangzott
відчути натиск сліз – megérezte szemeiben a könnyek nyomását
засипати запитаннями – kérdésekkel bombázni

?

1. Чому Степан відчував хвилювання?
2. Чому ситуація Надійки була кращою?
3. Як виглядав Степан?
4. Як була вдягнена Надійка?
5. Хто такий Левко?
6. Про що запитувала Надійка Левка?
7. Чому Левко не міг відповісти на всі запитання Надійки?

!

відчувати хвилювання = хвилюватись
піддатись сумові = засумувати
заплющити очі = закрити очі
розплющити очі = відкрити очі
хоч = хоча
каблуки = підбори
нештучність = природність
не зважати на когось = не помічати когось = не звертати уваги на когось
промовити = сказати
збентежитись = розхвилюватись
над усе = більше за все = найбільше
не журись = не сумуй
та я нічого = я нормально
він мусив (щось робити) = він повинен = йому треба
здаля = здалеку

У ГОСТЯХ

Степан зібрався відвідати Левка.

На щастя, застав його вдома. Перше, що вразило хлопця, – це абсолютний порядок в убогій студентській хаті. Меблювання кімнати не було пишним: невелика скриня, простий стіл, розкладне ліжко, два стільці й саморобна полочка на стіні. Але стіл був накритий сірим чистим папером, книжки лежали на ньому рівними купками, вікно прикрашене рушником,

постіль прибрана. Над ліжком висіла найбільша і найцінніша прикраса і гордість господаря кімнати – рушниця. Затишок і спокій відчувались у стрункій лінії портретів на стіні, теж уквітчаних рушниками – Шевченко, Франко. Заздрість виникла у Степана, коли він побачив це охайне житло.

Господар працював біля столу над книжкою, але гостя привітав щиро, посадив його на стільця й почав розпитувати, як той улаштувався на новому місці. Степан коротко відповів, що влаштувався добре, що жалітися йому немає на що. Як тільки він отримає стипендію й перебереться у гуртожиток, тоді стане справжнім студентом. Іспит завтра, і він його зовсім не боїться.

Левко розповів про своїх сусідів. Це двоє стареньких учителів. Чоловік латинську викладав колись у гімназії, а тепер в архіві служить. Живе Левко із сусідами дружно. Чай разом п'ють, і коли зварити треба щось, теж можна. Хороші люди.

— Ти побачиш їх, – сказав Левко. – Коли чай будемо пити.

Степан почав відмовлятися – він же не голодний! – та студент не слухав його і вийшов із кімнати.

— Ну от! Вже чай є. Ходімо, – задоволено сказав Левко.

І потяг за руку зняковілого Степана, який насправді дуже хотів подивитись на міських людей і познайомитися з ними. Трохи соромлячись, хлопець увійшов до помешкання справжньої міської людини, ще й колишнього гімназійного вчителя.

Тут було багато найрізноманітніших речей, які ніби принесли з різних кімнат. Речам абсолютно бракувало місця, стояли вони і під стінами, й просто серед хати. Широке двоспальне ліжко впиралось в шафу із книжками. Поруч шафи, не дозволяючи їй вільно відчинятись, стояв великий різьблений буфет. Далі під вікном праворуч була етажерка з нотами, хоч піано в хаті не було. Струнка дзеркальна шафа для одягу трохи затуляла вікно. Це була єдина річ, що зберегла свою незайманість і чистоту. Навпроти грандіозного ліжка розташувався потертий турецький диван, а на його широкій спинці, що закінчувалась угорі дерев'яною поличкою, стояв грамофон із купками платівок з обох боків.

Біля дверей у кутку чорніла залізна пічка, яка взимку нагрівала всю кімнату, а влітку на ній варили їжу. Кімната була велика, але звужена купою речей, які залишали посередині місце лише для маленького столика, який здавався крихітним проти своїх велетенських сусідів. На ньому і стояв синій чайник, чотири чашки, цукор у мисочці й кілька шматків хліба на тарілці.

Левко познайомив Степана з господарями. Андрій Венедиктович був бадьорий сивий дідок. У його рухах була врочистість і самоповага. А дружині його бракувало зубів, тому привітальних слів її Степан не розчув. Ця згорблена жінка з висохлим обличчям та тремтячими руками запросила сідати й почала обережно наливати чай.

Андрій Венедиктович похвалив Степана за його намір учитись, але висловив незадоволення теперішньою навчальною системою і тим, що від освітніх справ усунуено старих, досвідчених педагогів. Потім раптово спитав хлопця:

— А ви знаєте латинську мову?

Степан почервонів. Він щиро зізнався, що латинську мову не знає, що вона тепер непотрібна. Останнє слово вразило Андрія Венедиктовича. Латинська мова непотрібна! Так хай же знає молодий студент, що тільки класика врятує світ!

Голос колишнього вчителя забринів пристрастю.

У кімнаті вечоріло, і в присмерках голос учителя звучав справді пророче.

(Підмогильний В. Місто. – С. 326–328 // Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. – К.: Наукова думка, 1991. – 800 с.)

на щастя – boldogságra

застати вдома – otthon találni

у стрункій лінії портретів – az önarcképek szigorúan sorba rendezve

уквітчаних рушниками – virágokkal díszített hímzett terítők

влаштуватися на новому місці – elhelyezkedni az új helyen

жалітися немає на що – nincs miért panaszkodni

потягти за руку – kezén fogva

трохи соромлячись – kissé szégyenkezve

бракувало місця – hely hiány volt

не дозволяючи їй вільно відчинятись – nem engedte, hogy szabadon nyíljon

з обох боків – mindkét oldalról

звужена купою речей – leszűkített sok dolog által

у рухах урочистість і самоповага – mozgásokban az ünnepélyesség és önbecsülés

намір учитись – szándékozik tanulni

висловити незадоволення – kifejezni a nemtetszését

щиро зізнатися – kedvesen bevallani

так хай же знає – hadd tudja meg

голос забринів пристрастю – a hangja szenvedélyesen felcsendült

голос звучав пророче – a hangja jósolva csendült

1. Що вразило Степана у кімнаті Левка?

2. Як влаштувався у місті Степан?

3. Які сусіди були у Левка?

4. Який вигляд мала кімната гімназійного вчителя?

5. Яка дискусія виникла між гімназійним вчителем і Степаном?

вразити = здивувати

убогий = бідний

як тільки = у той момент = щойно

перебратися в гуртожиток = переїхати в гуртожиток

теж = також

зовсім = абсолютно = ані трохи
бракувало = не вистачало
тепер = зараз
теперішній = сучасний

ЗМІНИ НА КРАЩЕ

У неділю, коли мала повернутись Надійка, Степан зробив увечері генеральний огляд свого одягу, попришивав голкою гудзики, витрусив френча й витер чоботи. Костюм свій він носив уже третій рік, тканина на ньому злиняла від сонця, але це було міцне офіцерське сукно, яке не дасть дірок ще років зо три. Потім ретельно поголився перед маленьким дзеркалом, що висіло в кухні, бо останній тиждень став дуже бородатий. Почуваючи себе свіжим, молодим і вродливим після цієї операції, хлопець бадьоро вийшов з хати і пішов до критого ринку.

Два дні, що він пробув на новому помешканні, заспокоїли його. Гаряча страва була справжнім скарбом, вона освіжила йому нутрощі й думки. Вчора він виправ у гарячій воді свою білизну, висушив її на сонці й попрасував. Він умів прати, прасувати, готувати їжу, навіть ремонтувати чоботи. Відчувши себе впевненіше, він виніс уранці на базар дві сухі паляниці, вже непотрібні йому, і продав їх за десять копійок, бо не любив, щоб щось пропадало. Степана не можна було звинуватити в неохайності й неощадності. І коли він на вторговані гроші купив два десятки легких цигарок, то таких розкошів дозволив собі лише того дня, коли має повернутись його кохана.

Роботи по господарству пана Гнідого – він порахував – було не більше, як на півтори-дві години щодня. На інститут і науку йому лишалось доволі часу; ще стипендія – і він має під собою поки що міцний ґрунт для подальших заходів. Ці зміни на краще в своєму побуті він сприйняв спокійно. Він ніби чекав їх, не знаючи, звідки саме вони мають прийти, бо попри всі сумніви й вагання, вірив у власну фортуна. Він був готовий до подальших посмішок своєї долі, хоч би часом вона й показувала йому язика.

(Підмогильний В. Місто. – С. 346–347 // Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. – К.: Наукова думка, 1991. – 800 с.)

зробити генеральний огляд чогось або когось – teljes kinézet felmérést végezni

vkin/vmin

тканина злиняла – az anyag kifakult

освіжити нутрощі й думки – felfrisíteni a belső részeket és a gondolatokat

відчувши себе впевненіше – magabiztosabbnak érezte magát

винести на базар – kivinni a piacra

не можна було звинуватити в чомусь – nem lett volna szabad meggyanúsítani vmiben

на вторговані гроші – ki nem árult pénz

не більш, як – nem több, mint

мати під собою міцний ґрунт – önállóvá válni, erős alapot tudni maga mögött

попри всі сумніви й вагання – függetlenül az összes kétségek és ingadózások
вірити у власну фортуна – saját szerencséjében hit
посмішка (посмішки) долі – a sors mosolya (mosolyai)
хоч би часом – hátha idővel

?

1. З якої нагоди Степан причепурився?
2. Що зробив хлопець зі своїм одягом і собою?
3. Що зробив хлопець із сухими паляницями?
4. Як сприйняв зміни на краще Степан?

!

мала повернутись = збиралась повернутись = повинна повернутись
років зо три = три роки = близько трьох років
ретельно = дуже уважно, старанно
пробути = пожити деякий час
доволі часу = багато часу
доля показує язика = не щастить = фортуна відвернулася

ВИПАДКОВА ЗУСТРІЧ

Тільки студент першого курсу здатний відчутти радість слова «максимум», що є для нього недосяжною мрією. У всякому разі, Степан Радченко був єдиним серед своїх колег, хто той максимум склав, тобто оцінки з усіх читаних за рік дисциплін. Цей успіх коштував йому колосальної енергії. Адже він, крім власного навчання, тричі на тиждень давав лекції з української мови і мусив до них добре готуватись, бо його теоретичне знання не зовсім відповідало практичним вимогам тієї установи, де мав освічувати потомлених службовців, що хотіли їсти, а не відміняти.

Лекційні дні були найважчі для Степана, бо для лекцій він мусив спеціально переодягатись, не ризикуючи з'являти в інституті в краватці, щоб не викликати зайвих розмов та не позбутись стипендії. Це була страшенна морока, але цю нудну процедуру він неухильно виконував, виходячи з дому то вбогим студентом, то красивим лектором. Відповідно до одягу змінював вираз обличчя, жести й ходу. Він був єдиний, але виконував дві ролі, кожна з яких мала свої окремі функції та завдання.

Вся ця біганина, може, й виснажила б його, коли б він не вирішив остаточно змінити помешкання. Це рішення вмить розвіяло його весняний сум.

Тим часом він розпитував товаришів про кімнати. Деякі помешкання оглядав, але всі вони були пов'язані з ремонтом, а він грошей не хотів витрачати. Він добре розумів, що зараз не може оплатити житло, яке б цілком відповідало його смакові, і тому хотів узяти до кращих часів щось гірше, ніж по-дурному витрачати гроші на посереднє.

На кінець червня інститут затих зовсім. Остання екзаменаційна сесія вже закінчилась, коридори спорожніли. Але Степан ще часто відвідував його у

громадських справах. Якось зустрів його в інституті Борис Задорожній, його приятель, з яким він останній час уникав зустрічі.

— А, ось ти де! – скрикнув Борис. – Чому зник раптом?

— Справи, – відповів хлопець.

— Справи справами, а товаришів забувати не слід. Ну добре, що знайшов тебе.

— Ти мене шукав?

— Безперечно. Бачиш, я закінчив інститут...

— Мені ще два роки, – зітхнув Степан.

— Я п'ять років страждав. Але така справа – я вибираюся зі своєї кімнати й шукаю порядну людину...

— Мені кімната до зарізу треба!

— А ти ще дивуєшся, що я шукав тебе! Чмок пана в ручку! Я при кафедрі лишаюся, по науковій часті пішов. А кімнату собі знайшов велику, сонячну...

— Везе ж тобі!

— Та мусить же бути нагорода за мої страждання! Але ти, Степане, найголовнішого не знаєш – я женюся.

— На тій самій?..

— На тій самій, білявій... Ох, я не можу про це спокійно говорити! Сам розумієш – любов...

Степан радісно обійняв його, почувуючи дивне полегшення, ніби з плечей тягар звалився.

Увечері вони оформили справу, і Степан сказав товаришеві:

— У моїх хазяїв мені так було неспокійно – раз у раз гості, гармидер, сили нема терпіти. Ти дуже мені допоміг. Спасибі тобі, Борисе.

Той палко потиснув йому руку.

— Це така дрібниця, не дякуй, – схвильовано відповів він. – Мені приємно допомогти другові.

Борис дав йому свою нову адресу й просив зайти десь через два тижні, коли вони з дружиною влаштуються.

(Підмогильний В. Місто. – С. 397–400 // Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. – К.: Наукова думка, 1991. – 800 с.)

недосяжна мрія – elképzелhetetlen álom

у всякому разі – mindenesetre

відповідно до одягу – a ruházatnak megfelelően

кожна з яких – mindegyikük

розвіяти сум – elhajtani a bánatot

тим часом – azalatt az idő alatt

пов'язаний з чимось, кимось – összekötve vmivel, vkivel

відповідати смакові – az ízlésnek megfelelően

узяти до кращих часів – jobb időre eltenni

по-дурному витрачати гроші на посереднє – értelmetlenül költeni feleslege
dolgokra a pénzt
відвідувати щось, когось у громадських справах – meglátogatni vkit/vmit társadalmi
céllal
уникати зустрічі – kerülni a találkozásokat
справи справами – függetlenül attól, hogy foglalt vagyok vmit meg kell tenni
забувати не слід – nem illik elfelejteni
вибиратись (= з'їжджати) зі своєї кімнати – kiköltözni a szobából
Чмок пана в ручку! – Kezüket csókolom!
по науковій частині піти – tudományos munkával foglalkozni
Везе ж тобі! – Szerencséd van!
нагорода за страждання – jutalom a szenvedésért
почуваючи дивне полегшення – vmi különös megkönnyebülést érezni
ніби з плечей тягар звалився – mintha a vállról nehéz súly esett le
сили нема терпіти – nincs erő tűrni
потиснути руку – kezet fogni

?

1. Як закінчив навчальний рік Степан?
2. Чому це коштувало йому колосальної енергії?
3. Як Степан шукав помешкання? Яке помешкання йому було треба?
4. Як справи у Бориса?
5. Чому Степан шукав собі помешкання?

!

здатний = може = має змогу
колосальна енергія = величезна енергія (про велику кількість)
тричі = три рази
позбутись = втратити
страшенна морока = величезна проблема
вмить = миттєво
декотрі = деякі
цілком = абсолютно
якось = одного дня
приятель = друг
до зарізу треба (розмовне) = дуже-дуже треба
при кафедрі = на кафедрі (працювати)
оформити справу = зробити офіційно щось, документально (підписати документи)
раз у раз = постійно, регулярно

ПОНАД ТУМАНАМИ (Перша аероподорож)

Вас починають будити:
— Уставай! Уже авто під'їхало!
Ви схоплюєтесь, намагаєтесь відкрити очі і кажете:
— Я не боюсь!

— Одягайся, одягайся – нас чекають уже!

Одягаючись, ви думаете про те, що сьогодні ви перший раз летите на аероплані. Натягаєте сорочку на ноги, а голову намагаетесь усунути в ліву штанину. Це у вас ніяк не виходить, ви стрибаєте на одній нозі по хаті, нервуете і лаєтесь:

— Чого таку тісну сорочку пошили?

Потім, одягнувшись кінець кінцем, хапаєте під пахву базарного кошика, а портфель кидаєте на плиту.

У вас забирають кошика, дають у руки портфель і кажуть:

— Не стрибай на ходу, будь ласка, а то ще на рейки потрапиш!

— Та я на аероплані! Які там рейки?! Повітрям лечу!

Потім швидко прощаєтесь і ще раз кажете:

— Я не боюся! Бувайте!

Трясти вас починає, як тільки ви сіли в авто...

Ви дивитесь на небо й думаете:

«Чого воно, господи, там так високо?»

І обережненько до товариша, який за вами заїхав:

— Туман... Може, не полетить?

— Полетить...

— Полетить... А як він полетить? Високо?

— Високо полетить...

Аеродром...

— А скажіть, будь ласка, пасажирів уже не прив'язують?..

— Ні, не прив'язують... Навіщо прив'язувати?.. Там кабіна, вона щільно зачинена. Ви собі сидите й летите...

— Сидітиму? Он як... А двері щільно зачинені?..

— Так, щільно... Та не бійтесь...

— Я не боюсь... Чого б я боявсь?..

І ходите ви довкола зеленого аероплана, що розкинув могутні крила. Ходите, мацаєте його, гладите.

— Це аероплан?.. Великий... Він полетить?

— Він.

— А як він летить?

— Розженеться, пробіжить і підніметься в небо...

— Туди біжить?

— Так...

Ви дивитесь на зелене поле, куди аероплан побіжить, і вам спадає на думку шалене бажання самому побігти полем не озираючись...

— Прошу сідати.

— Зараз-зараз... А це крила?

— Так, крила. Прошу, товаришу...

— Зараз-зараз... А це кабіна?

— Так... Прошу сідати.

— Зараз-зараз...

Входите ви в кабіну...

А вам так хочеться ще розпитати... Вам так хочеться ще постояти, побалакати. Цікавий механізм цей аероплан... Новий...

Кабіна...

На задній стінці повішено правила, чого робити не дозволяється... Не дозволяється цигарок палити, гвинти відкручувати, шасі перепилювати, «Рятуйте, хто в бога вірує» кричати, горілку пити, колоти голкою пілота: постій, голубчику, я додому хочу!

Ікон у кабіні немає... Молитися господові богів можна в куточок.

Хапати за руку сусіда і говорити: «Боже мій! Боже мій! Уже падаємо!» – не можна.

Сіли ви... Тут починається...

Аероплан загуде, затріщить, перед вашими очима промайнуть ангари... Вас понесло.

Пасажир, котрий боязкий, дивиться на сусіда, і в очах у нього знак запитання...

— Уже летимо?

А те, куди вас посадили, котиться.

Потім стало...

Ви до дверей...

— Уже прилетіли?! Як швидко!

Ех, у цей момент як затріщить воно! Те, куди вас посадили, помчалось вперед!

І ось легенький, ледве помітний пантерячий стрибок, і весь ваш страх... Ні, що я кажу: «страх». Уся ваша хоробрість униз посунулась...

Під вами, товариші, земля залишилася...

Меншають хати, дерева зеленими кучерями закриваються, коні на щурів стають схожими, люди ляльками робляться, стрункими вузькими лініями простягаються вулиці.

А далі під вами хтось із великого глечика молоко розлив... То туман.

Ви вже не на землі, а над землею... Ви в повітрі... Ви там, де, може, були тільки секунд п'ять, та й то в дитинстві, коли летіли з дуба.

Ви – летите...

Ви за кілька хвилин пролітаєте над Харковом. І нема Харкова... Тільки здалеку видніється щось, туманом залите...

Ви – летите...

Чи страшно, питаєте?

Хто боязкий, тому дуже страшно.

Хто не дуже боязкий, тому не дуже страшно.
 Хто хоробрий, тому зовсім не страшно.
 Ох і страшно ж!
 Ви подумайте: сидите в кабіні, а воно летить... Летить і гуде. Швидко летить і швидко гуде...
 Важко описати докладно, на що політ схожий.
 Аероплан ви любите... Любите – і все!
 А пілота просто боготворите... Ви дивитесь на його спину, і вам так хочеться його обняти, притиснути і прошепотіти на вухо:
 — Любий мій! Ти ж... не падай!
 Сказати вам по правді – сидите, як у хаті. Тихо й спокійно. І не трясє вас ніде, і не качає...
 Сидиш і дивуєшся: «Невже летиш? Не може бути!»
 Тільки униз глянеш – бачиш, що все ж летиш... І високо летиш...
 Біжать за тобою якісь дивні чотирикутники: зелені, жовті, сірі, чорні...
 То клаптики землі...
 Ось промайнув якийсь зелений квадрат... То – лісок...
 А там якась срібляста гадючка... То – річка...
 І все таке маленьке, таке дивовижне й незвичне...
 З'явилося зелене поле, а на нім біле коло...
 Київський аеродром...
 Хух! І вниз...
 Стук! Почали стрибати по зеленому полю...
 Стій!
 — Будь ласка! Приїхали!
 Перед дверима усміхається пілот і механік...
 — Ну як?
 — Нічого! Спасибі! Дуже добре!
 — Не страшно?
 — Ні!
 Пілот радісно сміється...

(Вишня Остап. Понад туманами. – С. 120–127 // Вишня О. Фейлетони. Гуморески. Усмішки. Щоденникові записи. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.)

натягати сорочку – felhúzni az inget
 ніяк не виходить – sehogy sem sikerül
 стрибати на одній нозі – egy lábon ugrálni
 кінець кінцем – végül is, végeredményben
 не стрибай на ходу – ne ugrálj menetközben
 ще на рейки потрапиш – még a sínekre kerülsz
 щільно зачинений – szorosán zárt
 Он як! – Hát így!
 Чого б я боявсь? – Mitől félnék?

підніматися в небо – felemelkedni az égbe
спадати на думку – eszébe jut
побігти не озираючись – elfutni nem körülnézve
повішено правила – kifüggeszteni a szabályokat
Рятуйте, хто в бога вірує! – Mentsen meg, aki hisz Istenben!
молитися можна в куточок – imádkozni a sarokban lehet
вас понесло – őn elindult
в очах знак запитання – szemében kirajzolódott a kérdőjel
ледве помітний пантерячий стрибок – alig látható a párduci ugrás
униз посунутись – lefelé csúszni
простягаються вулиці – elterültek az utcák
Ох і страшно ж! – Ó, milyen félelmetes!
на що політ схожий – mire hasonlít a repülés
якась срібляста гадючка – valamilyen csillogó kígyócska

?

1. Як збирався герой у подорож?
2. Про що розпитував він пілота перед польотом?
3. Чого не можна робити в кабіні аероплана?
4. Що побачив герой з літака?
5. Які відчуття були в польоті?

!

аероподорож = подорож на літаку
уставай = прокидайся
схоплюватись = швидко підійматися (з ліжка, зі стільця тощо)
перший раз = вперше
хапати (розмовне) = швидко брати
мацати (розмовне) = торкатися чого-небудь
не дозволяється = не можна = заборонено
так хочеться щось зробити = дуже хочеться щось зробити
клаптик = шматочок
сказати по правді = правду кажучи
промаїнути = з'явитися і швидко зникнути
Хух! = Нарешті!
Ех! = На жаль!

ЗДРАСТУЙТЕ!

I

Якби редакція нашої газети звернулася з простим словом-привітом до всіх наших читачів:

— Здрастуйте, дорогі читачі!

Що б ми почули у відповідь?

У нас немає найменшого сумніву, що ми б почули:

— Доброго здоров'я!

А як же інакше?!

Ми добре з вами знаємо гарний звичай нашого народу, коли, ідучи

вулицею в найглухішому селі, один одного обов'язково привітає:

— Здорові були!

А у відповідь:

— Здрастуйте!

І не обов'язково треба бути знайомими один одному, ні! Це такий всенародний звичай, що свідчить про повагу громадян один до одного.

Це – пошана, це любов не тільки до свого земляка, гордість, що він твій земляк, а це гордість і любов до самого себе. Ти радієш, що маєш такого земляка і що є щаслива нагода його привітати.

Ясна річ, що в місті вітати всіх, хто йде тобі назустріч, неможливо, бо повністю «здрастуйте» не встигнеш вимовити, а буде тільки:

— Здр! Здр! Здр!

Щодо міста хочеться поговорити про інше.

А в місті...

II

А в місті багато є різних державних, громадських і інших установ.

Ви заходите в установу.

Сидить людина. Солідна, ясна річ, людина, серйозна.

Ви заходите й говорите, як здавна звикли:

— Здрастуйте!

У відповідь анічичирк.

Тільки муха на вікні вам відповідає:

— Дз-з-з-з-з!

Ви ще раз, але трохи тихше й боязкіше:

— Здрастуйте!

А у відповідь ще анічичиркіше.

Навіть муха, і та вже не дзижчить.

Тоді вже ви сідаєте, коли є на що сісти, й, чекаючи на свою чергу, мрієте...

III

Про що ви мрієте?

Мрієте ви, наприклад, про загс.

Про те, як у загсі записуються ті, котрі одне одного люблять, молодята.

Найщасливіший день у їхньому житті.

Заходять. Черга.

Як у кожній черзі, одразу в тебе підвищується весільний настрій.

— Куди претесь?

Що на таке запитання ви скажете?

Хіба ж ви «претесь»?

Ви ніжно привели сюди своє найдорожче, своє найніжніше, а вам:

— Куди претесь?

А потім, коли ви вже кінець кінцем себе й свою голубоньку «доперли» до столу, де узаконять вашу любов, вам як з кулемета:

— Документи?! Район?! На яке прізвисьце?! Так! Вітаю вас! П'ятнадцять карбованців!

Вискочили молодята.

А ви дивитесь їм услід і мрієте...

IV

Про що ви мрієте?

Ви мрієте про те, щоб не було черг.

Як це зробити?

Дуже просто: треба вміти організувати як слід роботу на тих місцях, де можуть виникнути черги.

От – крамниця, наприклад.

В однім її відділі – черга, а в других відділах стоять продавці й позіхають.

Чому не можна вільним продавцям підійти до того відділу, де утворилась черга, та й допомогти своєму колезі швиденько ліквідувати її?

Можна?

На нашу думку, можна.

Якщо можна, значить, треба це зробити.

А коли вже виникла черга, мріється про таку картинку.

Підходить людина до черги, а попередній громадянин їй:

— Будь ласка, проходите вперед! Дуже прошу!

— Ні, нізащо! Ви будете спереду, а я ззаду!

— Та я вас благаю, станьте поперед мене!

— І не просіть, і не благайте! Я такий щасливий, що позаду вас! Не позбавляйте мене цієї радості! Познайомимось!

— Який ви симпатичний!

— А ви просто ангел!

Такі картини в кіно б показувати.

Ні, краще не показувати, бо буде черга в кіно.

V

Про що ви далі мрієте?

Ви мрієте про те, щоб громадяни, коли сідали у трамвай чи в тролейбус, не тягли одне одного за ноги, намагаючись відкинути одне одного на тротуар.

Особливо хочеться, щоб не хватали за штани.

Ногу не так легко відірвати, а штани, – ви ж знаєте, – річ дуже тендітна, і йти додому без лівої штанини трохи непристойно.

Хіба не можна так: стоять громадяни й чекають на трамвай. Підходить трамвай. Одне до одного з поклоном.

— Будь ласка, прошу!

— Ні, я вас прошу, – сідайте ви перший!

— Я вас дуже прошу, сідайте ви!

Певна річ, що довго з чемністю затримуватись не треба, бо трамвай може піти порожній!

VI

Ви сіли в трамвай, настрої у вас прекрасний, на обличчях у всіх пасажирів лагідна посмішка, бабусі й жінки сидять, чоловіки стоять, кондуктор, продаючи квитки, наспівує веселенької пісеньки.

Ви їдете й мрієте.

Ви ще раз мрієте про наші державні, громадські й інші установи і про урядовців, що працюють у тих установах.

Урядовці привітні, чемні, сумлінні...

Справи не затримуються, на всякі листи, запитання і подібне негайно даються відповіді.

Чистота, порядок, лагідність.

А як же інакше може бути?

(Вишня Остап. Драстуйте! – С. 297–301 // Вишня О. Фейлетони. Гуморески. Усмішки. Щоденникові записи. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.)

звернутися до когось із привітом – vkihez köszönéssel fordulni
немає найменшого сумніву – legkisebb kétség sem férhet hozzá
А як же інакше?! – Es hogyan másképp?!
свідчить про повагу – tiszteletről tanúskodik
до самого себе – magához
щаслива нагода його привітати – szerencsés alkalom őt felköszönteni
йде назустріч – szembejön
як здавна звикли – ahogyan régen szokás volt
чекаючи на свою чергу – kivárta a sorát
на нашу думку – véleményünk szerint
не позбавляйте мене цієї радості – ne fozszon meg ettől az örömtől
хватати за штани – megfogni a nadrágszáránál fogva
не так легко – nem olyan könnyű
ви ж знаєте – hiszen ön tudja
хіба не можна так – úgy nem lehetne
з чемністю затримуватись не треба – nem kell udvariasságból várni

1. Про що свідчить звичай вітатися з усіма в селі?
2. Яка ситуація з вітанням у міських установах?
3. З чим зустрічаються молодята у рагсі?
4. Як можна ліквідувати черги у крамниці?
5. Що трапляється у транспорті?
6. Про що мріє оповідач?

пошана = повага

ясна річ, що... = зрозуміло, що... = певна річ, що...

у відповідь анічирк = у відповідь тиша
щодо = стосовно
загс (розмовне, з російської мови) = укр. рагс (реєстрація актів громадянського стану)
пертися (розмовне, грубе) = заходити, проходити
як з кулемета (метафоричне) = швидко, коротко, часто незадоволено (говорити)
нізащо! = ніколи!
як слід = правильно = грамотно
значить, треба зробити = тоді, треба зробити = у такому випадку, треба зробити
благати = просити = молити
давати відповідь = відповідати

ОЛЕКСАНДР ДОВЖЕНКО

Ви Олександра Довженка ніколи не бачили?

Шкода! Його складно описати...

Він – стрункий. Він – худорлявий. У нього високий, хороший лоб і прямий ніс. У нього густе, тверде й непокірне волосся. Воно вже трохи сивувате, та я про це краще не писатиму, бо подумаєте, що він старий, а йому усього тільки 34 роки!

Він непокірливий, непосидячий, дуже прудкий, ніколи не ходить повільно.

З Олександром Довженком важко ходити по вулиці, бо він завжди йде попереду вас.

І завжди він говорить не про те, що було, і не про те, що є, а про те, що колись буде.

Ви думаєте, що Олександр Довженко зразу, як народився, так уже й був видатним кінорежисером?

Ні!

Щоправда, у дитинстві краєвиди він бачив гарні, але про монтаж тоді ще нічого не знав.

Про все це він дізнався згодом.

Довженко закінчив учительський інститут. Потім учителював чотири роки. Навчав майбутніх громадян фізики, природознавства, гімнастики.

Далі пішов учитись до комерційного інституту.

Там, як він каже, кожного семестру переходив з економічного факультету на технічний, а потім з технічного на економічний.

Робив він це років зо три, аж поки здогадався і кинув інститут.

Потім – революція...

Працював в освіті та відділі мистецтв.

З 1921 року – на дипломатичній роботі. Керував справами посольства УРСР у Польщі й секретарював у консульському відділі в Берліні.

Коли кинув дипломатію, то вчився малярства у професора Еккеля. 1923

року повернувся в Україну, прийшов до «Вістей» і залишився у цій газеті як художник-карикатурист.

За цей період його праці він не був Довженком, – він був «Сашком».

Хто ж не знає його знаменитих шаржів, його надзвичайно смішних карикатур?

Це вже тепер Сашко, не «Сашко», а кінорежисер Олександр Довженко, що «Звенигорою» та «Землею» збив з пантелику всіх бардів нашої кінематографії.

(Вишня Остап. Олександр Довженко. – С. 174–178 // Вишня О. Фейлетони. Гуморески. Усмішки. Щоденникові записи. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.)

про це краще не писатиму – *erről jobb ha nem is írok*
іти попереду – *az elején menni*
тоді ще нічого не знав – *akkor még semmit sem tudott*
як він каже – *ahogyan ő mondja*
збити з пантелику – *kizökkent a kerékvágásból*

1. Яку зовнішність мав Довженко?
2. Як ходив і говорив майбутній кінорежисер?
3. Де вчився Олександр Довженко?
4. Ким працював Довженко?

усього тільки = лише
дізнатися згодом = дізнатися потім, пізніше
років зо три = протягом трьох років = близько трьох років

ЛИСИЦЯ

Лисицю найкраще полювати взимку, коли земля вкриється білою-білою та пухкою-пухкою ковдрою і задрімає зимовим спокійним сном.

Лисицю можна зустріти на ланах, на болотах, в лісах.

Якщо збираєшся полювати на лисицю, то треба одягатися дуже тепло, бо довго доводиться стояти, доки собаки гнатимуть її колом, – замерзнути можна.

Треба вам знати, що звір, коли його женуть мисливські собаки, робить коло: і заєць, і лисиця, і вовк.

Кожний із них, зробивши коло, повертається до того місця, де його знайшли. Отже, ваше завдання не бігти разом із собаками за зайцем, чи за лисицею, чи за вовком, а стати на місці й чекати, коли він, оббігши коло, повернеться до свого лігва.

Заєць робить невелике коло, лисиця – більше, а вовк – ще більше.

Чекати іноді доводиться довго, – отже, одягайтесь тепло.

Ранок. Морозець. Порипує сніжок. До місця полювання від села три кілометри.

Визирнуло сонце. Застрибали на білій ковдрі мільярди діамантів.

Докучай і Бандит – мисливські собаки.

Докучай іде спокійно, він багато років уже прожив і багато ганяв і зайців, і лисиць, і вовків, – його вже нічим не здивуєш. У Бандита це тільки друге полювання. Він то біжить вперед, то повертається до вас і намагається, підстрибнувши, покласти передні лапи вам на груди, потім знову – вперед.

Нервує Бандит.

Рветься і жалібно-жалібно скавучить:

— Пусти, – ніби каже, – дай побігати, дай погратись!

Йосип Євдокимович, пихкаючи цигаркою, радить:

— Пустимо з того боку, від груші, щоб проти вітру. Ви ставайте ось там, а я на той бік перейду та за кущами сяду. Пустите тоді, як я вже на місці буду! Я тихенько свисну!

— Гарзд!

— Зайця не стріляйте! Лисичок спочатку.

— Добре!

Кожен займає свою позицію.

Утоптується навкруги сніг, щоб було зручно на всі боки повертатися, бо лисиця може вискочити і звідси, і звідти, і спереду, і ззаду.

Докучай ліг і лежить біля ніг, а Бандит стоїть, підняв голову і нюхає, нюхає, нюхає...

— Які запахи відчувають твої рожеві ніздрі, Бандите? Які? Ляж, Бандите, заспокойся!

Ви оглядаєте все навкруги.

Там від ялинки простяглися вузькі сліди і біля груші обірвалися.

То – білочка.

А там трохи далі покотилися одна за одною кругленькі ямочки.

То лисичка з нічного полювання відпочивати пішла.

Значить, є!

Легенький свист.

То Йосип Євдокимович подає знак, що він уже на місці.

Відпускаю Докучая і Бандита:

— Ну, хлопчики, вперед! Ні пера ні пуху!

Три хвилини напруженої тиші... П'ять хвилин... Ще тиша... Раптом відчайдушне скавучання Бандита і нервово-густий Докучаїв бас:

— Гав!

Погнали лисицю...

Тут уже у вас пульс із сімдесяти двох ударів зразу на дев'яносто, очі стежать за кущами.

— Спокійно! – сам до себе. – Спокійно!

Метрів за п'ятдесят від вас, із кущів на поляну вилітає вона...

Вона не біжить, а летить, червона-червона на білому фоні.

— Бах! – легкий стрибок і червоного немає, – тільки білий фон...
 Вискакує Докучай, за ним Бандит.
 Докучай дивиться у ваш бік, бачить, що нічого нема, рывкає суворим басом і мчить далі.
 За ним Бандит:
 — Ай-яй-яй! Ай-яй-яй!
 Побігла лисиця через яр. Докучай майже на хвості в неї сидить.
 Прямо на Йосипа Євдокимовича пішла.
 — Пильнуй, старий!
 Раптом:
 — Бах!
 Дим і снігова курява біля Йосипа Євдокимовича.
 — Стріляй, – кричу, – удруге!
 Я зриваюся з місця, лечу крізь кущі, підіймаюся на гору й підбігаю до Йосипа Євдокимовича:
 — Є? – питаю.
 Він дивиться убік і не каже, а стогне:
 — Є! Там! За кущами!
 Я стрибаю за кущі...
 Лежить Докучай і смикає лівою ногою.
 Я падаю в сніг...
 А десь далеко, аж у другім кінці яру, Бандит заливається.
 — Ай-яй-яй! Ай-яй-яй!
 Лисицю ганяє...

(Вишня Остап. Лисиця. – С. 218–222 // Вишня О. Фейлетони. Гуморески. Усмішки. Щоденникові записи. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.)

укриватися ковдрою – szőnyeggel beteríteni
 задрімати спокійним сном – nyugodt álomba bóbiskolni
 доводиться щось робити (стояти, чекати) – vmit tenni kellett (állni, várni)
 оббігши коло – körbefutva
 визирнуло сонце – kibújt a nap
 вже нічим не здивуєш – semmivel sem lehet elcsodálkoztatni
 ніби каже – mintha mondana
 пихкаючи цигаркою – cigarettával szipákolva
 проти вітру – széllel szemben
 займати свою позицію – saját állást foglalni
 утоптувати навкруги сніг – körös-körül utat taposni a hóban
 на всі боки – mindkét oldalon
 оглядати все навкруги – körbenézni
 простяглися вузькі сліди – vékony nyomok húzódtak
 біля груші обірвалися – a körte fánál eltűnt a nyom
 покотилися кругленькі ямочки – kis gödröcskék jelentek meg
 одна за одною – egymás után

подавати знак – jelet adni
Ні пера ні пуху! – Kéz és lábtörést!
відчайдушне скавучання – vakmerő vonyítatás
погнати лисицю – elűzni a rókat
очі стежать за кушами – szemmel figyelte a bokrokat
сам до себе – önmagához
майже на хвості в неї сидить – majdnem a farkánál éri utol
снігова курява – hóvihar
зриватися з місця – azonnal elfutni
підійматися на гору – felmenni a hegyre
не каже, а стогне – nem módja, hanem jajgat
смикати ногою – ráncigálni a lábát
аж у другім кінці яру – az árok túoldalán

?

1. Що треба робити, якщо збираєшся полювати на лисицю? Чому?
2. Як поводять себе мисливські собаки?
3. Що радить Йосип Євдокимович?
4. Яка пригода трапилася під час полювання?

!

лан = поле
доки = поки = до того часу, як...
робити коло = іти, їхати, бігти по колу (на 360)
отже = таким чином = значить (розмовне)
морозець = невеликий мороз
сніжок (ніжно, зменшено-пестлива форма) = сніг
тихенько = дуже тихо
гаразд = добре
рявкати = гавкати
мчати = летіти (розмовне) = дуже швидко бігти
Пильнуй! = Будь уважним!
удруге = другий раз
заливатися = дзвінко, сильно гавкати

МОРЕ

Отже, море!
У нашому випадку – Чорне море, тобто таке море, що чорне.
Не Біле, а Чорне море...
Це, значить, отакезна ніби яма, велика-велика, – вщерть налита солоною водою...
Вінця в тій ямі звуться: береги... Дно – так і буде дно... Вода – так само вода...
Оце є море...
Море служить для того, щоб у ньому купатися й дивитися на нього...
Коли на море дивитися, то це буде: вид на море...

Коли в ньому купатися, то це так і буде: купатися в морі...

По морю ще кораблі плавають різні, але то далеко від берега, рукою важко їх дістати...

Коли ви дивитесь на море, передусім ви бачите воду... Прийшов до моря, мацай його рукою: воно мокре... руку в рота – солоне, і капає... Значить вода...

Помацали берег – твердий...

Отже, так: море... Ви не помилились...

Пересвідчившись, що ви на морі, можете розглядати його далі.

Море буває трьох видів: тихе море, хвильове море й буряне море... Тихе море – це таке море, коли вода у ньому тиха... Воно поволі ніби гойдається, потихеньку, ліниво хлюпає на берег...

Хвильове море – це пастух... Воно гонить велику отару білих баранів до берега, кричить на них, підганяє, гнівається, випереджає тих баранів і викидає їх на берег з плюском, з гамором...

А іноді... О, іноді море, ганяючи білі отари тих баранів, як розлутується, як рознервується, як зареве, як зашумить!

Тоді воно перетворюється на третій вид – буряним воно тоді робиться!

Матінко моя! Тоді ті барани білі робляться білими слонами або просто горами, що ревуть, підстрибують, рвуться з боку в бік, б'ють об берег скажено, вискакують із лютим рокотом далеко на берег та розлітаються хмарою божевільних бризків...

Тоді всім, хто його бачить, робиться страшно...

А мені ні, бо я буряного моря не бачив...

(Вишня Остап. Море. – С. 104–107 // Вишня О. Фейлетони. Гуморески. Усмійки. Щоденникові записи. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.)

вщерть налита водою – csurig töltve vízzel

так само – ugyanúgy

для того, щоб – ahhoz, hogy

рукою важко їх дістати – kézzel nehéz őket megfogni

руку в рота – szájába tette a kezét

хлюпати на берег – csapdosni a partra

гнати отару баранів – bárány csordát hajtani

викидати їх на берег з плюском, з гамором – partra vetni a hullámokat zajjal és csobbanással

рватися з боку в бік – egyik oldalról a másikra vergődni

вискакувати із лютим рокотом – kiugrani erős zúgással

розлітатися хмарою божевільних бризків – szétrepülni tomboló apró cseppekből álló felhőből

1. Що таке, на думку автора, море? Для чого воно призначене?
2. Тихе море яке?
3. Яким буває хвильове море?

4. Що таке «буряне» море?

!

отакезна = дуже велика = величезна
передусім = перш за все = у першу чергу
мацати (розмовне) щось = торкатися чогось руками
пересвідчившись = переконавшись
поволі = повільно
іноді = часом

ЯК ВИНИКЛО МІСТО ЛЕВА

Колись дуже давно, коли ще Львова не було, довкола гір були розташовані села. Гори були вкриті лісами, і селяни ховались там від ворогів.

Та настала лиха пора – почали пропадати люди. Не відразу виявилось, що людей викрадає лютий лев. Він підстерігав свою здобич на одній з гір, а потім стрибав і вбивав одним ударом лапи. Після цього з'їдав у печері. Робив це він лише тоді, коли бачив людину на самоті, тому довго ніхто не міг здогадатися про його існування.

Вистежив лева один старий мисливець. Він по слідах здогадався, що на горі живе якийсь страшний звір і, напевно, саме він убиває людей. Мисливець сховався на дереві з харчами і водою та сидів там три дні й три ночі, поки не побачив на власні очі велетенського хижака.

У селах зчинився переполох. Уже ніхто не наважувався наодинці вирушати в дорогу і наблизитися до тієї гори. Але це не допомогло, бо зголоднілий лев почав нападати на людей вже біля хат.

Яких лише способів не вигадували, щоб упіймати лева – нічого не допомагало. Чутка про лютого звіра розлетілась скрізь.

Нарешті з'явився хоробрий лицар, який вирішив убити лева. Він приїхав із Києва. Селяни з нетерпінням чекали, коли лицар піде ловити звіра. Та лицар не квапився.

Перше, що він зробив, це замовив місцевим ковалям такі лати, які б жодна потвора роздерти не могла. День і ніч ковалі кували лицарські лати, а вранці з'являвся лицар, брав ті лати в обидві руки, вдаряв їх об коліно і лати розламувалися. Лицар, сумно зітхаючи, покидав кузню, а ковалі знову бралися до роботи. Тим часом лицар ішов до іншої кузні, де кували меча. Там також кипіла робота без перепочинку. Лицар брав меч, з силою стукав ним. Меч розлітався на шматки, а лицар, похнюпившись, плентався до шинку. Там він пив вино і думав, як подолати лева?

Одного разу зайшов до корчми чоловік. Він побачив зажуреного лицаря і питає у корчмаря:

— Чого той лицар такий сумний?

Корчмар розповів, яка біда трапилась у їхніх краях, а чоловік і каже:

— Я знаю, як зробити так, щоб ніякий звір його не пошкодив. Треба, – каже, – лати й меча скропити кров'ю невинної панни. Тоді ніяка сила їм не буде страшна.

Зібрали громаду з навколишніх сіл. Чоловік став перед ними й повторив те саме, що в корчмі. Громада погодилась. Але котра з дівчат захоче свою кров віддати?

— Не треба, щоб одна всю кров пожертвувала, – каже чоловік. – Нехай зберуться усі дівчата і проколють собі голками мізинці та по краплі-дві дадуть.

Так вони і зробили.

Незабаром у казані було стільки крові, що ковалі змогли у ній лати скупати і меча загартувати. Лицар узяв лати, вдарив об коліно, – а вони не зігнулися. Тоді він випробував меч – і той уцілів.

— Тепер, – каже, – я готовий.

Одягнув лицар ті лати й пішов до левиної печери. А лев був дуже зголоднілий і саме збирався на полювання. Коли дивиться – здобич сама іде до нього.

Лев заревів та кинувся на сміливця усіма своїми чотирма лапами. Тільки лати цей удар витримали, а лев пазурі поламав.

Лицар замахнувся мечем і відрубав леву голову.

З тих пір цю гору почали називати горою Лева. І місто таку ж назву отримало.

(Винничук Ю. Як постало місто Лева. – С. 35–39 // Винничук Ю. Легенди Львова. Книга перша. – Львів: ЛА «Піраміда», 2010. – 464 с.)

вкриті лісами – erdővel borított terület

лиха пора – rossz idő

підстерігати здобич – meglesni a zsákmányt

ніхто не міг здогадатись – senki sem tudta kitalálni

по слідах – nyomok alatt

саме він – pontosan ő

побачити на власні очі – saját szemével látni

зчинився переполох – riadalmat kelt

вирушати в дорогу – útnak indulni

яких лише способів не вигадували – mi mindent ki nem találtak

чутка розлетілась скрізь – híre messzire elszállt

чекати з нетерпінням – türelmetlenül várni

брати в обидві руки – mindkét kezébe fogni

вдаряти об коліно – térdre csapkodni

сумно зітхаючи – szomorúan sóhajtozva

братися до роботи – munkához látni

тим часом – azalatt az idő alatt

кипить робота – forr a munka

розлітатися на шматки – darabokra szétrepülni

похнюпившись – lecsüggedve

скропити кров'ю – vérrel öntözni
проколоти голками мізинці – tűvel átszúrni a kisujjakat
скупати лати – a páncélsruhát megfürdetni
загартувати меч – megedzeni a kardot
усіма своїми чотирма лапами – mind a négy mancsával
втримати удар – kitartani az ütéset
замахнутись мечем – karddal lecsapni

?

1. Що було колись на місці Львова?
2. Чому почали пропадати люди?
3. Що вирішив зробити лицар, щоб зловити лева?
4. Як вдалося перемогти лютого звіра?

!

довкола = навкруги
не відразу = не зразу
виявилось = з'ясувалось = стало зрозуміло
лютий = дуже злий
на самоті = наодинці
напевно = мабуть
вигадувати = придумувати
упіймати = зловити
не квапитися = не поспішати
покидати = залишати = лишати
без перепочинку = без перерви = без відпочинку
плентатися (розмовне) = іти дуже повільно
корчма = шинок
як подолати лева = як перемогти лева
зажурений = засмучений = сумний = похнюплений
ніяка сила = жодна сила
незабаром = дуже скоро
з тих пір = з того часу

ДИВАК

На початку зими ходити Олесеві до школи можна двома стежками: одна лісом, друга – річкою. Річкою зручніше, та в цей час лід на річці тоненький. Тому кожного разу, коли Олесь виходить з дому, мати наказує йому:

— Гляди ж, сину, річкою не йди. Там ще лід молодий.

Олесь стоїть, слухає. Він ще малий, головою ледь до ручки на дверях дістає. Очі в нього чорні, дивляться, немов одразу хочуть зрозуміти увесь світ.

Олесь любив зиму. Йому подобається робити дорогу в заметах, знімати снігові шапки з кілків – вони стають тоді голі та сором'язливі.

Ще любить Олесь малювати на снігу всяку всячину. Присяде й водить пальцем сюди, туди. Дивись, хата виходить, а з бовдура дим іде, а ось півень

розкрив свого дзьоба. Олесь бере замерзлого пальця в рот і, стукаючи чобітком об чобіток, милується своїм малюнком, доки хтось не крикне:

— А чого ти, хлопче, не йдеш до школи? Почекай, я матері скажу!

Олесь підстрибне, засміється тоненько: гі-гі, – і піде в напрямку лісу.

У лісі снігу мало. Тихо навкруги і затишно. Тільки часом шелесне по гілках сніг, струшений вітром. Десь неподалік чути: цю-цюк-цюк, – це дятел. Олесь нахилиється, пильно мружить око. Пальто в нього товсте, а сам він тонкий; важко нахилитись.

Ось під старою сосною шишки лежать. Ще одна впала. Ось де він! Олесь стає навшпиньки й крадькома лізе на дерево.

Помітивши людину, дятел перестав цюкати, націлив свого дзьоба на Олеся: чого тобі треба? Махнув крилом і зник, залишивши у вузькому дуплі шишку. Олесь хотів дістати її і покуштувати, та передумав – і притулився вухом до стовбура. Його ледве помітно розгойдувало, під корою щось жалібно скрипіло, а внизу під підошвами у Олеся ворухилось коріння – помирає сосна... Олесь нагрів чобітками снігу під стовбур, утрамбував його гарненько і, вирішив, що тепер сосна не впаде. Після цього він пішов до школи.

Здалеку побачив міст. По той бік мосту червоніє цегляна школа. З бовдурів дим угору іде.

Ліворуч від мосту крига тонка – там б'ють джерела; а праворуч, на міліні, де лід міцніших, гасають школярі.

— Ей, Олеся! – кличуть з гурту. – Гайда з нами!

— Навіщо лід псуєте? – у відповідь Олесь. – Він ще молодий.

Дітвора сміється: дивак.

А Федько посміхнувся і закричав голосно:

— Бий зрадника! – Підбіг, вдарив Олеся ліктем під скроню і зник.

Олесь ніяково посміхнувся, поторкав мокрою рукавичкою тверду гулю під оком і пішов до школи. Під ногами лагідно потріскував лід, а біля ока щось побільшало і боліло. Олесь ліг на живіт і притиснув скроню до льоду, почав розглядати дно. Воно пускало бульбашки, котрі прилипали до криги. І уявляє там Олесь маленьку хату, а в тій хаті – він, біля віконця сидить. Захотів – вийшов. Іди куди хочеш. Ось карасик пливе: «Добрий день, дядьку! Як поживаєте?»

Раптом промайнула чорна блискавиця і завмерла осторонь. Олесь підповз ближче, придивився: шука! В зубах у неї була маленька рибка.

— Пусти, – крикнув Олесь і стукнув долонею по льоду. Та шука й не поворухнулася. Він піднявся і став бити п'ятою в те місце, де стояла шука, аж доки під чоботом не з'явилась вода.

Біля школи задзвонив дзвоник, стало тихо. А Олесь сидів посеред річки і плакав.

Потім він підвівся і поплентався до школи.

На першому уроці було малювання. Старенька вчителька Матильда Петрівна ходила між партами і повільно говорила: «А сьогодні, діти, ми будемо малювати... горщечок». Потім вона дістала з портфеля горщечок і поставила на стіл.

Діти почали малювати. Коли учителька зупинилася біля Олесь, то з зошита на неї дивився дятел: чого тобі треба?

— Олесю, адже я сказала всім малювати горщечок, – суворо мовила Матильда Петрівна. Їй сподобався дятел, але вона добре знала, що таке вчительська принциповість, тому й додала:

— Я поставлю тобі двійку.

У класі стало тихо. Відмінники дивилися на Олесь співчутливо, а ті, хто вчився погано, з радістю чекали на те, що їх тепер буде більше. Олесь зібрав книжки, встав з-за парти і пішов до дверей.

— Куди це ти? – здивувалась учителька.

Олесь зупинився.

— Я так не хочу!

— Як це – так?

— Горщечка не хочу малювати.

— Чому?

— Дятла хочу...

Доки Матильда Петрівна думала про свій авторитет, Олесь вийшов у коридор, швидко одягнув пальто і вийшов на ганок.

У шкільному садку літали синички. В сухій траві грались горобці.

Олесь уявив, як гарно зараз у лузі, і побіг туди.

Там він блукав до самого вечора. Шукав пташині гнізда, їв мерзлу калину.

Сонце визирнуло з-за хмар. Олесь радісно примружився йому назустріч.

Надвечір хмари опустилися нижче, а тополі над селом повищали. Треба було йти додому. Олесь став чекати, коли йтимуть школярі.

Біля школи грюкнули двері. Діти йшли додому.

На мосту Олесь чекав Федько.

— На поїж, – сказав він і дав Олесеві подавлений теплий пиріг. – Бери, з м'ясом.

Олесеві не хотілося пирога, але він зрадив примиренню. Щоб віддячити товаришеві, швиденько почав діставати з кишень духмяні сухі квіти, сухе листя, гніздо.

— Забруднився ти, – сказав Федько і почав обтрушувати Олесеві пальто.

Олесь ще дужче захвилювався. Він узяв гніздо й подав його Федькові. Той заховав подарунок в кишеню.

— А вчителька сердилась, як ти пішов... ги-ги... страх!

Потім Федько пішов до річки.

У селі вечоріє, а в лісі вже п'ятьма. Олесь біжить і раптом помічає, що дерева теж біжать, кружляють, ховаються одне від одного. Олесь зупиняється – і дерева завмирають.

Чути: сани скриплять, коні йдуть і голос діда Прокіпа:

— А но-но!

Побачив Олесь.

— Сідай, внуче, по соломі поїдемо.

Олесь радо сідає.

— А що, поставили п'ятірку? – питає Прокіп.

Олесь сором'язливо ховає обличчя в рукав.

— Сьогодні не ставили. Вчора тільки.

Коні зупиняються.

— Діду, чого про мене кажуть – дивак?

— Дивний, значить. – Коні побігли знову. – Хто ж таке патякає? – спитав після паузи.

— Дядьки біля школи.

— Ти їх не слухай. – Помовчав. А далі: – Завзяття в тебе обмаль. Все у землі риєшся. А треба – в людях. Та отак біля них, отак... Того – ліктем, того – словом. Раз – уперед вийшов. О!

— Діду, чому дятел шишки їсть, а шука – рибку?

— А то вже хто якого роду.

— А я не забрав у дятла шишки, – хвалиться Олесь.

— І вірно. Навіщо вона здалась. Це як щось добре побачиш – дощечку, скажімо, або гвіздочок – тоді бери.

— Навіщо?

— Пригодиться.

Соломи брали багато. Олесь спочатку допомагав, потім втомився й сів.

— Навіщо стільки беремо?

— Як навіщо? – озвався з п'ятьма дід.

— А якщо коням важко буде?

— Нічого. Зате нам легко. Натопив – і лежи на печі. Ти відпочинь.

Повертались додому в темряві. Йшов мокрий сніг. Прокіп хльоскав коней батогами і лаявся. А Олесь сердито сопів і підбивав руку. Замахнеться Прокіп гарненько, цьвох – і мимо.

— Не бий, – благає Олесь. – Бачиш: важко.

Прокіп зітхнув і обернувся до Олесь.

— Послухай, що я тобі скажу. Тут, на землі, не бити не можна. Тут не ти, так тебе поб'ють, ще й плакати не дозволять. Зрозумів?

Олесеві зробилося сумно. Захотілося швидше туди, в село, де привітно світяться вікна в хатах.

Дома Олесь не став чекати, поки дід з матір'ю скидають соломі,

швиденько роздягся і поліз на піч. Через деякий час у хаті застукали чоботи, загомоніли.

— Я й кажу, – говорив дід. – Дивак він у тебе, Наталко. Затопчуть його...

Потім дід увійшов до кімнати, заглянув на піч.

— Змерз, онучку? А ти ніжки вкрий ковдрою...

Олесь глибше зарився в подушку і тоненько заплакав.

Прокіп підняв брови.

— Чого це він?

— Не займайте його, – сумно сказала мати. – Їжте вже.

— А я що? – мимрив Прокіп. – Я йому нічого такого й не казав...

Він їв швидко, винувато витріщав очі, плямкав тихіше, ніж завжди.

Олесь непомітно для себе заснув. А вночі крізь сон благав матір розповісти казку про Івасика-Телесика. Переживав, коли відьма гризла дуба, і радів, коли гусеня врятувало Івасика. Вдосвіта закричали півні. Народжувався новий день.

(Тютюнник Г. Дивак. – С. 3–37 // Тютюнник Г.М. Твори. Книга I: Оповідання. – К.: Молодь, 1984. – 328 с.)

всяка всячина – mindenféle

водити пальцем – ujjával vezetni

брати пальця в рот – az ujját a szájba tenni

милюватися своїм малюнком – csodálkozni saját képpel

іти в напрямку лісу – erdő irányába menni

пильно мружити око – merően hunyorog szemével

стати навшпиньки – lábbújhegyre állni

лізти крадькома – lopakodva mászni

націлити дзьоба – ráirányítani a csőrét

притулитися вухом до стовбура – füllel odahajolni a fa törzséhez

б'ють джерела – ütnek a források

на міліні – zátonyra

вдарити ліктем під скроню – könyökkel halánték alá ütni

притиснути скроню до льоду – halántékát a jéghez szorítottani

пускати бульбашки – buborékokat engedni

завмерла осторонь – odébb megmerevedett

стукнути долонею по льоду – kézzel rácsapni a jégre

тому й додала – ezért hozzá is tette

дивитися співчутливо – együttérzéssel nézni

зрадіти примиренню – megörülni a kibékülésnek

обтрушувати пальто – lerázni a kabátot

ховатися одне від одного – egymástól elbújni

ховати обличчя в рукав – ruha ujjával takarta az arcát

А то вже хто якого роду! – Hát az pedig aki amilyen adottságokkal született!

озватися з п'їтьми – sötétségből kikiabálni

повертатися в темряві – estefelé visszatérni

хльоскати коней батогами – korbácsolni a lovakat

підбивати руку – zavarni, visszatartani a kezét
не бити не можна – nem ütni, nem szabad
не ти, так тебе поб'ють – ha te nem ütsz, téged ütnek
зробилося сумно – szomorúság fogta el
привітно світяться вікна в хатах – kedvesen a házakban világítottak a fények az
ablakokban

укрити ковдрою – takaróval betakarni
глибше заритися в подушку – mélyen a párnába süppedni
винувато витріщити очі – vétkesen mereszti a szemét
непомітно для себе – önmaga észre se vett
крізь сон – álomból

?

1. Як Олесеві можна ходити до школи на початку зими?
2. Який вигляд має Олесє?
3. Чому Олесє любив зиму?
4. Що хлопчик робив у лісі?
5. За що Федько вдарив Олесє?
6. Що побачив Олесє під льодом?
7. Чим займався Олесє у школі?
8. Як відбулося примирення з Федьком?
9. Чому його називали диваком?
10. Який конфлікт виник між дідом і онуком?
11. Яким був Олесє?

!

стежка = дорога у полі, лісі, лузі (не для транспорту, а для людей)
ледь = зовсім трохи = трохи-трохи
тільки часом = тільки іноді = тільки зрідка
неподалік = недалеко = близько
гасати (розмовне) = швидко бігати
Гайда з нами! (розмовне) = Давай з нами! = Іди з нами!
у відповідь Олесє = відповідає Олесє
навіщо = для чого = чому
промайнути = швидко пропливти, проїхати, пробігти
доки = поки
поплентатися (розмовне) = повільно піти (туди, куди не хочеться; від втоми)
визирнути = виглянути = з'явитися = показатися
надвечір = ближче до вечора
грюкнули двері (розмовне) = стукнули двері
на поїж = бери поїж = візьми поїж
духмяний = пахучий = ароматний
сердилася... страх! = дуже-дуже сердилася
зупинятися = завмирати
п'яткати (розмовне, негативне) = говорити дурниці
обмаль = мало
вийти уперед = бути першим, перемогти
вірно = правильно

навіщо вона здалася = для чого вона треба
зате нам легко = а нам легко
благати = просити = молити
загомоніти (розмовне) = заговорити
підняти брови (фразеологізм) = здивуватись
Не займайте його! = не чіпайте, не турбуйте = залиште його у спокої
мимрити (розмовне) = говорити незрозуміло, тихо
А я що? = я нічого не робив, я не винен
удосвіта = дуже рано = рано вранці = перед сходом сонця

ДЯДЬКО НИКІН

Виходимо з двору вдосвіта. У селі ще ні в кого не світиться, тільки де-не-де на стовпах уздовж вулиці ліхтарі. Дядько Никін відчиняє ворота, а я тягну тачку зі свіжиною: закололи вчора кабана, то повеземо на базар у Полтаву.

За селом я чекаю дядька, а далі тягнемо тачку вдвох. Отак і йдемо селом.

Під ногами в нас та під колесами тачки шурхотить тверда замерзла трава, а в селі хрипкувато співають півні.

Можна було б поїхати дядьковою машиною, так несправна ще з літа. Щось там дядько так відрегулював у моторі, що як заведе, то дим валить. А він гукає з кабіни:

«Подивись, який там дим!»

«Чорний!» – голосно кричу, щоб гуркіт мотора перекричати.

Дядько Никін глушить мотор, вилазить із кабіни й з виглядом механіка-аса каже:

«Значить, бензин старий. Треба заливати нового, а його немає».

Або:

«Значить, карбюратор. Треба нести хлопцям, хай ремонтують».

Знімає й несе. І я вже наперед знаю: увечері повернеться напідпитку, довго ставитиме на місце карбюратор і нарешті скаже:

«Ільку, штовхни, спробуємо завести».

Тоді я впираюся руками в задок машини і кроків з десять пхаю її. Далі вона котиться сама. Буває, що й заводиться. За такої удачі ми вилітаємо на швидкості в степ і катаємось, доки не набридне. А буває, що машина так і не заводиться. Тоді ми або залишаємо її, або чекаємо, доки їхатиме молоковоз і притягне її до двору.

І так шоліта, від початку й до кінця моїх канікул. Якщо ж автоінспектор відбере у дядька права за якесь порушення, тоді машина безвиїзно стоїть у дворі, а дядько нудиться без діла та думає, як повернути права.

Та інспектор незабаром приїздить мотоциклом до двору, віддає дядькові права й каже:

— Тільки ж дивіться мені, Христофоровичу, щоб більше не

повторювалося. А то як же це так: уключили лівий поворот, а жарите прямо...

— Я забув, що включив його, як виїжджав із двору, – винувато каже дядько Никін, і вони йдуть у хату.

Розвидняється.

На зупинці анікогісінько.

Не встигаємо ми з дядьком стати, як від мосту їде машина. Дядько Никін виходить на асфальт, махає рукою.

Машина гальмує, з кабіни питають:

— Куди?

— До Полтави, трояк даю... А як до базару підкинеш, то ще трохи додам!

— Давайте, хтось один в кабіну сідає, а інший у кузові, бо в кабіні більше місця немає.

— За кабіною, в затишку сідай, – каже мені дядько Никін.

На базарі, куди нас довів водій, дядько Никін каже мені:

— Я пішов ставити печатки на легенях та печінці... Чого ти регочеш? Може, наш кабанчик хворий був. А ти йди місце займай у м'ясному відділі та чекай мене.

Я займаю місце. Незабаром повертається дядько.

— Все! Починаємо. Зараз найму рубщика – і починаємо. Я знаю, як з ними балакати...

Він іде в куток м'ясного відділу і за хвилину веде під руку повнощогого чоловіка у білому фартуху. Потім вони повертаються спинами до віконць, де товпиться народ і швидко розходяться.

Дядько Никін задоволений, підморгує мені:

— Хотів шість, а я йому – п'ять!

— За скільки найняли? – питається в нього сусідка по віконцю.

— За п'ять, – пошепки відповідає дядько.

— А ми за три! – радіє тіточка.

Дядько здивовано дивиться у спину рубщиків, що підгострює сокиру, тоді обертається до мене і бадьоро мовить:

— Нічого, зате ми його заставимо рубати м'ясо так, як ми схочемо!

— Нічого, нічого! – погоджуюся я.

— Ти, Іллюшо, не соромся. Я розумію: студент, учитель скоро, а тут стій біля прилавка з м'ясом... А що зробиш? Життя таке. Я б тебе й не брав, але ти сам знаєш, як у мене з арифметикою.

— Нічого, нічого, – кажу йому. – Будемо починати.

Дядько відчиняє віконце, пальці в нього тремтять.

Першим у віконці з'являється припудрене обличчя з маленькими нафарбованими губами.

— У вас кабанчик чи свинка?

— Хіба не однаково? – дивується дядько. – Свинина як свинина: молода, свіжа. Вчора закололи. А якщо вже хочете знати, то б у в кабанчик.

— Ну, старий твій сьогодні наторгує... – сміється до мене наш рубщик. Потім кладе сокиру на пень і з люб'язною посмішкою підходить до віконця.

— Вам, громадянко, який шматочок? Цей? Ні? Цей? Будь ласка. Два кіло триста, – і за мить подає дядькові гроші. – Отак, хазяїн, треба. Ввічливо!

Дядько щиро вигукує:

— Та хто його знає, як воно тут у вас!..

Це зробило нам найкращу рекламу. Люди, що стояли в черзі біля віконця, почали пхатися один з-поперед одного. Першим був широкоплечий чолов'яга у флотському картузі:

— Мені, батьку, он той шматок. Та сміливіше, сміливіше! Своє продаєте, не крадене.

— Ще кому на котлети... – кисло сказав сусід, бо його покупці перейшли до нашого віконця.

Дядько клав м'ясо на ваги обережно:

— Будь ласка, будь ласка. Скільки хочете, якого хочете, – і обертався до мене: – Помножив?

На нього дивилися майже закохано, а на мене, коли я підраховував, насторожено і недовірко. Мене дратували руки, що торкалися м'яса, гострі трикутні нігті, довгі нафарбовані вії, розмальовані губи.

Нарешті дядько Никін продав останній шматок і сказав:

— Ходімо пообідаємо десь.

Одразу біля м'ясного відділу нас обступив гурт циганок.

— Давай поворожу, хазяїн, добрий, хороший, – ухопила одна з них дядька за руку. – Ти щасливий, багатий, не скупись на те, що правду скажу.

Дядько звільнив руку і засунув її в ту кишеню, де гроші.

— Я й без тебе правду знаю, – відповів він.

До мене підійшла молода вродлива циганка:

— Купи, гарний, хустку своїй нареченій. Не хустка – весна. Купиш?

— Ні.

— Тоді скажи, хай старий купить.

— Що тут у неї? – спитав дядько. – Крадена?

Циганка подивилась на нього злим поглядом і пішла геть.

— От злодії! – похитав головою дядько.

Побачили їдальню і зайшли пообідати. Вибрали вільний стіл, сіли на залізні стільці. Перепочивши трохи, дядько витяг з кишені гроші і почав їх рахувати, складаючи окремими купками: десятки до десятків, трояки до трояків і т. д.

— Сто сорок, – сказав нарешті. – А ми планували скільки – сто сімдесят? Скажемо тітці, що продавали дешевше, бо багато продавців м'яса було.

Пообідавши, ми голосно, перебиваючи один одного на півслові, стали розказувати – дядько мені, а я дядькові – як ми торгували.

(Тютюнник Г. Дядько Никін. – С. 133–144 // Тютюнник Г.М. Твори. Книга I: Оповідання. – К.: Молодь, 1984. – 328 с.)

заколоти кабана – vaddisznót ölni
завести машину – elindítani a kocsit
валить дим – száll a füst
глушити мотор – leállítani a motort
з виглядом механіка-аца – profi mester képével tett vmit
заливати бензин – beönteni a benzint
наперед знати – előre tudni
за такої удачі – ilyen eredményért
на швидкості – sebességben
доки не набридне – amíg meg nem unja
відібрати права – elvenni a jogosítványt
безвиїзно стояти – állandóan állni
нудитись без діла – semmittevésben unatkozni
як же це так – az hogyan lehet
уключити лівий поворот – bekapcsolni a bal irányjelzőt
сідати в затишку – szélvédett helyen leülni
ставити печатки – pecsételtetni
займати місце – helyet foglalni
вести під руку – kéz alatt vinni
повертатися спиною – hátat fordítani
товпитись народ – összegyűlt a nép
відповідати пошепки – suttogva válaszolni
обертається до мене – felém fordul
тремтять пальці – reszketnek az ujjak
свинина як свинина – disznó mint disznó
а якщо вже хочете знати – és ha már tudni szeretnének
з люб'язною посмішкою – kedves mosollyal
за мить подає гроші – pillanatok alatt adja a pénzt
Хто його знає, як воно тут у вас! – Hogyan tudjam, hogy milyen itt nálatok!
своє продаєте, не крадене – sajátját árulja, nem lopottat
класти м'ясо на ваги – mérlegre tenni a húst
дивитися закохано – szerelmesen nézni
засунути руку в кишеню – kezét zsebre tenni
подивитися злим поглядом – gonosz tekintettel nézni
піти геть – elmenni
похитати головою – bólintani
складати купками – kupacokba rakni
перебиваючи один одного на півслові – egymásnak félszavába vágva

?

1. Куди і коли поїхали дядько Никін та Ілля?
2. Чому вони не поїхали дядьковою машиною?

3. Як дядько ремонтував і їздив на машині?
4. Чим їхали вони до базару?
5. Яка історія трапилася з рубщиком?
6. Як торгували дядько і племінник?
7. Що трапилось, коли вони вийшли з м'ясного відділу?
8. Чи вдало вони продали м'ясо?

!

тачка = візок

свіжина = дуже свіже м'ясо (м'ясо шойно забитої худоби)

несправний = не працює, зламаний

гукати = голосно говорити, кричати

напідпитку = трохи п'яний

пхати (розмовне) = штовхати (машину)

щоліта = кожного літа

уключити = увімкнути

жарити прямо (розмовне) = швидко їхати прямо

анікогісінько = немає жодної людини

підкинути до базару (розмовне) = довести до базару

реготати = голосно сміятися

за хвилину = через хвилину = одразу, дуже швидко

Хіба не однаково? = Яка різниця?

чолов'яга (зрубале) = чоловік

обступити = стати колом (півколом)

ухопити за руку = швидко взяти за руку

витагти з кишені = дістати з кишені

ЗНАЙОМСТВО

Зі своїм майбутнім чоловіком я познайомилася в аеропорту міста Париж. Ця зустріч була зовсім не романтичним знайомством. Випадково-політично-діловим. От яким воно було. Коли розповідаєш про те, що хтось зустрів своє кохання чи просто познайомився в Парижі, автоматично починаєш думати про різну маячню – поцілунки на Ейфелевій вежі, обійми під час прогулянки Єлисейськими полями, кавування під мелодії танго тощо. Але Париж не винний у тому, що кожна друга людина сприймає його як місто романтичних знайомств. Можливо, Париж цього зовсім не схвалює, а вважає себе брутальним циніком, тільки ніхто в міст про це не питає. У людей, до речі, також. Якщо дехто вважає вас наволоччю чи тютхтєм – він буде і далі так вважати, поки ви не утнете щось неймовірне.

Я продовжую. Важко знайти романтику в чоловікові, який більш за все був схожий на клоуна. Клоунів я терпіти не можу з дитинства. Мама часто гадує, як вона одного разу зводила мене до цирку, коли мені було шість років. Я спокійно сиділа протягом вистави, дивилася на собачок, які стрибають, на акробатів, які крутилися в повітрі. Ну, і на клоунів. Були там два розмальовані

клоуни, вдягнуті в яскраві комбінезони, напхані ватою, вони постійно реготали, били один одного і їм було неймовірно весело. Всі аплодували та сміялися, мені не хотілося долучатися до загальних веселощів. У клоунів я нічим не кинула тільки тому, що в мене нічого з собою не було, в маминій сумці також – я перевіряла. Шкода, але як я могла знати, що треба захопити кілька камінців? Але свого шансу я не прогавила.

Коли на арені з'явився ілюзіоніст і почав кричати: «Я можу втілити всі ваші бажання та фантазії, підходьте і замовляйте!» – я підійшла, і в мікрофон попросила: «А чи не могли б ви убити клоунів?» Йому не відразу вдалося змінити вираз обличчя, мабуть, не часто йому замовляли вбивства, співчуваю. Коли опанував себе, то грайливо спитав мене: «Яких клоунів, дитинко?» Я сказала, що нещодавно я їх бачила, і залюбки йому покажу. Після того мама схопила мене за руку та потягла до гардеробу. Як завжди в таких випадках, вона шепотіла: «О, Господи, о, Господи. За що, о, Господи?» Ми з Господом мовчали. Ми не розуміли запитань.

На його щоках, коли він посміхався (а посміхався він постійно), проглядалися ямочки. Я не люблю ямочки на чоловічих щоках, ще ямку на підборідді я б пережила, але не це. Більше того – ці ямки мене дратували. Ще в нього було надовго сивувате волосся, яке смішно стирчало з-поза шиї. І ніс червоного кольору. Це мене дратувало менш за все (хоча виглядало як типовий клоунський атрибут), тому що я знала, що летіти з Вашингтона до Парижа – а саме таким маршрутом і він, і я летіли – і не напиться, дуже важко. Сиве волосся, чорне пальто, ці ямочки, а ще помаранчевий шалик. В мене був такий самий.

Саме через цей шалик він до мене підійшов. І саме через цей шалик я посміхнулася йому, незважаючи на втому. Ми почали розмовляти. Жвава дискусія про політику, рішучість, національну свідомість, надії на світле майбутнє. На той момент я обговорювала це все з ентузіазмом. Я – професійний перекладач і поверталася з конференції, під час якої допомагала українським демократам розповісти американцям про наші громадянські наміри.

Саме через цей шалик, а ще через те, що румуни також обрали помаранчевий колір як символ боротьби з політичним режимом, ми стали в чергу прикрашених шаликами людей, яка поступово привела нас до воріт, що відкривали нам шлях до старовинного міста Бухарест, куди ми б залюбки злітали, але не цього разу. І саме через цей шалик ми прогавили літак, який без нас полетів на Батьківщину десятьма хвилинами раніше. Звісно, в цьому винен не шалик і не наша неуважність, в цьому була винна компанія «Ейр Франс». Співробітники цієї компанії проігнорували необхідність зазначити напрям на спеціально встановлених моніторах, а тим більш не вважали за потрібне виголосити наші дивні для будь-якого француза прізвища. Якось та буде. Хто сумує в Парижі, місті кохання? Мабуть, приблизно так вони думали. А ще їх

мало цікавило, що в нас немає відповідної візи, особисто в мене в кишені лише 50 євро, і як на ці гроші можна купити собі квиток на інший літак чи заночувати в готелі? Треба бути надзвичайно талановитою людиною, можливо, тим ілюзіоністом з цирку мого дитинства.

Клоун в помаранчевому шалику схопив мій паспорт і почав бігати різними інстанціями. Я подумала, може, зателефонувати додому і попередити матір про те, що я потрапила в історію? Бо моя мати – фахівець з істерик. Оскільки вона чекає прибуття літака за кілька годин в «Борисполі» зі мною, живою, на борту, щось мені підказує, що, коли я не вийду до зали, вона швидко вигадає, хто мене вбив і куди закопав. Мій телефон не працював. Тоді я вирішила поридати.

Мій клоун-герой прибіг з нашими паспортами і квитками. Таке враження, наче ми зібралися до рагу. Я сказала, що за час його відсутності його пальто двічі намагалося вшитися геть, але я пильнувала як слід. «Молодець, я в тебе вірив. А зараз нам треба рухатись у тому напрямі. Вже почалася реєстрація, будемо вилітати до Києва іншим рейсом іншої авіакомпанії приблизно через годину». Я заплакала. Він знітився, я розумію, що жіночі сльози – це випробовування для чоловіків. «Щось не так?» – запитав він. Смішні вони, чоловіки. Я заперечливо махаю рукою. Все о'кей. Він бере в мене своє довге чорне пальто і допомагає мені встати. Я посміхаюся. Він теж.

«Вас підвезти?» – запитала я, бо мене зустрічав водій. «Ні, дякую. За мною має під'їхати Макс. Це мій син. Така в нас традиція». Він мовчав і дивився на мене. Я теж не знала, що говорити. «О'кей, електронку вашу я записала, завтра спробую написати позов до «Ейр Франс», щоб вони повернули ваші гроші. Мені приятель допоможе, в нього великий досвід у таких справах. Я вам тоді надішлю текст для погодження, добре? Українською та французькою». Мені було не по собі, що доводилося говорити з ним так офіційно, але як про таке можна інакше говорити? «О'кей. Я буду чекати. Я вам завтра зателефоную, може, поснідаємо разом?» – «Точно. Я завинила вам вечерю!» «Ні, це я зіпсував вам обід, ви тільки згадайте, яку гидоту нам пропонували у літаку! То давайте обідати?» – «Добре», – розгублено сказала я. Ми одночасно подали одне одному руки, поцілувалися та розійшлися. Я не знала тоді, що відчував він, але я була щасливою.

(Денисенко Л. 23:33:42. – К.: Нора-Друк, 2007. – 240 с. – С. 3–17, 43, 44.)

думати про різну маячню – bolondságokról gondolkodni

бути невинним – ártatlannak lenni

кожна друга людина – minden második ember

утнути щось неймовірне – váratlanul tenni vmit

більш за все – mindenesetre

бути схожим – hasonlítani vkire/vmire

зводити до цирку – cirkuszba elvinni

напхані ватою – vattával kitömve

долучатися до загальних веселощів – csatlakozni a közös vigalomhoz
 як я могла знати – honnan tudhattam
 не прогавити свого шансу – nem ereszteni el a szerencséjét
 змінити вираз обличчя – megváltoztatni az arckifejezést
 опанувати себе – uralkodni magán
 стирчало з-поза шиї – nyaka mögött kitüremkedett
 зважаючи на втому – figyelembe venni a fáradságot
 надії на світле майбутнє – remények a fényes jövőre
 обговорювати з ентузіазмом – lelkesedéssel megbeszélni
 стати в чергу – sorba állni
 не цього разу – nem ebben az esetben
 проігнорувати необхідність зазначати напрям – mellőzni a szükséges irányt
 не вважати за потрібне – nem tartani fontosnak
 якось та буде – lesz vhogyan
 їх мало цікавило – őket kevésbé érdekelte
 потрапити в історію – bekerülni a történelembe
 щось мені підказує – vmi azt súgja nekem
 пильнувати як слід – vigyázni ahogyan kell
 написати позов – megírni a keresetet
 досвід у таких справах – tapasztalat az olyan esetekben
 текст для погодження – beleegyező szöveg
 було не по собі – kényelmetlenül érezni magát
 завинити вечерю – vacsorával tartozni
 подати одне одному руки – kezet fogni

?

1. Які асоціації виникають у людей, коли вони чують про Париж?
2. Як виглядав чоловік?
3. Яку історію згадувала мама героїні?
4. Звідки і куди летіли герої?
5. Ким працює героїня?
6. Про що розмовляли двоє людей?
7. Чому вони вчасно не потрапили на літак до Києва?
8. Що робила героїня, поки чоловік вирішував питання з квитками?
9. Про що домовились знайомі, коли прилетіли до «Борисполя»?

!

до речі = втім
 терпіти не можу = ненавиджу = не люблю
 реготати = голосно сміятись
 неймовірно весело = дуже весело
 аплодувати = плескати в долоні
 долучатися до чогось = приєднуватись до чогось
 шкода = на жаль
 захопити щось = взяти із собою
 ілюзіоніст = фокусник
 втілити бажання = здійснити бажання
 залюбки = із задоволенням

схопити за руку = швидко взяти за руку
потягти кудись (розмовне) = повести за собою, тягнучи за руку
шепотіти = тихо говорити = говорити пошепки
проглядалися ямочки = було видно, помітно ямочки
дратувати = нервувати = псувати настрої
задовгий = довше, ніж треба
сивуватий = трохи сивий
прогавити = пропустити = запізнитися
звісно = звичайно = зрозуміло
вигукувати прізвища = голосно називати прізвища
заночувати в готелі = залишитися на ніч в готелі
поридати = голосно поплакати
пальто двічі намагалося вшитися геть = пальто двічі намагалося вкрати
вшитися геть (фразеологізм) = зникнути, втекти, щезнути
знітитися = розгубитися = почуватися ніяково
електронка (розмовне) = e-mail
гідота (розмовне) = несмачна їжа

МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ ДРАГОМАНОВ

Михайло Петрович Драгоманов (30.09.1841 – 02.07.1895) – український вчений (філософ, історик, філолог, економіст), громадський і політичний діяч, публіцист і видавець. Він формував національну і соціальну свідомість селянських мас, сприяв становленню світогляду українських письменників Івана Франка, Лесі Українки.

Михайло Драгоманов був нащадком козацької старшини та дворянським сином із Полтавщини. Формувався під впливом родини і батьківської бібліотеки. Навчався у полтавській гімназії. Потім вступив до Київського університету Святого Володимира.

Студентом Михайло Драгоманов став у центрі гуртка, який заснував перші в Російській імперії недільні школи для неграмотних як дітей, так і дорослих. Безоплатно викладав історію, захистив дисертацію з римської історії. Читав лекції, у журналістських статтях порушував питання політичного стану України. Драгоманов досліджував стародавню історію релігії і міфології, вивчав словесність українців.

У своїх публіцистичних статтях централізацію й русифікацію в Російській імперії сміливо протиставив демократичному принципу самоуправління країв і націй. Перебуваючи у науковому відрядженні у Відні, Драгоманов остаточно утверджується як прибічник націоналізму у змісті, а космополітизму в формах усякої діяльності. Україна має прагнути такого «європеїзму», який не відкидає національних форм. Він обстоював інтернаціональний характер наукової і політичної діяльності. Але в Росії 70-х рр. XIX ст. його, за підозрою в українському «сепаратизмі», почали переслідувати.

Так відомий учений став політичним вигнанцем, якому загрожувало заслання.

Із 1876 року Драгоманов живе у Женеві. Він засновує вільну українську друкарню, видає збірник «Громада», твори української літератури, заборонені Емським указом у Російській імперії, фольклористичні студії та популярні брошури українською мовою. В західних виданнях розміщує статті про Україну, знайомить світ із країною у центрі Європи. Він активно протестував проти нищення української культури. У Швейцарії Драгоманов створив осередок політичної еміграції українців.

Під керівництвом Михайла Драгоманова в еміграції виходять друком «Політичні пісні українського народу» та повний «Кобзар» Т. Шевченка.

Драгоманов був професором Софійської вищої школи, але болгарського підданства не прийняв. Він мріяв повернутися, нехай і по смерті, у рідний Львів, а потім назавжди у Київ. Поки ж що останки українського вченого спочивають у землі болгарської столиці.

У ХХІ столітті праці Драгоманова після десятиліть радянських заборон активно вивчають. Не втратив свого значення, а, навпаки, розвивається в Україні науковий порівняльний метод дослідження – компаративізм, одним із перших представників якого у слов'янському світі був Михайло Драгоманов.

(Андрущенко В.П. Твій університет – твоє майбутнє. – К., 2009.)

формувати свідомість – tudatot formálni

сприяти становленню світогляду – hozzájárulni az ember világnézetének formálásához

бути нащадком – örökkössé válni

формуватися під впливом (кого, чого) – formálódni vki/vmi hatása alatt

заохотитися ідеями – rajongani *eszmék* iránt

стати прибічником – rajongóvá válni

порушувати питання – kérdést felvetni

сміливо протиставити – bátran ellenszegülni

остаточно утвердитися як прибічник – véglegesen rajongóvá válni

не відкидати національних форм – nem elvetni a nemzeti formákat

обстоювати – védelmezni

за підозрою – gyanuba keveredett

стати політичним вигнанцем – politikai menekültté válni

загрожує заслання – száműzetés fenyegeti

створити осередок – környezetet teremteni

під керівництвом – vezetés alatt

виходять друком – nyomtatásban megjelenni

підданство – alárendeltség

після десятиліть радянських заборон – néhány tízéves szovjet tiltások után

не втратити свого значення – nem elveszíteni a jelentőségét

науковий порівняльний метод дослідження – a kutatás tudományos összehasonlító módszere

одним із перших представників – egyike az első képviselők között

?

1. Хто такий Михайло Драгоманов?
2. Яку освіту отримав Драгоманов?
3. Чому Драгоманов жив за межами України?
4. Чим займався Михайло Драгоманов в еміграції?

!

сприяти = допомагати (у якійсь справі)
прибічник = прихильник
безоплатно = безкоштовно
не відкидати = не заперечувати
обстоювати = захищати = підтримувати = виступати «за»
осередок = об'єднання
по смерті = після смерті
останки = рештки

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова за свою 175-річну історію підготував близько 170 тисяч учителів.

Структурно університет об'єднує 19 інститутів і 2 факультети, де фахову підготовку здобувають близько 30 тисяч студентів. НПУ імені М. Драгоманова має повний спектр спеціальностей з усіма формами навчання (денна, заочна, вечірня та екстернат), готує фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів: «бакалавр», «спеціаліст», «магістр». В університеті навчається 747 аспірантів, 62 докторанти, функціонує 34 наукові школи, 105 кафедр, працює 1489 викладачів, серед яких 42 дійсних члени і члени-кореспонденти різних академій, 232 доктори наук, професори, 625 кандидатів наук, доцентів.

У структурі університету – коледжі, гімназії, ліцеї, інститути, філії в Празі, Євпаторії, Ялті та спільний Українсько-Американський інститут «Вісконсінський міжнародний університет (США) в Україні».

Університет співпрацює у науковій галузі з провідними вищими навчальними закладами і науковими установами США, Швеції, Франції, Польщі, Словаччини, Угорщини, Болгарії, Китаю, Росії, Білорусії, Казахстану та інших країн.

Відповідно до спільних угод з ВНЗ України студенти університету мають змогу паралельно отримувати освіту за іншим фахом.

До послуг студентів – 6 навчальних корпусів, 7 гуртожитків, найбільша серед вищих педагогічних закладів України Наукова бібліотека, книжковий фонд якої налічує 1 млн. 277 тисяч примірників: наукових, навчальних, художніх, нотних, довідкових, бібліографічних видань, електронних ресурсів; сучасний спорткомплекс з плавальними басейнами та ігровими майданчиками, де проводяться міжнародні ігри з різних видів спорту, а також комп'ютерні

класи, їдальні, буфети, спортивно-оздоровчі табори, Центр культури та мистецтв, у якому функціонують численні самодіяльні колективи.

Зараз в університеті набуває розвитку студентське самоврядування: студентська Рада, обрано студентського ректора.

Започатковується та здійснюється багато університетських проєктів: арт-фестивалі, благодійні акції тощо. Налагоджено також співпрацю з Європейським молодіжним парламентом та представництвом ООН в Україні.

(Андрущенко В.П. Твій університет – твоє майбутнє. – К., 2009.)

фахова підготовка – szakmai felkészülés
повний спектр – teljes paletta
форма навчання – tanulás formái
провідний заклад – vezető intézmény
відповідно до спільних угод – közös megállapodások értelmében
мати змогу – lehetőséget biztosítani
отримувати освіту – képzést kapni
до послуг студентів – a hallgatók szolgálatában
спортивно-оздоровчий табір – egészségmegőrző sport tábor
самодіяльний колектив – amatőr csoport
набувати справжнього розвитку – igazi fejlődés megkapni
започатковувати проєкт – új projektet létesíteni
благодійна акція – jótékonyági akció
налагоджувати співпрацю – megszervezni az együttműködést

1. Скільки років університету?
2. Яку структуру має університет?
3. Які форми навчання є в університеті?
4. З університетами яких країн співпрацює університет імені Михайла Драгоманова?
5. Що до послуг студентів в університеті?
6. З якими міжнародними організаціями співпрацює університет?

здобувати = отримувати
фахівець = спеціаліст
ВНЗ = вищий навчальний заклад = виш (вища школа)
ООН = Організація Об'єднаних Націй

ПІККАРДІЙСЬКА ТЕРЦІЯ

«Піккардійська терція» виникла у 1992 році. Спочатку це був дванадцятиголосий хор студентів Львівського державного музичного училища імені С. Людкевича. Після багатьох вокальних експериментів залишилося лише четверо учасників, готових працювати далі, – Володимир Якимець, Ярослав Нудик, Богдан Богач та Андрій Капраль. Свій колектив назвали терміном, запозиченим в українського композитора Анатолія Кос-Анатольського –

«пікардійська терція», який означає мажорний зворот у фіналі музичного твору. Щоб все ж відрізнитися від терміну, в назві подвоїли літеру *к*.

Згодом до квартету приєдналися ще двоє музикантів – Андрій Базиликут та Роман Турянин. Головна мета, яка об'єднала учасників колективу, – відточувати майстерність співу а capella (без інструментів) та експериментувати з різноманітними музичними стилями. 24 вересня 1992 року – перший виступ «Пікардійської терції» у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Єдина заміна в складі учасників відбулася 1996 року: замість Андрія Базиликута до колективу приєднався Андрій Шавала, який до того тринадцять років співав у «Трембіті».

1993 року гурт стає дипломантом фестивалю «Червона Рута» в місті Донецьку, 1994 року на музичному фестивалі «Доля» в Чернівцях журі одногосно визнає секстет найкращим у всіх жанрах. Упродовж двох років (1994–1995) «пікардійці» були учасниками «Таврійських ігор». 1995 рік – чергова перемога – гран-прі телевізійного пісенного фестивалю «Мелодія» за виконання пісні «Пустельник». 1996 року вийшов дебютний компакт-диск «Сад ангельських пісень», режисерами якого стали Руслана Лижичко та Павло Грабовський.

2000 року вперше за час існування міжнародного фестивалю акапельного співу *Vokal total* у Мюнхені (Німеччина) організатори запросили творчий колектив зі Східної Європи – «Пікардійську терцію». Через рік секстет запросили на сцену авторитетного фестивалю вдруге. А третій раз «пікардійці» вийшли на сцену *Vokal total* вже 2008 року.

2006 року «Пікардійська терція» представляла Україну перед депутатами Європейської комісії в Брюсселі (Бельгія). 2007 року в Сопоті (Польща) формація виступила на престижному фестивалі «Top trendy», а День незалежності України того ж року «пікардійці» відзначили грандіозним спільним концертом з Русланою, Ал ді Меолою у супроводі симфонічного оркестру «Leopolis».

2007 року «Пікардійська терція» відсвяткувала ювілей – «15 акапельних років» на сцені. Підсумком їхньої роботи стали понад 300 пісень найрізноманітніших музичних стилів (поп, рок, класика, фольк, джаз, кантрі, духовна музика, рок-н-рол, блюз). На 95% репертуар україномовний, однак у «пікардійців» є пісні 12 мовами світу. Секстет дуже часто запрошують до Польщі, Німеччини, Іспанії, Італії, Франції, Канади та США, залишили свій вокальний автограф і в Сингапурі, Бельгії та Швейцарії.

Музичні критики називають творчість «Пікардійської терції» інтелектуальною – такою, що виховує добрі смаки. Практично всі їхні сольні концерти відбуваються з аншлагами.

2008 року вокальна формація «Пікардійська терція» стала лауреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка, а на завершення свого

шістнадцятиріччя випустила вже десятий альбом «Етюди». Музичні критики визнали його як найбільш зрілий та креативний продукт «піккардійців». 2010 року вокальна формація випустила свій перший DVD із записом живого концерту у Львівській опері.

(Піккардійська терція // <http://tercia.com.ua/ukr/pro-nas/pikkardijska-terciya.html>)

запозичений термін – átvett szakkifejezés
головна мета – fő cél
відточувати майстерність – kicsiszolni a mesterséget
експериментувати зі стилями – stílusokkal kísérletezni
чергова перемога – soros győzelem
вперше за час свого існування – először a megalakulásuk ideje alatt
вийти на сцену – kimenni a színpadra
того ж року – abban az évben
у супроводі симфонічного оркестру – szimfonikus zenekar kísérettel
відсвяткувати ювілей – jubileumot ünnepelni
підсумком роботи стали – a munka végeredményében
залишити вокальний автограф – meghagyták a vokális autogramjukat
виховувати добрі смаки – jó ízléseket nevelni
відбуватися з аншлагами – telt házas (koncertet) megrendezni
стати лауреатом – díjnyertessé válni

1. Звідки походить назва гурту?
2. Коли і де відбувався перший виступ формації?
3. У яких конкурсах брав участь гурт?
4. Яка географія концертів формації?
5. Який репертуар гурту?
6. Які події відбулися у житті гурту в 2006–2010 роках?

дванадцятиголосий = дванадцять голосів
згодом = з часом = пізніше
стати дипломантом = отримати диплом переможця
одноголосно = одностайно
гурт = формація
упродовж = протягом
вдруге = другий раз = ще один раз
грандіозний = надзвичайний = дуже великий і гарний
однак = але
практично всі = майже всі

ЗАГАДКА

Ще недавно я жила в країні темряви. Не можна сказати, що це була цілковита темрява. Світло намагалося до мене пробитися через невеличкі щілини, але воно було тьмяне і неяскраве, і тому мені здавалося, що це не світло,

а лише відтінок темряви. Країна темряви – це така гра. У нашій країні все відбувалося згідно з правилами, всі темники (це мешканці країни темряви) поділялися на ранги. Всі, хто належав до вищих рангів, зневажали тих, хто належав до нижчих. Нижчі ранги недолюбливали вищі.

Усі, хто жили в країні темряви, не знали, що життя дуальне: до всього є пара або протилежність. Протилежності за своєю природою ідентичні, лиш відрізняються ступенем. Протилежності притягуються, і допоки існують темники, які вірять у свою порядність і добре виховання, будуть існувати хама і злодії.

У нашому царстві було темно і холодно – там було так темно, що на нас не звертали уваги, а нам так хотілося визнання і тепла...

Великою радістю було хворіти, коли тебе жаліють, коли ти стаєш центром уваги. Найбільше блаженство було тоді, коли позначка термометра підносилася догори і це означало, що на цілий тиждень, або на два, ти залишишся вдома. Я уявляла, як помираю і як усі плачуть за мною. Ось вам – не цінували мене, сварилися зі мною, ось я вам і помру!

А як ми всі страждали, що нас не люблять – таких достойних та мудрих, красивих і ефектних! Чому якась попелюшка, яка і зовні ніяка і в голові нічого не має, користується успіхом, а ми сумно підпираємо стіни танцювальних залів, не знаючи, де себе подіти від образи, заздрості і нудьги. Нам тоді ніхто не казав, хоча, може, і казали, але ми не чули: ми кохані настільки, наскільки самі знаємо, що таке кохання і наскільки самі вміємо кохати, ми є вільні настільки, наскільки визнаємо волю людей, що нас оточують. Замість того, щоб казати «я не люблю чи не визнаю», треба шукати у всьому і у всіх те, що ти любиш і приймаєш.

Хочу вам зізнатися, що в темряві дуже легко брехати. Це було просто! Головне – підібрати більш-менш правдоподібну брехню – і вперед! Навіщо комусь знати правду? Її так важко говорити! А брехня жалісна та плаксива, всім одразу стає шкода тебе, пропонують свої послуги та допомогу. Більшість темників люблять допомагати в біді, вони тоді відчувають свою важливість і необхідність, а потім вихваляються перед своїми соратниками, які вони добрі та побожні, як вони дбають про ближнього. Вони навіть придумали приказку, що друг пізнається в біді. Я тоді також вірила в це і вважала себе справжнім другом людей, яким я допомагала в тяжкі хвилини. Звідки тоді я могла знати, що справжній друг пізнається не в біді, а в радості – це той, хто щиро радіє твоїми перемогами та успіхами, а не заздрить тихенько під ковдрою.

Я була не сама в темряві, зі мною були інші люди, які мене оточували. Всі ми щось робили, але що мудрого зробиш у темряві? Все важливе є скромним і непомітним, але як у темряві можна таке розгледіти?

У нашому царстві нас учили, що тільки в боротьбі можна перемогти. Ми йшли вперед, нехтуючи знаками на нашому шляху, які вказували на цілком іншу дорогу. Ці знаки кричали: «Це не твоє, твоє ось тут, зовсім поруч, бери його! Не

розбивай головою стіну, бо життя закінчиться зненацька і ти залишишся біля розбитого корита!» Але навіть нам були ті знаки, якщо ми обрали собі престижну дорогу? В темному царстві всі намагаються обрати собі і своїм дітям престижні, не їхні дороги. Якщо заглянути глибоко в душу, то робимо це лише для того, щоб бути на рівні, а якщо пощастить – піднятися над іншими. Дарма що наше призначення інше, що не на те витрачаємо своє безцінне життя. Темники не розуміють головного: для чого живуть і що мають робити.

У темряві час від часу дуже цікаво, тут є про що поговорити. Як весело шукати та обговорювати непривабливі риси інших!

Ми тоді не знали простої істини: якщо ви бачите щось погане в інших людях, то це означає, що ці ж якості є і у вас. Інакше ви їх просто не бачили б.

Я не була ніжною і вразливою натурою. Але коли я дізнавалася, що говорять про мене, це мене ображало. Я ж не така, як інші! Я хочу літати, а вони поняття не мають, що таке мати крила. Як вони можуть розуміти мене, якщо вони виховані в сім'ях, не таких інтелігентних і не таких ерудованих, як моя?

Я навіть думала, як помшуся образникові. Звідки тоді, в темряві, я могла знати, що, тримаючи образу в серці, я шкодила в першу чергу собі, а не тому, кому збиралася помститися?

Усі ми так і сиділи в нашій темниці, яку називали життям. Нам ставало страшно, коли з кимось із нас траплялося нещастя. Ми обговорювали це, але знали, що ми не такі, ми – інші. А коли щось схоже траплялося з нами, ми жаліли себе і вимагали співчуття: «Чому зі мною сталося таке? Інші гірші, а з ними нічого не трапляється».

Ми не хотіли визнати найважливішої істини, що світ справедливий і всі події, які відбуваються, приходять до нас справедливо і заслужено.

Замість того, щоб аналізувати кожну подію, особливо ту, яка нам не до вподоби, ми звинувачували інших. Ми кричали: «Світ несправедливий». Ми не хотіли знати, що кожна подія в житті – це тест на наші думки і вчинки, але в першу чергу – думки.

Одного разу в моєму темному житті сталася подія. Мені запропонували подивитися на світло. Я погодилася, бо мене дуже цікавило, що там, поза темрявою.

Мені сказали: «Це світло, воно покаже тобі шлях до щастя». Але життя продовжувалось і не змінювалось. Я отримала світло, але продовжувала жити в темряві – не знала, що з ним робити.

І раптом... Не пам'ятаю достеменно той день, але знаю, що це було навесні.

Я побачила, що країна темряви займає дуже маленький простір, а ми, як сліпі кошенята, повзаємо замкненим колом. Варто відкрити очі, і ти побачиш усього за один крок від себе інше життя.

Я зробила цей крок і зрозуміла: щоб цілком покинути царство темряви,

треба визнати раз і назавжди, що світ справедливий, що все життя, події, люди довкола мене є моїм відображенням, що я і тільки я відповідальна за своє життя.

Життя – це коротка мить, це велика гра з загадками, які виникають на кожному кроці. Правильне вирішення щоденних загадок дозволить відгадати головну загадку життя – для чого ми сюди прийшли і що нам треба тут зробити.

(Гата Е. Очищення, або роблю, що хочу. – С. 5–20 // Гата Е. Очищення, або роблю, що хочу. – 2-е вид. – Львів: БаК, 2008. – 208 с.)

світло намагалося пробитися – a fény megpróbált átszűrődni
мені здавалося, що – nekem úgy tűnt, hogy
відбуватися згідно з правилами – szabályok szerint történni
поділятися на ранги – rangokra osztódni
за своє природою – természete szerint
хотілося визнання – elismerést akarni
стати центром уваги – a figyelem középpontjába lenni
позначка термометра підносила догори – a hőmérő higanyszála a magasba repült
зовні ніяк – külsőleg semmilyen
користуватися успіхом – sikert élvezni
не знаючи, де себе подіти – nem tudta hova tegye magát
ми вільні настільки, наскільки визнаємо волю інших людей – szabadok vagyunk
annyira, amennyire mások szabadságát elismerjük
замість того, щоб – ahelyett, hogy
більш-менш – többé-kevésbé
правдоподібна брехня – valóság-hű hazugság
пропонувати свої послуги та допомогу – felajánlani saját szolgálatait és segítséget
відчувати свою важливість і необхідність – saját fontosságát és szükségességét
érezni
вихвалитися перед кимось – hivalkodni vmivel vki előtt
дбати про ближнього – gondoskodni a közeli felebarátról
друг пізнається в біді – bajban ismerszik meg ki a barát
розгледіти у темряві – a sötétben kinézni
нехтуючи знаками на нашому шляху – lebecsülve az utunkon lévő jelekre
розбивати головою стіну – fejvel ütni a falat
заглянути глибоко в душу – mélyen a lelkébe nézni
дарма що – kár, hogy
час від часу – időről-időre
помститися образникові – bosszút állni az sértőn
тримати образу в серці – szívbe tartani a sértést
трапляється нещастя – megtörténik a szerencsétlenség
жаліти себе – sajnálni önmagát
вимагати співчуття – együttérzést követelni
визнавати істину – igazságot elismerni
як сліпі кошенята – mint a vak kiscicák
повзати замкненим колом – taposni zárt körben
визнати раз і назавжди – elismerni egyszerre és mindenkorra
бути чийось відображенням – vkinek visszatükröződésé lenni

я і тільки я – én és csak is én

бути відповідальним за своє життя – felelőssé válni a saját életért

?

1. Якими були мешканці країни темряви?
2. Про що не знали темники?
3. У якій ситуації пізнається справжній друг?
4. Як мешканці країни темряви обирають життєву дорогу?
5. Що робили темники, коли траплялося нещастя?
6. Яка подія трапилась у житті героїні?
7. Що потрібно зробити, щоб покинути царство темряви?
7. Що в країні темряви автор засуджує?
8. Які думки автора Вам сподобалися?

!

цілковитий = абсолютний

допоки = поки = доки = до того моменту

хам = невіглас

не звертати уваги на кого, що = не помічати кого, що

нам так хотілося = нам дуже хотілося

ось вам = так вам і треба

підпирати стіни = стояти (не танцювати)

брехати (розмовне) = говорити неправду

навіщо = для чого

брехня (розмовне) = неправда

вказувати на цілком іншу дорогу = вказувати на абсолютно іншу дорогу

зненацька = раптово

залишитися біля розбитого корита (фразеологізм) = залишитися ні з чим

(без нічого)

обрати = вибрати

бути на рівні = відповідати стандартам = бути не гіршим за інших

піднятися над іншими = стати кращим за інших

інакше = в іншому випадку

не мати поняття = не знати

не до вподоби = не подобається

поза темрявою = за межами темряви = за темрявою

достеменно = точно = напевне = з усіма подробицями, деталями

варто = має сенс

довкола = поряд = навкруги = біля

покинути = залишити

мить = момент

МАГІЧНІ ЧИСЛА

Античні філософи стверджували, що суть речей – у числах.
Найважливіші числа ставали священними, магічними.

Насамперед розповімо про число «три».

Був час, коли люди лічили до двох, бо ці числа мали окремі назви (одне Сонце, один Місяць – два вуха, дві руки), а число «три» вважалося найбільшим і позначалося словом «багато». Воно вважалося найдосконалішим, божественним, священним, містичним, таємничим, тому в Єгипті поклонялися трьом головним богам: Хору, Озірісу та Ізіді; у Вавилоні – Сонцю, Місяцю і Венері; у Стародавньому Римі – Юпітеру, Марсу і Зевсу. У римлян богиня полювання Діана, в Індії бог Шива зображалися з трьома обличчями. У християнській релігії теж є ідея триєдиного Бога (Бог-Отець, Бог-Син, Бог-Дух Святий) і одне з найголовніших свят – Трійця.

В українців число «три» теж було містичним. Наприклад, у «Слові о полку Ігоревім» три боги – Дажбог, Сварог і Коляда, а також Трипілля, Тризуб, Троян. Із цим числом складено багато народних прислів'їв, приказок на різні теми. Наприклад, гнати в три шиї, зігнулися в три погібелі, як три дні хліба не їв, здирати три шкури тощо. У фольклорних творах, особливо у казках, зустрічається трикратне повторення.

Дехто з дослідників висловлює думку, що магія числа «три», очевидно, пов'язана з усвідомленням первісними людьми тричленної будови Всесвіту і Світового Дерева: небесний, земний і підземний (корона, стовбур і коріння).

В усній народній творчості, зокрема в народних казках, зустрічаються незвичайні для нас вислови: у тридев'ятім царстві, за тридев'ять земель, які свідчать про те, що колись цифра «дев'ять» була теж магічною, бо утворилася від перемноження 3×3 .

До містичних чисел належить і число «сім», про яке складено найбільше народних приказок: «Сім раз відмір, а раз відріж», «Семеро одного не ждуть», «Один з сошкою, а семеро з ложкою», але найбільш відомим є вислів «Бути на сьомому небі». Його ввів у літературу старогрецький філософ Аристотель. У цьому вислові зафіксовано уявлення людей про сім нерухомих кришталевих сфер, на яких нібито розташовувалися зірки й планети. Про сім небес часто згадували і східні народи. Найвищою і найголовнішою сферою вважалося сьоме небо. Тому цей вираз і став виражати найвищий вияв радості.

Цифра «сім» увійшла у широкий вжиток у повсякденному житті: сім кольорів райдуги, сім струн у гітарі, сім нот у музиці, сім днів у тижні тощо. Українські предки скіфи вважали, що кожна людина повинна знати свій родовід до сьомого коліна.

Скрізь у світі відомі міфи про сім днів творення світу. У давнину вважали, що число «сім» – всесвітнє число всіх символів, бо складається з чисел «три» (триєдина будова світу) і «чотири» (чотири сторони світу), тому є виявом досконалості.

Через певний час найбільшим числом стало вважатися «дванадцять» (дюжина). На цьому числі побудована система виміру і літочислення. Кожен знає: рік ділиться на 12 місяців, у Ісуса Христа було 12 апостолів, у небі є 12

знаків зодіаку, в народних казках йдеться про 12 розбійників, римські закони були написані на 12 бронзових дощечках тощо.

А чому ж рік ділиться на 12 місяців? Очевидно, тому, що люди помітили, що на небі протягом року змінюється 12 сузір'їв.

Слідом за числом 12 йшло число 13, яке вважається нещасливим. У царській Росії в деяких містах не було тринадцятого номера трамвая і квартир під цим номером. У США у деяких хмарочосах нема поверху №13, а в готелях – кімнати №13.

До магічних чисел зараховують і число «сорок»: було 40 днів потопу, предки-скіфи обвозили небіжчика по Скіфії 40 днів перед похованням, найбільший Піст у християнській церкві (великодній) триває 40 днів тощо. Число 40 особливо було в пошані у стародавніх слов'ян.

Звідки така оригінальна назва, яка поширена лише у східнослов'янських народів? Дослідники походження цього слова говорять, що «сорок» – це стародавня назва мішка в українських предків-мисливців, куди поміщалися 40 штук соболіних шкурок. Від цього самого слова походить і назва «сорок».

Цікаве походження й інших фразеологічних зворотів із числами. Коли хочуть сказати про щось абсолютно досконале, то вживають вислів «на всі сто» (мається на увазі відсотків).

Звернімо увагу, що в українській мові майже до кожного числа є влучний фразеологізм: усі як один; як дві краплі води; гнати у три вирви; сидіти в чотирьох стінах; п'яте колесо до воза тощо.

(Цимбалюк В.І. Магічні числа в мові. – С. 82–85 // Цимбалюк В.І. Мова як генетичний код народу: Навч. посіб. для факультативних занять. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 176 с.)

поклонятися богам – *isteneknek tisztelegni*
ідея триєдиного Бога – *az isten háromszemélyűségnek a gondolata*
Трійця – *Szentháromság*
складено багато прислів'їв – *sok közmondás alakult*
трикратне повторення – *háromszoros ismétlés*
висловлювати думку – *kifejezni a gondolatot*
дехто з дослідників – *néhányan a tudósok közül*
пов'язана з усвідомленням – *beismeréssel egybekötve*
тричленна будова Всесвіту – *háromtagú világmindenség felépítése*
свідчать про те, що – *arról tanúskodik, hogy*
вводить в літературу – *irodalomba bevezetni*
зафіксовано уявлення – *rögzített képzelet*
нерухомі кришталеві сфери – *mozdulatlan kristályos szférák*
виражати найвищий вияв радості – *kinyilvánítani az öröm legmagasabb fokát*
увійти в широкий вжиток – *széles használatba hozni*
знати свій родовід до сьомого коліна – *hetedik felmenőhöz ismerni a családfát*
бути виявом досконалості – *tökéletességként megnyilvánulni*
система виміру і літочислення – *mérték és időszámítás rendszere*
бути в пошані – *tiszteletben állni*

вживати вислів – kifejezést használni
мати на увазі – figyelembe venni
звертати увагу –figyelmet fordítani
влучний фразеологізм – találó frazeologizmus

?

1. Які уявлення людей пов'язують із числом «три»?
2. Яке ставлення українців до числа «три»?
3. Як дослідники пояснюють популярність серед людей числа «сім»?
4. У чому магія числа «12»?
5. Що роблять люди із нещасливим числом?
6. Звідки походить назва «сорок»?
7. Які фразеологізми із числами ви знаєте?

!

суть речей = природа речей
насамперед = передусім = у першу чергу
лічити = рахувати
очевидно = імовірно = мабуть = напевно
усна народна творчість = фольклор
колись = давно = у минулому = у давнину
нібито = начебто
небіжчик = померлий

«МЕРТВІ», ШТУЧНІ І МІЖНАРОДНІ МОВИ

В історії розвитку суспільств існували мови, які колись були дуже поширені, але згодом зникли. Тому їх називають «мертвими». До таких належать мови з індоєвропейської мовної сім'ї: санскрит, латинь, кельтські мови тощо.

Латинь була офіційною писемною мовою у Стародавньому Римі ще з VI ст. до н.е., але коли могутня Римська імперія в середині першого тисячоліття припинила своє існування, почала зникати і латинська мова, на основі якої розвинулися романські мови. Щоправда, в епоху середньовіччя вона ще була літературною мовою в Західній Європі і використовувалась як писемна й розмовна мова серед католицького духовництва, у медицині, науці, дипломатії до XVI ст. Згодом її вивчали у навчальних закладах, вона збагатила наукову термінологію. Її й тепер використовують у медицині і науці.

Санскрит (від давньоіндійського «оброблений, досконалий») був поширений у Північній Індії з I тис. до н.е. Санскритом написані визначні пам'ятки релігійно-філософської думки, науки, художньої літератури. Нині санскрит зберігся як мова гуманітарних наук.

Серед інших «мертвих» мов індоєвропейської сім'ї можна назвати: галльську з кельтської мовної групи, анатолійську (з території сучасної Туреччини), фрігійську (з території колишнього Фрігійського царства), тохарську (на території Східного Туркестану), готську (з германської групи

мов), полабську (зі слов'янської групи мов) тощо.

У світі були спроби створити кілька штучних мов: воляпюк, юропі, романід та ін. Проте найвідомішою і найпоширенішою серед них є мова есперанто. Створив її у 1887 році для полегшення міжнародного спілкування польський лікар Людвіг Заменгоф. В основі цієї мови є лише 900 загальнозживаних коренів і 16 граматичних правил без жодного винятку, наголос постійний – на передостанньому складі, алфавіт – на латинській основі. Ця штучна мова одержала назву «есперанто» (той, що сподівається) від псевдоніма польського лікаря, під яким він опублікував свій проект штучної мови.

У 1890 році вперше в Україні в Одесі було створено осередок есперантистів, а на початку ХХ ст. (в 1905 році) – Всесвітню есперантську асоціацію, яка щороку проводить міжнародні конгреси. У 1993 році есперанто офіційно визнано літературною мовою. Нині у світі налічується понад 100 періодичних видань мовою есперанто та 11 радіостанцій ведуть регулярне мовлення нею. Видаються підручники, словники, твори художньої та наукової літератури у різних країнах світу. Найчастіше нею користуються лікарі.

Особливої популярності ця штучна мова набула в Україні у 20-х роках ХХ ст., коли були видані підручники та українсько-есперантські словники в Коломиї, Харкові, Одесі, перекладені твори Т. Шевченка, М. Коцюбинського та інших письменників.

Серед інших штучних мов відомою є мова «романід», яку створив угорський викладач Золтан Мадяр у 80-х роках ХХ ст. Вона базується на міжнародному словесному матеріалі з романської, германської та слов'янської мовних груп. Проте основою є романська мова, звідси походить і її назва.

У світі є офіційні міжнародні мови, що ними послуговуються в Організації Об'єднаних Націй, на міжнародних конференціях і форумах. Серед них – англійська, французька, німецька, іспанська, російська, китайська. На сьогодні більша частина населення землі користується китайською мовою, найбільша кількість – іспанською, а найпопулярнішою є англійська мова.

(Цимбалюк В.І. «Мертві», штучні і міжнародні мови. – С. 25–26 //Цимбалюк В.І. Мова як генетичний код народу: Навч. посіб. для факультативних занять. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 176 с.)

припинити своє існування – megállítani saját létezését
на основі якої – alapján amely
навчальний заклад – oktatási intézmény
збагатити щось – gazdaggá válni
визначні пам'ятки – kiemelt emlékek
спроби створити щось – kísérletek megteremténi vmit
для полегшення спілкування – a kommunikáció megkönnyítése
без жодного винятку – egyetlen kivétel nélkül
одержати назву – nevet kapni
створити осередок – közeget teremteni

вести мовлення якоюсь мовою (про радіостанцію) – vmilyen nyelven adást vezetni
(rádió, tv)

міжнародний словесний матеріал – nemzetközi szóanyag
звідси походить і її назва – innen is ered az ő elnevezés

?

1. Що таке «мертві» мови?
2. Який статус латинської мови? Чому?
3. Які причини появи штучних мов?
4. Як мова есперанто розвивалась в Україні?
5. Які особливості мови романід?
6. Чому виникають міжнародні мови?

!

згодом = з часом = через якийсь час

ст. = століття

до н.е. = до нашої ери

щоправда = правда

тис. = тисячоліття

нині = зараз = сьогодні

та ін. = та інші = тощо

лише = тільки

щороку = кожного року

налічується = нараховується

понад 100 = більше 100

проте = але = однак

послугуватися чим = використовувати що = користуватися чим

МІФОЛОГІЧНІ СИМВОЛИ

Міфологічний образ світового дерева, який є одним із найголовніших образів творення світу, присутній у всіх народів, в тому числі й українців. Верхів'я у світовому дереві означає небеса, стовбур – землю, а коріння – підземелля.

Предки українців вшановували гаї та ліси, вважали їх священними місцями, де мешкали боги. На лісових галявинах відбувалися богослужіння, приносилися жертви богам.

Найголовнішим символом серед дерев у предків українців вважався дуб, бо він пов'язувався із богом блискавки і грому Перуном. Дуби були священними, їх оберігали. Так, на Рівненщині є дуб, якому 1200 років. Це найстаріше дерево в Україні. Особливо поширеними були дубові гаї в Києві та Чернігові. Дуб став символом міцності і довговічності. Недаремно в народі кажуть: «Міцний, як дуб». Назва цього дерева має індоєвропейське походження і первісно означала «дерти» (обдирати кору). Інші дослідники говорять про походження цього слова від грецького «будувати».

Серед дерев-символів України також можна виділити вербу і калину.

Відомим є прислів'я: «Без верби і калини нема України». Ще й до цього часу в українців зберігся звичай садити на подвір'ї біля хати вербу або калину. Калиною уквітчують весільний коровай, а верба, прикрашена квітами і свічками, є центром купальського свята. Перед Великоднем українці святкують Вербну неділю.

Таке дерево, як явір було символом дружби або юнака, який загинув у бою; яблуня і груша символізували кохання і родючість, в Україні донині на Різдво з них виготовляють обрядовий напій – узвар; береза (від слова «береже») була символом дівочої чистоти і ніжності; терен завдяки своїм колючкам був оберегом (захисником) садиби від дикого звіра; вишню у давнину українці використовували замість ялинки.

Серед тварин найпочесніше місце займав тур (бик), якого вважали священною твариною. У Києві є топоніми і гідроніми, які свідчать про цей культ, наприклад, озеро і урочище під назвою Турець. Дослідники говорять про походження слова «бик» (тур) від індоєвропейського «ревти». Про це свідчать топонімічні і гідронімічні назви Київщини (наприклад, ріка Трубіж, урочище Ревино). Тур і бик були символами сильної людини.

Найкращим помічником у господарстві в українців здавна був кінь. Собака став символом вірності, а символом мудрості вважався змії. Священною твариною була й коза, бо обряд «водіння кози» зберігся у новорічних колядках до наших днів.

При переселенні сім'ї в нову хату в українців був звичай першим впускати в дім кішку, яка стала символом сімейного затишку.

Були символи і серед птахів. Так, лебідь і голуб символізували вірне і чисте кохання, сокіл і орел – мужнього юнака, ворон – сум і лихо, зозуля – самотність.

З усіх птахів найбільш шанованими в Україні є півень і лелека, які є охоронцями домашнього вогнища. Згадаймо народні перекази про півня, який тричі співає вночі, а на світанку, перед сходом сонця, своїм співом розганяє нечисту силу, або про лелеку, який, за легендою, був людиною, яку покарав Бог за непослух. Тепер лелеки стережуть людські оселі, поселяючись біля них, і є символом вірного кохання.

(Цимбалюк В.І. Древа-символи, тварини і птахи-тотеми. – С. 74–77 // Цимбалюк В.І. Мова як генетичний код народу: Навч. посіб. для факультативних занять. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 176 с.)

в тому числі – *abban az esetben*
приносити жертви богам – *áldozatokat hozni az isteneknek*
обдирати кору – *leszedni a kérget*
весільний коровай – *lakodalmi „korovaj”*
купальське свято – *Szent Iván éji ünnep*
Вербна неділя – *Virágvasárnap*
загинути у бою – *harcban elesni*
обрядовий напій – *rituális ital*

завдяки своїм колючкам – saját szúrónak köszönve
обряд «водіння кози» – szertartás „vezetni a kecskét”
народні перекази – népi mondák
розганяти нечисту силу – elűzni a rossz szellemeket
покарати за непослух – szófogadatlanság miatt büntetni

?

1. Що символізує світове дерево?
2. Які дерева-символи є в українців? Що позначають ці символи?
3. Яких тварин вшановували здавна українці? Що вони символізували?
4. Чому півень і лелека належать до священних птахів?
5. Які прислів'я та приказки із рослинами, тваринами та птахами ви знаєте?

!

присутній = наявний = є
вшановувати = оберігати = добре ставитися
довговічність = довголіття
уквітчувати = прикрашати квітами = прикрашати
сім'я = родина
лихо = горе
охоронець = захисник = оберіг
тричі = три рази
оселя = хата = подвір'я

ПРОБЛЕМА ДВОМОВНОСТІ У СВІТІ І В УКРАЇНІ

До 1989 року під впливом тогочасної мовної політики в офіційному спілкуванні в Україні домінувала російська мова. Це загрожувало українському народові втратою своєї мови. Прийняття Закону про мови певною мірою зупинило цей негативний процес. За роки незалежності найпомітніші зміни відбулися в дошкільному вихованні, шкільній освіті, діловодстві. Так, кількість загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання з 1990 по 2002 роки збільшилася з 73,6% до 80,3%. За даними перепису 2001 року, 87,7% населення країни відзначили вільне володіння державною мовою.

Проте в східних та південних областях України існує багато проблем у мовному питанні. Серед частини населення поширюється рух щодо надання статусу офіційної російській мові, якій ніщо не перешкоджає розвиватися. Люди часом не розуміють важливої об'єднувальної функції української мови у побудові суверенної національної держави. Тому на цій основі постійно виникають мовні спекуляції та конфлікти.

В Україні, як зазначає мовознавець Лариса Масенко, є два шляхи розвитку: або українці повертаються до своєї мови, яка має багатющу культурну спадщину, створену попередніми поколіннями, або відмовляються від своєї спадщини і залишаються південно-західною провінцією сусідніх держав.

Особливо велика відповідальність за долю української мови лягає на національну еліту.

Двомовність (білінгвізм) – це практика індивідуального або колективного використання двох мов у межах однієї держави. Необхідно розрізняти індивідуальний і масовий білінгвізм.

Індивідуальний білінгвізм – це володіння і використання двох мов окремими представниками одномовної спільноти. Ним часто користуються перекладачі. І це позитивне явище.

Масовий білінгвізм, на думку більшості зарубіжних соціолінгвістів, – це негативне явище, бо є перехідним етапом в асимілятивному процесі витіснення однієї мови іншою, особливо коли друга мова тривалий час перебувала в колоніальній залежності.

Таку асимілятивну мовну політику провадила царська Росія на території України, а потім – Радянський Союз. Важливим для України став 1958 рік, коли було прийнято закон про вільний вибір батьками мови навчання дітей та про звільнення їх від вивчення української мови. У цей час набула поширення політика зросійщення. Внаслідок цього між 1969 і 1980 роками загальна кількість журналів, що виходили українською мовою, знизилася з 46% до 19%, між 1958 і 1980 роками відсоток книжок, що виходили українською мовою, впав із 60% до 24%.

В умовах білінгвізму, особливо коли мови споріднені, виникає в культурі таке негативне явище, як «суржик». Це мовна «хвороба», коли переважно вихідці з українського села, переїжджаючи в місто, починають пристосовуватися до російськомовного спілкування і говорять не нормативною літературною мовою, а т. зв. «суржи́ком» (сумішшю українських і російських слів).

Двомовність існує у деяких країнах Європи й Америки, наприклад, у Канаді, де державними мовами є англійська і французька, у Фінляндії (фінська, шведська), у Бельгії (французька, фламандська). Але там мовна ситуація відрізняється від ситуації в Україні, адже мови існують в цих країнах на рівних правах.

У пострадянській Білорусі зовсім інша історія. Її можна порівняти з українською. Тут видно реальні наслідки запровадження двомовності в ситуації нерівноправного становища двох мов. У 1998 році Національні збори Республіки Білорусь прийняли новий Закон про мови, проголосили державний статус двох мов – російської і білоруської. Внаслідок цього білоруська мова майже повністю зникла зі структур державної влади, освіти, культури.

Білінгвізм створює у державі мовну нестійкість. Тому поширення двох мов в одній країні завжди є станом нестійкої рівноваги, що має тенденцію до перетворення на одномовність (одна мова витісняє іншу).

(Цимбалюк В.І. Проблема двомовності у світі і в Україні. – С. 66–68 // Цимбалюк В.І. Мова як генетичний код народу: Навч. посіб. для факультативних занять. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 176 с.)

під впливом – hatás alatt

певною мірою – teljes mértékben
дошкільне виховання – iskola előtti nevelés
загальноосвітній навчальний заклад – közismereti oktatási intézmény
за даними перепису – népszámlálás adatai szerint
державна мова – állami nyelv
статус офіційної мови – hivatalos nyelv státusa
поширюється рух – terjeszkedik a mozgalom
об'єднувальна функція – egyesítő funkció
побудова суверенної національної держави – szuverén nemzeti állam felépítése
мовні спекуляції – nyelvi spekulációk
як зазначає мовознавець – ahogyan a nyelvész rámutat
попередні покоління – előző generációk
відмовлятися від спадщини – elutasítani az örökséget
відповідальність лягає на еліту – a felelősség előkelő társaságon van
одномовна спільнота – egynyelvű közösség
на думку соціолінгвістів – szocioligvisták szerint
перехідний етап – átmeneti állapot
витіснення однієї мови іншою – az egyik nyelv kiszorítja a másikat
колоніальна залежність – gyarmati függőség
зросійщення – eloroszosítás
внаслідок цього – ennek eredményképpen
в умовах білінгвізму – kétnyelvűség körülmények között
споріднені мови – rokonnyelvek
притосовуватися до російськомовного спілкування – alkalmazkodni az orosz beszédhez
існувати на рівних правах – azonos jogokkal bírnak
пострадянський – post szovjet
наслідки запровадження двомовності – a kétnyelvűség bevezetésének következményei
нерівноправне становище – egyenlőtlen helyzet
структури державної влади – állami hatalmi rendszerek
мовна нестійкість – nyelvi labilitás
стан нестійкої рівноваги – ingadozó egyensúlyi helyzet
мати тенденцію – irányzatot venni

?

1. Що змінив Закон про мови, прийнятий в Україні у 1989 році?
2. Яка мовна ситуація у східних і південних областях України?
3. Які є два шляхи вирішення мовної проблеми в Україні?
4. Що таке двомовність? Які види двомовності розрізняють учені?
5. Чому індивідуальний білінгвізм є позитивним явищем?
6. Чому соціолінгвісти називають масовий білінгвізм негативним явищем?
7. Які приклади асимілятивної мовної політики були в Україні?
8. Що таке «суржик»?
9. За яких умов двомовність може мати позитивний ефект, а за яких негативний?
10. У чому загроза двомовності для будь-якої держави?

!

тогочасний = тодішній

домінувати = переважати = займати центральне місце

проте = але = однак

щодо = стосовно

не перешкоджати = не заважати

часом = іноді

на цій основі = на цьому ґрунті

багатющій = дуже багатий

необхідно = треба

перебувати = бути

провадити = здійснювати

набути поширення = поширитися

відсоток впав = відсоток зменшився (суттєво)

т. зв. = так званий

зовсім інша ситуація (історія) = абсолютно інша ситуація = протилежна ситуація

зникнути = щезнути

СИМВОЛИ УКРАЇНИ

Кожна нація ідентифікує себе в світі за своєю державною символікою – прапором, гербом, гімном. Це надзвичайно важливі речі для будь-якої держави та її громадян.

Прапор української держави – синьо-жовте полотнище – символ суверенності України. 24 серпня 1991 року його було піднято над будинком Верховної Ради. 28 січня 1992 року Верховна Рада України прийняла постанову «Про затвердження Державним Прапором України національного прапора». Він визначається чинною Конституцією України як «стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів» (Конституція України. Стаття 20. Розділ І). Співвідношення ширини прапора до його довжини 2:3. У 2004 році встановлено офіційне свято День Державного Прапора України, яке відзначається щорічно 23 серпня.

Відданість українського народу жовтому й синьому кольорам дуже давня. Обидва кольори у предків українців були духовними початками, символічним вираженням віри. У сучасному трактуванні синьо-жовте поєднання українського прапора – це чисте безхмарне небо як символ миру і стигла пшенична нива як символ достатку. Також небесний колір асоціюється з Пресвятою Богородицею.

Християнська символіка синього (блакитного) і жовтого кольорів була завжди присутня в давніх українських храмах. Це підтверджує київський собор Святої Софії, збудований на початку XI століття. Центральний купол собору має мозаїчне зображення напівфігури Христа у блакитному плащі. Золотаво-жовтий головний вівтар підкреслює величну постать «Марії Оранти» – Богородиці, яка

молиться. На ній – синій хітон.

З історичних джерел відомо, що за козацько-гетьманської доби українці користувалися прапорами різного кольору із зображеннями золотих хрестів, зірок, місяця, гетьманських або земельних гербів. На корогвах, які супроводжували запорожців у походах, часто вишивали образ Пресвятої Покрови Богородиці. З XVIII століття козацькі прапори Війська Запорозького все частіше шиються з блакитних та жовтих полотен.

Після революції в Австро-Угорщині навесні 1848 року національно-визвольний рух поширюється й на західноукраїнських землях. Тоді вперше на Львівській ратуші здійнявся «синьо-жовтий прапор», а у Львові вирішено відновити герб Галицько-Волинської держави XIII–XIV століть із зображенням золотого лева, що спирається на скелю на синьому тлі.

У січні 1918 року Центральна Рада затвердила державні символи УНР, серед яких – жовто-блакитний прапор. У квітні 1918 року, коли до влади прийшов гетьман Павло Скоропадський, жовто-блакитний прапор був замінений на синьо-жовтий.

За радянської влади український прапор – поєднання жовтого і блакитного (синього) кольорів – був на довгі роки заборонений.

Державним Гербом України є княжий знак Володимира, який часто називають «тризубом». Існує багато його тлумачень. Одна з гіпотез свідчить про те, що цей знак відповідає давньому символічному зображенню «Божих Воріт», що одночасно означає поселення, країну, є символом володіння. Ще в дохристиянські часи слово «ворота» вживалося в ширшому значенні, ніж зараз, і означало конкретну територію з людським поселенням, князівство, країну. В цьому значенні український герб є одним із найстаріших і унікальних європейських християнських геральдичних знаків.

Державний гімн України – національний гімн на музику М. Вербицького. Офіційно Гімн України «Ще не вмерла України ні Слава, ні Воля», на слова П. Чубинського, був прийнятий Верховною Радою України 15 січня 1992 року.

(Музичук Н. Святі символи України // Громада: Часопис Товариства української культури в Угорщині. – 2010. – № 4 (108). – С. 30–31)

прийняти постанову – *rendeletet elfogadni*

визначається чинною Конституцією – *az érvényben lévő alkotmány szerint kijelölve*

духовні початки – *szellemi források, eredetek*

символічне вираження віри – *a hit szimbolikus megnyilvánulása*

у сучасному трактуванні – *mai értelmezés szerint*

Пресвята Богородиця – *Szűz Mária*

мозаїчне зображення – *mozaikos megjelenítés*

велична постать – *méltóságos, magasztos alak*

із історичних джерел відомо – *történelmi forrásokból ismert*

національно-визвольний рух – nemzeti felszabadító mozgalom
спиратися на скелю – sziklára támaszkodni
затвердити державні символи – jóváhagyni az állami szimbólumok
серед яких – melyek közül
прийти до влади – hatalomhoz jutni
бути забороненим – tiltva volt
свідчити про те, що – tanúskodni arról, hogy
вживатися в ширшому значенні – széles jelentésben használni
у цьому значенні – ebben a jelentésben

?

1. Як Конституція України визначає Державний Прапор?
2. Коли українці святкують День Державного Прапора?
3. Що символізують кольори українського прапора?
4. Яка історія українського стяга?
5. Що позначає Державний Герб України?
6. Хто автори і як називається Державний Гімн української держави?

!

ідентифікувати = розпізнавати
надзвичайно = дуже-дуже
прапор = стяг
2:3 = два на три
щорічно = кожного року
відданість = прихильність
тракування = пояснення = тлумачення = значення
нива = поле
достаток = багатство
напівфігура = половина фігури
золтаво-жовтий = кольору золота (часто із золота) і жовтого кольору
козацько-гетьманська доба = доба козаків і гетьманів
полотно = міцна тканина з льону або конопель
здійнявся прапор = піднявся прапор = замайорів прапор
на синьому тлі = на синьому фоні
тло = фон
УНР = Українська Народна Республіка
за радянської влади = за часів радянської влади = у той час, коли була
радянська влада
гіпотеза = версія

ФЕНОМЕНАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Було це давно, в 1916 році. В купе вагона швидкого потяга Львів–Відень їхало чотири пасажири: англієць, німець, італієць і українець. Розмовляли на різні теми. Однак згодом почали розмовляти про мову – чия мова краща і має світове майбутнє. Звичайно, кожен вихваляв своєю мову.

Англієць, який заговорив першим, підкреслював, що його мова має

світове значення, адже це мова великих завойовників і мореплавців, великих літераторів і вчених таких, як Шекспір, Байрон, Діккенс, Ньютон.

Але йому гордовито заперечив німець, який сказав, що німецька мова важливіша, адже це мова двох великих імперій – Великої Німеччини та Австрії, це мова великих філософів, воєначальників, велетнів людської духовної культури Шиллера, Гайне, Гегеля, Канта.

Італієць усміхнувся і промовив, що італійська мова, мова сонячної Італії, це провідна мова світу, це мова музики і кохання, цією мелодійною мовою написані кращі твори епохи Відродження – Данте, Петрарки, лібрето знаменитих опер Верді, Пуччіні та інших видатних італійців.

Українець довго думав, а потім сказав, що він теж міг би похвалитися тим, що до пророчих слів геніальної поезії Шевченка так ніхто у світі і не піднявся, що це мова кращої у світі поетеси Лесі Українки, мова нашого великого філософа-мислителя Івана Франка, який вільно володів 14 мовами світу, що українською мовою звучить понад 300 тис. народних пісень. Але він запропонував своїм співрозмовникам таке завдання:

— Чи могли б ви на своїх мовах написати невеличке оповідання, в якому б усі слова починалися з однакової букви?

— Ні, ні, ні, – це неможливо, – відповіли ті.

— А на моїй мові це зовсім просто, – сказав українець і звернувся до німця: – Назвіть якусь букву.

— Хай буде буква «П», – сказав той.

І українець тут же їм склав оповідання. Подаємо уривок з нього:

«Популярному перемишлянському поету Петру Павловичу Подільченку прийшло поштою приємне повідомлення.

«Приїздить, Петре Павловичу, – писав поважний правитель Підгорецького повіту Полікарп Пантелеймонович Паскевич, – погостюєте, повеселитесь».

Павло Петрович поспішив прибути першим потягом. Підгорецький палац Паскевичів привітно прийняв приїжджого поета.

Потім приїхали поважні особи – приятелі Паскевичів. Посадили Павла Петровича поряд панночки – премилої Поліни Полікарпівни. Поговорили про політику, про погоду. Павло Петрович прочитав пречудові поезії. Поліна Полікарпівна пограла прекрасні полонези Понятовського, прелюдії Пуччіні. Поспівали пісень, потанцювали. Прийшла пора – попросили пообідати. Потім Поліна Полікарпівна попросила прогулятись по Підгорецькому парку, помилуватись природою, послухати пташиний переспів...»

У купе заплодували, і всі присутні в ньому одноставно визнали: українська мова є однією з найбагатших мов світу.

Проте не лише таким феноменальним явищем може нас здивувати українська мова. Нею можна скласти такі самі вірші, які милують наш слух

повторенням однакових звуків:

Смаглява спасівська стежина,
Сп'янілі спасівські сади...
Сім сонце струн, синь-сопілчина...
Солодких споминів сади (Анатолій Мойсієнко).

А це хіба не диво? Деякі вірші цього поета (паліндроми) можна однаково читати як справа наліво, так і зліва направо:

Козакую у казок...
Се пес
Чи лева велич?
Велес об жах аж – бо се лев.

Ось ще які не пізнані нами дива закладені в українській мові.

(Цимбалюк В.І. Специфіка українського слова. – С. 42–44 // Цимбалюк В.І. Мова як генетичний код народу: Навч. посіб. для факультативних занять. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 176 с.)

мати майбутнє – jövövel rendelkezni
заговорити першим – elsőnek megszólalni
таких, як – olyanok, mint
велетень людської духовної культури – az emberi szellemi kultúra óriása
епоха Відродження – Újjászületés korszaka
пророчі слова – jövendő szavak
так ніхто у світі і не піднявся – úgy a világban senki nem emelkedett ki
філософ-мислитель – filozófus-gondolkodó
вільно володіти мовою – szabadon ismerni a nyelvet
звернутися до когось – vkihez fordulni
скласти оповідання – elbeszélést kitalálni
подавати уривок – egy kis részét előadni
поспішити прибути – sietve megérkezni
привітно прийняти – kedvesen fogadni
помилюватися природою – gyönyörködni a természetben
одностайно визнати – egyhangúan kihirdetni
милувати слух – kellemes a hallásnak
А це хіба не диво? – Ez nem csoda?
справа наліво – jobbról balra
зліва направо – balról jobbra
навести аргументи – tényeket felsorakoztatni
на користь своєї мови – saját nyelv hasznára

1. Хто їхав у купе потягу і про що розмовляли?
2. Які аргументи на користь своєї мови навів англієць?
3. Як відповів німець?
4. Чим хвалився італієць?
5. Що сказав українець на користь своєї мови?
6. Що запропонував українець?
7. Чим може здивувати українська мова?

!

феноменальний = дивовижний = унікальний
потяг = поїзд
однак = але = проте
згодом = через певний (деякий) час
вихваляти = хвалити
адже = бо
промовити = сказати
провідний = головний = найважливіший
поряд = біля = коло
премилий = дуже милий
пречудовий = дуже гарний
пташиний переспів = пташиний спів = спів птахів
одностаино = одноголосно

УКРАЇНЬСЬКА МОВА У XVI–XX СТОЛІТТЯХ

Українська мовна традиція сягає докняжих часів і базується на багатющих фольклорних джерелах. За часів Київської Русі розвитку руського (праукраїнського) слова не могли зашкодити ні князівські чвари, ні усобиці, ні татарсько-монгольське іго, хоча й затримали його розвиток. У XVI–XVII століттях рукописні книги замінили друкованими, їх читали широкі народні маси, як стверджують іноземні історики і мандрівники. Так, арабський мандрівник Петро Алепський, який у середині XVII століття подорожував Україною, був здивований, що тут уміють читати навіть діти та жінки. Українське друковане слово поширювалось тоді й за межі України. Його захисниками були Острозька та Києво-Могилянська академії.

Проте вже у XVII столітті, коли Україна потрапила під владу Москви, почали з'являтися царські укази і циркуляри про обмеження, а згодом і про заборону української мови. Першим кроком проти українського друкованого слова було рішення Собору російської православної церкви 1690 року, в якому засуджувалися «київські нові книги» Петра Могили, Лазаря Барановича за те, що вони написані українською мовою. На них накладалася анафема (прокляття). Потім з'явилися інші укази і циркуляри. Назвемо найголовніші з них: 1720 рік – указ Петра I про заборону друкувати книги українською мовою; 1753 рік – Катерина II заборонила викладання українською мовою в Києво-Могилянській академії; 1769 рік – Синод розпорядився вилучити українські букварі з усіх шкіл; 1775 рік – зруйнування Запорізької Січі та закриття українських шкіл при козацьких канцеляріях.

Ще в гіршому становищі опинилася українська мова в XIX столітті, коли були видані Валуєвський (1863 рік) та Емський (1876 рік) укази про заборону друкування українських книг. Російський царизм заявив, що «ніякої малоросійської мови не було, нема і бути не може».

Трохи краще становище української мови було в Західній Україні, де можна було друкувати книги, проте сфера вживання української мови обмежувалася. Так, у 1817 році виходить постанова про викладання у школах Галичини лише польською мовою.

У середині XIX століття, коли, здавалося, Україна доживала останні дні, бо її й на карті не позначали (називали Малоросією), Тарас Шевченко сміливо використовує у своєму «Кобзареві» призабуте слово «Україна».

Слідом за Шевченком на захист рідної мови стали Іван Франко, Володимир Самійленко, Леся Українка та інші письменники.

І це було в той час, коли царські чиновники привселюдно заявляли, що українською мовою можна лише сміятися, а не виражати глибокі людські почуття, що це діалект великоруської мови, який не має свого майбутнього.

Українські письменники захищали право української мови на існування, намагалися підняти її престиж у світі.

Особливо загрозливим становище української мови було у другій половині XX століття, коли політика тоталітарного режиму СРСР штучно обмежила функціонування української мови.

Про масштаби репресій, яких зазнали у 30-х роках XX століття майстри українського художнього слова свідчить такий приклад: якщо у 1930 році в Україні було понад 250 письменників, то перед Другою світовою війною їх залишилося менше 30.

За тоталітарного режиму в Україні проводилася політика зросійщення українського населення. З цією метою у 1938 році була прийнята постанова про обов'язкове вивчення російської мови. У 1958 році були внесені зміни до Конституції, які давали змогу батькам обирати мову навчання своїх дітей, дозволялось відмовлятися від вивчення української мови.

Така політика продовжувалась і в 60–70-х роках XX століття. Обмежувалося функціонування української мови і заохочувалося вивчення російської. У 80-х роках XX століття почала діяти постанова про доплату вчителям за викладання російської мови у школах. Те саме стосувалося можливостей зробити кар'єру. Всі найцікавіші і найважливіші публікації в Україні виходили теж російською мовою. У ставленні до рідної культури та мови тоталітарний режим виховував в українців комплекс меншовартості, неповноцінності.

У 60–80-х роках XX століття почали масово закриватися українські школи. На початку 90-х років у південних областях України, навіть у столиці Києві, лише декілька шкіл залишились україномовними.

Більшість народів світу, які нині представляють незалежні держави, у різні часи пройшли етап боротьби за утвердження державності рідної мови.

У Франції наприкінці XVIII століття половина населення не володіла французькою мовою. У прикордонних департаментах люди розмовляли

німецькою, італійською, іспанською мовами. Але у зв'язку з тим, що держава протягом XIX століття здійснювала послідовну мовну політику, контролювала володіння рідною мовою в армії, освіті, в урядових установах, видавала книги і періодичну пресу рідною мовою, французька мова уже наприкінці XIX століття стала єдиною мовою спілкування на всій території держави і в усіх сферах суспільного життя. Внаслідок цього відбулися консолідація суспільства, економічне і духовне зростання Франції. І вже в наш час у Франції прийнято закон про захист французької мови як державної.

Італія здобула незалежність у 1861 році. Становище італійської мови було тоді жалюгідним: нею володіло менш ніж 2,5% населення, інші розмовляли німецькою, французькою мовами. Відразу було розроблено і реалізовано програму утвердження італійської мови як державної. І все це теж консолідувало націю.

Індонезія понад 300 років перебувала під владою Нідерландів. Тут панувала чужа їй менталітету нідерландська мова. Проте за двадцять років до проголошення незалежності індонезійська молодь висунула гасло національно-визвольної боротьби: «Єдина батьківщина – Індонезія, єдина нація – індонезійська, єдина мова – індонезійська», і цей курс успішно провадиться в незалежній Індонезії, хоча там проживають різні етноси.

Яскравим прикладом відродження власної держави і мови є Ізраїль, який у XX столітті запровадив як державну свою давню мову іврит. Нині в Ізраїлі немає громадянина, який би не володів івритом, хоча ця мова ще півстоліття тому вважалася «мертвою».

Стартова мовна ситуація в Україні наприкінці XX століття була набагато кращою, ніж в інших країнах під час проголошення їхньої незалежності. Українською мовою, за переписом 1989 року, вільно володіло близько 80% населення, а розуміли її практично всі. Крім того, в українців є багата оригінальна та перекладна література, словники, теоретична та практична граматики, наукова термінологія, засоби ділового мовлення, у школах ведеться навчання української мовою.

У другій половині 80-х років XX століття в Україні починається демократичний рух за надання статусу державної українській мові.

28 жовтня 1989 року постановою Верховної Ради України вводиться в дію Закон «Про мови в Українській РСР», за яким українській мові надається статус державної. Це положення закріплюється і в статті 10 Конституції України, прийнятій у 1996 році, де зазначено: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України».

Державна українська мова є важливим засобом об'єднання суспільства. Але проблем у мовному будівництві в Україні ще багато. Адже в деяких регіонах українська мова використовується в мінімальних масштабах. Потрібна

наполеглива і цілеспрямована робота держави у мовній політиці.

(Цимбалюк В.І. Геноцид української мови та боротьба за її державність.– С. 28–33 // Цимбалюк В.І. Мова як генетичний код народу: Навч. посіб. для факультативних занять. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 176 с.)

сягати до княжих часів – elérni a fejedelmek előtti kort
базуватися на фольклорних джерелах – folklóri forrásokra támaszkodni
широкі народні маси – széles népi tömegek
як стверджують – ahogyan megerősítik
бути захисником – védőnek lenni
потрапити під владу – hatalom alá kerülni
українське друковане слово – ukrán nyomtatott szó
засуджувати щось, когось – elítélni vmit, vkit
накладати прокляття – elátkozni
зруйнування Запорізької Січі – lerombolni a Zaporozsjei Sziccset
сфера вживання – a használat köre
доживати останні дні – utolsó napokat megélni
призабуте слово – elfelejtett szó
привселюдно заявляти – mindenki előtt kijelenteni
підняти престиж – felállítani a tekintélyt
тоталітарний режим – totálitáris rendszer
обмежити функціонування – korlátozni a használatot
свідчить такий приклад – olyan példa tanúskodik
політика зросійщення – eloroszosítás politikája
внесені зміни – változásokat bejegyezni
давати змогу – lehetőséget biztosítani
заохочувати когось до чогось – biztatni vkit vmire
постанова про доплату вчителям – a tanárok kiegészítő fizetéséről szóló rendelet
зробити кар'єру – kariert felépíteni
комплекс меншовартості, неповноцінності – kisebb értékűség összességé
боротьба за утвердження державності мови – harc az állami nyelv megerősítésért
протягом століття – évszázadokon keresztül
здійснювати послідовну мовну політику – megteremteni a folyamatos nyelvi politikát
урядова установа – kormányi intézmény
періодична преса – napi sajtó (folyóiratok, hírlapok)
перебувати під владою – hatalom alatt lenni
панувала чужа мова – idegen nyelv uralkodott
всунути гасло – jelszót adni
провадити курс – tanfolyamot szervezni
запровадити як державну (про мову) – meghonosítani mint állami (nyelvet)
проголошення незалежності – függetlenség kinyilvánítása
крім того – ezenkívül, azonkívül
засоби ділового мовлення – hivatalos beszéd eszközei
уводити в дію – bevezetni a folyamatba
надавати державний статус – állami státuszt adni

всебічний розвиток – sokoldalú fejlődés
мовне будівництво – nyelvi felépítés
у мінімальних масштабах – a legkisebb mértékben

?

1. Яке становище української мови було у XVI–XVII століттях?
2. Які укази і циркуляри були спрямовані проти української мови?
3. Що відбувалося з українською мовою в XIX столітті?
4. Яку політику щодо української мови здійснювали в XX столітті?
5. Який світовий досвід у боротьбі за державність мови?
6. Які процеси в мовній сфері України відбувались наприкінці XX століття?
7. Коли українська мова отримала державний статус?
8. Чому таким важливим є державний статус мови?

!

зашкодити = зробити шкоду = завадити = зробити погано
чвари = суперечки
усобиці = конфлікти
затримати розвиток = уповільнити розвиток
подорожувати = мандрувати
вилучити = забрати = конфіскувати
слідом за Шевченком = одразу після Шевченка
загрозливий = небезпечний
майстри українського художнього слова (поетично) = українські письменники
з цією метою = для цього
обирати = вибирати
те саме = схоже = подібне
у зв'язку з тим, що = через те, що = завдяки тому, що = внаслідок того, що
консолідація = об'єднання
жалюгідне становище = жахливе становище = дуже погане становище
реалізувати = втілити в життя
навчання ведеться = навчання здійснюється = навчають

ПРИРОДА УКРАЇНИ

М'який клімат України, щедре сонце, соковита зелень, різноманітність ландшафтів здавна захоплювали мандрівників, поетів і художників. Французький письменник Оноре де Бальзак називав Україну «царством квітів і зелені».

У межах України розташувалися три основні природні зони: ліс, лісостеп і степ.

Зона лісів – Українське Полісся – займає північ України (25% загальної площі держави). На заході Полісся географічно поєднується з Волинню. Колись цю територію вкривав льодовик, який залишив по собі виразні сліди. Куди не кинь оком, скрізь заболочена рівнина. Над болотами де-не-де піднімаються пагорби, між якими лежать неглибокі водойми – прісні озера України. Повсюди

розкидані кам'яні валуни. Підвищені піщані місця вкриті лісами. Повільно течуть широкі ріки: на заході – Прип'ять, на сході – Десна. У лісах ростуть дуб, сосна, граб, вільха, береза. Водяться лосі, козулі, дикі свині, зайці, лисиці, куниці, бобри, норки, борсуки, горностаї, вовки, бурі ведмеді. В нетрях гніздяться рідкісні птахи: глухарі, тетері, рябчики, а також дрозди, лебеді, журавлі, лелеки. Величезної шкоди природі Полісся завдала аварія на Чорнобильській АЕС, забруднивши значну територію радіонуклідами.

Лісостепова зона (33% площі країни) простягається через усю центральну частину України – до 1100 км по довготі й до 140 км по широті. Ця територія має найсприятливіші умови для життя. Тут знаходяться найродючіші чорноземні ґрунти. Більша частина площі лісостепу зайнята сільськогосподарськими угіддями. Решту вкривають ліси. Природа українського лісостепу не має собі рівних за красою. Правий берег річок – високий, крутий, подекуди скелястий. На лівому березі лежить широка заплава з болотами. Далі від ріки берег крутішає і поступово перетворюється на гору, яка знову стрімко спадає до сусідньої річки.

Степова зона (39% площі держави) розміщена на півдні України і простягається до 1000 км завдовжки і більше 500 км завширшки. Майже скрізь це розлога і плоска рівнина. Монотонність краєвиду урізноманітнюють поодинокі озерця й мілкі заглибини, які весною наповнюють водою, а влітку вкриваються соковитою травою. Тоді степ перетворюється на барвистий квітник, який розповсюджує у повітрі чудові пахощі. Завдяки високопродуктивним чорноземам степова зона України є одним із найбільших у світі регіонів вирощування високоякісних сортів пшениці, соняшнику, винограду, баштанних культур. У літню спеку степ потерпає від нестачі вологи. Невеликі степові річки повністю або частково пересихають. Їхні знесені течії утворюють при впаданні в море озера – лимани. У степовому Криму є унікальні солоні озера. Упродовж багатьох століть добути тут сіль чумаки розвозили по всій Україні. У найсолонішому Айгульському озері товщина шару солі становить 15 м, а солоність води влітку досягає 32%. На Керченському півострові можна побачити унікальний витвір природи – грязеві вулкани.

На заході і півдні України розташовані гори.

Карпатські гори знаходяться на території семи країн: Австрії, Чехії, Словаччини, Польщі, Угорщини, Румунії, України, охоплюючи загальну територію 209 тис. кв. км. На Україну з цієї площі припадає 24 тис. кв. км (11,5%). Найвища точка Українських Карпат – гора Говерла (2061 м). Вершина Говерли – це своєрідний символ величі і гордості України. Вулканічна діяльність в Карпатах давно припинилась, але гори залишаються сейсмічно активними. В горах відкриваються неповторні краєвиди. Тут гірські хребти, скелясті урвища, бурхливі ріки та глибокі озера, водоспади. Гірські схили заросли лісом – смереками, буками, дубами, ялицями, грабами. Ліси багаті на

лікарські рослини, гриби, плоди і ягоди. Ближче до вершин ліси змінюються альпійськими луками – полонинами, що слугують літніми пасовищами для худоби. Карпати чарівні в будь-яку пору року. Яскравий етнографічний колорит ландшафту, чепурні будиночки, м'які контури гір, смерекові ліси та полонини, іскристий сніг гірськолижних трас приваблюють туристів, альпіністів, відпочивальників.

Кримські гори розміщені в південно-східній частині Кримського півострова. Вони складаються з трьох паралельних гряд, які простяглися в довжину на 180 км і в ширину на 60 км. На відміну від Карпат, процес горотворення в Криму не завершено: гори і прилегла до них акваторія Чорного моря – високосейсмічний регіон, де періодично виникають епіцентри землетрусів. Кримські гори порівняно невисокі – від 200 до 1500 м. Найвища вершина – гора Роман-Кош (1545 м). Гірські схили вкриті дубовими, буковими і сосновими лісами; безлісі гірські вершини (яйли) – степовою рослинністю. Долинами й глибокими ущелинами течуть невеликі стрімкі річки. Влітку вони майже всі пересихають. Гори круто обриваються до моря і утворюють неприступний кам'яний паркан.

На сході гори від моря відділені пляжем до 12 км завширшки. Це – знаменита Кримська рив'єра з чудовими затоками, середземноморським кліматом і вічнозеленою рослинністю (кипарис, магнолія, мирт, лавр).

Україна – морська держава. На півдні її омивають води Чорного й Азовського морів. Приморські райони відомі як місця масового відпочинку та лікування.

Чорне море має площу 422 кв. м, довжину берегової лінії в межах України 1560 км. У північно-західній частині, де береги плоскі й низькі, глибина не перевищує 100 м. Вся інша акваторія – глибока (понад 2000 м). Найглибша западина (2245 м) лежить навпроти Ялти. Море містить чимало бухт, зручних для стоянок кораблів. Тут розташовані найбільші порти України: Одеса, Іллічівськ, Миколаїв, Херсон, Севастополь, Феодосія, Керч. Температура води на поверхні влітку досягає +25 °С.

Керченською протокою (40 км завдовжки, 4–36 км завширшки) Чорне море сполучається з Азовським.

Азовське море площею 39 тис. кв. км і протяжністю в межах України 360 км. Воно мілке (5–10 м), найбільша глибина доходить до 15 м у південній частині. Води моря добре прогриваються влітку (до +30 °С) і замерзають взимку. Головні порти: Бердянськ, Маріуполь.

Культове значення для України має її «священна течія» – Дніпро. Дніпро був і залишається центром Української держави. Він пливе серединою України з півночі на південь, перетинаючи всі її природні зони та зв'язуючи їх між собою і з морем. Довжина Дніпра на території України – 981 км. З давніх-давен в українському народі живе пошана й любов до своєї священної річки. З

Дніпром пов'язана легенда про заснування Києва, оповідання про хрещення України-Русі, про війни українських предків із численними ворогами.

(Білоусько О. Природа. – С. 9–19 // Україна: Природа. Традиції. Культура. – К.: Балгія-Друк, 2005. – 100 с.)

у межах України – Ukrajna határain belül
територію вкривав льодовик – jégsapka borította a területet
залишити по собі – maga mögött hátrahagyni vmit
куди не кинь оком – ahova csak a szem ellát
простягається через усю країну – egész országon át húzódik
сільськогосподарські угіддя – mezőgazdasági szántóföldek
не мати собі рівних – nincs azonos párja önmagához
заплава з болотами – mocsáros ártér
монотонність краєвиду – a táj monotonosága
наповнюватися водою – feltöltődni vízzel
вкриватися травою – beborítani fűvel
розповсюджувати пахощі – bódító illatokat terjeszteni
баштанні культури – tök, dinnye kultúrák
потерпати від нестачі вологи – vízhiány miatt szenvedni
знесилені течії – erőtlen folyások
солоність води – a víz sótartalma
унікальний витвір природи – a természet különleges teremtménye
вулканічна діяльність – vulkanikus működés
сейсмічно активний – szeizmikusan aktív
ближче до вершин – közelebb a magaslatokhoz
етнографічний колорит ландшафту – a táj etnografikus jellege
контури гір – a hegyek kontúrjai
прилегла акваторія моря – a tengerterületéhez hozzátartozó
високосейсмічний регіон – magas földrengési régió
епіцентр землетрусу – a földrengés epicentruma
гірський схил – hegyvonulat
гори круто обриваються до моря – a szikláshegyek a tengerben végződnek
середземноморський клімат – földközi-tengeri éghajlat
вічнозелена рослинність – örökzöld növényzet
державу омивають води моря – az államot a tenger vizei ölelik körbe
довжина берегової лінії – a szárazpart hossza
температура води на поверхні – a vízfelszíni hőmérséklet
води моря прогріваються – a tengervíz szintjei felmelegednek
культове значення – kultikus jelentőségű
заснування міста – városalapítás

1. Які природні зони виділяють в Україні?
2. Де розташована зона лісів?
3. Яку природу має зона лісів?
4. Яку територію займає лісостеп?
5. Що особливого у лісостеповій зоні?

6. Де знаходиться степова зона?
7. Яку природу і особливості має степова зона?
8. Де знаходиться найвища точка України?
9. Які особливості мають Українські Карпати?
10. Чим приваблює цей регіон?
11. Яка специфіка Кримських гір?
12. Яка найглибша точка України?
13. Які моря омивають Україну?
14. Чому для українців культове значення має Дніпро?

!

виразні сліди = чіткі сліди
 де-не-де = іноді = поодинокі
 скрізь = повсюди = всюди
 кам'яні валуни = дуже велике каміння
 водяться лосі = живуть лосі = є лосі
 нетрі = глибоко у лісі, де не ходить людина
 завдати шкоди = зашкодити
 АЕС = атомна електростанція
 чорноземні ґрунти = чорноземи
 подекуди = місцями = іноді
 стрімко = круто
 завдовжки = у довжину = довжиною
 завширшки = у ширину = шириною
 упродовж = протягом
 слугувати = бути
 чепурний = доглянутий = гарний
 стрімкі ріки = швидкі ріки
 відділений = відокремлений = відмежований
 сполучатися = поєднуватися = з'єднуватися
 не перевищувати = не бути вищим = не бути більшим
 протяжність = довжина
 мілкий = неглибокий
 пливе річка = тече річка
 пошана = повага
 із численними ворогами = із великою кількістю ворогів

ПАРК ЗАМКІВ ТА ОБОРОННИХ СПОРУД

У Львові з'явився парк замків та оборонних споруд давньої України. Дев'ять мініатюрних копій протягом року створював реконструктор старовини Ігор Качор. Серед церков та фортець є такі, які уже не існують. Дослідник відновлював їх за старовинними описами та малюнками.

Високий замок у Львові – найулюбленіша копія Ігоря Качора. Тепер, каже майстер, будь-хто зможе побачити, який вигляд мала фортеця насправді. Реконструктор витратив чимало часу, щоб дослідити справжні

розміри замку, адже копії в парку мають бути зроблені в єдиному масштабі.

«У світових парках-мініатюр загальноприйнятий масштаб 1 до 25. У нас в два рази менший масштаб. Це залежить від території, на якій розташували мініатюри. На нашій території мініатюри більшого масштабу просто не помістились», – каже пан Качор.

Головна відмінність, яка вирізняє львівський парк від інших європейських, це те, що кожна споруда побудована, як і справжні фортеці – з міді, цементу та гравію. Директор Львівської галереї мистецтв Борис Возницький, на території якої розташовано парк, каже, що у них є макети білоруських і польських замків, проте найбільшої уваги заслуговують вітчизняні зразки фортифікаційного мистецтва. Наприклад, православна церква XV сторіччя з подільського села Сутківці.

«Церква в Сутківцях – це одна з перлин оборонної церковної архітектури. У церкві скрізь бійниці, бо треба було оборонятися і зі Сходу, і з Заходу», – говорить пан Борис.

Ініціатори створення парку-мініатюр кажуть, що не обійшли увагою людей з вадами зору. Навесні, коли закінчать облаштовувати парк, незрячі зможуть на дотик відчутися усю архітектурну велич споруд.

Юрій Гнатковський, ініціатор створення парку: «У багатьох європейських країнах у містах перед входом на якусь площу представлено ту площу в мініатюрі. Дуже багато незрячих туристів або незрячих горожан можуть підійти і попробувати архітектуру площі руками».

Реконструктори мріють поповнити парк щонайменше двадцятьма експонатами, створеними за ескізами Ігоря Качора. Але на заваді брак коштів. Адже кожна зменшена модель замку коштує від 10 до 25 тисяч гривень.

(Олександр Ваврищук, Євген Радіон. Парк замків та оборонних споруд давньої України // <http://5.ua/newsline/182/0/68619/> – 08.10.2010)

оборонна споруда – védelmi erődítmény

реконструктор старовини – restaurátor

мати вигляд – kinézettel rendelkezni

витрачати час – időt pazarolni

загальноприйнятий масштаб – általánosan elfogadott méretarány

галерея мистецтв – művészetek galériája

заслуговувати увагу – figyelmet kiérdemelni

фортифікаційне мистецтво – erődítési művészet

одна з перлин – egyike a gyöngyszemek közül

не обійти увагою – nem hagyni figyelmen kívül

люди з вадами зору – látássérült emberek

відчутися на дотик – tapintásra megérezni

архітектурна велич споруд – az építmény építészeti nagysága

попробувати архітектуру площі руками – kézzel megérinteni a terület építészetét

створений за ескізами – tervrajzok szerint felépített

?

1. Що представлено у новому парку?
2. Як Ігор Качор відновив ті споруди, які вже не існують?
3. На що дослідник витратив чимало часу?
4. Від чого залежить масштаб мініатюр?
5. Що вирізняє львівський парк від інших європейських?
6. Які мініатюри заслуговують найбільшої уваги?
7. Кого не обійшли увагою ініціатори створення парку? Чому?
8. Які плани мають ініціатори створення парку?

!

відновити = реконструювати = відтворити
мати вигляд = виглядати
насправді = реально = в реальному житті
чимало = багато
адже = бо = тому що
мають бути зроблені = повинні бути зроблені
єдиний масштаб = однаковий масштаб
вирізняти = відрізняти = підкреслювати особливість
споруда = будівля = архітектурний витвір
макет = архітектурний зразок
не обійти увагою = не залишити поза увагою
сторіччя = століття
оборонятися = захищатися
облаштовувати = впорядковувати
незрячий = сліпий
бути на заваді = заважати
брак коштів = нестача коштів = відсутність потрібної кількості грошей

ЯКОЮ БУДЕ ЗИМА?

На зміну дуже спекотному літу в Україну прийшла досить прохолодна осінь. Різке зниження температури протягом останнього тижня змусило говорити про остаточний прихід холодів і прогнозувати тривалу й морозну зиму. Кореспондент агенції «ГолосUA» звернувся до завідувачки відділу кліматичних досліджень Українського гідрометеорологічного інституту НАН і МНС України, професора Вазіри Мартазиної.

Вазіра Мартазинова – одна з небагатьох спеціалістів у світі, хто займається довготерміновими прогнозами погоди, якість яких не поступається світовим стандартам. Прогнозами, які робить відділ кліматичних досліджень, користується вся Європа.

— *Пані Вазіро, те похолодання, яке ми спостерігаємо останніми днями, остаточне, чи, може, слід очікувати «бабиного літа»?*

— *Наразі потік холодного повітря блокує всі циклони. Як тільки він згорнеться, теплий циклон швидко піде до нас і принесе тепло з Атлантики. За*

кілька днів, ближче до вихідних, має значно потеплішати, але роздягатися вже ніхто не буде. Ми заздалегідь передбачали таку хвилю холоду наприкінці вересня – початку жовтня. Але у жовтні зими очікувати не слід. У західній частині України будуть спостерігатись холодні процеси, а на Сході країни буде більше тепла.

— *А коли прийде зима?*

— За нашим прогнозом, кінець жовтня і початок листопада будуть дуже холодними. Вночі буде 5–6 градусів морозу. Протягом останнього осіннього місяця більша частина України буде перебувати в межах норми або навіть трішечки тепліше. Холодна погода розпочнеться з кінця листопада і триватиме до середини грудня. Температура повітря вдень буде до 10 градусів морозу, а то й нижче. Однак Новий рік, традиційно, українці будуть зустрічати за теплої погоди. Теплим буде і початок січня. А далі знов – холодний, тобто нижче норми, лютий і затяжна весна.

— *Отже, прогнозів щодо холодної зими Ви не поділяєте?*

— Ми не очікуємо шалених морозів цієї зими. Характерним для українських зим стало те, що в січні обов'язково мають бути морозні дні. Але зазвичай, морози починаються у другій половині місяця, ближче до лютого. У зв'язку з цим в Україні протягом багатьох років зберігається явище «двох зим». Сильні холоди можуть бути в листопаді-грудні, потім до Нового року вони зникають, а з кінця січня й протягом лютого – знову морозні дні. Говорити, що зима буде дуже холодною чи теплою не можна. Я би сказала, що вона буде і теплою, і холодною.

— *А який прогноз Ви робите відносно снігу?*

— Для цього року буде характерна ожеледь, проте сніжної зими не буде. За нашими прогнозами, таких рясних опадів, як в минулому році, не спостерігатиметься. У жовтні з півдня прийде багато опадів на захід, а на схід – у меншій кількості, в листопаді ж навпаки: в західній частині України буде мало опадів, а на сході вони будуть рясними. У грудні ми чекаємо мало опадів.

— *До чого Ви порадите готуватися українцям цієї зими?*

— Процеси повітря стали іншими. У зв'язку з цим можуть бути як високі, так і низькі температури. Це дуже погано для людей із серцево-судинними захворюваннями, тому що різкі перепади температури не дають змоги адаптуватися організму людині. За умови таких температурних коливань на зиму я би порадила готувати як шуби, так і парасолі.

(Мамаєва М. Інтерв'ю // <http://www.golosua.com/intervyu/2010/10/05/yakoyu-zh-vse-taki-bude-zima/>
– 05.10.10)

на зміну – változásra

зниження температури – hőmérséklet csökkenés

остаточний прихід холодів – végleges hidegkorszak eljövetele

відділ кліматичних досліджень – éghajlati kutatások osztálya

гідрометеорологічних інститут – hidrometeorológiai kutatóintézet

одна з небагатьох – egyike a néhányból
довготерміновий прогноз – hosszú ideig tartó előrejelzés
бабине літо – vénasszonyok nyara
потік холодного повітря – hideg levegő áradata
має потеплішати – felmelegedés várható
хвиля холоду – hideg hullám
за нашим прогнозом – az időjárás előrejelzésünk szerint
перебувати в межах норми – norma határain belül lenni
затяжна весна – elhúzódó tavasz
не поділяти прогнозів – megosztani az előrejelzést
стати характерним – jellemzővé válni
у зв'язку з цим – ezzel kapcsolatban
у меншій кількості – kisebb mértékben
серцево-судинні захворювання – szív- és érrendszeri megbetegedések
різкий перепад температури – hőmérsékletcsökkenés
не давати змоги – nem biztosítani a lehetőséget
за умови – azzal a feltétellel
температурні коливання – hőmérséklet ingadozás

?

1. Що змусило говорити про остаточний прихід холодів?
2. До кого звернувся кореспондент?
3. Якою буде погода наприкінці вересня – початку жовтня в Україні?
4. Яким буде кінець жовтня – початок листопада?
5. Якою буде погода з кінця листопада і до середини грудня?
6. З якою погодою українці зустринуть Новий рік?
7. Яким буде лютий і який прогноз на весну?
8. Що таке явище «двох зим»?
9. Чи багато опадів буде зимою?
10. Чому різкі перепади температур погано впливають на людей?

!

НАН України = Національна академія наук України
МНС України = Міністерство надзвичайних ситуацій України
не поступатися світовим стандартам = не бути гіршим за світові стандарти
останніми днями = протягом останніх днів
наразі = зараз = сьогодні = нині = станом на сьогодні
як тільки = щойно
за кілька днів = протягом кількох днів = через кілька днів
значно = відчутно = дуже
заздалегідь = наперед
наприкінці = у кінці
не слід = не варто = не треба
трішечки = трохи
щодо = стосовно = відносно
шалені морози = дуже сильні морози
рясні опади = сильні опади

ГЛОБАЛЬНЕ ПОТЕПЛІННЯ В ЄВРОПІ

Глобальне потепління в Європі призведе до прискорення танення льодовиків і районів вічної мерзлоти, а також зростання кількості екстремальних погодних явищ, таких, наприклад, як руйнівні теплові хвилі, які супроводжуватимуться посухами і повенями.

Про це йдеться в доповіді Міжурядової групи зі зміни клімату щодо Європи і регіону Альп, яка була розглянута на брифінгу в Європейському відділенні ООН у Женеві.

За даними офіційного сайту ООН, в доповіді прогнозується, що в майбутньому європейські річки й озера замерзатимуть пізніше або взагалі не будуть вкриватися кригою. У регіоні, особливо в його північній частині, зросте період вегетації. Міграційні птахи абсолютно заплутаються, і повертатимуться до Європи раніше, ніж вони роблять це зараз. Очікується збільшення випадків зимових повеней в приморських районах, танення гірських снігів в Центральній і Східній Європі, і повеней, пов'язаних з проливними дощами, на всій європейській території.

Виконавчий директор Програми ООН з навколишнього середовища Ахім Штейнер заявив, що Європа, яка щойно пережила найтеплішу за всю свою історію зиму, зіткнулася зі стрімкою зміною клімату і численними негативними наслідками цього явища. Проте найнебезпечніші з них чекають її в найближчі десятиліття.

Пан Штейнер вітає рішення ЄС до 2020 року скоротити на 20 відсотків викиди парникових газів, які призводять до глобального потепління. Він закликав лідерів регіону зробити додаткові рішучі кроки, спрямовані на збереження континенту для майбутніх поколінь.

Експерти ООН прогнозують, що Південна Європа виявиться найуразливішою перед глобальною зміною клімату. І без того теплий і посушливий клімат цієї частини Європи стане ще теплішим і сухішим. Це спричинить посухи і висихання багатьох резервуарів прісної води. Такі зміни стануть справжнім випробуванням для фермерів і лісничих.

У Північній Європі теплі зими супроводжуватимуться підвищенням рівня опадів. Потепління на півночі регіону призведе і до позитивних явищ: побільшає лісових масивів і зростуть урожаї. Разом із тим неминучими будуть повені, руйнування прибережних районів, зникнення деяких видів тварин і рослин, танення льодовиків тощо.

Повені та підвищення рівня моря, які загрожують Європі, призведуть до того, що кількість осіб, яких безпосередньо стосуватимуться ці явища, щорічно збільшуватиметься на 2,5 мільйони чоловік. До кінця сторіччя багато рослин і тварин Європи опиняться під загрозою зникнення.

Останніми роками в Альпійських горах температура повітря зросла на

декілька градусів. Це спричинило випадання меншої кількості снігу. Непокриті снігом темні скелі, поглинаючи тепло, зігрівають повітря, що призводить до загального підвищення температури. Зміна екосистеми Альп негативно позначатиметься на туристичній галузі.

(Васьковський В. Глобальне потепління в Європі приведе до збільшення кількості катаклізмів // http://www.epochtimes.com.ua/index2.php?option=com_content&task=view&id=6753&Itemid=2&pop=1&page=0 – 12.04.2007)

глобальне потепління – globális felmelegedés
танення льодовиків – a gleccserek olvadása
вічна мерзлота – örök fagy
йдеться в доповіді – az előadásban szó van
бути розглянутим – megvizsgálva lenni
офіційний сайт – hivatalos weboldal
вкриватися кригою – jég borítja
очікується збільшення – nagyobbodás várható
за всю свою історію – egész történelme során
зіткнутися зі стрімкою зміною клімату – gyors éghajlat változással összetalálkozni
негативні наслідки – negatív következmények
вітати рішення – üdvözölni a határozatot
викиди парникових газів – kipufogó gázok
зробити рішучі кроки – erélyesen fellépni
бути спрямованим на щось – vmire irányuló
виявиться найуразливішою – legérzékenyebbnek bizonyulni
і без того теплий клімат – anélkül is meleg az időjárás
стати випробовуванням для когось – megpróbáltatássá válni vki számára
підвищення рівня опадів – a csapadék mennyiség növekedése
разом із тим – ezzel együtt
бути неминучим – elkerülhetetlenné válni
безпосередньо стосуватись чогось, когось – közvetlenül érinteni vkit, vmit
опинитися під загрозою зникнення – eltűnés veszélye alatt állni
непокриті снігом скелі – a sziklákat nem takarja hó
поглинаючи тепло – elnyelve a meleget

1. До чого призведе глобальне потепління в Європі?
2. Які дані подає офіційний сайт ООН щодо цієї проблеми?
3. Про що заявив виконавчий директор Програми ООН з навколишнього середовища?
4. Яке рішення вітає пан Штейнер?
5. Які прогнози роблять експерти ООН?
6. Які позитивні явища глобального потепління?
7. Які явища через глобальне потепління стануть неминучими?
8. Яка ситуація в Альпійських горах?

призводити = спричиняти = бути причиною
прискорення = пришвидшення

за даними = за інформацією = за фактами = за документами
ООН = Організація Об'єднаних Націй
прогнозувати = давати прогноз
взагалі = зовсім = абсолютно
крига = лід
проливний дощ = злива = сильний і тривалий дощ
навколишнє середовище = довкілля
десятиліття = десятиріччя
ЄС = Європейський Союз
зігрівати = нагрівати
екосистема = екологічна система
галузь = сфера

7 ПРИРОДНИХ ЧУДЕС УКРАЇНИ

У серпні 2008 року оргкомітет акції «7 природних чудес України» визначив найголовніші українські природні дива.

Акція стартувала 1 листопада 2007 року. Шлях до визнання того чи іншого регіону або місцевості «природним чудом України» був традиційно тернистим. До лютого місяця 2008 року на розгляд приймалися пропозиції регіональних оргкомітетів, наукових і громадських організацій. На їх основі 28 лютого відібрали сотню учасників акції. Впродовж п'яти місяців отримана інформація опрацьовувалась Інститутом геологічних наук НАН України і фахівцями біологічних, географічних і геологічних факультетів провідних вишів країни. 7 липня оголосили фіналістів акції – 21 об'єкт із різних регіонів України. З того часу почалося інтернет-голосування і паралельне опитування експертів, яке завершилося 26 серпня. На основі цього голосування і були визначені переможці. Ними стали:

1. Біосферний заповідник «Асканія-Нова» (Херсон).

Унікальність заповідника полягає в тому, що на його території виростають 478 видів рослин, 13 з яких занесені до «Червоної книги України». Тваринний світ заповідника в основному зберігся в первозданному вигляді. Усе це дає змогу науковцям вивчати різноманіття степової флори і фауни.

2. Регіонально-ландшафтний парк «Гранітно-степове Побужжя».

Цей парк розташований у Миколаївській області, і є долиною річки Південний Буг. Не менш красиві притоки Буга, річки з дивовижними назвами Мертвовод і Арбузинка. За мільйони років течія цих невеличких річок створила унікальний за красою каньйон. Побужжя є ще й історичним місцем. Саме тут знаходилася Гайдамацька Січ. Свого часу тут були побудовані запорізька фортеця Орлик, турецька – Голта і польська – Богопіль.

3. Дністровський каньйон.

Каньйон розташований на території чотирьох областей (Вінницької,

Івано-Франківської, Тернопільської і Хмельницької). Тут містяться відомі всьому світу нашарування, де збереглися стародавні скам'янілі рештки флори і фауни, яким близько 500 мільйонів років.

4. Кримська Мармурова печера.

Печера відкрита не так давно, 1987 року, українським спелеологом Олександром Козловим. Вхід у неї розташований на висоті 920 м над рівнем моря. Довжина відкритих ходів становить 2050 метрів, глибина – 60 метрів. Екскурсійний маршрут дозволяє побачити фантастичні утворення сталагмітів, які своїми контурами нагадують казкових героїв та химерних тварин. 1992 року Мармурову печеру прийняли до Міжнародної асоціації обладнаних печер (м. Генга, Італія).

5. Національний природний парк «Подільські Товтри»

Товтри – це залишки прибережних рифів. Подібні геологічні утворення є тільки у Великій Британії, США і в Україні, у Хмельницькій області. Цей об'єкт відрізняється високою ландшафтно-пейзажною оцінкою. 1996 року указом Президента України «Подільські Товтри» були оголошені Національним природним парком.

6. Озеро Світязь.

Це найбільше і найглибше озеро України. Площа Світязя становить 2622 гектари, середня глибина – 6,9 метрів. Донині серед учених нема єдиної думки про походження цієї водойми. Є думка, що озеро утворилося після відходу дніпровського льодовика. Останні дослідження підтверджують льодовикове походження Світязя.

7. Озеро Синевир.

Цей об'єкт – одна з найяскравіших окрас Закарпаття. Синевир з'явився близько 10 тисяч років тому в результаті потужного землетрусу. Хоч існує й інша думка. Місцеві жителі стверджують, що Синевир виник зі сліз графської дочки Сині, на тому місці, де її коханого (простого вівчара Вира) за наказом графа було вбито.

Окрім цих семи живописних природних чудес оргкомітет вирішив нагородити спеціальними нагородами ще три унікальні куточки української природи. А саме: Балаклавську бухту з мисами Айя і Фіолент (Крим), Олешківські піски (Херсонська область), Оптимістичну печеру (Тернопільська область).

(<http://life.pravda.com.ua/culture/2008/08/27/7406/> – 27.08.2008)

природні чудеса – természeti csodák

шлях до визнання – elismeréshez vezető út
того чи іншого регіону – az, vagy más régió
приймати на розгляд – tárgyalásra befogadni
на їх основі – az ő alapjuk szerint
отримана інформація – kapott információ

паралельне опитування – párhuzamos kérdezés
біосферний заповідник – bioszféra védett terület
13 з яких – 13 közül
первозданний вигляд – ősz kinézet
свого часу – valaha
бути відомим всьому світу – világhírűvé lenni
скам'янілі рештки – kőbevésett maradványok
не так давно – nem olyan régen
над рівнем моря – tengerszint felett
прийняти в асоціацію – egyesületbe befogadni
бути оголошеним – kihirdetve lenni
площа становить – a területe (vmennyit) tesz ki
льодовикове походження – jégkorszaki származás
за наказом – utasításra
a same – éspedig

?

1. Яка подія відбулась у серпні 2008 року?
2. Скільки тривала акція?
3. Які етапи були в цій акції?
4. У чому унікальність біосферного заповідника «Асканія-Нова»?
5. Де розташований ландшафтний парк «Гранітно-степове Побужжя»?
6. Чим відомий Дністровський каньйон?
7. Коли і ким була відкрита Мармурова печера?
8. Які розміри Мармурової печери?
9. Чому «Подільські Товтри» були оголошені Національним природним парком?
10. Як утворилось озеро Світязь?
11. Які є думки про походження озера Синевір?
12. Які природні об'єкти України отримали спеціальні нагороди оргкомітету?

!

оргкомітет = організаційний комітет
чудеса = дива
стартувати = розпочатись = початись
тернистий шлях = складний, тривалий і нелегкий шлях
шлях = дорога = життя (у переносному значенні) = етап, період у житті (у переносному значенні)
пропозиції = ідеї
відібрати = вибрати
сотня = 100 (про людей, гроші)
упродовж = протягом
фахівець = спеціаліст = професіонал
провідний виш = найвідоміший, найкращий вищий навчальний заклад
(університет, академія, інститут)
полягає в тому = є в тому
містяться = знаходяться
хімерний = незвичайний = загадковий = дивовижний

рештки = залишки
подібний = схожий
донині = дотепер = до теперішнього часу
єдина думка = спільна думка = спільна позиція
в результаті = як наслідок
потужний = дуже-дуже сильний

7 ЧУДЕС УКРАЇНИ

Організаційний комітет Всеукраїнської акції «7 чудес України» назвав сім історико-культурних пам'яток, які заслуговують на звання дива України.

Кам'янець-Подільський – одне із найдавніших міст України. Завдяки унікальному поєднанню архітектурної спадщини і ландшафту каньйона річки Смотрич, «Старе місто» оголошено державним історико-архітектурним заповідником. Кількість пам'яток архітектури XI–XIX століття налічує близько 200 будівель і споруд.

Потужні захисні укріплення «Старого міста», фортеця і фортечний міст, поєднання культових споруд різних релігій залишають неповторне враження. Найбільша цінність – майже повністю збережений історичний центр без вкраплень архітектури XX століття. Головна міська гордість – старовинна фортеця, перші будівлі якої належать до XI–XII століть, а основні укріплення – до XVI–XVII століть. Оборонні укріплення в Кам'янці-Подільському є найкращим зразком фортифікаційних споруд Східної Європи.

Києво-Печерська лавра – найдавніший православний монастир Київської Русі, збудований у 1051 році князем Ярославом Мудрим. Засновником монастиря був монах Антоній, а співзасновником став один з перших учнів Антонія – Феодосій.

Софіївка або *Софіївський парк* в Умані – ландшафтний парк, створений 1796 року Станіславом Потоцьким і названий на честь дружини Софії. Парк спроектований у стилі Англійського ландшафтного об'єкту з водоспадами, водограями, джерелами і кам'яними садами.

Собор Святої Софії був збудований в XI столітті. Він розташований у самому центрі Києва. Збереглися й крізь століття дійшли до нас 260 кв. м. мозаїк і 3 тис. кв. м. фресок. Навряд чи деінде в Європі можна знайти церкву, де б була представлена така кількість фресок XI століття. Навколо собору знаходяться монастирські будівлі XVII століття, виконані в архітектурному стилі українського бароко.

Херсонес – місто, засноване древніми греками на південно-західному узбережжі Криму (нині – територія Гагаринського району міста Севастополя). Протягом двох тисяч років Херсонес був потужним політичним, економічним і культурним центром Північного Причорномор'я.

Хотинська фортеця була заснована на початку XI століття київським

князем Володимиром Великим як одна із систем прикордонних споруд. У давнину фортеця була дерев'яною і слов'яни використовували її для захисту своїх поселень. Назва фортеці та міста (Хотин) виникла від слова «хотіти». Ця місцевість завжди була бажаною для давніх поселенців. Вони постійно хотіли жити в цьому живописному краї: на березі великої ріки був плодючий ґрунт і знаходився величезний ліс, у якому водилися різні звіри.

Хортиця – найбільший острів на Дніпрі, розташований в межах міста Запоріжжя, нижче ДніпроГЕСу, дивовижний природний та історичний комплекс. Острів тягнеться з північного заходу на південний схід. Його довжина 12,5 км, ширина в середньому 2,5 км. Флора Хортиці нараховує більше як 1000 видів рослин.

(<http://www.7chudes.in.ua/>)

історико-культурна пам'ятка – történelmi-kulturális emlék
заслужувати на звання – megérdemelni a kinevezést
захисні укріплення – védelmi erődítmények
культува споруда – kultikus építmény
залишати враження – benyomást hagyni
майже повністю – majdnem teljesen
без вкрапель архітектури ХХ століття – a ХХ. század építészete hozzáadása nélkül
фортифікаційна споруда – erődítési építmény
бути засновником (співзасновником) монастиря – a kolostor megalapítója (társalapítója)
один з перших учнів – egyike az első tanulók között
названий на честь дружини – a feleség tiszteletére lett elnevezve
у самому центрі – teljesen a központban
крізь століття – évszázadokon keresztül
навіть чи – aligha
одна із систем – egyike a rendszerek közül
у давнину – régebben
використовувати для захисту – védelemre hasznosítani
місцевість була бажаною для поселенців – a terület kívánatos volt telepések számára
плодючий ґрунт – jótermő talaj
у межах міста – a város határain belül

1. Чому Кам'янець-Подільський є історико-архітектурним заповідником?
2. Яка найбільша цінність Кам'янця-Подільського?
3. Що таке Києво-Печерська Лавра? Коли і ким вона була збудована?
4. У якому стилі спроектована Софіївка? Чому парк має таку назву?
5. Який вік має Собор Святої Софії? Що унікального є в цьому соборі?
6. Що таке Херсонес?
7. Коли і ким була збудована Хотинська фортеця?
8. Звідки виникла назва Хотинської фортеці?
9. Де розташований острів Хортиця?

!

налічувати = нараховувати
споруда = будівля
оборонний = захисний
залишати враження = справляти враження
водограй = фонтан
кв. м. = квадратний метр
тис. = тисяча
деінде = десь = де-небудь
місцевість = територія = край
водилися різні звіри = жили різні звіри
ГЕС = гідроелектростанція
дивовижний = неймовірний = чудовий
тягнутися = бути розташованим = розташовуватися
більше як = більше ніж

ДВА ТЕХНІЧНІ «ОСКАРИ»

Пристрій гендиректора української компанії «Фільмотехнік» Анатолія Кокуша – рухома камера на дистанційному керуванні – можна порівняти з винаходом велосипеда. У світі досі не з'явилося кінопристрою, що принципово відрізняється від «фільмотехніківського» за способом функціонування. Практично всі довгомірні й автомобільні крани, які сьогодні створюються в Штатах і Європі для зйомок в екстремальних умовах, змальовані з «кокушівських» автороботів.

24 лютого 2008 року Американська академія кіномистецтв і науки вручила компанії «Фільмотехнік» два технічні «Оскари». Технічний «Оскар» вручається за особливо цінні для кінематографа винаходи, які на момент присудження премії вже використовувалися в кіноіндустрії та довели свою значущість.

Ідею «відірвати» знімальну камеру від ока оператора, дати їй більшу свободу Анатолій Кокуш виношував із часів навчання в Ленінградському інституті кіноінженерів. Креслення, розрахунки, дослідні моделі – все робилося з нуля, оскільки нічого подібного у фільмовиробництві ще не було. Перші свої розробки Кокуш безуспішно намагався втілити в життя в середині 70-х, працюючи конструктором на Київській кіностудії імені Олександра Довженка. У кіностудії не було коштів для створення камери з дистанційним керуванням. Кокуш вирішив вкладати в роботу власні гроші. Згодом кіностудія почала фінансувати операторські проекти.

«Якщо ворог не здається» – перший фільм, у якому було використано дистанційно керований кран Анатолія Кокуша. Зйомки танкової атаки вразили видовищністю і професіоналів, і глядачів: від крупного плану танків камера піднімалася вгору, знімаючи все поле бою. Перше практичне використання

виявило недоліки крана. Зокрема, треба було подовжувати «стрілу». До фільму «Нові пригоди янкі при дворі короля Артура» (1988) був готовий 10-метровий кран. До картини «Важко бути Богом» стріла крана виросла до 21 метра – знімались складні сцени в Кримських горах.

Наприкінці 80-х, коли кіновиробництво занепало, Анатолій Кокуш запропонував своє устаткування телебаченню. Пізніше прибутковою сферою діяльності стала реклама – практично всі рекламні ролики кращих світових автомобільних брендів зняті з використанням спеціальних пристроїв, розроблених Анатолієм Кокушем.

Свій успіх Кокуш пов'язує із заведеним ще у вісімдесятих роках правилом: вкладати все зароблене в нові розробки. Каже, запам'яталася розмова на Мюнхенському кінофестивалі з экс-українцем. «Малий бізнес у вас тільки розвивається. Ви пройдете всі стадії, які вже давно відомі на Заході. Запам'ятай, для початку потрібно вкладати 99,9% заробітку в ідею, у виробництво, – радив емігрант. – Бізнесмени, націлені на власне матеріальне благополуччя, незабаром виснажаться і тоді залишаться ті, хто заклав потрібну основу для розвитку».

У 1993-му Анатолій Кокуш вирішив створити компанію «Фільмотехнік», щоб вести справи за власними правилами. З першого дня існування компанія «Фільмотехнік» брала участь у всіх спеціалізованих міжнародних виставках. І це дало результат.

На виставці в 1996 році до Кокуша підійшов чоловік, який назвався представником режисера Джеймса Кемерона. Похваливши побачену техніку, він сказав: «Вам зателефонують». Так «Фільмотехнік» потрапив у багатомільйонний кінопроект «Титанік». Дивовижні кадри, отримані завдяки надлегкій конструкції крана і його рухомій камері (зйомка відплиття корабля та сцен на палубі, а також головна родзинка – епізод на носі «Титаніка», коли головні герої ніби злітають над океаном), прославили «Фільмотехнік» у Голлівуді. Після «Титаніка» була «Війна світів». Далі – «Місія нездійсненна-3», «Форсаж».

Сьогодні устаткування «Фільмотехніка» представлене у США, Голландії, Великій Британії, Франції, Канаді, Італії, Новій Зеландії, Австралії.

Компанія «Фільмотехнік» була номінована Американською кіноакадемією разом із майже сотнею кандидатів і виграла дві з шести нагород у шорт-листі з 17 компаній. Кокуш стверджує, що конкуренція на кінотехнічному ринку виникла також завдяки появі «Фільмотехніки» на американському ринку. Тепер подібною технікою знімають і Олімпійські ігри, і церемонію вручення «Оскара».

Інженерно-технічні нагороди Американська кіноакадемія вручила Анатолію Кокушу, Юрію Поповському й Олексію Золотарьову за ідею й розробку операторського крана «Авторобот» (на заході закріпилася назва Russian Arm, або «Російська рука»). «Все що звідси (з України), для американців

було російським. Часом, телефонують, просять «Російську руку», ми їм пояснюємо, що це «Авторобот», а вони – ні, мене просили замовити саме «Російську руку». Нам довелося залишити цю назву. Навіть коли оформлювали документи на «Оскар», ми запитували, чи можна змінити назву на «Авторобот». Нам відповіли – залиште так, як є, інакше вас не зрозуміють, і можете взагалі залишитися ні з чим», – говорить Анатолій.

Нині, за словами конструктора, на «Фільмотехніку» розробляють новий пристрій, у назві якого спробують обіграти слова «crape» і «Ukraine», як це зробила ведуча на церемонії вручення премії «Оскар», підкресливши співзвучність цих слів.

Операторський комплекс «Авторобот» працює за допомогою дистанційного керування, кран і камера здатні плавно обертатися на 360 градусів навколо автомобіля (навіть на величезній швидкості). «Завдяки цьому вдається створювати неймовірні ракурси», — йдеться в прес-релізі Кіноакадемії.

Ще один «Оскар» Анатолій Кокуш отримав особисто за ідею та створення операторських кранів серії «Каскад». Надлегка конструкція цих кранів, виліт стріли на відстань до 70 футів дозволяють розміщати камеру в найнедоступніших місцях. Завдяки «каскадним» кранам стали можливими кінозйомки в особливо екстремальних умовах.

Із використанням фільмотехніки, розробленої Кокушем, створено *фільми*: «Нові пригоди янкі при дворі короля Артура», «Важко бути богом», «Урга», «Титанік», «Водій для Віри», «Код да Вінчі», «Бетмен», «12 друзів Оушена», «Війна світів», «Пограбування по-італійськи», «Чарлі й шоколадна фабрика», «Казанова», «Форсаж-3», «Люди Ікс-3», останній «Гаррі Поттер» (усього понад 250 фільмів); *ТБ-проекти*: «Різдвяні зустрічі», «Тиждень високої моди», «Пісня року», «Людина року», «Міс Європа», інаугурація президента України, візит Папи Римського в Україну; *концерти*: Кріса Нормана, Стінга, Хуліо Іглесіаса, Робі Вільямса, груп Scorpions, Deep Purple, Bed Boys Blue (загалом понад 1000 концертів); *рекламні ролики*: автомобілів Lexus, VW, Ford, Mercedes, Volvo, BMW, Jeep, Mazda, Citroen, Nissan.

(Гошко Г. Український «оскароносець» Анатолій Кокуш // <http://lifepravda.com.ua/columns/2008/02/26/1383/> – 26.02.2008)

на дистанційному керуванні – távirányításon
порівняти з винаходом велосипеда – bicikli feltalálással összehasonlítani
відрізнитися за способом функціонування – különbözni a működési módban
екстремальні умови – extrém körülmények
на момент присудження премії – a díjátadás pillanatában
довести свою значущість – saját jelentőségét hirdetni
виношувати ідею – a gondolat érlelődése
знімальна камера – felvevőkamera
дослідна модель – kísérleti modell
нічого подібного не було – semmi hasonló nem volt

втілити в життя – valóra váltani
 вкладати власні гроші – saját pénzt befektetni
 крупний план – premierplán
 практичне використання – praktikus használat
 виявити недоліки – hibákat találni
 бути готовим – készen lenni
 знімати сцени – leforgatni a jeleneteket
 прибуткова сфера – jövedelmező szféra
 рекламні ролики – reklámfilmek
 успіх пов'язує із заведеним правилом – a sikert egybekötik a bevezetett szabállyal
 вкладати зароблене в нові розробки – az anyagiakat befektetni az új
 kidolgozásokba
 націлений на матеріальне благополуччя – az anyagi jólétre rányitott
 закласти основу для розвитку – a fejlődéshez megteremteni az alapokat
 вести справи за власними правилами – saját szabályai szerint vezetni az ügyeket
 потрапити у кінопроект – film tervbe bekerülni
 головна родзинка – fő erénye
 інженерно-технічні нагороди – műszaki kitüntetések
 закріпилася назва – meghonosodott az, az elnevezés
 залиште так, як є – hagyják úgy, ahogy van
 залишитися ні з чим – semmivel maradni
 обіграти слова – kijátszani a szavakat
 співзвучність слів – a szavak hasonlósága
 неймовірний ракурс – hihetetlen perspektíva
 отримати особисто – saját kezűleg megkapni
 виліт стріли – mozgó kamera karjának a hossza

?

1. За що вручають технічний «Оскар»?
2. У чому особливість пристрою Анатолія Кокуша?
3. Коли Кокуш почав реалізовувати свою ідею?
4. Яким був перший практичний досвід використання пристрою?
5. Яка сфера стала прибутковою, коли кіновиробництво занепало?
6. Яке правило принесло успіх Кокушу?
7. Що відбулося у 1993 році? Чому?
8. Як «Фільмотехнік» потрапив у кінопроект «Титанік»?
9. Яка конкуренція була за «Оскар»?
10. За що і кому вручили перший «Оскар»?
11. Яка проблема була з назвою пристрою?
12. Над чим працює «Фільмотехнік» зараз?
13. За що і кому вручили другий «Оскар»?
14. Які фільми, концерти, рекламні ролики знімали за допомогою фільмотехніки Анатолія Кокуша?

!

пристрій = прилад = обладнання = устаткування
 гендиректор = генеральний директор
 досі = дотепер = донині

Штати (розмовне) = Сполучені Штати Америки
особливо цінний = дуже цінний
присудження = вручення
значущість = важливість
з нуля = без попереднього досвіду = із самого початку
оскільки = бо = тому що
згодом = з часом = пізніше
вразити = приємно здивувати
подовжувати = робити довшим
занепасти = не розвиватись = перебувати в жахливому стані = деградувати
практично всі = майже всі
розроблений = спроектований
зароблене (іменник) = заробіток = гроші за роботу
незабаром = дуже скоро
надлегкий = дуже-дуже легкий
інакше = в іншому випадку = бо
йдеться в прес-релізі = повідомляють, інформують в прес-релізі
ТБ = телебачення

ВИХІДЦІ З УКРАЇНИ ЗА «ОСКАРАМИ»

Американська академія кіномистецтв готується до щорічної церемонії вручення премії «Оскар», призначеної на 27 лютого 2011 року. Одним із сильних конкурентів у кількох номінаціях вважається фільм «Чорний лебідь» з Наталі Портман у головній ролі.

Режисер картини Даррен Аронофські походить з України. Пан Аронофські – не єдиний у цьогорічному відборі кіномитець з українським корінням.

Бі-Бі-Сі говорила про це з кінооглядачем Тарасом Сасом.

Т. Сас: Якщо ми говоримо про людей, які мають українське походження, то серед фільмів, які претендують на звання кращого, режисери двох мають українське походження. Це – Ліза Холоденко з фільмом «Дітки в порядку» і відомий режисер Даррен Аронофські з фільмом «Чорний лебідь». Дідусь і бабуся Аронофські були родом з Росії та з України. У Лізи Холоденко також були родичі з України – дідусь і бабуся. І, звичайно, не можна не згадати Мілу Куніс, яка зіграла в Даррена Аронофські роль другого плану. Це – українка родом із Чернівців.

Бі-Бі-Сі: Всі ці люди асоціюють себе з Україною, коли згадують про своє коріння?

Т. Сас: Даррен Аронофські на прес-конференції в Києві заявив, що його родичі були з України і Росії. Він часом про це говорить.

В одному з інтерв'ю інший визнаний американський майстер кіно Стівен Спілберг (неодноразовий лауреат «Оскара») зауважив, що має українські корені:

одні батьки його батьків з Одеси, інші – з маловідомого українського села.

Bi-Bi-Ci: Які найбільші досягнення вихідців з України були за всю історію нагородження премією «Оскара»?

T. Sas: Наприклад, Пол Муні, один із найвідоміших американських акторів. Він народився у Львові, але потім його родина переїхала до Сполучених Штатів. У 1936 році Пол Муні отримав «Оскара» за роль Луї Пастера у стрічці «Повість про Луї Пастера». Цей «Оскар» став першим в історії Кіноакадемії, який вручили за роль реального персонажа. Ще один українець – Джек Пеланс, його справжнє ім'я – Володимир Іванович Палагнюк. У 1992 році він отримав «Оскара» за роль другого плану у фільмі «Міські піжони».

А візьмімо, наприклад, талановитих акторів, вихідців з Одеси, батька й сина Демських, відомих світові під ім'ям Кірк і Майкл Дугласи. Або ж кінолегенду США Юла Бріннера, предки якого теж одесити (дівоче прізвище матері – Шарій).

Українське коріння мають й інші оскароносці. Батьки батьків лауреата «Оскара», американського актора Дастіна Хоффмана – корінні кияни.

Зі Львова походять предки народженого в Німеччині актора-оскароносця Джорджа Дзундзи, добре відомого глядачам з фільму «Основний інстинкт».

Можна згадати Лі Страсбурга – ключову персону в американській акторській школі, який розробив свою методику акторської гри в кіно на основі методики Станіславського. Серед учнів його школи були такі відомі актори, як Пол Ньюман, Аль Пачіно, Мерілін Монро, Дастін Хоффман, Роберт де Ніро, Марлон Брандо, Мікі Рурк.

Bi-Bi-Ci: Вихідці з України показують непогані результати. А чому Україна, як держава, ніколи не була представлена в номінації «Кращий іноземний фільм»?

T. Sas: За останні 20 років не було знято жодного українського фільму, який за рівнем можна було б висувати на номінацію.

Bi-Bi-Ci: Чому ж Україна досі не змогла себе показати?

T. Sas: Мабуть, це питання до відповідальних за українське кіно: до служби кінематографії, до кіновузів. Є традиції, є люди, які могли б передати свій досвід, але результату ніякого немає. Мабуть, питання не у відсутності таланту, очевидно, що він є, бо ті особи, які самостійно пробиваються за кордон, досить непогано себе показують. Думаю, що головна проблема в організації кіносправи в Україні, навіть не у фінансуванні.

(Вихідці з України за Оскарами поодиноці // http://www.bbc.co.uk/ukrainian/news/2011/02/110225_ukraine_oscar_stas_ie_im.shtml – BBC Мій Світ. – 25.02.2011.)

подія призначена на 27 лютого – az eseményt február 27-re tervezték
у кількох номінаціях – néhány kategóriában
у головній ролі – főszerepben
походить з України – Ukrajnából származik
претендувати на звання кращого – a legjobb címre igényt tartani

не можна не згадати – nem lehet nem megemlékezni
роль другого плану – más tervezetű szerep
асоціювати себе з Україною – Ukrajnával asszociálodni
визнаний майстер – elismert mester
мати українські корені – ukrán gyökerekkel rendelkezni
за всю історію нагородження – a kitüntetések történelme során
вручити нагороду, премію – prémiumot, kitüntetést adni
а візьмімо, наприклад – és vegyünk, például
бути відомим під ім'ям – ismertté válni (vmilyen) név alatt
дівооче прізвище матері – édesanyja leánykori neve
корінний киянин – kijevei származású
можна згадати – lehet megemlíteni
розробити методику – kifejleszteni a módszert
акторська гра – színészi játék
показувати результати – eredményeket felmutatni
бути представленим в номінації – jelölve lenni a kategóriában
знімати фільм – filmet forgatni
висувати на номінацію – kategóriában jelöltetni
передати досвід – tapasztalatot átadni

?

1. Які претенденти на премію «Оскар 2011» мають українське походження?
2. Що розповідають про своє походження кіномитці з українським корінням?
3. Хто з вихідців з України отримав премію «Оскар»?
4. Хто з оскароносців має українське коріння?
5. Чи була Україна представлена в номінації «Кращий іноземний фільм»? Чому?

!

конкурент = суперник
фільм = стрічка = картина
походить з України = родом з України = має українське коріння
заявити = сказати (рішуче, сміливо, впевнено)
часом = іноді
неодноразовий = багаторазовий (не один раз = багато разів)
зауважити = підкреслити = наголосити = сказати
батьки батьків = дідусь і бабуся
досягнення = успіх = перемога
оскароносець = актор, який отримав премію «Оскар»
ключова персона = важлива особа = центральна особа
питання до відповідальних = питання до відповідальних осіб
кінобуз = кінематографічний інститут або університет
пробиватися за кордон = реалізовуватися за кордоном = мати професійний успіх
за кордоном

ОПИТУВАННЯ

Інститут Горшеніна з 1 до 3 березня 2011 року провів телефонне опитування на тему «Рівноправність статей в Україні». Всього було опитано 800

респондентів віком від 18 років у всіх обласних центрах України, містах Києві і Севастополі. Важливими критеріями були регіон проживання, стать і вік респондентів. Похибка репрезентативності дослідження не перевищує +/- 3,5%.

Більш як половина українців вважає, що чоловікам в Україні живеться легше, ніж жінкам. Про це свідчать результати опитування.

Зокрема, згідно з даними опитування, 55,7% респондентів вважають, що в Україні легше живеться чоловікам, аніж жінкам. Близько чверті опитаних (26,8%) висловили думку, що чоловікам і жінкам живеться в Україні однаково, а кожний десятий респондент (10,6%) вважає, що легше живеться жінкам. Важко відповісти на це запитання 6,9% опитаних.

Кожен другий українець (50,3%) вважає, що більше можливостей для самореалізації в країні мають чоловіки. 36,2% респондентів висловили думку, що таких можливостей більше у жінок, а 13,5% опитаних важко відповісти на це запитання.

Значна частина громадян України (58,8%) висловили думку, що в Україні чоловікам простіше зробити кар'єру. Вважають, що шанси на успішну кар'єру у представників обох статей однакові, – 30,1% опитаних, а 9,6% вважають, що жінкам простіше зробити кар'єру у країні. Важко відповісти на це запитання 1,5% респондентів.

Кожен другий опитаний (50,1%) вважає, що навіть якби у сім'ї було достатньо грошей, більшість українських жінок хотіли б працювати. Вважають, що у такому разі жінки хотіли б не працювати, 42,4% респондентів, а 7,5% – важко відповісти на це запитання.

Кажучи про колег-жінок, 37,8% чоловіків висловили думку, що вони працюють однаково. Майже чверть опитаних чоловіків (24,6%) відповіли, що жінки-колеги працюють гірше за них, а 4,5% – краще за них. Близько третини чоловіків (33,1%) важко відповісти на це запитання.

Кажучи про колег-чоловіків, більше половини опитаних жінок (55,1%) висловили думку, що вони працюють нарівні з ними. Кожна п'ята (20,3%) вважає, що колеги-чоловіки працюють гірше за неї, а 6,2% жінок – вважають, що чоловіки працюють краще за них. Важко відповісти на це запитання 18,4% опитаних жінок.

(<http://vip.volyn.ua/news/557-ukra-nts-v-vvazhayut-shcho-v-nas-legshe-zhivetsya-cholov-kam> – 06.03.2011)

провести опитування – felmérést végezni
рівноправність статей – nemek egyenjogúsága
похибка репрезентативності – reprezentatív hiba
більш як половина – több mint a fele
згідно з даними – egyetértően az adatokkal
висловити думку – véleményt nyilvánítani
кожний десятий – minden tízedik
можливості для самореалізації – önmegvalósítás lehetőségei

зробити кар'єру – karriert csinálni
однакові шанси – azonos esélyek
навіть якби – mintha
достатньо грошей – elegendő pénz

?

1. Кого і з якою метою опитували?
2. Які критерії були важливими при опитуванні?
3. Про що свідчать результати опитування?
4. У кого в Україні більше можливостей для самореалізації?
5. Кому в країні простіше зробити кар'єру?
6. Чи працювала б українська жінка, якби у сім'ї було достатньо грошей?
7. Яка думка чоловіків щодо професійності жінок?
8. Яка думка жінок щодо професійності чоловіків?

!

провести опитування = опитати
респондент = опитуваний = особа, яку запитують
критерій = показник = ознака = риса
ніж = аніж
чверть = 1/4
близько = приблизно
висловити думку = висловитися
третина = 1/3
значна частина = велика частина = більша частина
простіше = легше
хотіти = бажати = воліти
нарівні = однаково

УКРАЇНЬСЬКА МОЛОДЬ І ВОЛОНТЕРСТВО

Джованні Моцареллі є координатором програми «Волонтери ООН в Україні». Він постійно контактує із молодими людьми. ООН розглядає молодіжних волонтерів як одних із найкращих промоутерів глобальних змін. Генеральна Асамблея ООН постановила 5 грудня святкувати Міжнародний день волонтера. Про те, якою є молодь в Україні, чи здатна вона впливати на політику держави і вирішення власних проблем читайте в інтерв'ю із Джованні Моцареллі.

— *Як Ви оцінюєте рівень громадської активності української молоді?*

— Сьогодні молодь в Україні страшенно немотивована. Ми проводили опитування по всій країні серед молодих людей віком від 15 до 24 років, і виявили, що лише 2–4% беруть участь у молодіжних громадських організаціях.

Ми також помічасмо, що молодь об'єднується лише під тиском політичних обставин. Потім подія вичерпується, і молодь розходитьсь. Саме тому сьогодні існує величезна дистанція між рівнем політики та молоддю в Україні.

— Чи рівномірним є рівень залучення молоді до громадських організацій по країні? Чи є відмінності?

— Ні. Є велика різниця між тим, що мають молоді люди у великих містах, центрах, і на периферійних територіях. Громадська активність у віддалених регіонах є слабкою, нестабільною та ізольованою. Ми намагаємося навчати представників таких громадських організацій працювати на локальному рівні, адже є чимало проблем, які можна вирішувати самостійно. У 10 регіонах, зокрема в Криму, навчаємо співпрацювати з місцевими інституціями: органами влади, місцевими підприємцями, освітніми установами. Вчимо створювати спільноти, адже спільнота є завжди сильнішою, може визначати спільні проблеми, може їх вирішувати або пропонувати найоптимальніші шляхи вирішення.

— Чи достатньо популярним в Україні є волонтерство?

— Волонтерство не дуже популярне в Україні. Це тягнеться ще з радянських часів. З одного боку, молодь дуже складно мобілізувати до цього, бо вона не вмотивована. А з іншого боку, далеко не всі громадські організації здатні мотивувати молодь. Зазвичай, волонтерів залучають громадські організації. На жаль, поки що сектор громадських організацій в Україні є ще доволі слабким. Часто громадська організація – це одна особа, яка її створила і керує нею. Така організація виграє певний грант, здійснює діяльність за ним, а потім може на довгий час впасти у летаргію. Така організація не має глобального бачення, глобальних цілей, і це не дає мотивації волонтерам. Волонтери у таких організаціях виконують дуже дрібні завдання, а перерви в діяльності не сприяють розвитку волонтерства як руху. Однак ситуація поступово змінюється.

— Чим молодіжні громадські рухи, громадські організації можуть бути корисні суспільству?

— Молоді люди від 15–18 років – це майбутнє. Якщо їх підтримувати у розвитку, вони ставатимуть активними, ініціативними членами суспільства. Молодіжні громадські організації є гарним способом транспортувати позитивні цінності у суспільство. Якщо громадські організації зникають, то виникає прірва між цінностями та суспільством. Зараз у Києві триває пілотний проект, в якому молодіжні лідери відвідують дитячі будинки, спілкуються з їх вихованцями, які є найбільш невмотивованою частиною українського суспільства. Молодь допомагає цим дітям готуватися до самостійного життя. Так теж відбувається передача цінностей.

— Чи подібні підходи до молодіжної політики в Україні і в Європі?

— Загальні питання, проблеми, виклики, які стоять перед молоддю є однаковими, але стан справ суттєво відмінний. В Україні все знаходиться на рівні політики уряду. В Євросоюзі молодь розглядають не як проблему, не як певний засіб, а передусім як людський капітал, в який треба інвестувати. Зараз

діє відповідна програма «Молодь. Інвестиції. Побудова». В Україні є деякі елементи політики щодо того, як працювати з молоддю, але єдиної стратегії, як це втілювати, немає.

— Чи здатна, на Вашу думку, українська молодь змінити ставлення української влади до себе як до такої, в яку треба інвестувати задля розвитку і майбутнього?

— Т-а-а-а-к. Однак для початку треба, щоб молодь була почутою. Для висловлення консолідованої позиції потрібно об'єднати молодь. Тому ми й підтримуємо молодіжні, студентські громадські організації, бо це шлях бути разом. Не обов'язково, щоб їхні практичні цілі збігалися з цілями ООН, але надзвичайно важливо, щоб вони об'єднувалися. Об'єднання потрібно для того, щоб реалізувати те, що є важливим для молоді. Легко виступити з протестом, стати в опозицію. Але виступ на вулиці – це лише вершина айсбергу. Складно пропонувати і відстоювати свої альтернативи, вести переговори із тим, до кого опонуєш. Такі процеси мають виявляти молодіжних лідерів, які здатні мобілізувати молодь, щоб працювати на кінцевий результат.

— Чи здатні приклади відомих успішних людей позитивно мотивувати молодь?

— В індивідуальному порядку такий приклад може мотивувати до самовдосконалення у мистецтві, спорті, громадській сфері. Але мені складно уявити, щоб сучасна молодь цілої країни об'єдналася довкола однієї моделі. Позитивні приклади можуть впливати на окремих людей, окремі середовища, але навряд чи можуть закрити всі проблеми.

(Поліковська Ю. Джованні Моцареллі: Молодь в Україні страшенно немотивована. Інтерв'ю // <http://www.zaxid.net/article/81224/> – 07.12.2010)

волонтерство – önkéntesség
координатор програми – a program koordinátora
глобальні зміни – globális változások
вирішення проблем – a problémák megoldása
рівень громадської активності – az állampolgárok aktivitásának a szintje
бути немотивованим – nem motivált
під тиском обставин – a körülmények hatása alatt
подія вичерпується – az esemény befejeződik
залучення молоді – a fiatalok bevonása
периферійна територія – külterület
віддалений регіон – félreeső régió
вирішувати самостійно – önállóan megoldani
створювати спільноти – közösséget alapítani
пропонувати найоптимальніші шляхи вирішення – felajánlani a legoptimálisabb utat a megoldáshoz
з одного боку – egyik oldalról
з іншого боку – másik oldalról

мотивувати молодь – motiválni a fiatalokat
 виграти грант – pályázatot megnyerni
 здійснювати діяльність – teljesíteni a működést
 впасти у летаргію – letargiába esni
 не мати глобального бачення – nincs globális látásmód
 не сприяти розвитку – hátráltatni a fejlődést
 бути корисним – hasznossá válni
 транспортувати позитивні цінності – átvezetni a pozitív értékeket
 пілотний проект – próba tervezett
 готуватися до самостійного життя – felkészülni az önálló életre
 відбувається передача цінностей – megtörténik az értékek átadása
 стан справ – az ügyek állapota
 людський капітал – emberi tőke
 діє відповідна програма – megfelelő program működik
 єдина стратегія – egyedi stratégia
 на вашу думку – az ön véleménye szerint
 для початку треба – kezdethez szükséges
 бути почутим – hallgatóvá válni
 виступити з протестом – tiltakozással fellépni
 стати в опозицію – ellenzékké válni
 виступ на вулиці – tiltakozó megmozdulás az utcán
 вершина айсбергу – a jéghegy csúcsa
 відстоювати свої альтернативи – saját alternatívákért kiállni
 вести переговори – tárgyalásokat folytatni
 працювати на кінцевий результат – végső eredményért dolgozni
 в індивідуальному порядку – személyesen

?

1. Якій темі присвячене інтерв'ю?
2. Чи багато українців бере участь у молодіжних громадських організаціях?
3. Чого навчають представників молодіжних громадських організацій?
4. Волонтерство популярне в Україні? Чому?
5. Яке значення молодіжних громадських організацій у житті суспільства?
6. Який проект триває у Києві?
7. Яке ставлення до молоді в Євросоюзі?
8. Що потрібно робити українській молоді, щоб бути почутою?

!

контактувати = підтримувати зв'язок = мати зв'язок = спілкуватись або працювати

ООН = Організація Об'єднаних Націй
 промоутер = агент = представник інтересів
 постановити = прийняти постанову = офіційно затвердити
 здатна впливати = може впливати
 власний = особистий
 оцінювати = давати оцінку
 страшенно = дуже-дуже = надзвичайно
 рівномірний = однаковий = схожий

на локальному рівні = на місцевому рівні
спільнота = об'єднання
чимало = багато
тягнутися = брати початок
мобілізувати = зібрати = організувати
залучати = використовувати
сектор = відділ = галузь
доволі слабкий = достатньо слабкий = дуже слабкий
мета = ціль
поступово = потроху = крок за кроком
член суспільства = представник суспільства
тривати = продовжуватись = відбуватись
пілотний проект = пробний проект
дитячий будинок = сиротинець = будинок для дітей-сиріт
суттєво = значно = дуже
Євросоюз = Європейський Союз
передусім = перш за все
капітал = накопичення
інвестувати = вкладати гроші
втілювати = реалізовувати
здля = для
однак = але
консолідова позиція = спільна позиція
збігатись = співпадати = бути схожим

«БОРЩ-ФЕСТ»: І РЕКОРД, І СМАКОТА

«Ми є тим, що ми їмо». В цю думку вкладають здебільшого біохімічний зміст, тоді як вона містить інший цікавий аспект: ми творимо їжу – їжа творить нас. Адже не міг шашлик народитися в Норвегії чи лечо – в Ірландії. Кожен народ протягом століть створював власну кухню. Нині він пишається нею, як своєю мовою, піснями і танцями. Кулінарна складова стала невід'ємною частиною народної культури.

Процеси глобалізації не оминули й кулінарну індустрію. Наприклад, численні японські, китайські, мексиканські, в'єтнамські, індійські ресторани і кафе, що відкрилися останнім часом у Києві. Це погано? Це добре, бо дає змогу, не виїжджаючи з рідного міста, здійснити кулінарну навколосвітню подорож, краще зрозуміти смаки й уподобання інших народів. Але – «і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь».

З українців часто кепкують за любов до сала. На здоров'я! Це анітрохи не гірше, ніж бути «бульбашами», «мамалижниками», «макаронниками», «жабоїдами», «ковбасниками» тощо. Насправді ж – і це визнають не лише українці – асортимент української кухні – один з найбагатших у світі. Однак і в ньому є «страва страв» – Його Величність Борщ. Шану цій страві складають на

багатьох фестивалях у різних частинах країни. Цікавими стали змагання за встановлення рекордів у приготуванні борщу у великих ємкостях. Межу столітрових казанів уже давно минули, нині найбільшим є 1000-літровий. Чи вірніше – був...

Минулої суботи у селі Чубинському, що поблизу автотраси Київ–Бориспіль, у рамках Міжнародної аграрної виставки-ярмарку «Золота осінь» борщ із 25 складників готувався у п'ятитонному (!) котлі. Було встановлено не тільки український, а й світовий рекорд.

Гігантський котел виготовили у Маріуполі за всіма правилами – ззовні з чорної, а зсередини – з неіржавіючої сталі. Вражаючих розмірів підставку змайстрували у Чернігові, вишки-майданчики для кухарів – у Борисполі, а триметрові черпаки – у Києві.

Далі треба було наповнити котел 2500 літрами води і 1500 кілограмами почищених, нарізаних, нашинкованих, протушених, приварених, пасерованих продуктів.

Однак мати котел і продукти – ще не означає зготувати смачний борщ. Скласти правильні пропорції інгредієнтів, розробити технологію приготування «гуліверівської» страви – завдання не для початківців, потрібні професіонали найвищого гатунку. До справи взялися кухарі ресторану готелю «Дніпро». Крім високої кухарської майстерності їм знадобилися й неабиякі фізичні кондиції, адже довелося завантажувати, перемішувати і вивантажувати 250 кг буряку, 250 кг капусти, 80 кг моркви, 350 кг картоплі, 90 кг цибулі, 140 кг квасолі, 20 кг «антонівки». У борщ всипали 27 кілограмів солі. А під кінець підсмажили 37 кілограмами сала, перетертого з часником. Пекарі Київського хлібкомбінату №10 напекли й нарізали 500 кг «українського».

150 студентів-волонтерів із Київського національного торговельно-економічного інституту в якості офіціантів чудово впоралися з обслуговуванням тисяч гостей, які частувалися борщем за 140 столами.

Зусилля організаторів фестивалю відзначено не тільки дипломами «Книги рекордів України» – акредитованого представника «Книги рекордів Гіннеса», а й щирою вдячністю гостей «Борщ-Фесту».

А борщик справді видався на славу!

(Дзеркало тижня. Людина. – 2010. – № 37 (817). – 9–15 жовтня // <http://www.dt.ua/3000/3050/70542/>)

вкладати зміст – tartalommal feltölteni

містити цікавий аспект – érdekes aspektust tartalmazni

кулінарна складова – kulináris komponens

невід'ємна частина – nélkülözhetetlen rész

процеси глобалізації – globálizációs folyamatok

останнім часом – az utóbbi időben

не виїжджаючи з рідного міста – saját városát el nem hagyva

здійснити навколосвітню подорож – világcörüli utazást tenni

насправді ж – igazából

складати шану – megadni a tiszteletet
великі ємкості – nagy űrtartalmúak
у рамках виставки-ярмарку – kiállítás és vásár keretében
за всіма правилами – minden szabályok szerint
неіржавіюча сталь – rozsdamentes acél
вражаючі розміри – sokkoló méretek
вишка-майданчик – kilátó torony
наповнити котел – feltölteni a kazánt
скласти правильні пропорції – helyes adagokat összeállítani
розробити технологію приготування – az elkészülés technológiáját kidolgozni
професіонали найвищого ґатунку – első osztályú szakemberek
узятися до справи – hozzáfogni az ügyhöz
упоратися з обслуговуванням – megbirkózni a kiszolgálással
акредитований представник – akkreditált képviselő
борщик видався на славу – a borscsnak igazi sikere volt

?

1. Чим стала національна кухня в сучасному житті?
2. Як процеси глобалізації вплинули на кулінарну індустрію?
3. Як українці складають шану «страві страв»?
4. У чому рекорд «Борщ-Фесту»?
5. Де виготовили посуд для фестивалю?
6. Що робили з 1500 кілограмами продуктів?
7. Які і скільки продуктів використали для приготування борщу?
8. Ким були на фестивалі студенти-волонтери?
9. Як були відзначені організатори «Борщ-Фесту»?

!

здебільшого = переважно
творити = створювати = робити
не оминуті = не пройти повз = не залишити поза увагою
уподобання = інтереси = пріоритети
кепкувати = жартувати = сміятися
анітрохи = зовсім
страва страв (фразеологізм) = найважливіша, найголовніша страва = коронна страва
Його Величність =
складати шану = пошановувати = шанувати
вірніше = точніше = правду кажучи
поблизу = біля = близько
складник = інгредієнт = продукт = компонент
казан = котел = баняк
змайструвати = виготовити = зробити
однак = але = проте = та (в значенні *але*)
неабиякий = значний
фізичні кондиції = фізичні можливості = фізична підготовка
антонівка = сорт яблука
під кінець = у кінці
підсмачити = додати смаку = приправити = зробити смачнішим

хлібкомбінат = завод, на якому виготовляють хліб = хлібзавод
український = хліб «Український»
у якості офіціантів = у ролі офіціантів = як офіціанти
частуватися борщем = пригоститися борщем

РЕКОРДИ УКРАЇНИ

Перед Вами декілька фактів зі сторінок унікальної енциклопедії «Книга рекордів України». Історії винаходів, неймовірні можливості людини та цікаві події.

Розділ: Про найперше.

Перший художній музей на території України – музей художньої промисловості, відкритий у 1873 році у Львові. Пізніше, у 1886 році був заснований Міський художній музей у Харкові, а в 1889 – Міський музей мистецтв в Одесі.

Перший музей окремого художника – картинна галерея І.К. Айвазовського, заснована художником у 1880 році.

Розділ: Мистецтво і культура.

2 травня 2003 року, м. Одеса – під час проведення карнавалу боді-арту був установлений оригінальний рекорд – найдовша «жива картина» довжиною 155 метрів!

Найбільша музейна організація – Львівська картинна галерея, площа якої разом з філіями складає 16 тис. кв. м, а кількість експонатів перевищує 40 тис.

Розділ: Архітектура і дизайн.

Найглибші станції метро і найдовші ескалатори у світі – Арсенальна, Київ: 105 м, ескалатор більше 65 м; Університет, Київ: 87 м.

Найбільший іконостас прикрасив Свято-Успенський собор у Києво-Печерський лаврі. Ширина цього шедевра, створеного львівськими художниками, складає майже 21 м, висота – більше 25 м. Іконостас має 91 ікону.

Найбільше музейне спорудження в Україні – меморіальний комплекс Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. Він не має подібних конструктивних аналогів. Комплекс побудований у 1981 році. Будівля музею кругла, має діаметр 34,4 м, а висота надземної частини – 33,5 м.

Розділ: Розміри.

22 листопада 2002 року відбувся фестиваль «Солодка гора», на якому був установлений рекорд України – найбільший вегетаріанський торт. Вага велетня 1080 кг, довжина – 8,2 м, ширина – 1,8 м, висота – 1,05 м. На унікальному торті-горі розмістилися їстівні дерева, будинки, фігурки тварин, водоспади.

8 вересня 2003 року під час свята моди на Хрещатику дизайнер Михайло Воронін встановив рекорд. Він створив смокінг-гігант 500 розміру!

Найбільша злітно-посадкова смуга, довжина якої складає 4 тис. м,

ширина – 60 м, а товщина «бетонної» подушки – 900 мм, споруджена в аеропорті «Бориспіль».

Музей народної архітектури і побуту під Києвом (с. Пирогово), створений у 1976 році. На площі 150 га розмістили більше 300 пам'ятників архітектури з різних регіонів України – житлових, виробничих, господарських будівель, культових споруджень. У фондах музею близько 60 тис. експонатів – народний одяг, тканини, меблі, знаряддя праці, вироби гончарів, ковалів, теслярів.

Розділ: Досягнення.

Світовий рекорд з метання мобільних телефонів установлений у Львові. На першому чемпіонаті України телефон Alcatel закинули на 82,86 м, що на 16,16 м перевищує світовий рекорд, встановлений у Фінляндії.

8 липня 2002 року у ресторані «Шинок» у Москві під час «Фестивалю українських вареників» на честь року України у Росії був представлений найбільший у світі вареник вагою 67 кг.

28 червня 2003 року в Києві був зареєстрований рекорд з миття посуду. За допомогою стандартної 500-мілілітрової пляшки миючого засобу «Фэйрі» було вимито 6952 тарілок! Киян попередньо запросили «забруднити» тарілки, покуштувавши безкоштовно м'ясне рагу на березі Дніпра.

Розділ: Спорт.

11 листопада 1999 року ім'я Віталія Кличка було внесено в «Книгу рекордів Гіннеса» як першого Чемпіона світу з боксу в суперважкій ваговій категорії за те, що він виграв нокаутом 26 двобоїв, витративши на це найменшу кількість раундів. Цим досягненням він перевершив навіть «Залізного Майка» – Майка Тайсона.

Розділ: Технології.

Книга рекордів Гіннеса поповнилася новими українськими досягненнями. Міжнародна авіаційна федерація (FAI) у Лозанні надіслала офіційне повідомлення у Федерацію авіаційного спорту України про те, що зареєстровано 124 світових рекорди українського Ан-225 «Мрія». Нагадаємо, що цей найбільш вантажопідйомний літак у світі з п'ятьма бойовими танками у вантажному відсіку здійснив переліт маршрутом Київ–Чорне море–Київ загальною довжиною 1 тис. км. Саме тоді екіпаж на чолі з Олександром Галуненко побив усі рекорди зі злітної маси (більше 300 т), комерційного навантаження (253,8 т), висоти (10 тис. 570 м) і швидкості польоту (763 км/год). Такої кількості досягнень не має жоден лайнер у світі.

Розділ: Результати.

Новий світовий рекорд зі швидкісного збирання п'ятиметрового сфінкса з мільйона кубиків «Лего» встановлений у Миколаєві. Миколаївські дітлахи, яких на центральній площі міста зібралося аж сім тисяч, виправдали очікування організаторів: п'ятиметрового сфінкса було зібрано за 20 годин. Цей результат

значно перевершив попередній рекорд, який належав датським дітям. До речі, гості з Данії – батьківщини «Лего» – були більше за всіх здивовані результатом маленьких миколаївців. Вони зізналися, що не очікували побачити такої спритності від українських хлопців. За їхніми словами, новий світовий рекорд може потрапити до «Книги рекордів Гіннеса».

Розділ: Природа.

Найбільш вітряне місце в Україні – це гора Ай-Петрі. Тут вітер – 125 днів на рік, а його швидкість сягає 50 м/с.

Розділ: Людина.

В одному зпологових будинків міста Києва на початку червня 2002 року 51-літня жінка народила двійню – хлопчика і дівчинку. Лікарі повідомили, що вагітність наступила внаслідок штучного запліднення. У клініці відзначили, що ці пологи – абсолютний «рекорд» для України. Подібне у світі трапляється рідко. Максимальний «рекорд» належить фахівцям із США, які допомогли стати матір'ю жінці 63 років.

(http://www.book.adamant.ua/r_ukr.htm)

неймовірні можливості людини – az ember lehetetlen képességei

був заснований – alapítva volt

під час проведення карнавалу – a karnevál ideje alatt

картинна галерея – képgaléria

музейне спорудження – múzeumi építmény

меморіальний комплекс – emlék komplexum (múzeum csoport)

не має подібних конструктивних аналогів – nincsenek hasonló konstruktív minták

надземна частина – földfelszíni rész

установлений рекорд – felállított rekord

установити рекорд – rekordot felállítani

злітно-посадкова смуга – felszállópálya

товщина «бетонної» подушки – a beton út szélessége

метання мобільних телефонів – mobil telefonok dobálása

на честь – vkinek a tiszteletére

миючий засіб – mosogatószer

внести ім'я в книгу – könyvbe beírni a nevét

суперважка вагова категорія – legnehezebb súlycsoportban

виграти нокаутом – kiütéssel győzni

поповнитися новими досягненнями – feltöltődni új eredményekkel

надіслати офіційне повідомлення – hivatalos értesítést küldeni

нагадаємо, що – emlékeztetjük, hogy

здійснити переліт – átrepülést végrehajtani

вантажний відсік – teher osztály

саме тоді – éppen akkor

побити всі рекорди – ledönteni minden rekordokat

швидкісне збирання – gyors elkészülődés

виправдати очікування – beváltani a várakozást

до печі – mellesleg, egyébként
не очікували побачити такої спритності – nem vártak meglátni ilyen gyorsaságot
пологовий будинок – szülészeti osztály
народити двійню – ikreket szülni
штучне запліднення – mesterséges megtermékenyítés

?

1. Де і коли виник перший художній музей в Україні?
2. Які станції метро найглибші?
3. Де встановлено найбільший іконостас? Які його розміри?
4. Що унікального створив український дизайнер?
5. Чому до книги рекордів потрапив Музей архітектури і побуту?
6. Які українські рекорди стали світовими?
7. Чому до книги рекордів потрапив Віталій Кличко?
8. Які досягнення в українського літака «Мрія»?
9. Чим здивували гостей із Данії миколаївські дітлахи?
10. Який з рекордів сподобався найбільше?

!

розміститися = розташуватися = знайти місце
перевищувати світовий рекорд = бути кращим за світовий рекорд
зарєєстрований = зафіксований = офіційно визнаний
попередньо = задалегідь = перед тим
покуштувати = спробувати
двобій = поєдинок = змагання двох
перевершити когось = бути кращим за когось
на чолі з кимось = під командуванням когось = під керівництвом когось
жоден = ні один = ніякий
діти = дітлахи (розмовне)
значно = суттєво = на багато
внаслідок = як результат
подібне = схоже = таке саме
трапляється = відбувається = зустрічається
м. Одеса = місто Одеса
40 тис. = 40 тисяч
105 м = 105 метрів
рр. = роки
кг = кілограм
мм = міліметр
га = гектар
300 т = 300 тонн
3 км/год = 3 кілометри на годину
50 м/с = 50 метрів на секунду

ПРОБЛЕМА ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

У сучасному економічному розвитку України глобальною проблемою є демографічна ситуація: негативна динаміка народжуваності, смертності,

міграції. У лютому 2005 року Відділ економічних і соціальних проблем ООН оприлюднив прогноз, згідно з яким до 2050 року населення України скоротиться майже вдвічі, з 46 до 26 млн. чоловік. Трудова міграція відіграє провідну роль у цій проблемі. Україна – міграційний донор, а не міграційний реципієнт. Масова міграція є загальносвітовою тенденцією сучасності, в якій Україна відіграє провідну роль.

Дані за лютий 2005 року свідчать, що від 150 до 175 млн. чоловік (тобто понад 3% населення Землі) живуть за межами країни свого походження, із них українці становлять понад 10% від загальної кількості мігрантів у світі, тобто понад 20 млн. українців постійно проживають за межами своєї батьківщини і є вже громадянами інших держав. З часу проголошення незалежності в економіці України відбулися структурні зміни, девальвувалися старі і з'явилися нові цінності. Тоді й почалася еміграція більшої частини працеспроможного населення в пошуках робочих місць. Наразі економічна ситуація не є кращою: падіння рівня і якості життя, нестача робочих місць, низька заробітна платня, інфляція, що спричиняє ріст цін на продукти харчування, медичне обслуговування, навчання.

Раніше в міграції брали участь мешканці столиці, великих міст, де люди були більш інформованими і мобільними, існували зв'язки із зарубіжними країнами. Поступово все активнішими ставали жителі різних за величиною поселень. За даними загальнонаціонального соціологічного моніторингу, на сьогодні тимчасова трудова міграція за кордон найширше представлена населенням малих міст (33% домогосподарств мігрантів) та сільської місцевості (28%).

Україну покидають не лише вихідці із Західної України, а й жителі східних областей, що дає підставу стверджувати: причиною виїзду є не лише нестача робочих місць, а й значна різниця в оплаті на батьківщині й за кордоном. Причиною емігрування українців є дискомфорт від загальної нестабільності в Україні, широко поширена корупція, відсутність можливостей для розвитку і самореалізації, незахищеність від зловживань з боку владних структур.

Метою виїзду за кордон у багатьох випадках є бажання підвищити добробут, вирішити житлове питання, фінансувати навчання, відкрити власну справу, удосконалити знання іноземної мови.

Потреба у вивченні мови країни перебування є найсерйознішою для успішної трудової міграції. Без мови влаштуватися на роботу, а тим більше відстояти свої права, для українця стає украй проблематично. 30,8% потенційних мігрантів планують виїзд на заробітки без знання мови вибраної ними країни. Ще однією проблемою є низька інформованість про законодавство країни перебування.

Трудова міграція не сприяє наповненню пенсійного і соціального фондів

через відсутність відрахувань від заробітної плати заробітчан. Вона призводить до втрати кваліфікації, оскільки особи з високим рівнем професійної підготовки здебільшого виконують за кордоном малокваліфіковану роботу. Щорічно в країну від мігрантів надходить \$4,5 млрд. на рік, що перевищує суму іноземних інвестицій. Але лише 3,6% заробітчан організовують власну справу в Україні. Ще однією тенденцією є відтік грошей, зароблених українськими мігрантами, з українських банків в західні. Якщо раніше українські мігранти вважали за краще класти гроші на депозити в українські банки, то під час кризи виникла недовіра до національної банківської системи. Серйозними є проблеми зменшення населення працездатного віку і збільшення навантаження на нього.

Зростання цін на товари і послуги на внутрішньому ринку відбувається без підвищення купівельної спроможності основної маси населення. Це веде до ще більшого розшарування суспільства. Існує також загроза втрати конкурентоспроможності вітчизняними фірмами через ввезення до країни дешевих товарів.

Через малі квоти і високі податки іноземні роботодавці схильні до нелегального найму. Багато українців навіть не знають про легальний механізм виїзду і шукають нелегальні шляхи, які, звичайно, ризикованіші й дорожчі. Мігранти масово використовують студентські та туристичні візи.

Сьогодні серед заробітчан все більшим стає відсоток жінок. Негативними наслідками цього є зниження репродуктивної функції, наркоманія, збільшення ризику ВІЛ-інфікування. Організації з захисту прав людини оцінюють число українських жінок, яких тримають в сексуальному рабстві в Європі, приблизно в 100 тис. Лише 15% з них знали, що їх чекає, інші 85% вірили, що отримують роботу офіціанток, танцюристок, покоївок тощо.

В країні існує проблема покинутих дітей – соціальне сирітство. Після від'їзду одного з батьків дитина відчуває емоційний дефіцит. Конфлікти між дітьми мігрантів та самими мігрантами іноді набувають важких соціальних та психологічних форм. Це і погане навчання, затримка розвитку, вступ до злочинних угруповань. Молоде покоління, що росте без батьків, які заробляють за кордоном гроші, в майбутньому не зможе створити нормальні сім'ї.

Ставлення бізнесменів і чиновників до українських нелегалів є доволі критичним. Їх грабують, б'ють, кидають у в'язниці без жодного суду і слідства. Адаптуватися до нових умов складно, передусім, психологічно.

Основними галузями, де зайняті працівники-мігранти є будівництво, сільське господарство (збирання врожаю), домашнє господарство (прибирання, готування їжі, доглядання дітей та людей похилого віку), сфера торгівлі та сервісу (у т. ч. – готельний бізнес). Але виїжджають за кордон і вчені, викладачі, спеціалісти в галузі медицини і вищих технологій, програмісти (проблема «витікання умів»). Втрати у сфері науки унаслідок «витоку умів» оцінюються в сумі, що на 2005 рік перевищувала \$1 млрд. на рік.

Явище трудової міграції потребує активного втручання держави:

1. Забезпечення умов для поширення легального працевлаштування, насамперед в тих країнах, куди виїжджає найбільша кількість громадян України. З цією метою слід активізувати підписання відповідних міжнародних угод та удосконалення чинного законодавства.

2. Забезпечення прав та соціального захисту працівників-мігрантів.

3. Здійснення постійного аналізу масштабів нелегальної трудової міграції за межі України. Проведення всіх можливих, в рамках законодавства, заходів для попередження цього явища і запобігання торгівлі людьми.

4. Цілеспрямовано створювати робочі місця в таких галузях, як сільське господарство, легка, текстильна і хімічна промисловість, тобто там, де сьогодні використовується праця мігрантів в Європі.

5. Слід радикально переглянути механізм оплати праці усередині країни.

Важливо не забувати, що чим стабільнішим буде національне бізнес-середовище і динамічнішим ринок, тим сильніші будуть мотиви іммігрантів повернутися на батьківщину.

(Сидорова Г. Проблема трудової міграції в Україні // <http://h.ua/story/199794/> – 21.05. 2009)

демографічна ситуація – demográfiai helyzet

негативна динаміка – negatív dinamika

оприлюднити прогноз – kihirdetni az előrejelzést

трудова міграція – munka migráció

загальносвітова тенденція – világi tendencia

за межами країни свого походження – a saját ország határain kívül

від загальної кількості – teljes részből

проголошення незалежності – függetlenség kihirdetése

медичне обслуговування – egészségügyi szolgáltatás

бути інформованим – információval rendelkezni

бути мобільним – mobilisnek lenni

загальнонаціональний соціологічний моніторинг – össznemzeti szociológiai monitoring

дає підставу стверджувати – alapot nyújt, ahhoz hogy

різниця в оплаті – különbség a fizetésben van

причина емігрування – a emigráció oka

дискомфорт від нестабільності – a stabilitás kényelmetlensége

відсутність можливостей для розвитку і самореалізації – hiányoznak a fejlődés és önazonosítás lehetőségei

незахищеність від зловживань – nincsenek megvédve a visszaélésektől

мета виїзду – a kiutazás célja

відкрити власну справу – saját ügyet nyitni

країна перебування – a tartozkodás országa

влаштуватися на роботу – elhelyezkedni a munkahelyen

а тим більше – és leginkább, és annál inkább

відстояти свої права – saját jogokért kiállni
 виїзд на заробітки – kiutazni a munkavállalás céljából
 низька інформованість – alacsony informálódás
 наповнення пенсійного та соціального фондів – a nyugdíj és a szociális alapok feltöltése
 відрахування від заробітної плати – a keresetből való kiszárolás
 втрата кваліфікації – elvesztett szakképzettség
 малокваліфікована робота – szakképzettség nélküli munka
 іноземні інвестиції – külföldi befektetők
 відтік грошей – pénzáramlás
 класти гроші на депозит – letétbe tenni a pénz
 населення працездатного віку – keresőképes lakosság
 купівельна спроможність – vásárlóképesség
 розшарування суспільства – a társadalom rétegződése
 втрата конкурентоспроможності – versenyképesség elvesztése
 легальний механізм виїзду – törvény rendszerű kiutazás
 негативні наслідки – negatív következmények
 збільшення ризику ВІЛ-інфікування – a rizikó faktor megnövekedése az AIDS megbetegedésben
 організація з захисту прав людини – az emberi jogok védelmének megszervezése
 тримати у сексуальному рабстві – szexuális rabszolga sorba tartani
 проблема покинутих дітей – az elhagyott gyermekek sorsa
 відчувати емоційний дефіцит – megérezni az emocionális hiányt
 затримка розвитку – fejlődés gátlása
 злочинне угруповання – bűnözői csoport
 критичне ставлення – kritikus hozzáállás
 без жодного суду і слідства – egyetlen bíróság és nyomozás nélkül
 адаптуватися до нових умов – adaptálódni az új körülményekhez
 доглядання дітей – a gyermekek gondozása
 людина похилого віку – idős korban lévő ember
 проблема «витікання умів» – az „ész eláramlása”-nak a problémája
 забезпечення умов – a körülmények biztosítása
 легальне працевлаштування – legális munkalehetőség
 з цією метою – ezzel a céllal
 підписання міжнародної угоди – nemzetközi egyezmények aláírása
 удосконалення чинного законодавства – tökéletesítése az érvényben lévő törvényeknek
 забезпечення прав та соціального захисту – a jogok és szociális biztonság ellátása
 здійснення постійного аналізу – megvalósítása a folyamatos elemzésnek
 заходи для попередження чогось – megelőzést segítő rendezvények
 запобігання торгівлі людьми – embercsempészet megelőzése
 радикально переглянути – radikálisan átnézni

?

1. Що таке «демографічна проблема»?
2. Які масштаби трудової міграції в Україні?
3. Які причини трудової міграції?

4. Як трудові мігранти представлені регіонально?
5. Яка мета виїзду на роботу за кордон?
6. Як мігранти ставляться до мови країни перебування? Яка її роль?
7. Як трудові мігранти впливають на економіку України?
8. Які шляхи виїзду для роботи за кордоном?
9. Що таке «соціальне сирітство»?
10. Яке ставлення бізнесменів і чиновників до українських нелегалів?
11. У яких галузях переважно працюють українські мігранти?
12. Що таке проблема «витікання умів»?
13. Які кроки повинна робити держава у питаннях трудової міграції?
14. За яких умов можливе повернення трудових мігрантів на батьківщину?

!

глобальна проблема = величезна, дуже серйозна, масштабна, світова проблема

скоротитися = стати меншим

вдвічі = у два рази

відігравати провідну роль = бути найважливішим

дані = офіційна інформація

з часу = з моменту = з дня

девальвуватися = знецінитися = втратити ціну, вартість, значимість

працеспроможне населення = працездатне населення

наразі = зараз = нині = сьогодні = у цей момент

падіння рівня життя = зниження рівня життя

нестача = недостатність

заробітна платня = зарплата

обслуговування = сервіс

мешканець = житель

поступово = крок за кроком

еміграція = емігрування

удосконалити знання = покращити знання = зробити кращим знання

потреба = необхідність

відстояти свої права = захистити свої права

украй = дуже-дуже

заробітчанин = трудовий мігрант = людина, яка працює за кордоном

призводити = спричиняти = вести до чогось = бути причиною чогось

здебільшого = переважно

щорічно = кожного року

організувати власну справу = започаткувати власну справу

загроза = небезпека

бути схильним = надавати перевагу

угруповання = об'єднання

галузь = сфера

у т.ч. = у тому числі = серед зазначеного переліку

втручання держави = допомога держави

слід активізувати = треба, потрібно прискорити

чинне законодавство = закони, які мають силу на момент написання матеріалу

власна справа = власний бізнес

СПОРТ ЯК ШЛЯХ ДО ЗДОРОВ'Я

Молода людина рідко замислюється над тим, яким буде її здоров'я через 20–30 років. Якщо ж вона все-таки хоче зменшити ризик появи у соліднішому віці інсультів, інфарктів та інших хвороб, то їй варто замислитися, переконують лікарі. І не лише про шкоду куріння та спиртного. Медики закликають не лінуватися і займатися фізкультурою, спортом. Не слід бити рекордів, не варто перенапружуватися. Нехай це будуть прості вправи, але регулярні. Хоча б зарядка – півгодини на день.

«Регулярна фізична активність знижує ризик гіпертонії, допомагає у профілактиці атеросклерозу та проблем із суглобами. Заняття фізкультурою покращують обмін речовин і кровообіг, розвивають м'язи, зміцнюють серце, судини і легені. Фізичні вправи запобігають ожирінню, яке в подальшому може призвести до цукрового діабету, до гіпертонічної хвороби, до серцево-судинної недостатності. Крім того, це позитивно впливає на психоемоційну сферу людини, допомагає бути активними та працездатними», – пояснює лікар-терапевт.

Розумову роботу треба розбавляти фізичною

Одна з причин, чому школярі або студенти нехтують фізичними навантаженнями, – зайнятість. Мовляв, навіщо мені на це гаяти час, коли треба більше уваги приділяти навчанню. Киянка Анастасія вчиться на четвертому курсі університету, закінчує бакалаврат і зараз теж спортом не займається. Але з цього приводу вона дуже шкодує, і як тільки з'явиться «вікно» у її насиченому навчальному графіку, Анастасія знову вийде на татам. Адже її улюблений вид спорту – айкідо.

«Взагалі спорт потрібен, тому що голову потрібно розвантажувати. Розумову роботу треба розбавляти фізичною. Якщо немає змоги працювати на городі, то треба бігати зранку або ходити в спортзал. Тоді й настрій хороший, і працездатність підвищується, і здоров'я покращується», – запевнила студентка.

Стипендії як стимул для занять спортом у США

Американських школярів та студентів активно стимулюють до занять фізкультурою і спортом, розповідає кореспондент Радіо Свобода у Сполучених Штатах Америки. Наприклад, якщо хлопець грає в університетській команді з баскетболу, йому можуть нарахувати стипендію. Немає проблем зі спортивною інфраструктурою. Сучасні спортивні зали, баскетбольні та волейбольні майданчики є у кожній школі чи університеті.

В Америці є лише чотири види спорту, якими займається вся країна. Всі діти бачать себе зірками або бейсболу, або баскетболу, або американського футболу, або хокею. З цих видів спорту є заняття в кожній школі.

В Україні – ні стимулів, ні інфраструктури

Україна тільки на третину забезпечена відкритими спортивними

майданчиками, на половину – спортивними залами, і на 10% – басейнами. Про це свідчить офіційна статистика. Цю проблему намагаються вирішити. В урядових програмах передбачено щорічне будівництво 15 палаців спорту, 15 басейнів, 500 футбольних універсальних полів. Одне із завдань держави – це створення умов для здорового способу життя. Всесвітня організація охорони здоров'я, світова медична наука уже давно визнали, що стан здоров'я кожної окремої людини залежить на 50% від здорового способу життя і тільки на 10% – від ліків та екології.

Фізична культура «совка» – чи варто наслідувати досвід?

За радянських часів на підготовку чемпіонів виділяли багато грошей і олімпійський п'єдестал підкорювався. Із фізичною культурою серед звичайної молоді було не так райдужно.

«Систему «совка» треба було змінювати, але не все у ній було погано. Розробляли шкільні програми, були оздоровчі табори влітку (чого немає зараз), були доступні безкоштовні секції. Зараз, коли близько 70% населення країни за межею прожиткового мінімуму, як можна дозволити собі відправляти дітей в якісь престижні секції? Треба багато працювати в цій галузі», – зауважив спортивний оглядач Валентин Щербачов.

Експерти сумніваються, що зараз можна активно використовувати радянський фізкультурний досвід. У системі, яка давала багато чемпіонів, і де справді вистачало спортивних майданчиків, головним було досягнення олімпійських перемог. А масовість у заняттях фізкультурою була часто добровільно-примусовою.

Соціологи б'ють на сполох з іншої проблеми. Для сучасної української молоді зараз гострішою є проблема не браку фізичних навантажень, а куріння, «зеленого змію» та вживання наркотиків.

(Лашенко О., Набока М. Спорт як шлях до здоров'я українців // <http://www.radiosvoboda.org/content/article/2227020.html> – 22.11.2010)

зменшити ризик – csökkenteni a rizikó faktort

займатися спортом – sportolni

бити рекорди – megdönteni a rekordokat

регулярна фізична активність – rendszeres sportolói aktivitás

допомагати у профілактиці – segíteni a megelőzésben

обмін речовин – anyagcsere

цукровий діабет – cukorbetegség

гіпертонічна хвороба – magasvérnyomás-betegség

серцево-судинна недостатність – szív- és érrendszeri betegség

крім того – ezenkívül

психоемоційна сфера – pszichés érzelmi szféra

нехтувати фізичними навантаженнями – lebecsülni a fizikai megterheléseket

мовляв – úgymond

більше уваги приділяти навчанню – több figyelmet a tanuláshoz szentelni

з цього приводу – ebből az ürügyből
немає змоги – nincs lehetősége
активно стимулювати – aktívan stimulálni
нараховувати стипендію – ösztöndíjat kiszámítani
спортивна інфраструктура – sport infrastruktúra
бачити себе зіркою – csillagnak látni magát
офіційна статистика – hivatalos statisztika
намагатися вирішити – próbálni megoldani
здоровий спосіб життя – egészséges életmód
Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) – Egészségügyi Világszervezet
наслідувати досвід – örökölni vkitől tapasztalatot
виділяти багато грошей – sok pénzt elkülöníteni
підкорювати олімпійський п'єдестал – meghódítani az olimpiai dobogót
оздоровчий табір – egészségre nevelő tábor
бути доступним – elérhetővé válni
за межею – határon kívül
прожитковий мінімум – létminimum
спортивний оглядач – sportközvetítő
вживання наркотиків – drogfogyasztása

?

1. Над чим треба замислитися молодій людині?
2. До чого закликають медики?
3. Як фізичні вправи впливають на здоров'я людини?
4. Чому молодь не займається спортом?
5. Для чого потрібні фізичні навантаження?
6. Що допоможе залучити молодь до спорту?
7. Яка ситуація щодо фізичної культури в Україні?
8. Що позитивного і негативного було в радянській спортивній системі?
9. Якою проблемою схвилювані українські соціологи?

!

рідко = нечасто
замислюватися = задумуватися
солідніший вік = старший вік
хвороба = захворювання
варто замислитися = треба замислитися = слід замислитися
фізкультура = фізична культура = спорт
знижувати ризик = зменшувати ризик
у подальшому = пізніше = надалі
призвести = спричинити = стати причиною
розбавляти = урізноманітнювати
зайнятість = нестача часу
навіщо = для чого = чому
гаяти час = витратити час
голову потрібно розвантажувати = голову потрібно звільнити від великої
кількості інформації
«вікно» (сленг) = вільний час = пауза в роботі чи навчанні

«совок» (сленг) = радянський період
наслідувати = переймати досвід
було не так райдужно = було не все так добре
секція = спортивний гурток
добровільно-примусово (сленг) = погоджуватися на щось, брати участь у чомусь
під тиском керівництва, за наказом керівництва
бити на сполох (фразеологізм) = попереджати = висловлювати занепокоєння
брак = нестача = недостатність
«зелений змії» (сленг) = алкоголь, алкоголізм = вживання алкоголю

МАНДРІВКА НА 13 МІСЯЦІВ

Уперше в історії Одеси яхтсмени здійснили навколосвітню подорож.

Понад рік тому троє яхтсменів яхти «Іваноїс» вирушили у навколосвітнє плавання з одеського порту. Свою мандрівку вони присвятили 215-річчю від дня заснування рідного міста. Почалася подорож 2 вересня 2009 року, а нещодавно, 12 жовтня, мандрівники повернулися на Батьківщину. До речі, прибуття яхти очікували ще 8 жовтня, проте вона запізнилася через погодні умови. Членів екіпажу зустрічали як справжніх героїв, адже ще ніхто з одеситів не наважувався на таку мандрівку.

Як розповів капітан яхти Станіслав Тризна, екіпаж обігнув на вітрильному судні Африку, Австралію і Південну Америку, зайшов у Геную, Марсель, Валенсію, Варну, Констанцу та інші міста. За його словами, метою моряків була популяризація вітрильного спорту, зміцнення іміджу Одеси на міжнародному рівні, а також встановлення партнерських відносин із закордонними містами-портами. Місцева влада відзначила вчинок моряків і вручила нагороди. Крім того, одеська міськрада виділила премію кожному членові екіпажу розміром 20 тисяч гривень.

Хоча мандрівка вже лишилася у минулому, спогадів про неї – багато. Адже у відкритому морі яхтсмени провели 13 місяців. Саму подорож члени екіпажу називають вдалою, і це при тому, що «у дорозі» судно доводилося кілька разів ремонтувати. А от фінансових труднощів моряки не відчували.

— Нам стільки людей допомагали в Одесі, стільки допомагали під час подорожі, що це стало спільною справою. І це дуже приємно. Навколо цього об'єдналися люди різних національностей та різних вірувань, – розповів Станіслав Тризна одному з одеських видань. – У морі все важливо, дрібниць не буває. Звісно, були й важкі моменти. Одеса здавалася такою близькою, а зайти в неї через негоду відразу не змогли. Ми були на французьких південних територіях, на двох островах. Це такий суворий край! Коли мене там запитали про враження, я відповів, що коли побачив їхню роботу, те, як вони живуть, то зрозумів: комунізм можливий. Море – це, звичайно, хвилі в океані. На четвертому штормі хвилювання було дуже високим, і було просто дуже

страшно. Але коли хвилі стали ще вище, цей страх змінився захопленням. Утім, головна небезпека у морі – це, як не дивно, люди. У нас було два прецеденти, коли вночі судна ледь не стикалися з нами. Ми йдемо під вітрилом, у нас є обмеження маневреності. Це було біля узбережжя Аргентини – рибальське судно, а потім китайський суховантаж, який постійно змінював курс. І що робити, на яку сторону класти вітрило? Було незрозуміло, як від нього піти. Зв'язалися по рації, нанесли всі навігаційні вогні. І тільки в останній момент вони пішли.

Після мандрівки моряки повертаються до звичайного ритму життя. Однак захоплення морем та бажання отримати чергову порцію адреналіну у них таке ж сильне, як і до початку подорожі. Тому не факт, що їхня перша навколосвітня подорож буде єдиною.

(Лиховид І. Мандрівка на 13 місяців // День. – 2010. – № 187. – 15 жовтня. – <http://www.day.kiev.ua/312833#>)

навколосвітня подорож – világgörüli utazás
вирушити у плавання – tengeri utazásra indulni
запізнитися через погодні умови – időjárási körülmények miatt késni
члени екіпажу – a személyzet tagjai
зустрічати як справжніх героїв – mintha igazi hősként fogadni
обігнути Африку – megkerülni Afrikát
популяризація вітрильного спорту – népszerűsíteni a vitorlás sportot
зміцнення іміджу – imidzs megerősítése
встановлення партнерських відносин – partneri kapcsolatokat kiépíteni
відзначити вчинок моряків – kitüntetni a tengerészeket a cselekedeteikért
вручити нагороду – érdemmel kitüntetni
виділити премію – pénzjutalommal honorálni
мандрівка лишилася у минулому – az utazás a múltban maradt
не відчувати фінансових труднощів – nem érezni az anyagi nehézségeket
дрібниць не буває – apróságok pedig nincsenek
страх змінився захопленням – a félelem rajongássá változott
головна небезпека – főbb veszély
як не дивно – mily, nem furcsa
йти під вітрилом – vitorlással menni
обмеження маневреності – körülhatárolni a mozgékonytságot
постійно змінювати курс – folyamatosan változtatni az irányt
класти вітрило на якусь сторону – vitorlást vmely oldalra tenni
зв'язуватися по рації – rádióvevőn kapcsolatot tartani
нанести навігаційні вогні – jelzőlámpákkal ellátni a hajót
в останній момент – utolsó pillanatban
повертатися до звичайного ритму життя – visszatérni a megszokott életritmusba
отримати чергову порцію адреналіну – megkapni a következő adrenalin adagot

1. Що трапилося уперше в історії Одеси?
2. Якій події присвятили подорож?

3. Чому яхта повернулася до Одеси із запізненням?
4. Які континенти, країни та порти відвідали яхтсмени?
5. Якою була мета подорожі?
6. Як місцева влада відзначила моряків?
7. Скільки часу забрала ця подорож і чи була вона вдалою?
8. Які проблеми були у моряків під час подорожі?
9. Чим членам екіпажу запам'яталася ця подорож?

!

понад рік тому = більше року тому

подорож = мандрівка

нещодавно = недавно

наважуватися = ризикнути = спробувати

вітрильне судно = вітрильник

імідж = авторитет = враження

міськрада = міська рада

доводилося = треба було

звісно = звичайно

комунізм можливий (сленг) = гарне життя можливе = життя у достатку можливе

прецедент = випадок = ситуація

стикатися з чимось = зустрічатися з чимось

як від нього піти = як його уникнути = як розминутися з ним

не факт = не можна однозначно стверджувати = не можна бути впевненим

ДАЙТЕ МОЛОДІ ШАНС

В усі часи молодь була міцною основою суспільства, яку не можуть скорити та зламати ніякі політичні проблеми та урядові рішення. У цьому і цінність молодіжного соціуму – у його стійкості та загартованості до випробувань. Звісно, проблем на шляху молодої людини, яка тільки розпочинає свій життєвий шлях, не одна й не дві. Після закінчення університету, маючи диплом кваліфікованого спеціаліста, хай навіть із відзнакою, ніхто не дає екстудентам стовідсоткових гарантій щодо працевлаштування.

Так само держава мало допомагає молодій людині із вирішенням квартирної проблеми. До речі, ця проблема навіть може ще більше загостритися. Урядовці хочуть зменшити вікову межу молоді до 24-х або 29-ти років. Зараз за українським законодавством молодістю вважається людина віком від 15-ти до 35-ти років. І єдина важлива державна пільга, на яку вона може розраховувати, – це отримання кредиту на пільгових умовах для купівлі або будівництва житла. Проте після законодавчих змін цю пільгу дехто може втратити. Така новація пов'язана зі скороченням витрат на програми для молоді.

Але, незважаючи ні на що, такі умови, коли доводиться виборювати собі місце під сонцем, лише підвищують конкурентоспроможність кожної молодої людини. І щоб бути за таких обставин справді конкурентним, потрібно мати певні якості. Це освіта, сильний та пробивний характер, розуміння свого місця

та своєї ролі у суспільстві.

Молодь здатна долати будь-які перешкоди усупереч усьому. Кожен буде свій життєвий проект сам і обирає для його успішної реалізації власні методи та засоби. Так, Єлизавета Яшина, яка навчається на четвертому курсі Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, не просто стала кращою та успішною студенткою свого навчального закладу, а ще й взялася за реалізацію власного проекту «Україна очима молоді». Дівчина хоче створити загальнонаціональну колекцію робіт молодих художників усіх куточків України і зробити з цих картин пересувну виставку. Перші кроки для здійснення свого задуму вона вже робить. За словами Єлизавети, у рамках проекту було проведено пленери у 15-ти регіонах країни. Уже сформована колекція із понад 150-ти картин. Наразі ведуться переговори про розміщення колекції у художніх музеях та навчальних закладах під час її мандрівки Україною.

— Виставка, по-перше, познайомить школярів та студентів із найкращими куточками Батьківщини. По-друге, продемонструє молоді, як професійно можна робити свою справу, покаже важливість серйозного ставлення до вибору професії та до свого місця у суспільстві, – додає Єлизавета.

Соціологи кажуть, що зараз частина молоді стала менш самостійною та менш упевненою у завтрашньому дні. Але історія Єлизавети та багатьох інших молодих людей доводить протилежне. Незалежно від того, до якого віку людина за законом вважатиметься молодою, вона здатна пройти усі випробування, адже права на життєвий і кар'єрний успіх, на самореалізацію та самоствердження у неї ніхто не відбирав.

Людмила Черенько, Інститут демографії та соціальних досліджень:

— Як свідчить досвід європейських країн, коли йдеться про ринок праці і про те, наскільки він для молоді доступний, то все-таки беруть верхній віковий поріг 35 років. Тенденція у Європі така, що вище і вище піднімають вікову планку для молодих осіб. Чому в Україні виникло питання про зниження вікового порогу, важко сказати. Можливо, це пов'язано з тим, що основна маса молодих людей до 25 років отримує вищу освіту. У 25 років людина може вступати у самостійне трудове життя, не потребує підтримки від батьків чи держави. Якщо говорити про фінансовий бік питання, то уряд просто хоче обмежити вік молодих сімей, які претендують на пільгове кредитування житла від держави. У плані економічної активності молодь – це люди віком 15–35 років. У 15 – це ще діти, які у 90% випадках самі не працюють і перебувають на утриманні батьків. У 35 – це люди, які вже можуть мати дорослих дітей, якщо рано створили сім'ю. Щодо індивідуальних доходів, то у 30 років людина вже самостійна і може забезпечити себе. Тож з погляду економічної спроможності молодь можна обмежити 30-ма роками. Ще один аспект: чим вищий пенсійний вік, тим вищий має бути поріг молоді. Бо якщо пенсійний вік наступає після 65 років, пік кар'єри припадає на 45–50, то, звичайно, у 35 ти ще молода людина,

яка тільки розпочинає свій професійний ріст. Як на мене, 30 років – найкраща межа для молоді. Але якщо дивитися на покоління, які підрастають, то вони менш самостійні, ніж попередні. До 30-ти років багато хто ще лишається дитиною. У Європі, наприклад, люди до 30 років навчаються, лише в 40 створюють сім'ї, тому ця межа – 35 років – ближча до європейського стилю життя і найближча нам.

Олена Літвішко, член Всеукраїнської молодіжної організації:

— Я не бачу в новому обмеженні ніякої потреби. У молоді є багато прав, встановлених законодавством, Конституцією та обіцяних політичними силами. На жаль, закони й обіцянки не виконуються, а якщо й виконуються, то у дуже незначних обсягах. Молодь досить активна, займається кар'єрою, життєво необхідними для себе речами, вона звикла до того, що на неї все одно влада не звертає увагу. Багато хто у цьому віці розраховує на власні сили. На це влада, мабуть, і розраховує: що молоді люди нічого не вимагатимуть. Але зараз молодь починає розуміти свої права та обов'язки влади. Тому є вірогідність, що молодь захистить себе.

Олена Ліщинська, кандидат психологічних наук, Інститут політичної та соціальної психології АПН України:

— Загальноєвропейські тенденції – не до зменшення віку молоді, а до збільшення. Якщо 50–60 років тому людина закінчувала середню школу у 17 років, то у 18 вона вже працювала. Сьогодні у 18 років люди ще вчаться. Ще одне: у Європі пенсійний вік вищий, ніж в Україні, тривалість життя також вища, народження дітей відтермінується. Якщо 20–30 років тому найкращим віком для народження дитини вважався вік 22–23 роки, то сьогодні дітей народжують у 28, і це вважається нормальним. Ще Карл Густав Юнг говорив, що юність завершується десь у 35 років, потім іде зрілість і пізня зрілість. Тому тенденція до зменшення молодіжного віку з демографічного та психологічного погляду не виправдана. Наприклад, ситуація з першим робочим місцем. Виходить парадокс: молодим спеціалістом вважається людина протягом трьох років після здобуття освіти. Якщо вона знайшла роботу у 25, то звання молодого спеціаліста вона зберігає, але до категорії молоді вже не належить. На мою думку, українська молодь не готова так швидко постаршати. Щоб бути повноцінним та повністю спроможним у сучасних умовах, людині треба витратити час: набути спеціальність, а іноді й не одну. А це все ознака молодості. У 24 роки людина ще незріла, малодосвідчена, не має тієї відповідальності, яка повинна бути.

(Лиховид І. Дайте молоді шанс // День. – 2010. – № 212. – 19 листопада – <http://www.day.kiev.ua/317129#>)

дати шанс – esélyt biztosítani

загартованість до випробувань – edzettség a megpróbáltatásokhoz

кваліфікований спеціаліст – szakember

диплом із відзнакою – kitüntetéses diploma
стовідсоткова гарантія – száz százalékos garancia
так само – ugyan úgy
проблема може загостритися – a probléma kiéleződhet
зменшити вікову межу – csökkenteni a korhatárt
державна пільга – állami kedvezmény
отримати кредит – kölcsönt kapni
на пільгових умовах – kedvezményes körülmények között
скорочення витрат – a kiadások csökkenése
незважаючи ні на що – függetlenül mindentől
виборювати місце під сонцем – megtalálni a saját helyét az életben
пробивний характер – rámenős jellem
долати перешкоди – akadályokat legyőzni
усупереч усьому – a nehézségek ellenére
обирати методи та засоби – kiválasztani a módszereket és az eszközöket
взятися за реалізацію – hozzáfogni a megvalósításhoz
загальнонаціональна колекція – össznemzeti kollekció
пересувна виставка – vándorkiállítás
для здійснення задуму – a szándék megvalósításához
проводити пленери – lefolytatni a plein air-okat
вести переговори – tárgyalásokat folytatni
це доводить протилежне – ez az ellenkezőjét támasztja alá
незалежно від того – függetlenül attól, hogy
ринок праці – munkaügyi piac
верхній віковий поріг – a legfelsőbb kórhatár
важко сказати – nehéz megmondani
це пов'язано з тим, що – ez azzal áll összefüggésben, hogy
не потребувати підтримки – nincs rászorulva a támogatásra
фінансовий бік питання – a kérdés anyagi oldala
перебувати на утриманні когось – vki által eltartottnak lenni
створити сім'ю – családot alapítani
забезпечити себе – gondoskodni magáról
з погляду економічної спроможності – a gazdasági adottság szempontjából
пенсійний вік – nyugdíjkorhatár
пік кар'єри – a karrier csúcса
лишатися дитиною – megmaradni gyereknek
у дуже незначних обсягах – nem túl nagy terjedelemben
займатися кар'єрою – karrierrel foglalkozni
життєво необхідні речі – az élethez szükséges dolgok
не звертати увагу – nem rá fordítani a figyelmet
розрахувати на власні сили – önerőre támaszkodni
розуміти свої права та обов'язки – ismerni a saját jogait és kötelességeit
виходить парадокс – ellenmondásba ütközik
бути повноцінним – teljes értékűvé válni

?

1. У чому цінність молодіжного соціуму?

2. Які новації пропонують урядовці?
3. Чим загрожує зниження вікового порогу для української молоді?
4. Які якості потрібно мати сучасній молодій людині, щоб бути конкурентоспроможною?
5. У чому суть проекту «Україна очима молоді»?
6. Хто автор проекту і яка його мета?
7. Який досвід європейських країн у питанні вікового порогу для молоді?
8. Які аргументи на користь підвищення вікового порогу для молоді?
9. Які аргументи на користь зниження вікового порогу для молоді?
10. Від чого залежить встановлення вікового порогу для молоді?
11. У чому проблема української молоді?
12. Чому у європейських країнах віковий поріг для молоді збільшився за останні роки?
13. Який парадокс виникає в Україні внаслідок зменшення вікового порогу для молоді?
14. Чи готова українська молодь до новації?
15. Яким є образ сучасної молоді людини?

!

скорити = подолати = перемогти = зламати
 стійкість = міцність
 звісно = звичайно
 життєвий шлях (поетично) = життєва дорога (поет.) = життєвий проект (поет.) =
 ЖИТТЯ

новація = нововведення = щось нове (в законі, документі, навчанні)

умови = обставини

узятися за реалізацію = почати реалізовувати

усі куточки України = усі регіони України = уся Україна

задум = план = проект

продемонструвати = засвідчити = показати = проілюструвати

робити свою справу = вести свій бізнес = реалізовувати свій проект

бути упевненим у завтрашньому дні = бути упевненим у майбутньому

поріг = межа = планка (розмовне)

дохід = прибуток

спроможність = здатність

професійний ріст = професійний розвиток

як на мене = на мою думку

не бачити ніякої потреби = не бачити жодної необхідності

незначний обсяг = невеликий обсяг

вірогідність = імовірність

АПН України = Академія педагогічних наук України

відтермінувати = відкладати в часі

з психологічного погляду = з психологічної позиції

здобуття освіти = отримання освіти

постаршати = стати старшим

набути спеціальність = отримати спеціальність, фах

спроможний = здатний

АНТРОПОЛОГІЧНІ РИСИ УКРАЇНЦІВ

За підсумками Української антропологічної експедиції 1956–1963 рр. Борис Дяченко виділив на території України п'ять антропологічних областей, населення яких характеризується певними зовнішніми ознаками: центральноукраїнську, карпатську, нижньодніпровську, деснянську та верхньодніпровську.

Центральноукраїнська область (без поліського та волинського варіантів) охоплює всю Середню Наддніпрянщину, Поділля, Слобожанщину та інші регіони, сільським жителям котрих притаманні високий зріст (близько 170 см), показник голови у середньому 83,5, відносно широке обличчя, переважання прямої форми носа, досить темний колір очей (кількість світлооких у середньому складає лише 38%) і особливо волосся, темні відтінки яких властиві майже половині обстежуваних, середній розвиток бороди та волосся на грудях у чоловіків (третинний волосяний покрив). В окремих регіонах цієї області, зокрема на Лівобережжі, відчувається вплив давнього іранського (скіфського та сарматського) південноєвропеїдного компонента. Крім того, на півдні Київщини, Черкащини, Полтавщини (там, де давньоруські літописи фіксують поселення середньовічних тюркомовних кочівників) помітна певна монголоїдна домішка, зокрема збільшення діаметра вилиць та складки верхньої повіки, тенденція до сплюснення обличчя та поперечної спинки носа.

Поліський варіант центральноукраїнської області охоплює північну частину Житомирщини та Рівненщини, де мешкає приблизно 4% сільського населення України. Характерними рисами зовнішності полішуків є середній зріст (167,5–168 см), показник голови – 84, дуже низьке і водночас широке обличчя з доволі масивним надбрів'ям, досить темний колір очей та відносно світлий – волосся. Крім того, їм властивий середній і слабкий розвиток третинного волосяного покриву. Як і скрізь в Україні, переважає пряма спинка носа.

Волинський варіант представлений у Волинській області, на півдні Рівненщини та у північних районах Галичини (близько 8% сільського населення). Мешканці цих регіонів характеризуються масивним надбрів'ям, значним нахилом чола, низьким і широким обличчям, а головне – чітко окресленим носом із високим переніссям. Крім того, їм властиві середня пігментація волосся та очей, середній розвиток третинного волосяного покриву, слабо розвинена складка верхньої повіки.

Отже, сучасні волиняни та полішуки ведуть свій родовід від літописних праукраїнських племен, що напередодні утворення Київської Русі мешкали на північно-західних землях. На Волині та Правобережному Поліссі відсутня монголоїдна домішка.

Карпатська область охоплює північні схили Карпат та Закарпаття, де

мешкає приблизно 6% сільського населення України. Аналіз середніх значень найважливіших зовнішніх рис підтвердив круглоголовість та темну пігментацію корінних мешканців цих регіонів. Їм властиві найвищий в Україні показник голови (близько 85), темноокість (майже 15% темних і 58% змішаних відтінків) та відносна темноволосість (понад 58%). Крім того, пересічний мешканець цієї області характеризується сильним третинним волоссяним покривом. Як правило, він має середньовисокий зріст – понад 167 см, досить високе обличчя, відносно довгий вузький ніс, часто з опущеною основою, що різко виступає з площини обличчя. Ще одна характерна риса — значне переважання опуклих спинок носа над увігнутими.

Попри певні регіональні відмінності, українці Карпат характеризуються виразно європеїдними ознаками (без будь-якої монголоїдної домішки). За більшістю провідних зовнішніх ознак вони мають аналоги серед не лише інших територіальних груп українського народу, а й деяких суміжних етнічних груп, особливо східних словаків, окремих груп поляків, румунів, окремих груп чехів та угорців. Схожі риси притаманні також жителям Північно-Західної Болгарії, Центральної та Північної Сербії, більшості хорватів.

Нижньодніпровська антропологічна область охоплює значну частину Дніпропетровщини та півдня Полтавщини. Тут, а також в інших районах Лівобережжя збереглася давня іранська (південноєвропеїдна) домішка, яка виявляється у переважанні темних відтінків кольорів очей та волосся, в інтенсивнішому розвитку третинного волоссяного покриву. Вплив домішки виразно простежувався уже в добу Київської Русі, коли на цих територіях жили нащадки сіверян та південних полян.

За багатьма ознаками до мешканців Карпат близькі носії *прутського варіанта* нижньодніпровської області, який охоплює Східну Буковину. Вони характеризуються темною пігментацією волосся та очей (світлооких – 27–28%, темнооких – близько 10%), більш видовженою формою голови (показник – 81,5), видовженим обличчям, чітко окресленим носом, кількість випуклих та увігнутих спинок якого приблизно однакова, дуже значним розвитком третинного волоссяного покриву, високим зростом (близько 170 см). Схожі ознаки, властиві також українцям північних районів Молдови та суміжним групам румунів.

Деснянська область охоплює північні райони Чернігівщини та Київщини. Тут мешкає близько 4% сільського населення України, яке характеризується невисоким зростом (166,5–167 см), головний показник – 83,5, середніми розмірами голови та обличчя і досить світлим кольором волосся (лише 35–40% темноволосих) і очей (половина світлооких і лише 3% темнооких).

До *верхньодніпровської області* в межах України входить лише Ріпкинський район Чернігівщини, де мешкає менше 0,5% сільського населення.

Воно має ще світліший, ніж носії попередньої області колір очей (55–60% світлооких) і волосся. Це – найбільш депігментована територіальна група в Україні. Крім того, тут найвищий відсоток довгоголових. Населення цієї області характеризується доволі прямим лобом зі слабо розвинутим надбрів'ям і невеликим діаметром вилиць. Зріст середній – 167 см.

За деякими рисами українці північних, поліських районів України, особливо представники деснянської та верхньодніпровської областей, тяжіють до литовців, білорусів, росіян верхів'їв Дніпра та витоків Волги, окремих груп латишів та естонців – північних європеоїдів.

Між усіма антропологічними областями немає різких відмінностей: вони близькі до центральноукраїнської області, яка охоплює переважну більшість українського народу (понад 75% сільського населення).

Українці Центральної України (узагальнюючі портрети)

Українці Правобережного Полісся та Волині (узагальнюючі портрети)

Українець степової зони (узагальнюючий портрет)

Українці Карпат та Буковини (узагальнюючі портрети)

Усі наведені ознаки свідчать про те, що українці належать до типових представників європеїдної раси. Займаючи проміжне становище між північними та південними європеїдами, вони більшою мірою тяжіють до останніх. Сучасному українському населенню загальною властивою відносно високий зріст, доволі темний колір очей та волосся, середня ширина обличчя, пряма форма носа, середній розвиток третинного волосяного покриву. Можна констатувати, що українці більш однорідні в антропологічному плані, ніж, наприклад, італійці чи французи.

Найархаїчніші риси найвиразніше простежуються у сучасного населення Правобережного Полісся. Тут, а також на Волині та Лівобережному Поліссі фіксується наявність балтського і, меншою мірою, фінського компонента. Водночас у деяких регіонах Лівобережної України та Нижньої Наддніпряни відчутний вплив давнього іранського, а в Карпатах та Східній Буковині —

фракійського компонентів. Крім того, у Середній та Нижній Наддніпрянщині помітна незначна монголоїдна домішка, що є результатом слов'янсько-тюркських стосунків доби Київської Русі.

В антропологічному складі українського народу відобразились складні етногенетичні процеси, що відбувалися на його етнічній території упродовж останніх тисячоліть. «Коли ми кажемо, що є автохтонами на нашій землі, – писав відомий вчений В. Петров у книзі «Походження українського народу», – що живемо на ній не від VI ст. по Різду, а ще від III тис. перед Різдом, ми повинні зважати на те, що між нами і населенням неолітичної України лежить кілька епох, кілька етапів етнічних деформацій [...]. Наша автохтонність не була наслідком лише біологічної зміни й біологічного відтворення поколінь [...]. У громах і бурях знищень, у бурхливих зламах творився український народ, що став таким, яким ми його знаємо нині».

(Сегеда С. Антропологічний склад українського народу // <http://litopys.org.ua/segeda/se03.htm>)

антропологічні риси – embertani vonások
за підсумками – végösszegben
зовнішні ознаки – külső vonások
у середньому – közepesen
третинний волосяний покрив – harmadlagos szőrzet
відчувається вплив – érződik a hatás
крім того – ezenkívül
тюркомовні кочовики – török nyelvű nomádok
монголоїдна домішка – mongolit keverék
тенденція до чогось – vmihez irányulni
масивне надбрів'я – masszív szemöldökudor
як і скрізь в Україні – ahogyan Ukrajnában szerte
сільське населення – a falusi lakosság
чітко окреслений – pontosan körbehatárolt
складка верхньої повіки – a felső szemhéj redője
вести свій родовід – családfát vezetni
проукраїнські племена – ősukrán törzsek
круглоголовість – kör alakú fej
темна пігментація – sötét pigmentáció
корінний мешканець – törzsgyökeres lakos
відносна темноволосість – viszonylagosan sötét haj
як правило – szabály szerint
середньовисокий зріст – közép magas termetű
різко виступає з площини обличчя – (vmi) élesen kiáll az arcforma területéből
характерна риса – jellemző vonás
опукла спинка носа – kidomborodó orr
увігнута спинка носа – homorú orr
регіональні відмінності – régiói különbségek
європеїдні ознаки – európai vonások
суміжні етнічні групи – kevert etnikai csoportok

виразно простежується – tisztán megfigyelhető
за багатьма ознаками – sok vonás szerint
приблизно однакова – körülbelül egyforma
свідчить про те, що – tanúskodik arról, hogy
типовий представник – tipikus képviselő
європеїдна раса – európai emberfaj
займаючи проміжне становище – elfoglalva a köztes állapotot
можна констатувати – konstataálni lehet, hogy
найархаїчніша риса – legarchaikusabb vonás
меншою мірою – kisebb mértékkel
відчутний вплив – érezhető hatás
слов'янсько-тюрські стосунки – szláv-török viszonyok
етногенетичні процеси – etnogenetikus folyamatok
VI ст. по Різдву – Kr. u VI. században
III ст. перед Різдом – Kr. e. III. században
повинні зважати на те, що – figyelembe kell venni azt, hogy
етнічна деформація – etnikai alakváltozás
біологічне відтворення поколінь – a nemzedékek biológiai újrateremtése
у бурхливих зламах – viharos fordulóban

?

1. Які антропологічні області виділив Борис Дяченко?
2. Яку територію охоплює центральноукраїнська антропологічна область?
3. Які зовнішні ознаки характерні для центральноукраїнської області?
4. Яку територію охоплює поліський антропологічний варіант?
5. Які особливості поліського варіанта центральноукраїнської області?
6. Яку територію охоплює волинський антропологічний варіант?
7. Які риси волинського варіанта центральноукраїнської області?
8. Яким є типовий представник карпатської антропологічної області?
9. На кого схожі за зовнішніми ознаками українці Карпат?
10. Які території охоплює нижньодніпровська антропологічна область?
11. Які характерні риси представників нижньодніпровської області?
12. Яку територію займає прутський варіант нижньодніпровської антропологічної області?
13. Який вигляд має типовий представник прутського варіанта нижньодніпровської антропологічної області?
14. Яку територію охоплює деснянська антропологічна область?
15. Яким є типовий представник деснянської антропологічної області?
16. Де знаходиться верхньодніпровська антропологічна область?
17. Які типові риси представників верхньодніпровської антропологічної області?
18. На кого схожі українці північних районів України?
19. Які етнічні домішки присутні в антропологічних рисах українців?
20. Про що свідчать виявлені антропологічні риси українців?

!

риса = ознака = компонент

охоплювати = займати (про територію)

котрий = який
притаманний = властивий = характерний
Київщина = Київська область
показник = критерій
їм властиві = для них характерні = вони мають
напередодні = перед
мешкати = жити = проживати
пересічний мешканець = звичайний мешканець
відносно = порівняно
значне переважання = значна перевага = суттєва перевага
провідна ознака = головна ознака = домінуюча ознака
мати аналог = мати зразок = мати подібне
схожа риса = подібна риса = така сама риса
бути близьким за ознаками = бути подібним за ознаками
пігментація = колір
депігментований = із відсутністю пігментації = позбавлений кольору
тяжіти до чогось, когось = бути схожим на когось, щось
більшою мірою = більше
загалом = в основній масі = більшою частиною
риси простежуються = риси фіксуються = риси помічено, зафіксовано, виявлено
упродовж = протягом

БЕЗ ПАФОСУ ТА ГОНОРУ

Латвійський скрипаль Гідон Кремер попри всі свої регалії є еталоном скромності та антипопсовості. Не тому, що виконує класичну музику, а тому, що, на відміну від багатьох своїх колег, не творить із себе «бренд», не лізе шосили в телевізор і не намагається усім сподобатися.

Щоразу в Києві поруч із Кремером Мирослава Которович. Одна з найкращих скрипальок України, дочка покійного скрипаля й диригента Богодара Которовича. Мирослава багато років грала у Кремера в його оркестрі *Kremerata Baltica*. Вона була першим із лише двох за всю історію колективу учасником із України. Кремер і досі намагається не втрачати можливості пограти разом із нею.

Гідон Кремер (далі – *Г.К.*): Із юних років, зі студентства я займався музикою. Звісно, я мав амбіції підліткового періоду – бажання вижити в середовищі, що відчутно опиралося моєму життєвому шляху. Я завжди хотів ділитися тим, що відчуваю, думаю, дізнаюся, з чого сам дивуюся.

Щодо Києва, то не можна говорити, що я сюди приїжджаю заради гонорару. Цей зал, ця публіка дорогі моєму серцю. Так само, як дорогий Роман Кофман (український диригент), дорога Мирослава. Я займаюся своєю справою, оскільки для мене це справді важливо. Це веління совісті – робити добро. Й бути нормальним. Я намагаюся бути нормальним: нормально репетирую, намагаюся

нормально розмовляти з колегами, нормально розмовляти з вами.

Український тиждень (далі – *У.Т.*): Мистецтво несе не лише радість. Що в житті ви принесли в жертву заради музики?

Г.К.: Гадаю, пожертвував своїм спокоєм. Тим спокоєм, що потрібен і для особистого життя, і для виховання дітей, і для того, аби бути добрим чоловіком, хорошим татом, гарним другом. Повсякчас дуже багато чим доводилося жертвувати, тому що завжди найголовніше – було і залишається – відчуття, що вчора або завтра концерт. А йти на компроміси мені дуже важко. Який вибір я повинен зробити: сконцентрувати всю енергію на якійсь музичній події чи розділити всю свою енергію з близькими мені людьми? Мені завжди хотілося знайти цей компроміс, але боюся, що так його ніколи й не відшукаю.

Мирослава Которович (далі – *М.К.*): Я не багатьом жертвувала заради музики. У будь-якому разі намагалася й намагаюся жити так, щоб чимало встигнути, багато дізнатися. І музика – це одна зі складових мого існування. Мушу визнати, іноді доводилося жертвувати заняттями для пошуку гармонії в особистому житті. Лише останнім часом розумію, що саме процес гри дає спокій моїй душі.

У.Т.: Про те, як грає Кремер, написано багато книжок. А що можна сказати про Мирославу Которович?

Г.К.: Коли відповісти простіше й не вдаватися в тонкощі виконавства, то всьому, чим займається Мирослава, вона віддається щиро, з душею. Оскільки її душа чиста, то я й звертаю на це увагу. Адже навколо бачу багато бруду, шуму в душах людей. Я не говорю про професійні якості. Мова саме про те, що має вести кожного митця – імпульс служити чомусь важливого. Мирослава скромно стверджує, що присвячує музиці недостатньо часу, та можу сказати, що ця людина, коли чимось захоплюється, то на повну.

У.Т.: Крім суто професійного, чи має значення людський контакт у співпраці?

Г.К.: Безумовно! Я собі не уявляю «суто професійного» контакту. Навіть навпаки. Інтуїтивний професійний контакт із деякими диригентами в мене порушився після того, як я розчаровувався в їхніх людських чеснотах. І тому дуже багато творчості ґрунтується на людському розумінні та єдиному відчутті того, чим займаєшся.

У.Т.: Якщо говорити про сучасну музику, то як відрізнити гарну «нову музику» від поганої?

Г.К.: (сміється). Погана музика може бути й реалістична, й атональна, й яка завгодно. Гадаю, в музиці, як і в будь-якій справі, є чимало фальшу та ошуканців і з-поміж композиторів, і з-поміж виконавців. Який дати рецепт, як відрізнити гарне від поганого?.. Придивитися, прислухатися. Іноді здається, що блищить, а ближче роздивишся... Біжутерія від коштовних каменів відрізняється так само, як і одяг: скромне вбрання з фантазією може не мати

марки дизайнера, а може бути несмак від дизайнера з великим ім'ям. Тому я не можу виписати рецепт. Просто раджу кожному відчувати самому й не «купуватися» на дешево.

М.К.: Крім таланту композитора є ще й талант слухача. Кожному слухачеві, мабуть, варто довіряти собі, спробувати цей талант у собі розгледіти і повірити в себе. Особисто я часто музику сприймаю як мову, розмову (як кажуть – «мова музики»). Якщо ти цю мову здатен зрозуміти, то всередині цієї музики ти вже плаваєш мов риба в воді. Вивчаючи цю мову, я можу зрозуміти, наскільки витвір мистецтва має зміст і наскільки мені відповідає.

Г.К.: Додам, що не можна піддаватися на те, що вам кажуть про щось. Бо той, хто говорить, дуже часто створює даремний галас навколо негідного об'єкта, мистецтва, виконавця тощо. Тому виховувати смак у собі повинен сам слухач. Слід починати саме з довіри до себе, а щоб довіряти собі, треба й себе виховувати.

Поміж критиків також бувають сноби, які займаються тим самим, чим і сноби-виконавці – самопіднесенням. Головне – щось цікавеньке сказати про себе або від себе, а не оцінити об'єктивно.

М.К.: Щодо критиків є такий відомий вислів: це люди, які пишуть про те, як би вони зіграли, коли б могли. (Сміється.) Це теж треба враховувати: буває і необ'єктивність, стереотипність мислення. До речі, найчастіше до нового ставляться з побоюванням. Дуже багато прикладів, коли нетрадиційний глибокий твір або виконання сильно критикували. І зовсім небагато тих, для кого сутність важливіша за думки решти, хто продовжував і не зламався.

(Криштофович В. Без пафосу та гонору // Український тиждень. – 2010. – № 35 (148). – 27.08–2.09 – С. 58–59.)

без пафосу та гонору – lendület és gőg nélkül
попри всі свої регалії – minden érdemrend mellett
антипопсовість – népszerűtlen, nem a tömegízlésnek megfelelő
на відміну від багатьох своїх колег – függetlenül a sok kollégájától
за всю історію колективу – a csoport történelme során
не втрачати можливості – nem vesztette el a lehetőségeit
займатися музикою – zenével foglalkozni
мати амбіції – ambícióval rendelkezni
підлітковий період – kamaszkor
опиратися чомусь – támaszkodni vmire
з чого сам дивуюсь – amiről magam is csodálkozom
дорогі моєму серці – kedves a szívemnek
займатися своєю справою – saját ügyével foglalkozni
веління совісті – lelkiismerete szerint
принести в жертву – áldozatot hozni
особисте життя – magánélet
доводиться жертвувати – áldozatot kell hozni
йти на компроміс – kompromisszumra törekedni

сконцентрувати всю енергію – az egész energiáját vmire koncentrálni
 знайти компроміс – kompromisszumot keresni
 у будь-якому разі – minden esetben
 одна зі складових – egyike a fő alkotókból
 мушу визнати – be kell vallanom
 пошук гармонії – harmónia keresése
 останнім часом – utóbbi időben
 не вдаватися в тонкощі виконавства – nem elmélyülni az előadásmód apróságában
 віддаватися чомусь з душею – lélekkel csinálni vmit
 не звертати увагу – figyelmen kívül hagyni
 професійні якості – professzionális minőségek
 суто професійний контакт – kizárólag szakmai kapcsolat
 не уявляти собі – nem tudja elképzelni
 навіть навпаки – sőt, ellenkezőleg
 порушився контакт – megromlott a kapcsolat
 розчаруватися в людських чеснотах – csalódnai az emberi jóságban
 дати рецепт – receptet adni, tanácsot adni
 виписати рецепт – receptet kiírni
 відрізнити гарне від поганого – megkülönböztetni a jót a rossztól
 коштовний камінь – drágakő
 вбрання з фантазією – fantáziával öltözködni (ruha)
 марка дизайнера – a tervezők védjegye
 не «купуватися» на дешеве – olcsó húsnak híg a leve, nem figyelni a bolondságokra
 довіряти собі – megbízni önmagában
 повірити в себе – hinni önmagában
 розгледіти у собі талант – tehetséget felfedezni önmagában
 як кажуть – ahogy mondani szokták
 витвір мистецтва – művészeti alkotás
 додам – hozzáadom
 не можна піддаватися на щось – nem szabad engedni vminek, vkinek
 виховувати смак – kialakítani az ízlést
 довіра до себе – bizalom magamhoz
 самопіднесення – öndicséret
 оцінити об'єктивно – objektíven értékelni
 це теж треба враховувати – erről is be kell számolni
 стереотипність мислення – sztereotipikus gondolkodás
 ставитися з побоюванням до чогось – félelemmel hozzáállni vmihez
 сутність важливіша за думки решти – a lényeg fontosabb mások gondolatainál

?

1. Чому Кремер є еталоном скромності та антипопсовості?
2. Хто така Мирослава Которович?
3. Про що Кремер хоче розказати своєю грою?
4. Чому Кремер приїхав до Києва?
5. Чим довелося пожертвувати музикантам?
6. На що звертає увагу Кремер у стосунках із колегами?
7. Як відрізнити гарну музику від поганої?

8. Які поради дали музиканти звичайним слухачам?

!

регалії = звання, статус, нагороди

еталон = найкращий зразок = найкращий приклад

бренд = марка = комерційне ім'я

щосили = з усієї сили

лізти в телевізор = прагнути масової популярності

щоразу = кожного разу = постійно

звісно = звичайно

заради гонорару = через гонорар

гонорар = плата за концерт, виставку, роботу тощо

оскільки = бо = тому що

заради = задля = через

гадаю = думаю

принести в жертву = пожертвувати

аби = щоб

повсякчас = постійно

чимало = багато

давати спокій = заспокоювати

тонкощі = деталі = нюанси

недостатньо часу = мало часу

захоплюватись чимось на повну = захоплюватись чимось на 100%

Безумовно! = Звичайно! = Так!

яка завгодно = будь-яка

атональний = нетональний = із поганим звучанням

так само = однаково = схоже = подібно

варто = треба

плавати мов риба у воді (фразеологізм) = щось дуже добре розуміти або робити

галас = шум = гомін

створювати даремний галас = вихваляти щось без жодних на те причин =
хвалити щось безпідставно

поміж = серед

побоювання = страх

думки решти = думки інших людей

КШТАЛТ

В українській мові багато вишуканих слів. Утім, не кожен здатен відчутти їх доречність в усному мовленні.

Кшталт – зовнішній вигляд, вдача, форма. Слово походить від польського *kształt*, яке у свою чергу має німецьке коріння: *Gestalt* означає «образ, форма». Воно зустрічається в українській писемній мові з XVI ст. і має виразно книжний характер. У 1720-х у своєму «Діаріуші» – щоденнику – його часто вживає Микола Ханенко. Він був генеральним хорунжим за гетьманів Івана Скоропадського й Павла Полуботка: «Заїхали на двір князька тутешнього

[...], який після привітання запросив нас до бесідки, і туди наказав принести татарської їжі на кшталт коржів, сиру і яблук».

Іван Ющук, професор-мовознавець:

— «К-ш-т» не властиве для української мови сполучення. Але збудовано, все-таки, за законами української мови: «к» – проривний, «ш» – щілинний і «т» – знову проривний. Наша мова не любить збігу проривних. Через це замість «кто» маємо «хто», не «Крещатик», а «Хрещатик». Багато слів за радянських часів зробили застарілими штучно, бо вони не відповідали російській. Пригадую, як колись у Києві «білку» хтось почав називати «вивіркою» – як на Західній Україні. І хоча така назва зустрічається у багатьох слов'янських мовах, зчинився великий галас. Мовляв, це псує українську мову. Насправді ж воно просто не відповідало російському «белка».

Письменники до «кшталту» ставляться по-різному:

Марія Матіос:

— Не застосовую цього слова у своїй мові й не рекомендую. Воно немилозвучне, гостре, ріже не тільки вухо, а й душу.

Юрій Винничук:

— У нас взагалі дивне ставлення до слів, про які вирішили, що вони чи то галицькі, чи то ще якісь. Коли мою книжку «Весняні ігри» перевидавали в Харкові, вислали мені цілий список слів, які треба коментувати, зокрема, «фотель», «іно» – у значенні «тільки».

Кажу, подивіться в 11-томний словник: усі ці слова вживали письменники Центральної України – Леся Українка, Михайло Коцюбинський.

Оксана Забужко:

— Слово, слава Богу, з от-такенною, неперервною, писаною історією, дошевченківською ще. Шевченко його вживає у передмові до «Кобзаря» 1847 року: «Енеїда» – сміховина на московський кшталт». У ХХ сторіччі нікуди з мови не зникало. Через те, що було це слово книжне і «розумне», – то більшовицькі вожді його й не знали. Вони, як і нинішні наші «слуги народу», не дуже «владелі речью», але «репресувати» його як «буржуазно-націоналістичне», здається, все-таки не репресували.

Сергій Жадан:

— Намагаюся таких слів не вживати. Навіть пригадати чогось пов'язаного з цим словом не можу.

(Кшталт // Країна. – 2010. – № 2(5). – 29 січня. – С. 37.)

у свою чергу – a maga részéről

писемна мова – írott nyelv

виразно книжний характер – pontos irodalmi jellem

генеральний хорунжий – fő zászlós

наказати принести – megparancsolni elhozni vmit

не властиве для мови – nem sajátos a nyelvnek

за законами мови – a nyelv törvényei szerint
збіг проривних – a zárhangok tornyosulása
зробити застарілим штучно – mesterségesen elavulttá tenni
не відповідати чомусь – nem megfelelni vminek
пригадую – úgy emlékszem
мовляв – mondva
насправді ж – igaz lenne
ставляться по-різному – különbözőképpen állnak hozzá
дивне ставлення – furcsa hozzáállás
чи то ще якісь – vagy vmilyenek
Слава Богу! – Hálistennek!
більшовицькі вожді – a bolsevik vezetők
буржуазно-націоналістичний – polgári-nemzeti
здається – tűnik

?

1. Що означає слово «кшталт» в українській мові?
2. Якого походження це слово?
3. Яку історію має це слово? Де зустрічається?
4. Яка позиція мовознавців щодо цього слова?
5. Як ставляться до слова «кшталт» українські письменники?

!

вишуканий = оригінальний
здатен відчутти = може відчутти
вживати = використовувати = застосовувати
за гетьманів Скоропадського і Полуботка = за часу їхнього гетьманування = у
той час, коли вони були гетьманами
тутешній = місцевий
мовознавець = лінгвіст
зчинився великий галас = виникло незадоволення = виник конфлікт = виникла
велика дискусія
псувати = робити щось гіршим
різати вухо (фразеологізм) = бути немилозвучним = погано, неприємно звучати
вслати = надіслати
коментувати = пояснювати = давати коментар
дошевченківський період = період до появи Шевченка в літературі
сміховина (застріле) = жарт
слуга народу (сленг) = депутат, урядовець, чиновник
«владелі речью» (українська транслітерація з російської) = володіли мовою

КРАЙ ЛЕМКІВ

У південно-східному куточку Польщі розташувалася привітна для тисяч українців земля, добре облаштована для фольклорного й зеленого туризму.

Про неї багато хто в Україні чув, ще більше знають її з розповідей своїх батьків і дідів. Але мало хто був у цьому мальовничому краї – на Лемківщині.

Вона розтяглася на 100 км уздовж словацького кордону і впирається в етнічну бойківську територію. Подорож на Лемківщину, або ж Лемковину, як називають її самі лемки, для українців є прикладом класичного «ностальгійного туризму» на кшталт поїздок німців до Гданська, росіян до Севастополя, а поляків до Львова й Вільнюса.

У міжвоєнний період про цей край говорили як про відсталий. Після війни дві третини зі 100 тис. лемків (автохтонного населення цієї території) депортовано в Україну, решту, внаслідок операції «Вісла», – на Північ і Захід Польщі. Потім лише 5–7 тис. осіб повернулися назад у лемківські гори.

Найкраще для поїздок Лемківщиною скористатися власним автомобілем, або ж, якщо це групова поїздка, згодяться й велосипеди.

Починати мандрівку варто зі сторони Кракова, заїхавши спочатку до містечка Криниці. Для українців це справжній центр Західної Лемківщини, з двома церквами та музеєм художника-примітивіста Никифора Дровняка.

На захід від Криниці, вже під Татрами, лежать чотири села, заселені колись українцями. Виїхавши з Криниці у східному напрямку, потрапимо в гості до лемків Горлицького повіту. В деяких тутешніх селах лемків більше, ніж поляків. У Горлицях діє греко-католицький монастир сестер василянок та Руська бурса, в якій лемківських дітей навчають рідного слова. Села, розташовані на південь від повітового центру, мають характерні лемківські церкви з прибудованою попереду дзвіницею, вищою від власне храму.

Якщо ви будете біля лемківської церкви в будень, то оглянути її зсередини можна, якщо попросити ключ у людей. Дадуть без проблем, бо сакральний туризм досить поширений у Європі.

Серед видатних людей цього повіту – український поет Богдан-Ігор Антонич, який народився в селі Новиця. Тут спорудили йому пам'ятник, зберігся будинок, де він з'явився на світ.

У невеличкому селі Волівець мешкає відомий польський письменник Анджей Стасюк та його дружина Моніка. Стасюк проміняв столичний гамір Варшави на затишну провінцію й не шкодує. Бо тут набагато ближче відчувається центр Європи – ось за кордоном Словаччина, а проїхавши ще півдня машиною, потрапляєш, залежно від обраного напрямку, до Чехії, Австрії, Угорщини, Румунії, України.

Центральна Лемковина – Дукля, оспівана Антоничем. На північ від Дуклі знаходиться осередок зеленого туризму посеред скель і потічків.

На південний схід від Дуклі під словацьким кордоном сховалося село Зиндранова. Цікаве воно Музеєм лемківської культури. Окрім зразків народної культури (передусім хати-хижі), в ньому є садиба гірських євреїв та циганська кузня. В Зиндрановій зібрано так звану лемківську стіну плачу, яка складається з хрестів дерев'яних церков, зруйнованих під час воєн та вигнань.

На сході Лемківщини є село Команча. Ця назва, подібна до

північноамериканської, та деякі елементи національного одягу (наприклад, чуга) стали причиною жартів про місцевих «індіанців». Тутешня дерев'яна церква, яка згоріла кілька років тому й зараз її відновлюють коштом Євросоюзу, є зразком східнолемківського типу храмів. Також подібні церкви побачимо на північ від Команчі.

Історичний центр Східної Лемківщини місто Сянок – одне з найкрасивіших на польсько-українському пограниччі. Обвитий Сяном, цей давній град розкинувся біля підніжжя гір. Як і більшість міст на цих змішаних територіях, до середини ХХ ст. Сянок був триетнічним – там жили українці, поляки та євреї. Римо-католики пишаються монастирем францисканців ХVII ст., окрасою якого є Ікона Сяноцької Богородиці. Українці милуються двома церквами – дерев'яною греко-католицькою Вознесіння Господнього, нині костел у східній частині Сянока, та православною Святої Трійці.

Гордістю Сянока є готичний замок ХIV ст., збудований на місці давнього руського городища (перша згадка про Сянок – із 1150 року). Нині в замку вернісаж карпатської ікони. Тут презентовано понад 220 образів періоду ХV–ХХ ст., які зібрали по напівзруйнованих церквах у польських Карпатах. Більша частина ікон – лемківські.

Поруч, за Сяном, – Етнографічний парк, найбільший у Польщі музей під відкритим небом. Три чверті експозиції присвячено українським етнографічним групам – лемкам, бойкам і долинянам. Музейні перлини народної архітектури та побуту були зібрані в надзвичайно важких умовах комуністичної Польщі.

Лемковину, звісно, можна відвідувати й зі сходу на захід. Тоді дорогу від Сянока до Криниці вам освічуватиме призахідне сонце, сонце лемків.

(Кабачій Р. Лемків край // Український тиждень. – 2010. – № 12 (125). – 26.03–1.04. – С. 62–65)

добре облаштована – jól berendezett
зелений туризм – zöld turizmus
знати з розповідей – ismerni az elbeszélésekből
розтягтися вздовж – vminek hosszában elterülni
автохтонне населення – őslakosság
користуватися власним автомобілем – saját autót használni
групова поїздка – csoportos kirándulás
художник-примітивіст – művész, aki primitív stílusban fest
території, заселені колись українцями – területek, amelyeken vmikor ukránok laktak
потрапити в гості – vendégségbe kerülni
греко-католицький – görög-katolikus
з прибудованою попереду дзвіницею – (vmihez) hozzáépített harangtoronnyal
сакральний туризм – szakrális turizmus
видатна людина – ismert ember
проміняти столичний гамір на затишну провінцію – lecserélni a fővárosi forgatagot a vidéki csendre

залежно від обраного напрямку – függ a kiválasztott iránytól
 бути оспіваним (у поезії) – megénekelve lenni (a költészetben)
 зразок народної культури – a népi kultúra mintájára
 так званий – úgy nevezett
 стіна плачу – siralomfal
 стати причиною жартів – vics tárgyává válni
 відновлювати коштом Євросоюзу – az Európai Unió forrásaiból újjáépíteni
 обвитий Сяном – Sjan folyóval körbefont
 розкинутися біля підніжжя гір – elterülni a hegy lábánál
 як і більшість міст – mint a legtöbb város
 змішана територія – vegyes terület
 бути окрасою – díszé válni
 римо-католицький – római-katolikus
 православний – pravoszláv
 українські етнічні групи – ukrán etnikai csoportok
 дорогу освічуватиме сонце – az utat beragyogja a nap

?

1. Де розташована Лемківщина? Що це за територія?
2. Чому більшість лемків не проживають зараз там?
3. Чим краще подорожувати і звідки розпочати мандрівку?
4. Чим цікава Західна Лемківщина?
5. Хто з видатних українців походить з Лемківщини?
6. Чому польський письменник проміняв столицю на провінцію?
7. Які цікаві культурні пам'ятки знаходяться на південному сході Лемківщини?
8. Чим цікаве місто Сянок?
9. Що розташовано за Сяном?

!

мальовничий = дуже красивий = як на малюнку
 міжвоєнний період = період між війнами
 відсталий = економічно нерозвинений
 решту = інших
 згодитися = підійти
 зі сторони Кракова = від Кракова
 тутешній = місцевий
 бурса (застаріле або сленг) = навчальний заклад, школа
 будень = робочий день
 спорудити = збудувати
 з'явитися на світ = народитися (про людину) або з'явитися (про книгу, твір тощо)
 потрапляти = опинитися
 передусім = у першу чергу = перш за все
 садиба = господарство
 пограниччя = прикордонна територія = кордон
 град (застаріле) = місто
 презентовано = представлено
 музей під відкритим небом = музей просто неба
 музейна перлина = найбільша музейна цінність

МЕДИЧНІ ПРОФЕСІЇ

Масажист

Масаж допомагає відновити циркуляцію крові і лімфи, позбавитися від зайвої ваги, поліпшити обмінні процеси, вивести токсини і, як наслідок, запобігти і вилікувати багато хвороб без пігулок і уколів. Професіонал зазвичай володіє відразу декількома техніками масажу: класичною, спортивною і лікувальною. Він знає послідовність проведення прийомів масажу і їх тривалість, в якому випадку той або інший вид масажу надасть потрібної дії.

Медична сестра

Медична сестра допомагає у догляді за хворими і стежить за станом лікарняних палат і приміщень. Вона контролює виконання хворими і відвідувачами режиму дня.

Акушер

Слово «акушерка» походить від французького *accoucheur*, що в дослівному перекладі означає «той, хто стоїть у ліжка», а в звичнішому значенні – помічниця при пологах. Турбота акушера – здоров'я жінки та її майбутньої дитини.

Лікар швидкої допомоги

У лікаря швидкої допомоги всього декілька хвилин, щоб надати допомогу. Немає часу на ретельне обстеження, консультації з колегами і аналізи. Потрібно знати неврологію, терапію, хірургію, акушеро-гінекологію. Робота на швидкій – гарна школа, у якій можна отримати досвід і стати професіоналом, котрий здатний в будь-якій ситуації діяти швидко, упевнено, рішуче.

Дієтолог

Нещодавно дієтологи займалися переважно підбором лікувального харчування для людей, які страждають на різні захворювання. Правильна дієта може якщо не вилікувати хворобу, то сильно уповільнити її розвиток. Сьогодні дієтологію розуміють ширше: мода на здоровий спосіб життя і бажання мати ідеальну фігуру приводить до дієтологів величезну кількість людей з єдиною метою – схуднути.

Імунолог

Наш організм щомиті піддається нападу вірусів і бактерій. На чий стороні буде перемога – залежить від здатності людини протистояти інфекції. А допомогти організму в цій боротьбі може імунолог. Цей спеціаліст може бути або дослідником, що працює в лабораторії, або практикуючим лікарем, який консультує та лікує пацієнтів.

Кардіолог

Цей лікар виявляє і лікує різні хвороби серцево-судинної системи, дає рекомендації з профілактики кардіологічних недуг. Для постановки точного діагнозу вислуховує роботу серця пацієнта за допомогою стетоскопа.

Невролог

Займається лікуванням захворювань нервової системи, терапією наслідків інсультів, допомагає хворим відновлюватися після важких хвороб, травм і операцій. Неврологія є зараз однією з найпопулярніших медичних спеціальностей. У сучасному світі з його високим ритмом і навантаженнями дуже велика кількість стресів і емоційної напруги на душу населення. Адже недаремно в народі говорять, що всі хвороби від нервів.

Офтальмолог

Очний доктор, або окуліст, сьогодні одна з медичних професій, яка має високий попит. Кількість людей з проблемами зору, на жаль, з кожним роком тільки зростає.

Педіатр

Педіатр – лікар-терапевт, який займається лікуванням дітей. Найскладніше в професії педіатра те, що такий пацієнт не завжди може пояснити причини неспокою, описати свої відчуття. Зовсім маленькі діти ще не вміють розмовляти, а діти доросліші часто лякаються сторонніх людей або просто плачуть через погане самопочуття.

Психотерапевт

Психотерапевт лікує неврози, депресії, різні тривожні стани. Цей спеціаліст допомагає позбавитися від застарілих душевних травм, зміцнити «внутрішнє я», навчитися краще розуміти самого себе, гармонійно спілкуватися з людьми.

Стоматолог

Стоматолог-терапевт – проводить первинний огляд, ставить діагноз, лікує зуби, направляє на рентген, готує ротову порожнину під протезування. В обов'язки стоматолога-хірурга входять щелепні операції, виправлення щелепних дефектів, видалення зубів. Ортопеди-стоматологи займаються протезуванням. Проблемами з прикусом займається ортодонт.

Хірург

Професія хірурга – одна з найекстримальніших в медицині. Вони вправляють вивихи, «лагодять» переломи, видаляють пухлини, вирізають апендицити і проводять безліч інших операцій, залежно від своєї спеціалізації.

(За матеріалами медичної літератури)

циркуляція крові і лімфи – vér- és nyirok áramlása

позбавитися від зайвої ваги – megszabadulni a felesleges súlytól

обмінні процеси – cserefolyamatok

запобігти хворобі – megelőzni a betegséget

володіти технікою масажу – ismerni a masszázs technikáját

послідовність проведення – folyamatos irányítás

той або інший вид масажу – ez, vagy másfajta masszázs típus

догляд за хворим – beteg ápolása

стежити за станом хворого, приміщень – felügyelni a beteg állapotát, a termeket

контролювати виконання – kontrolálni a teljesítést
 дослівний переклад – szó szerinti fordítás
 швидка допомога (у медицині) – mentő kocs, mentő szolgálat
 призначити обстеження, аналізи – előírni az orvosi vizsgálatot, különböző vizsgálatokat
 отримати досвід – tapasztalatot szerezni
 підбір лікувального харчування – kiválasztani a gyógyétkeztést
 страждати на різні захворювання – különböző megbetegedésekben szenvedni
 розуміти ширше – szélesebben megérteni
 здоровий спосіб життя – egészséges életmód
 піддаватися нападу – engedni a rohamnak
 протистояти інфекції – ellenállni a fertőzéseknek
 працювати в лабораторії – laboratóriumban dolgozni
 практикуючий лікар – praktizáló orvos
 виявляти хвороби – feltárni a betegségeket
 давати рекомендації – ajánlani
 постановка діагнозу – felállítani a diagnózist
 вислуховувати роботу серця – szívhangot meghallani
 наслідки інсульту – inzultus következményei
 відновлюватися після хвороби – betegség után lábadozni
 емоційна напруга – érzelmi feszültség
 в народі говорять – a néphagyomány szerint
 мати попит – kereslete van
 з кожним роком – minden évben
 пояснити причини неспокою – megmagyarázni a nyugtalanság okait
 описати свої відчуття – leírni az érzéseit
 лякатися сторонніх людей – idegen emberektől megijedni
 тривожні стани – aggasztó állapotok
 позбавитися від душевної травми – megszabadulni a lelki traumától
 зміцнити «внутрішнє я» – megerősíteni a belső ént
 проводити первинний огляд – elsődleges orvosi vizsgálat
 ставити діагноз – diagnózist felállítani
 направляти на рентген – röntgenre beutalni
 в обов'язки входить – a kötelességekbe beletartozik
 виправлення дефекта – a hiány kiigazítása
 видалення зуба – foghúzás
 проблема з прикусом – a fogsor záródásának a problémája
 вправляти вивих – ficamot helyreállítani
 видаляти пухлину – eltávolítani a daganatot
 вирізати апендицит – kivágni a vakbelet

?

1. Для чого потрібен масаж?
2. Які функції медичної сестри?
3. Чому робота лікаря швидкої допомоги складна?
4. Які медичні професії нині дуже популярні? Чому?
5. Що лікує кардіолог?

6. Що є найскладнішим у професії педіатра?
7. Що лікує психотерапевт?
8. Які є спеціалізації стоматологів?
9. Що лікує хірург?
10. Які є медичні професії?

!

поліпшити = покращити
 як наслідок = як результат
 пігулка = таблетка
 надати потрібної дії = допомогти
 турбота акушера = обов'язок акушера = завдання акушера
 надати допомогу = допомогти
 ретельний = детальний = прискіпливий
 потрібно = треба
 швидка (іменник) = швидка допомога (медична служба, транспорт)
 котрий = який
 нещодавно = недавно = не так давно
 переважно = в основному = більшою мірою
 єдина мета = одна мета (або спільна мета)
 щомиті = щосекунди = постійно
 здатність = можливість = змога
 на чий стороні буде перемога = хто перемаже
 хворий (іменник) = пацієнт
 рекомендація = порада
 займатися лікуванням = лікувати (або лікуватись)
 недуга = хвороба = захворювання
 спеціальність = професія = фах
 високий ритм = швидкий ритм, темп (життя)
 на душу населення = на одну людину
 офтальмолог = окуліст
 зовсім маленькі діти = дуже маленькі діти
 стоматолог = дантист
 «лагодити» перелом = «ремонтувати» перелом (метафоричне) = лікувати перелом
 проводити операцію = оперувати

САЛЮТ ГАЛІЛЕЮ

Нещодавно було опубліковано список п'яти текстів, поява яких, на думку дослідників, мала найбільший вплив на хід історії. На третьому місці після «Біблії» та «Діалогів» Платона стоїть ім'я Галілео Галілея. У серпні 1609 року Галілео Галілей виготовив перший у світі телескоп. Цей телескоп і спостереження за астрономічними об'єктами наблизили до людства небесні світила і зробили можливим їх опис.

Що сьогодні являє собою астрономічна наука в Україні? Чим може вона здивувати міжнародну наукову спільноту? 18 листопада 2009 року на честь Року

астрономії відбулася спеціальна сесія ІУА'09 (International Year Astronomy 2009) одночасної участі у спостереженнях 35 радіотелескопів світу. Україна представлена 22-метровим радіотелескопом РТ-22 Кримської астрофізичної обсерваторії.

Важливе місце розташування телескопа. Це має бути найближча до екватора (для України – найпівденніша) точка, з якої б відкривалася якнайбільша кількість небесних світил. Місце розташування повинно мати хороший астроклімат без наявності штучних перешкод. Таким параметрам відповідає радіотелескоп РТ-22 у Голубій Затоці на Південному березі Криму, який входить до п'ятірки найкращих. За участю в міжнародних астрономічних програмах він лідер серед радіотелескопів в Україні і Росії. Завдяки ефективній роботі Кримської астрофізичної обсерваторії Україна має високий міжнародний рейтинг, який присвоюється за успіхи в отриманні нових знань про Всесвіт.

Для отримання нових знань країни об'єднують свої зусилля, бо жодна держава не в змозі вирішити проблеми, які стосуються всіх. Сьогодні у радіоастрономії необхідно використовувати земну кулю як єдиний інструмент, який має на всій своїй поверхні численні датчики – радіотелескопи.

Український радіотелескоп РТ-22 у Голубій Затоці (діаметром 22 метри) працює на міжнародні проекти. Механізми інтеграції в міжнародну науку відомі. Можна виїжджати за кордон і брати участь в отриманні наукових даних на закордонних інструментах. Ефективнішою є паритетна участь партнерів у міжнародних програмах. Одні надають телескопи, інші – персонал та високотехнічне обладнання. Україна досліджує космос у всьому діапазоні випромінювання. Оптичних телескопів у державі понад 80. Після 1991 року близько десятка радіоантен виявилися незадіяними і можуть бути використані. Зазначимо, що зараз на Заході радіотелескопів не будують. Причина цього, крім географії, – високий рівень індустріальних перешкод. Тому українцям необхідно ефективно використовувати наявне устаткування.

Чи відомі випадки, коли країни зі слабкими економіками ефективно підтримували національну науку? Так, відомі. Це свого часу зробили Польща, Індія, Китай, наукові потенціали яких у світі посідають достойні місця. Сучасна Польща у сфері радіоастрономії досягла значного успіху, коли ввела в дію 32-метровий радіотелескоп і забезпечила його нормальне функціонування. Добре налагоджені в цій країні систематичні контакти з Заходом, знаходяться кошти для участі в паритетних проектах.

Сподіваємось, що настане час – і за кордоном Україну представлятимуть не тільки політики, спортсмени та артисти, а й ті вчені, котрі продовжують працювати на імідж держави.

(Вольвач О., Орлова Н. Затока науки, або Салют Галілею // Дзеркало тижня. – 2009. – № 45 (773). – 27 листопада)

на думку дослідників – a tudósok gondolata szerint

хід історії – a történelem folyama
 астрономічний об'єкт – csillagászati objektum
 небесне світило – égitest
 зробити можливим щось – vmit lehetetlenné tenni
 являти собою – gondolni vmit magáról
 міжнародна спільнота – nemzetközi közösség
 на честь когось, чогось – vkinek, vminek a tiszteletére
 одночасна участь – egyidejű részvétel
 місце розташування – elhelyezkedési hely
 без наявності чогось – vmi nélküli jelenlét
 відповідати параметрам – a paramétereknek megfelelően
 мати високий міжнародний рейтинг – magas nemzetközi népszerűségi mutatóval rendelkezni
 об'єднувати зусилля – erőfeszítéseket egyesíteni
 вирішити проблему – megoldani a problémát
 стосується всіх – mindenkit érint
 численні датчики – számos levevő
 механізм інтеграції – az integráció mechanizmusa
 виїжджати за кордон – külföldre utazni
 наукові дані – tudományos adatok
 високотехнічне обладнання – legmodernebb műszaki berendezés
 бути незадіяним – nem lenni bevonva vmibe
 зазначимо – rámutatjuk, hogy
 країни зі слабкою економікою – gyenge gazdasággal rendelkező országok
 науковий потенціал – tudományos potenciál
 посідати достойне місце – tekintélyes helyt foglalni
 досягти успіху – sikereket elérni
 увести в дію – üzembe helyezni
 забезпечити функціонування – működést biztosítani
 сподіваємося, що настане час – reménykedünk, hogy eljön az, az idő
 працювати на імідж держави – az állam imidzsén dolgozni

?

1. Яке значення винаходу Галілео Галілея для людства?
2. Що відбулося у листопаді 2009 року? Як на цьому заході була представлена Україна?
3. Що дуже важливо для телескопа?
4. Який рейтинг має український радіотелескоп РТ-22 у світі? Чому?
5. Як сьогодні використовують радіотелескопи у світі?
6. Які є механізми інтеграції у міжнародну науку?
7. Скільки телескопів в Україні? Як вони використовуються?
8. Чому на Заході нині не будують радіотелескопів?
9. Що треба робити для розвитку радіоастрономії в країні?

!

виготовити = зробити = змайструвати
 людство = люди
 голубий = блакитний

являє собою = представляє
астроклімат = астрономічний клімат
присвоювати = надавати = нагороджувати
не в змозі = не в стані = не здатний = не може
земна куля = земна поверхня = планета = Земля
науковий інструмент = наукове обладнання = наукове устаткування
паритетна участь = рівноцінна участь = взаємовигідна участь = участь 50 на 50
незадіяний = не використовується
необхідно = треба
свого часу = у минулому = колись
посідати достойне місце = займати гідне місце
значний = суттєвий = відчутний = вагомий
кошти = гроші = фінанси
сподіваємось = віримо = маємо надію
котрі = які

ШКОЛА ЖИТТЯ ПО-УКРАЇНСЬКИ

Шкільна реформа в Україні закінчилася за два кроки до фінішу. Замість здобуття профільної освіти, заради якої і планувався перехід на 12-річну систему навчання, старшокласники знову вчать по-старому.

Райдужні картини, намальовані Міністерством освіти України у 2000 році, коли було розпочато реформу середньої школи (перехід на 12-річку), вражали розмахом і відкриттям перспектив.

Планувалося, що до дев'ятого класу включно в школах викладатимуть базовий освітній курс. Паралельно дев'ятикласникам пропонувалися факультативи, консультації з викладачами і психологами, які мали допомогти дитині визначитися з подальшою спеціалізацією. Старша школа (10, 11 і 12 класи) передбачала лише профільне навчання. Зробити вибір належало між чотирма великими блоками: суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним і спортивним. У кожному з них була вужча спеціалізація, наприклад, суспільно-гуманітарний блок поділявся на історико-правовий, історико-гуманітарний і літературний напрями, природничо-математичний – на хімічний, фізичний, біологічний і математичний.

Для кожної спеціалізації були розроблені свої навчальні плани, в яких передбачалося мінімальне вивчення загальноосвітніх предметів і поглиблене – профільних наук. Наприклад, для історико-гуманітарного блоку профільними були історія, українська мова і література, суспільствознавство. Такий підхід максимально розвантажував би майбутніх випускників: у 12-му класі в день передбачалося не більше п'яти уроків і вільний день для самопідготовки. Це дозволило б школяру якісніше засвоювати знання. Для технологічної та спортивної спеціалізації розроблялася обов'язкова співпраця з професійно-технічними училищами, науково-виробничими комбінатами, спортшколами.

Саме там і повинні були проходити більшість уроків.

Схема профільного навчання була запозичена українськими чиновниками з успішного європейського досвіду. Утім, існували власне українські відмінності.

У більшості країн ЄС обов'язковою є базова 9-річна освіта. У старші класи йдуть лише ті, хто після їх закінчення планує продовжити навчання в університеті. Щоб потрапити в 10 клас, потрібно пройти ретельний відбір, який часом жорсткіший, ніж під час вступу до вузу. Деякі середні навчальні заклади і зовсім не відкривають перспектив вступу до вищої школи. Наприклад, в Німеччині випускники реальної (технологічної за профілем) гімназії взагалі не мають права подавати документи в університети. Туди вступають лише учні класичних гімназій.

В Італії обов'язковою є лише початкова школа, де діти вивчають загальноосвітні предмети – рідну мову, математику, літературу. Вже в 11-річному віці італійці складають іспити на отримання сертифікату про закінчення елементарної школи. З 11 до 15 років учні вчаться в середній молодшій школі (вивчення точних наук, іноземної мови, літератури), а до 19 років – в старшій середній школі. Остання, як і в інших європейських країнах, є профільною і, залежно від успішності підлітка, відкриває йому двері або в професійній ліцей, або в університет. Навіть східноєвропейські країни встигли кардинально переглянути підходи до навчання, максимально адаптувавши їх до європейських норм.

Наприклад, в Чехії обов'язковим є 9-річний курс навчання. Далі діти можуть продовжити освіту як в середніх школах, так і в гімназіях, середніх технічних школах, середніх професійних навчальних закладах. Найпрестижніші – гімназії. Їх закінчення є перепусткою до вищого навчального закладу. Середні технічні школи дозволяють отримати робочу професію, а найталановитіші випускники таких навчальних закладів мають змогу вступити до технічного вузу.

Результатом таких підходів до освіти є збалансованість ринку праці. У Європі відразу після школи до університетів вступають не більше 20–30% дітей, тоді як в Україні – 80%. Більшість українських студентів навіть в найпрестижніші університети часто приходять випадково. У Києво-Могилянській академії, наприклад, під час опитування першокурсників з'ясували, що третина з них визначилися зі спеціальністю в останню мить. За офіційною інформацією МОН, в Україні працюють майже 200 університетів, 58 академій, 110 інститутів, які щороку випускають понад 500 тис. фахівців. Українська армія студентів налічує понад 2,5 млн осіб. Для порівняння: у Іспанії (46 млн населення) 1,5 млн студентів і 60 вузів, у Великобританії (62 млн осіб) – 3 млн учнів і 166 університетів, у Франції (64 млн осіб) – на 2,3 млн майбутніх фахівців припадає 100 інститутів. Кардинально інший в ЄС і склад студентів.

Більш популярне серед європейців, які встигли закінчити коледж і попрацювати, здобуття вищої освіти вже в зрілому віці. Право на це забезпечує широка мережа так званих «вільних» університетів (студент набирає собі потрібну кількість предметів, які цікавлять його, і відвідує лекції). Така практика відповідає Болонській системі, до якої на державному рівні приєдналася і Україна.

Система профільної освіти не така нова для України, як здається на перший погляд. За час незалежності України профільне навчання втілювали гімназії і ліцеї, які обіцяли спеціалізацію з певної групи предметів (як правило, математика, іноземні мови, природничі науки). Але через те, що в країні середня освіта є обов'язковою, вчителі не змогли обмежити навчальні плани п'ятьма-шістьма предметами.

В Україні заборонити недостатньо підготовленим дітям вчитися в середній школі неможливо, бо Україна є чи не єдиною європейською державою, де право на повну середню освіту закріплене в Конституції країни. Частково цим пояснюється і те, що нинішні 10-класники, якби реформу продовжили, вивчали б 16 обов'язкових предметів, тоді як в Європі обмежуються п'ятьма-шістьма профільними дисциплінами. Тобто розвантажити учня, щоб дати йому можливість визначитися з майбутньою професією, насправді було б протиправно.

Така велика кількість предметів автоматично збільшила б кількість уроків з обіцяних п'яти до семи-восьми на день. У школярів знову залишалася б можливість перебирати майбутніми професіями. Якщо вже довелося вивчати всі предмети, то теоретично можна спробувати свої сили під час вступу на будь-який факультет. Європейський старшокласник, вивчаючи одні предмети і ігноруючи інші, до кінця навчання дуже віддаляється за рівнем знань від однолітків з інших спеціальностей, тому просто не може конкурувати з ними за університетські місця з непрофільної для себе дисципліни. В Україні ж, незважаючи на зайвий рік, зміст середньої освіти залишився б колишнім: школярі максимально вивчають теорію, готуються до складання тестів і вступу до університету, незалежно від власних здібностей і зацікавлень.

Окрема розмова – методика викладання. Успіх європейської моделі профільної школи пояснюється не лише грамотною профорієнтацією, але й умінням вчителів дати учням потрібні знання і підготувати їх або до подальшого навчання в університеті, або до опанування якоїсь робітничої професії. Активно використовуються різні інтерактивні методики, проектна робота в групах, самостійна робота з електронними бібліотеками. Зрозуміло, що для цього потрібно як мінімум два інструменти: відповідна матеріально-технічна база і вчителі, які володіють такими методиками. В Україні після 10 років реформування школи не виявилось ні того, ні іншого.

У результаті педагоги вищої школи втомилася скаржитись на рівень

підготовки абітурієнтів. Перші місяці навчання викладачам доводиться повністю перенавчати більшість першокурсників під стандарти вищої школи. Викладачі вишів говорять, що школа намагається дати учневі якомога більше теоретичної інформації, більша частина якої миттєво робиться старою. Навичок же вчитися самостійно вчителі здебільшого не прищеплюють. Багато першокурсників, вступаючи до вузу, не мають анінайменшого уявлення про те, як повинні виглядати письмова робота або реферат.

Те, що шкільна реформа в Україні необхідна, не викликає сумніву. Адже «косметичний ремонт» освітньої системи лише шкодить і витягує з бюджету додаткові гроші. По-справжньому профільне навчання неможливо запровадити силами одних лише чиновників. У цей процес потрібно залучити вищі навчальні заклади і майбутніх роботодавців.

(Каплун М. Школа життя по-українськи // <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2010/10/02/211047>)

за два кроки до фінішу – két lépéssel a cél előtt

профільна освіта – az oktatás profilja

вражати розмахом і відкриттям перспектив – elcsodálkoztatni a fellendüléssel és a távlatok nagyságával

до дев'ятого класу включно – a kilencedik osztályig bezárólag

базовий освітній курс – alap oktatási szint

консультація з викладачем – az oktatóval való konzultáció

визначитися з подальшою спеціалізацією – kiválasztani az elkövetkezendő szakképzettséget

суспільно-гуманітарний – társadalmi-humán

природничо-математичний – természettudományos matematikai

вужча спеціалізація – szűk specializáció

історико-правовий – történelmi-jogi

історико-гуманітарний – történelmi-humán

бути розробленим – kidolgozva lenni

загальноосвітні предмети – közismereti tantárgyak

навчальний план – oktatási terv

максимально розвантажити випускників – maximálisan tehermentesíteni a végzőseket

засвоювати знання – elsajátítani a tudást

професійно-технічне училище – szakmunkásképző iskola

науково-виробничий комбінат – tudományos-termelési iskolakombinát

продовжити навчання – folytatni a tanulmányokat

пройти ретельний відбір – alapos válogatáson átesni

вступ до вишу – felvétel a felsőoktatási intézménybe

вступати до університету – felvételezni az egyetemre

відкривати перспективи вступу до університету – megnyitni a perspektívát az egyetemre való felvételhez

мати право – joggal rendelkezni

подавати документи (в університет) – beadni az iratokat (az egyetemre)

початкова школа – elemi iskola

складати іспит – vizsgázni
отримувати сертифікат – bizonyítványt kapni
вивчення точних наук – egzakt tudományok tanulása
залежно від успішності – függetlenül a sikerességtől
кардинально переглянути підходи до навчання – döntően átnézni az oktatáshoz való hozzáállásokat
максимально адаптувавши – maximálisan adaptálodva
продовжити освіту – folytatni a tanulmányokat
отримати робочу професію – szakképesítést szerezni
збалансованість ринку праці – kiegyensúlyozottság a munkaügyi piacnak під час опитування – monitorig ideje alatt
за офіційною інформацією – a hivatalos információ alapján
випускати з університету фахівців – szakembereket kibocsátani az egyetemről
українська армія студентів – az ukrán hallgatók hadserege
для порівняння – összehasonlítás képen
здобуття вищої освіти – felsőoktatási szakképesítést szerezni
у зрілому віці – érett korban
забезпечувати право на щось – jogot biztosítani vmire
так званий – úgy nevezett
відвідувати лекції – előadásokat látogatni
Болонська система – Bolognai rendszer
на державному рівні – állami szinten
як здається на перший погляд – ahogy, első látásra tűnik
як правило – szabály szerint
заборонити неможливо – megtiltani a lehetlent
недостатньо підготовлена дитина – nem eléggé felkészült gyermek
є чи не єдиною європейською державою – nem-e az egyetlen európai állam
право на повну середню освіту – joga a teljes középfokú végzettséghez
право закріплене в Конституції – az Alkotmányban rögzített jog
спробувати свої сили – kipróbálni a saját erejét
віддалятися за рівнем знань – eltávolodik a tudás szintjétől
незважаючи на зайвий рік – függetlenül a fölösleges évtől
готуватися до складання тестів – készülni a tesztek megírásához
незалежно від власних здібностей і зацікавлень – függetlenül a saját tehetségektől és az érdeklődésektől
методика викладання – az oktatás módszertana
інтерактивні методики – interaktív módszerek
самостійна робота – önálló munka
як мінімум – mint a minimum
відповідна матеріально-технічна база – megfelelő anyagi eszközök
не виявилось ні того, ні іншого – nem volt se az, se ez
скаржитися на рівень підготовки абітурієнтів – panaszkodni a felvételizők előképzettségi szintjére
доводиться повністю перенавчати – szükséges teljesen átképezni
прищеплювати навички вчитися самостійно – megszokássá tenni az önálló tanulást
не мати анінайменшого уявлення – halvány lila gőze sincs

не викликати сумніву – kétséget ébreszteni
виглядувати з бюджету додаткові гроші – plusz pénzt kihúzni az állam kasszából
неможливо запровадити силами одних лише чиновників – lehetetlen csak a
hivatalnokok ereivel bevezetni vmit
потрібно залучити – szükséges bevonni vmibe vkit

?

1. Як намагалися реформувати освіту в Україні?
2. Які види профільного навчання планувались?
3. Звідки була запозичена схема профільного навчання в Україні?
4. Який досвід профільного навчання мають європейські країни?
5. Який результат профільного підходу до освіти?
6. Чи втілювали профільне навчання в Україні раніше? Які виникли проблеми?
7. Чому не можна розвантажити українського учня?
8. Яка різниця у навчанні між українським і європейським старшокласниками?
9. У чому успіх європейської профільної моделі навчання?
10. На що скаржаться викладачі університетів?
11. Які проблеми українського непрофільного навчання?

!

здобуття = отримання

12-річка (розм.) = 12-річна система навчання

мали допомогти = повинні допомогти

профільний предмет = профільна наука = профільна дисципліна

передбачалося = було заплановано

спортшкола = спортивна школа

ретельний = серйозний = детальний = уважний

вищий навчальний заклад = вуз = виш = вища школа

початкова школа = елементарна школа

відкривати двері в університет = дозволяти вступити в університет = давати

можливість вступити в університет = відкривати перспективу вступу до
університету = бути перепусткою до університету

в останню мить = в останній момент = в останню хвилину

втілювати = реалізовувати

протиправно = поза законом = незаконно

МОН = Міністерство освіти і науки

фахівець = спеціаліст

налічувати = нараховувати

кардинально інший = абсолютно інший = зовсім інший

така практика = такий досвід

першокурсник = студент першого курсу (року) навчання

якомога більше = як можна більше

миттєво = дуже-дуже швидко

«косметичний ремонт» = зовнішній, поверхневий, несерйозний ремонт

ТРИ ПОГЛЯДИ НА УКРАЇНУ

В Україні вивченням іноземних мов захоплюються як школярі, так і

студенти. Щоб підвищити рівень знань, наприклад, англійської молодь відвідує спеціальні курси, активно спілкується з іноземцями та їздить за кордон. А чи задумувалися українці, що українська мова є також іноземною для інших народів, що її також десь вивчають, що цікавляться українською культурою? Ні, не думали? Тоді читайте далі й подивіться на Україну очима іноземців.

Україна по-грузинськи

На жаль, грузинська мова ще не викладається у нас (в Україні) на належному рівні, але Україна і Грузія завжди мали теплі взаємини. Нинішній президент Грузії навчався у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка і українську знає добре. Причиною згадки про Грузію стало моє знайомство біля пам'ятника Тарасові Шевченку з п'ятьма грузинськими українцями, які приїхали за спеціальною програмою до України. Студенти навчаються на факультеті українознавства в університеті міста Тбілісі. Коли я запитав молодих філологів, чим їм запам'ятався перший день в Україні, то вони раптом почали сміятися. «Приїхавши на вокзал, ми не змогли спіймати таксі, тому вирішили піти пішки. Ми не думали, що університет знаходиться так далеко! Особливо це відчувалося через вагу сумок. Коли вже ми прийшли до місця призначення, то охоронці не впустили нас до корпусу, бо багажу було багато. Добре, що це питання швидко вирішилось і ми вчасно потрапили на лекцію. Зараз, коли згадуємо першу мандрівку Києвом із сумками в руках, то нам стає смішно», – поділилася спогадами усміхнена Тамар. «Ми не очікували такого теплого прийому й надзвичайно комфортних умов, які створили для нас. Дуже приємно, що в університеті всі привітні й доброзичливі», – розповіла Софія. Оскільки у Грузії люди віруючі, то не дивно, що студентам сподобалися золоті бані київських церков. «Софійський собор був розписаний грузинами. Ми пишаємося тим, що наші історії пов'язані між собою з давніх часів», – сказала Тамар. Вразила грузинських студентів і будівля університету. «Побачивши ваш головний корпус, – згадує Ваню, – ми були просто захоплені його величчю та яскравим кольором!» Крім архітектури впала в очі українцям і різниця між Україною та Грузією. Насамперед це стосується людей. Українці, за словами грузинів, є більш прямолінійними та сміливими у судженнях. Українська молодь «більш вільна, для неї не існує якихось меж». Також істотно відрізняється система освіти Грузії й України: «У нас пари тривають 45 хвилин, тому нам трохи важко було призвичаїтися до українських лекцій, – пояснює Тамар, – а іспити, як у школі, так і в університеті ми складаємо в спеціалізованих незалежних центрах, що дозволяє запобігти випадкам корупції й досягти максимального рівня об'єктивності. Вже п'ятий рік навчання в Грузії йде за Болонською системою». Щодо друкованого слова, то філологи помітили складну ситуацію в нашій державі з українськими книжками: «Я навіть не думала, – каже Софія, – що в Україні такі проблеми з книжками, написаними українською мовою!»

Під час спілкування з грузинськими колегами я не відчув жодного мовного бар'єру, бо вони добре розмовляли українською. Ми розуміли один одного так, ніби розмовляли вже не вперше...

Україна по-чеськи

Чехія – це держава, що викликає в українців різні асоціації. Хтось згадує чеське пиво, інший – автомобілі «Шкода», ще хтось – готичні костюли у Празі. Цікаво, а що ж думають чехи про Україну, особливо ті, які тут навчаються? Про це мені розповіла чеська студентка Ева, з якою я познайомився в коридорі жовтого корпусу Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Студентка навчається в університеті міста Брно на відділенні української мови і добре володіє українською. Вивчати саме нашу мову Еві порекомендували знайомі та друзі. «Мені казали, що це дуже цікаво, – розповідає дівчина, – і я вирішила піти саме на цю кафедру». Раніше Ева знала небагато про Україну, здебільшого те, що подавали засоби масової інформації. «Я чула різні речі про вашу країну, про проблеми з газом, про Помаранчеву революцію, – із захопленням розповідає студентка, – але коли подивилася на Україну власними очима, то зрозуміла, що тут набагато більше цікавого! Мені подобається Україна і Київ», – ділиться враженнями Ева.

Чеській україністці надзвичайно сподобалося доброзичливе ставлення викладачів університету. Помітила Ева й особливості організації навчального процесу в Україні: «Ми тут маємо багато домашніх завдань. Навчання у вас доволі інтенсивне. У Чехії все не так. Там не задають домашніх завдань і не відмічають відсутніх. Ми коли хочемо, тоді й приходимо». Після того, як всі приємні моменти ми обговорили, я запитав про те, що неприємно здивувало в Києві. «Мені не подобається, що тут багато людей розмовляють російською, – говорить Ева, – я майже нічого не розумію. Також я хотіла купити українську газету – і знайшла лише одну! Це, як на мене, неприпустимо». Почувши про знайому ситуацію, я сказав, що таке явище тимчасове, що через 10 років цього вже не буде... І сам захотів повірити у це...

Україна по-японськи

Інтерв'ю з паном Хіросі Катаока, кандидатом філологічних наук, дослідником українського фольклору, викладачем кафедри китайської, корейської та японської філології.

— *Пане Хіросі, як Ви потрапили до України?*

— Коли я був студентом, а потім аспірантом в Японії, то досліджував російську культуру та мову. 2001 року я поїхав до Санкт-Петербурга, де хотів зібрати фольклорні матеріали в етимологічному музеї. Ходив туди щодня. Випадково я натрапив на відділ українського фольклору. Тоді мене надзвичайно вразила українська народна творчість! Я побачив велику різницю між російською й українською культурами. Це й одяг, і звичаї, і багато іншого. Проте я помітив безліч спільних рис українського й японського фольклорів,

тому згодом і вирішив їхати до України, щоб досліджувати українські звичаї. У Києві мені порадили написати дисертацію. Для мене це була велика честь, тому я одразу взявся до роботи. Зараз я викладаю японську мову і теорію перекладу, а також японську етимологію.

— *Чи пам'ятаєте якісь кумедні випадки, пов'язані із першими днями перебування в Україні?*

— Так, їх вистачало... Мене звали Хіросі. І коли я приїхав до України, то знав лише російську. Іду я вулицею, а люди навколо спілкуються і кажуть: «гроші». А мені здається, що вони говорять Хіросі. Потім проходжу далі – знову чую своє ім'я! Я не міг зрозуміти, звідки вони знають, як мене звати, чому мене кличуть!

— *Що Вас найбільше вразило в Україні?*

— Найбільше вразили духовні традиції і звичаї. Мені надзвичайно подобається українське поняття про життя. Я захоплений українськими цінностями, які виявляються у добробуті сім'ї та любові до рідних. Для японців, звичайно, також сім'я важлива, однак це не на першому місці. Було в Україні й те, що мене прикро вразило. Це бюрократизм, відсутність різних механізмів для виконання елементарних справ і недостатня кількість фахівців.

— *Чи є у Вас улюблені місця у Києві?*

— Так, звичайно... Мені дуже подобається музей Пирогова, Маріїнський палац, парк імені Тараса Шевченка. Одне з моїх найулюбленіших місць – жовтий корпус Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Кожного дня протягом п'яти років до 18:00 я знаходжуся саме тут. Я в цьому корпусі майже живу. Це – мій дім.

— *Чи подобається вам постійно працювати зі студентами?*

— Звісно, подобається! У нас в Японії викладачі обов'язково спілкуються зі студентами навіть після пар. Після занять між студентами та викладачами часто буває якась дискусія чи консультація. Бо, наприклад, в Україні викладачі – це «інтелігенція». До наукових працівників є певна повага. А в Японії це, ніби служба сервісу. У моїй країні студенти часто підходять до викладачів і просто «цуплять» інформацію.

— *Чи є різниця між українськими студентами та японськими?*

— Так, є. Характер українського студента надзвичайно спокійний, поведінка на заняттях часто байдужа. На жаль, немає наполегливості. Коли я тільки приїхав до України, то студенти були цілеспрямованішими.

— *Чи скучаєте Ви за Японією?*

— Я вже звик жити в Україні, а в Японії, на жаль, буваю рідко: за ці 6 років я там був лише два місяці. Проте все одно скучаю, бо там моя батьківщина.

— *А правда те, що Ви прийняли рішення лишитися в Україні? Якщо так, то чому, адже всім відомо, що рівень життя в Японії значно вищий?*

— Мене про це часто запитують в Україні. Звичайно, тільки сама зарплата в Японії майже в десять разів більша ніж тут. Японське життя надзвичайно зручне. Але поки повертатися додому не збираюсь, бо маю безліч завдань в університеті, які я мушу виконати. Мені треба далі досліджувати українську культуру, бо через це я сюди приїхав. Це моє життя.

— *Що Ви хочете побажати українським студентам?*

— Студентське життя дає багато можливостей. Намагайтеся їздити за кордон, щоб знайомитися з різними культурами. І тільки тоді, як побачите на власні очі безліч різних країн, ви зможете проводити паралелі між своєю й чужою культурами, будете розвиватися, пізнавати нове, розуміти стандарти та звичаї інших народів та цінувати власні.

(Мукан В. Три погляди на Україну // Кампус. – 2010. – 11 грудня. – www.kampus.com.ua)

підвищувати рівень знань – tudás szintet emelni
відвідувати курси – tanfolyamokat látogatni
їздити за кордон – külföldre utazni
на належному рівні – kellő szinten
приїхати за спеціальною програмою – speciális program szerint elutazni
факультет українознавства – ukrainisztikai kar
відчувалося через вагу сумок – a csomagok súlyán át érződött
місце призначення – rendeltetési hely
не впусити до корпусу – nem engedni bejutni az egyetemi épületbe
потрапити на лекцію – előadásra kerülni
поділитися спогадами – emlékeket megosztozni vkivel
золоті бані київських церков – kijevei templom arany kupolái
з давніх часів – régi időkből
не існує якихось меж – nem léteznek vmilyen határok
спеціалізований незалежний центр – szakosított független központ
запобігати випадкам корупції – megelőzni a korrupció eseteit
досягти максимального рівня об'єктивності – elérni az elfogulatlanság maximális szintjét
не відчувати жодного мовного бар'єру – nem érezni egyetlen nyelvi korlátot sem
викликати асоціації – képzelet társításokat előhívni
засоби масової інформації – tömegkommunikációs eszközök
подивитися (побачити) власними очима – saját szemével (meg)látni
ділитися враженнями – megosztani élményeit vkivel
доброзичливе ставлення – jó szándékú hozzáállás
відмічати відсутніх – a hiányzókat megjelölni
неприємно здивувати – kellemetlenül elcsodálkoztatni
фольклорний матеріал – folklór anyag
побачити різницю – meglátni a különbséget
спільна риса – közös vonás
велика честь – óriási megtiszteltetés
взятися до роботи – munkához látni
теорія перекладу – a fordítás elmélete

кумедний випадок – nevetséges eset
духовні традиції та звичаї – szellemi hagyományok és szokások
прикро вразити – kellemetlenül meglepődni
бути захопленим чимось, кимось – lelkesedni vki, vmi iránt
науковий працівник – tudományos munkatárs
служба сервісу – szolgáltatás
звикнути жити – hozzászokni vhogyan élni
прийняти рішення – határozatot hozni
рівень життя – életszínvonal
повертатися додому – hazaérkezni
дати можливість – lehetőséget biztosítani
намагайтеся їздити – törekedni az utazásra
проводити паралелі – párhuzamot vonni
пізнавати нове – megismerni az újat

?

1. Чому грузинські студенти опинилися в Києві?
2. Чим їм запам'ятався перший день в Україні?
3. Що сподобалося грузинським українцям в Києві?
4. Що було дивним для них в Києві?
5. Хто така Ева? Чому вона вирішила вивчати українську мову?
6. Що здивувало Еву в навчальному процесі в Україні?
7. Хто такий Хіросі Катаока?
8. Чому він опинився в Україні?
9. Які кумедні випадки з ним траплялися в Україні?
10. Що Хіросі подобається в Україні?
11. Чому Хіросі не збирається повертатися додому?
12. Що він побажав студентам?

!

взаємини = стосунки = відносини
нинішній = теперішній = сучасний
спіймати таксі = взяти таксі
так далеко = дуже далеко
теплий прийом (фразеологізм) = гостинний прийом = дружній прийом
розписаний = майстерно розмальований
впасти в очі = помітити = звернути увагу
істотно = суттєво = дуже
пара (сленг) = заняття в університеті, яке триває 90 хвилин
призвичаїтися = звикнути
друковане слово = книги, газети, журнали тощо
викликати асоціації = асоціюватися
здебільшого = переважно
засоби масової інформації = ЗМІ
надзвичайно = дуже-дуже
доволі = достатньо = дуже
потрапити = опинитися
щодня = кожного дня

українська народна творчість = фольклор
безліч = багато
згодом = пізніше
звісно = звичайно
«цупити» інформацію (розмовне) = красти інформацію = забирати інформацію
зарплатня = заробітна плата
збиратися = планувати
через це = для цього

УКРАЇНА ОЧИМА ІТАЛІЙЦЯ

Українська служба Бі-Бі-Сі пропонує поглянути на Україну очима людей, які прибули сюди з інших країн: як їм живеться і працюється?

Давайте познайомимось із італійцем Мауріціо Аскеро.

Мауріціо 44 роки. Народився він на півдні Італії поблизу Генуї. Розлучений, має двох доньок. Вони живуть в Мілані.

В Україні Мауріціо три роки. Очолює «Helen Marlen» – компанію, що продає одяг та взуття відомих дизайнерів.

Бі-Бі-Сі: Ви приїхали сюди по роботі?

М. Аскеро: Мене запросили очолити «Helen Marlen», бо в Італії я один із небагатьох, хто має досвід керівництва компаніями у сфері моди у Східній Європі.

Бі-Бі-Сі: Ваше перше враження від України?

М. Аскеро: Гарне, звичайно, гарне. Набагато краще, ніж Москва. Менш хаотично, більш затишно. Люди привітніші.

Бі-Бі-Сі: До чого було найважче звикнути?

М. Аскеро: Чесно кажучи, ні до чого. Я задоволений тим, що маю. У мене немає негативу. Я не плюю у тарілку, з якої їм. Поважаю і розумію труднощі, з якими зіштовхнулися українці. Звичайно, мені не подобаються пробки на дорогах, не подобається, як працює ДАІ. Мені не подобається, як тут люди ображають один одного лише тому, що в когось більше влади і грошей. Демократія тут побудована на утисканні прав один одного. Але це нормально для такої молоді демократії, як ваша. Інколи просто треба заспокоїтися, вдихнути якомога глибше, і сказати : «Окей, могло бути і гірше».

Бі-Бі-Сі: Як Ви уявляли собі Україну, до того як сюди приїхали, і як Ваше враження змінилося після того, як Ви тут опинилися?

М. Аскеро: Зовсім іншою. Я знав найгірше: про велику інфляцію, про високий рівень злочинності, про українок, котрі їдуть працювати проститутками до Європи. Я думав, що це досить небезпечне місце. Так європейці уявляють Україну.

Але коли я сюди приїхав, я зустрів багато хороших людей, і, звичайно, багато гарних дівчат. Люди тут ніжні і турботливі. Я дуже полюбив цю країну.

Думаю, це найкраще місце, де я коли-небудь працював, порівняно з Росією, Казахстаном і навіть з Італією.

Бі-Бі-Сі: Заробляєте Ви тут більше, ніж, наприклад, в Італії?

М. Аскеро: Так, звичайно. Тому я і тут. Але тут добре не тільки через гроші. Тут цікавіше, тому що в Італії все вже влаштоване. Там немає можливості створювати ринок. Ти просто виконуєш набір завдань, які тобі дають згори. А тут ти можеш творити щось.

Бі-Бі-Сі: Ви працюєте у сфері моди. Що може сказати про українську моду?

М. Аскеро: Якщо брати українських дизайнерів, то вона могла бути краща. Тут багато талановитих дизайнерів завдяки культурі й традиціям, які є в Україні. Але на мою думку, окрім таланту, треба мати цілу систему, яка стоїть за цим дизайнером: треба виробляти одяг, рекламувати, продавати. В Україні цього поки що немає. Це гальмує розвиток бізнесу в моді.

Крім того, тут багато звертаються до української історії, стилю. Це гарно, але це несучасно, некомерційно, немодно.

Щодо клієнтів – тут просто рай, особливо що стосується жінок. У них дуже елегантна структура тіла. Тому треба лише привезти правильний одяг, який із симпатичної дівчини зробить королеву.

Бі-Бі-Сі: Вам подобається, як одягаються українці?

М. Аскеро: Вони роблять це дедалі краще. Особливо жінки. Вони трохи переходять від радянського стереотипу в одязі – вдягатися з ніг до голови у дизайнерські речі: Дольче Габана, Версаче і т. ін. Це гарно, але часом трохи вульгарно. Ці шпильки по 12 сантиметрів. Як у цьому можна ходити?!!!

Але зараз мода змінюється. Жінки залишаються елегантними, але при цьому виглядають більш мило і менш вульгарно. І це добре. Мені приємно бачити красиву жінку, гарно вдягнену.

Не треба бути дуже багатим, щоб гарно вдягатися. Треба тільки знати, як це робити, як себе поводити, як ходити. Для мене пересічна українка – це сильна і ментально, і фізично жінка. Як на мене, тут – рай елегантності на найближче майбутнє. Бо ви внутрішньо відчуваєте, як треба одягатися і як поводитися.

Бі-Бі-Сі: А чоловіки?

М. Аскеро: З чоловіками трохи важче. Чоловіча мода – це, переважно, костюм, краватка, черевики – і до побачення. Справа вся у вихованні і культурі. Костюм гарно сидить на тому, хто вміє його носити. Коли тобі бракує культури, і ти раптом стаєш багатим, ти не знаєш, якої довжини має бути рукав піджака. Наприклад, не переносу, коли бачу бежевий костюм, білу або бежеву сорочку з короткими рукавами і білі черевики з загнутими передками, і при цьому така маленька сумочка. Як ви її називаєте?

Бі-Бі-Сі: Барсетка.

М. Аскеро: Мамма міа! Мене аж нудить, коли таке бачу. Але якщо

одягнути нормальну сорочку, гарну краватку, викинути оту барсетку – вийде гарний чоловік.

А взагалі українські чоловіки дуже цілеспрямовані у зароблянні грошей. Багато з них дуже пафосні. Я не розумію, чому вони люблять їздити на чорних машинах та ще й із затемненим склом. Тут вважається круто показувати, який ти грубий, сильний та ще й у чорній машині.

Бі-Бі-Сі: А у Вас самого яка машина?

М. Аскеро: Ягуар. Але вікна прозорі. Мені нема чого ховати. Хай люди на мене дивляться.

Любов мого життя – це мотоцикл, адже я італієць. Я виріс на мотоциклі. Це наша традиція. Я й сюди привіз гарного мотоцикла, але він тут непотрібний. Я не знаю місця поблизу Києва, куди можна поїхати і отримати насолоду від їзди. Водії тут не розуміють мотоциклістів. Вони їздять, як їм хочеться. На мотоциклі ти ризикуєш кожні двадцять секунд, якщо не частіше. Крім того, повітря у Києві дуже брудне, особливо влітку. Дві години проїхався – і смердиш, ніби десять годин на заправці працював.

Бі-Бі-Сі: Що Вас найбільше дратує в Україні?

М. Аскеро: Пробки на дорогах, зверхність людей за кермом і під'їзд мого будинку – брудний, смердючий і обідраний. Моя квартира дуже гарна, але коли з неї виходиш, ніби опиняєшся у 1954 році в Радянському Союзі. Стирчать якісь драти, лазять миші та таргани. Це жах!!!

Бі-Бі-Сі: А найбільш приємні речі?

М. Аскеро: Працювати з моїми колегами. Бачити, як вони посміхаються, як ми разом досягаємо гарних результатів.

Бі-Бі-Сі: Що Вас найбільше дивує в Україні?

М. Аскеро: Те, як люди, які керують навіть найдрібнішими установами, не прислухаються до здорового глузду. От, наприклад, ЦУМ. Якого лиха там із чотирьох дверей відчинені лише одні. У мене це в голові не вкладається! Відчиніть четверо дверей! До вас же більше покупців прийде. Ні, вони понамальовували стрілок, люди мусять товпитися біля виходів.

Бі-Бі-Сі: Ви розмовляєте українською?

М. Аскеро: Ні, намагаюся вчити. Я знаю декілька слів: ліворуч, праворуч, майданчик, це, так.

Бі-Бі-Сі: Ви почуваетесь тут в Європі?

М. Аскеро: Я не почувуюся тут в Європі, але я почувуюся вдома. І це для мене головне.

Бі-Бі-Сі: Ви цікавитесь політикою?

М. Аскеро: Ні. Увесь час одне й те саме, що в Україні, що в Італії. Тут говорять про корупцію, але подивіться, що в Італії. Ви говорите про прем'єра з дивним минулим, але подивіться на нашого колишнього прем'єра, який був при владі п'ять років. Не думаю, що він зразковий. Принаймні, ваші політики не так

часто їздять по світу. А наш туди постійно пхався. Як багато разів мені було за нього соромно! Структура політики в Італії інша, але сутність та сама – заробляй гроші і не балакай.

Бі-Бі-Сі: Якби Ви були радником когось із українських політиків, що б Ви їм порадили змінити?

М. Аскеро: Перш за все зачіску, і одяг. Але якщо серйозно, то порадив би зробити так, щоб у людей було більше мотивацій: підняти зарплату, пенсії, зробити так, щоб у людей з'явилася справжня, а не ілюзорна надія на краще. У вас стільки талановитих людей, які хочуть щось робити не тільки для себе, а й для цілої країни. Навіщо вбивати їхні намагання змінити країну на краще тільки тому, що вам усім до цього байдуже? Якби я був політиком, я б хотів залишити після себе щось хороше, а не тільки гроші і багатство.

Бі-Бі-Сі: Яку найсмачнішу страву ви куштували в Україні?

М. Аскеро: Тальятелле від Костантіно (кухар ресторану «Пантагрюель»). Вони роблять тут його краще, ніж в Італії. Сам він з Італії, з Генуї, звичайно. А ще я їв страусині стейки на страусиній фермі. Дуже смачно. Люблю український борщ і вареники з вишнями. Спочатку мені було дивно, що в тісто у вас кладуть фрукти, та коли скуштував, мені сподобалося.

Бі-Бі-Сі: А що Вам не смакує?

М. Аскеро: Я ненавиджу часник. Ненавиджу оселедці і оту засушену рибу, яку ви їсте до пива.

Бі-Бі-Сі: Як би Ви одним словом змалювали українців?

М. Аскеро: Перспективні.

Бі-Бі-Сі: А Україну?

М. Аскеро: Сильна.

(Шокало М. Україна очима іноземців // http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/story/2006/10/061003_martaforeign_italian_sp.shtml – 03 жовтня 2006)

приїхати по роботі – munka miatt megérkezni

досвід керівництва – vezetési tapasztalat

чесно кажучи – megmondva az igazat

Я не плюю у тарілку, з якої їм. – Nem köpök a levesembe.

утискання прав – a jogok elnyomása

вдихнути якомога глибше – mélyebb lélegzettel venni

досить небезпечне місце – eléggé veszélyes hely

все вже влаштоване – már minden elrendezett

виконувати набір завдань – teljesíteni a feladatok gyűjteményét

на мою думку – szerintem

рекламувати – reklámozni

крім того – ezenkívül

дедали краще – egyre jobb

вдягатися з ніг до голови в дизайнерські речі – tetőtől talpig márkás ruhákba

öltözködni

внутрішньо відчувати – tudat alatt megérezni

черевики з загнутими передками – behajlított orrú cipő
мене аж нудить, коли таке бачу – émelygek, amikor olyat látok
цілеспрямований у зароблянні грошей – céltudatos a pénzkeresésre
із затемненим склом – lesötítetett ablak üveggel
нема чого ховати – nincs mit elrejtteni
отримати насолоду від їзди – örömet leli az utazásban
досягати гарного результату – szép eredményt elérni
не прислухатися до здорового глузду – józan észre nem hallgatni
товпитися біля виходів – összeverődni a kijáratnál
увесь час одне й те саме – egész idő alatt egy és ugyanaz
їздити по світу – világgörül utazgatni
підняти зарплату – felemelni a fizetést
ілюзорна надія на краще – délibábos reményt fűzni a javuláshoz

?

1. Хто такий Мауріціо?
2. Що італійцеві подобається в Україні?
3. Що не подобається Мауріціо в Україні?
4. Чому Мауріціо цікаво працювати в Україні?
5. Яке ставлення італійця до української моди та українських дизайнерів?
6. Чи подобається Мауріціо, як одягаються українці?
7. Що дратує італійця в Україні?
8. Що дивує Мауріціо в Україні?
9. Чи розмовляє Мауріціо українською?
10. Які страви української кухні йому подобаються?
11. Яке загальне враження італійця про Україну? Чому ви так думаєте?

!

поглянути = подивитися

негатив = негативна інформація = негативне враження

пробки на дорогах = корки на дорогах

ДАІ = Державна автомобільна інспекція = міліція, яка контролює безпеку руху
на дорогах

інколи = іноді = часом

якомога = як можна

завдання, які дають згори = завдання, яке дається керівництвом

т. ін. = таке інше = тощо = та подібне

шпильки = високі і тонкі підбори

пересічний = звичайний = типовий

як на мене = на мою думку

і до побачення (розмовне) = і все = на цьому все

бракує культури = не вистачає культури

не переношу (розмовне) = не можу терпіти = ненавиджу = не люблю

круто (сленг) = дуже модно, по-сучасному, по-багатому

людина за кермом = водій = шофер

ЦУМ = Центральний універмаг

Якого лиха?! (розмовне, емоційне) = Чому?!

У голові не вкладається! (розмовне, емоційне) = Не можу зрозуміти!

пхатися (розмовне, негативне) = їздити
стільки = так багато = дуже багато

НІМКЕНЯ, ЯКА РЕКЛАМУЄ УКРАЇНУ

Пані Беате Шобер – німкеня, їй 57 років, в Україні вже – 10 років.

Пані Шобер має слов'янське коріння, народилася у родині переселенців із Вроцлава.

Багато років працювала в «Люфтганзі», Швейцарських та Австрійських авіалініях.

Зараз вона один із керівників сайту «Go to Kyiv», котрий надає інформацію про Україну англійською мовою та рекламує подорожі до українських міст.

Bi-Bi-Ci: Коли ви приїхали до України? Яке було ваше перше враження?

Б. Шобер: Коли мені запропонували роботу в Дніпропетровську, я навіть не знала, де він знаходиться. Я приїхала до України у серпні 1996 року, це була темна і холодна серпнева ніч. Я не спала всю ніч, все думала, може, мені варто припинити працювати і поїхати назад, бо усе навкруги виглядало, як картинка із фільму жахів. Потім я полетіла до Дніпропетровська. Там був шок, тому що у готелі не було води і нам довелось переселитись. Але потім я подумала: Дніпропетровськ – не красень, але люди там гарні і я маю там пару гарних колег. Я вирішила спробувати. Так я прожила в Дніпропетровську п'ять років. Наприкінці 2003 року моя компанія хотіла відправити мене назад до Німеччини, але я відмовилась і вирішила залишитись тут.

Bi-Bi-Ci: Чому ви вирішили жити саме в Україні? Що вплинуло на ваш вибір?

Б. Шобер: Тому що до того я жила 14 років за кордоном, і у мене не було зв'язків у Німеччині. Я сама з Мюнхена, і мені не хотілося працювати у Франкфурті, куди мене хотіла послати моя компанія. До того ж, я хотіла почати щось нове, тому вирішила, що повертатися до повсякденного життя у Німеччині буде нецікаво. Мені тоді було 54 роки, і мені багато хто казав, що якщо я не маю достатніх зв'язків у Німеччині, то мені буде важко знайти нову роботу. Навіть після 40 – це вже складно. У нас зараз більше 4-х мільйонів людей – безробітні.

Bi-Bi-Ci: Чи одразу ви зрозуміли, чим хочете займатися в Україні? Яким був ваш шлях до нинішнього проекту?

Б. Шобер: Я вирішила залишитися тут і я хотіла займатись чимось новим, але не знала чим. Спочатку я займалася промоушеном моїх друзів із Дніпропетровська. Вони шиють одяг. Зараз вони дуже успішні, у них є власна модна колекція та своє ательє. Я дуже пишаюся тим, що змогла їм допомогти. Потім я допомагала знайомим зі страхового бізнесу. Але зрозуміла, що страхування – складна справа і це не моє. Випадково я прочитала у «Київ-пост» про жінку на ім'я Ганна Рамбушкова. У неї був веб-сайт, і ми вирішили

працювати разом. Згодом ми заснували компанію.

Бі-Бі-Сі: Яка мета вашого інтернет-проекту?

Б. Шобер: Метою є дати об'єктивну інформацію про Україну і особливо про Київ. Нам, звичайно, потрібно трохи заробляти, тому ми маємо рекламу на нашому сайті. Це не гобі, це бізнес! І я думаю, що інтернет – це метод спілкування майбутнього. Два дні тому я чула у німецьких новинах, що навіть інтернет-шопінг у Німеччині останнім часом зріс на 17 відсотків. Молоде покоління «повернуло» на інтернеті. Я не «повернута», але для мене інтернет – значить комунікація.

Бі-Бі-Сі: Що ви думаєте про ринок інтернет-послуг в Україні, чи вважаєте ви його достатньо розвиненим?

Б. Шобер: Я думаю, що інтернет-ринок в Україні ще дуже недорозвинений. Коли я пропоную якійсь компанії розмістити їхню рекламу на нашому сайті, вони відмовляються. Тільки компанії, котрі мають відносини із Заходом, готові до подібних кроків. Місцеві ж не розуміють, навіщо воно їм потрібне. Навіть не бачать необхідності робити це англійською мовою.

Бі-Бі-Сі: У чому найбільша різниця між Україною і Німеччиною?

Б. Шобер: Найбільша різниця у тому, що в Україні все ще дуже неорганізовано. Все можна знайти, але зробити це непросто. Особливо, якщо це стосується бюрократії. Треба так багато підписуватися скрізь! І місцеві закони – зовсім незрозумілі. Наприклад, якщо ви реєструєте компанію у Німеччині, – ви просто йдете до відповідної установи, підписуєте один папірець, – і вас зареєстровано. І через тиждень вам надходить лист із податкової з вашим номером. Однак в Україні так багато всього треба підписувати та реєструвати навіть для утворення маленького бізнесу!

Бі-Бі-Сі: Що вам не подобається, чи, можливо, дратує в Україні?

Б. Шобер: Мене найбільше дратує погана поведінка людей на дорогах. Я тут керую автомобілем і можу сказати, що в Україні зовсім не існує автомобільної культури. Тебе може інколи зупинити міліція і ти не будеш знати, з якої причини це сталося.

Також велика частина українців чекає, що хтось щось для них зробить. Вони, звичайно, можуть чекати до самої смерті, але ніхто не прийде і не допоможе. У інших країнах це по-іншому. Але дехто вже покинувся і розуміє, що так не можна.

Бі-Бі-Сі: Що вам подобається в Україні?

Б. Шобер: В Україні мені подобаються погода і дуже гостинні люди. Наприклад, якщо ви хочете запросити когось у гості, то можна просто відправити кілька ес-ем-есів, мейлів чи телефонних дзвінків, і до вас прийдуть. На заході, якщо ви хочете запросити когось, вам треба усе спланувати, повідомити цю людину наперед. Люди там занадто усе планують. Ми на заході не бачимо нічого іншого, окрім свого власного прибутку і приватного життя.

Bi-Bi-Ci: Ви живете в Україні вже досить тривалий час, 10 років, чи почуваете себе в Європі?

Б. Шобер: Я скажу, що так. Тому, що Європа – це суміш. Ми маємо 50 країн в Європі. Які з цих 50 країн – справді Європа? Чи це Німеччина, чи це Франція, чи це Італія? Чи, може, Словаччина. Усі країни різні. Тому Україна для мене – це Європа.

Bi-Bi-Ci: Чи цікавитесь українською політикою і як вона відрізняється від політики у Німеччині?

Б. Шобер: Я не дуже цікавлюсь політикою, але мені дуже сподобалась революція. Не тому, що там були задіяні особистості, а тому, що для мене то був знак, що люди можуть піднятися. Але після того люди знову неначе послули. Тому що чотирьох тижнів революції – недостатньо. Коли я була дівчиною, ми мали багато студентських революцій в Європі, навіть випадки тероризму. Ми багато боролися, і не протягом 4-х тижнів, а протягом багатьох років. Мені здається, що Україна в політичному сенсі ще не демократична. Для того, аби стати справді демократичною, треба пройти довгий шлях. Ви не можете просто вдягти шати демократії, а залишатися такими, як ви є.

Bi-Bi-Ci: Щоб ви хотіли порадити українським політикам?

Б. Шобер: Вони мусять зменшити бюрократичні перепони у країні. Але тут складно радити, бо бюрократія процвітає у всьому світі. В Україні часто існує суміш бізнесу і влади. В справжній демократії ви припиняєте займатися бізнесом, коли ви, приміром, депутат. І якщо преса дізнається, що цього не сталося, – ви втратите свою посаду. В Україні має бути зрозумілішою межа між бізнесом і політикою.

Bi-Bi-Ci: Якими є, на ваш погляд, українці? Можете визначити одним словом?

Б. Шобер: М'які.

Bi-Bi-Ci: Де ваше найулюбленіше місце в Україні?

Б. Шобер: Я дуже люблю Канів. Особливо краєвид із Шевченкової могили – він вражаючий! Я подорожую автомобілем, побувала у багатьох гарних місцях і, можливо, знаю Україну краще за більшість українців. Мої батьки походять із Вроцлава, де пейзажі так схожі на Україну. Можливо, це щось генетичне, але я відчуваю себе тут, як вдома.

(Хоменко О. Німкеня, яка рекламує Україну //

http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2006/10/061012_khomenko_shober_kk.shtml – 12 жовтня 2006)

мати слов'янське коріння – szláv gyökerekkel rendelkezni

запропонувати роботу – munkát ajánlani

варто припинити працювати – érdemes abbahagyni a munkát

картинка із фільмів жахів – horror filmből vett jelenet

там був шок – ott, sokkot kaptam

довелося переселятися – átköltözni kellett

вплинути на вибір – hatni a választásra

до того ж – addig
 повсякденне життя – mindennapi élet
 багато хто – sokan közülük
 Яким був ваш шлях? – Milyen volt az életútja?
 шити одяг – ruhát készíteni
 модна колекція – divatos kollekció
 страховий бізнес – biztosítási üzlet
 заснувати компанію – céget alapítani
 дати об'єктивну інформацію – elfogulatlan információval szolgálni
 останнім часом – az utóbbi időben
 достатньо розвинений – eléggé fejlett
 недорозвинений – fejletlen
 розмістити рекламу на сайті – reklámot elhelyezni a weboldalon
 готовий до подібних кроків – kész az ilyen tettekhez
 бачити необхідність – szükségességét látni
 реєструвати компанію – bejegyeztetni a céget
 йти до відповідної установи – megfelelő intézményhez fordulni
 підписувати папірець – aláírni a papírt
 надходить лист – megérkezik a levél
 поведінка людей – az emberek viselkedése
 керувати автомобілем – autót vezetni
 автомобільна культура – vezetési kultúra
 з якої причини це сталося – vmilyen okból ez történt
 хтось щось зробить – vki vmit csinál
 чекати до самої смерті – haláláig várni
 запросити когось у гості – vendégségbe hívni vkit
 повідомити наперед – előre értesíteni
 власний прибуток – saját jövedelem
 приватне життя – magánélet
 були задіяні особистості – voltak bevont személyiségek
 люди знову неначе поснули – az emberek mintha mozdulatlanok lettek volna
 випадки тероризму – a terrorizmus esetei
 у політичному сенсі – politikai értelemben
 пройти довгий шлях – hosszú utat megtenni
 вдягти шати демократії – a demokrácia öltözetét magára öltetni
 залишатися такими, як ви є – maradni olyannak, amilyenek
 зменшити бюрократичні перепони – csökkenteni a bürokráciai akadályokat
 займатися бізнесом – üzletelni
 цього не сталося – ez nem történt meg
 втратити посаду – elveszíteni a tisztséget
 відчувати себе тут, як вдома – úgy érezni magát, mintha otthon lenne

?

1. Хто така пані Шобер? Чим вона займається в Україні?
2. Чому пані Шобер вирішила працювати в Україні?
3. Чим пані Шобер займалася до заснування інтернет-проекту в Києві?
4. Які проблеми в організації бізнесу існують в Україні?

5. Що дратує німкеню в Україні?
6. Що подобається пані Шобер в Україні?
7. Які поради дає пані Шобер українцям?
8. Де любить бувати німкеня в Україні?

!

котрий = який

надавати інформацію = інформувати

навкруги = довкола

послати (розмовне) = відправити

промоушен (з англійської) = підтримка = стимулювання = сприяння в чомусь

гобі (з англійської) = улюблене заняття

бути «повернутим» на чомусь (сленг) = мати до чогось пристрасть = бути

чимось захопленим

навіщо = для чого

податкова = податкова адміністрація

інколи = іноді = часом

наперед = заздалегідь

аби = щоб

приміром = наприклад

вражаючий = дивовижний

УКРАЇНА ОЧИМА НОВОЗЕЛАНДЦЯ

Алекс Хозе родом із містечка Крайст Черч у Новій Зеландії. Він працює менеджером у компанії, яка будує і здає в оренду офісні приміщення. Алексу 34, він одружений з українкою. У Києві живе п'ять років.

Бі-Бі-Сі: Як Ви потрапили до України?

Алекс Хозе: Коли мені було 29, я вирішив, що хочу великих пригод в житті. Я планував, що зміню своє життя, коли мені виповниться 30: все покину і поїду до Європи веселитися. Я зустрів українську дівчину і вирішив, що поїхати до України було би гарним початком. Усі лякали мене: не їдь туди, там дуже погано. Але коли я сюди приїхав, то зрозумів, що вони просто від мене приховували, які тут гарні можливості для іноземця. Я знайшов роботу за три місяці. І от я вже п'ять років тут.

Бі-Бі-Сі: Пам'ятаєте Ваше перше враження від України?

Алекс Хозе: Мінус двадцять. Було таке враження, що я потрапив на 100 років назад. Досі пам'ятаю, як їхав з аеропорту містом – все старе, холодне, брудне і жалюгідне. Звичайно, враження підсилювалося погодою. Пам'ятаю, як уперше пішов до супермаркета. Я був у глибокому шоці. Я побачив те, що у нас у Новій Зеландії було, можливо, коли мої дідусь і бабуся були дітьми. А зараз супермаркети в Україні такі ж, як і скрізь.

Бі-Бі-Сі: В Новій Зеландії Ви були архітектором, тут займаєтеся нерухомістю. Багато хто вважає, що нерухомість в Україні і в Києві, зокрема,

невиправдано дорога. Наприклад, квартира у Києві може коштувати більше, ніж квартира у Будапешті. Чому, як Ви вважаєте?

Алекс Хозе: Коли я приїхав п'ять років тому, я був вражений тим, наскільки тут усе дешево. А зараз усе навпаки. Це світова тенденція. Нерухомість дорожчає в усьому світі, стрімко – останні три роки. Це все питання попиту і пропозиції. Звичайно, в Україні багато інших чинників, які впливають на ріст цін: великий чорний ринок, багато готівки в обігу. Тому зрозуміти справжню, реальну вартість житла у Києві дуже важко.

Бі-Бі-Сі: Ринок нерухомості вважається однією з найбільш корумпованих сфер в Україні. Чи стикаєтеся Ви з корупцією у своїй роботі?

Алекс Хозе: Я приїхав з Нової Зеландії, яка вважається однією з найменш корумпованих країн світу. Звичайно, коли там живеш, то не відчуваєш і не розумієш, що це таке. Тут корупція присутня в усіх сферах життя. В Новій Зеландії існують правила, всі вони чорно-білі. Порушуєш правило – тебе карають. Перевищив швидкість, сплачуєш штраф, все просто і ясно, і дуже прозоро. Ти не можеш сказати: ей чувак, не звертай уваги, я хочу робити так, а не так. Я тобі за це грошей дам.

Бі-Бі-Сі: Що Вас найбільше дивує?

Алекс Хозе: Дивує те, що багатьом українським працівникам середньої та нижчої ланки бракує ініціативи. Люди не хочуть проявляти ініціативу, тому що впродовж багатьох років від них цього не вимагали, а швидше навпаки. До цього їх привчила комуністична система. В багатьох поколіннях запрограмувалося: «Не проявляй ініціативу!» Батьки вчили цьому дітей. І навіть зараз, коли все змінюється, приходять молоде покоління, більшості людей бракує ініціативи. Працівників треба змушувати робити більше, ніж входить до їхніх обов'язків, людей треба змушувати розвиватися. І це часом завдає клопоту.

Бі-Бі-Сі: Що вас найбільше дратує в Україні?

Алекс Хозе: Сміття. Я хочу піти на пікнік, в парк, до річки, чи просто на прогулянку – скрізь сміття. Дороги жахливі. Думаю, що це найгірше, з чим доводиться стикатися в повсякденному житті. Ще одна річ, яка завдає мені клопоту – це запах сигаретного диму, який повсюди.

Бі-Бі-Сі: А що подобається?

Алекс Хозе: Робота. Це велика частина мого життя. Мені подобається займатися нерухомістю. В Україні цей бізнес набагато динамічніший у порівнянні з іншими країнами. Тут усе змінюється дуже швидко і вимагає більших зусиль. У цьому сенсі Україна йде попереду багатьох світових країн, тут великий потенціал. Мені подобаються українські жінки, подобається менталітет людей. Люди тут просто фантастичні. Набагато відкритіші до світу. Тут більше цінують життя, ніж у розвинених країнах: Америці, Австралії чи Новій Зеландії, приміром. Люди насолоджуються життям, можливо, тому що багато років їм це забороняли робити.

Бі-Бі-Сі: Чи почуваетесь Ви тут в Європі?

Алекс Хозе: Ні, але не в поганому сенсі. В усьому є свої переваги і недоліки. Я завжди шукаю плюсів. В Європі набагато краще розвинена інфраструктура, там уряд піклується про людей. Тут я цього не відчуваю.

Бі-Бі-Сі: Що б Ви порадили українським політикам зробити для країни у першу чергу?

Алекс Хозе: Порада буде такою – витратити більше на ремонт доріг і на те, щоб прибрати країну. Краще фінансувати соціальну рекламу, яка б виховувала людей, привчала їх не смітити. Люди скрізь смітять, кидають на вулиці недопалки, плюють. Це огидно! Крім того, треба створити більше спортивних закладів, щоб людям було чим зайнятися. Що українці роблять, коли не працюють? Ходять в кіно, п'ють і курять. І все!

Бі-Бі-Сі: Як би Ви одним словом змалювали Україну?

Алекс Хозе: Цікава.

Бі-Бі-Сі: А українців?

Алекс Хозе: Одним словом змалювати українців важко. З одного боку, українці великі оптимісти, з іншого – великі песимісти.

Бі-Бі-Сі: У вас є улюблені місця у Києві чи в Україні?

Алекс Хозе: Мені подобається Львів. Мав дуже гарну подорож до Яремчі.

Бі-Бі-Сі: Чи хотіли б Ви залишитися тут назавжди?

Алекс Хозе: Мене дуже лякає Чорнобиль. Дуже близько, і його так і не відремонтували. Якщо його полагождать, тоді, можливо, і лишуся.

(Шокало М. Україна очима іноземців // <http://www.bbc.co.uk>

/ukrainian/entertainment/story/2006/10/061004_marta_newzealander_it.shtml – 04 жовтня 2006)

здавати в оренду – kiadni

офісне приміщення – irodai helység

враження підсилювалося погодою – a benyomás az időjárással fokozódott

бути в глибокому шоці – mély sokkban lenni

такі ж, як і скрізь – olyanok, mint mindenhol

займатися нерухомістю – ingatlan adás-vételrel foglalkozni

невиправдано дорогий – indokolatlanul drága

бути враженим – meghökkentve lenni

світова тенденція – világi irányzat

попит і пропозиція – kereslet és kínálat

впливати на ріст цін – az árak mértékére hatást gyakorolni

багато готівки в обігу – sok készpénz van forgalomban

ринок нерухомості – ingatlan piac

корумпована сфера – megvesztegetett terület

порушувати правило – megsérteni a szabályt

перевищувати швидкість – sebességet túllépni

сплачувати штраф – kifizetni a bírságot

не звертати уваги – nem fordítani rá a figyelmet

працівник середньої та нижньої ланки – közép- és alsólánccsemű dolgozó

бракує ініціативи – hiányzik a kezdeményezőkedv
 проявляти ініціативу – kezdeményező képességet mutatni
 входити до обов'язків – kötelességei közé tartozni
 змушувати розвиватися – fejlődésre kényszeríteni
 завдавати клопоту – gondot okozni
 доводиться стикатися – szükséges lenne összetalálkozni
 у порівнянні з іншими країнами – más országok összehasonlításképpen
 вимагає більших зусиль – nagyobb erőfeszítést kényszerít
 у цьому сенсі – ebben az értelemben
 йти попереду – elöl menni
 менталітет людей – az emberek mentalitása
 цінувати життя – értékelni az életet
 розвинені країни – fejlett országok
 насолоджуватися життям – élvezni az életet
 не в поганому сенсі – nem rossz értelemben
 переваги і недоліки – fölények és hiányok
 піклуватися про когось – gondoskodni vkiről
 соціальна реклама – társadalmi hirdetés
 кидати на вулиці недопалки – eldobálni az utcán a csikkeket
 Це огидно! – Ez utálatos!
 крім того – ezenkívül
 спортивний заклад – sportintézmény
 є чим зайнятися – van mivel foglalkozni
 змалювати одним словом – leírni egy szóban
 з одного боку – egyik oldalról
 з іншого боку – másik oldalról

?

1. Хто такий Алекс Хозе? Чим він займається в Україні?
2. Чому Алекс опинився в Україні?
3. Яке було перше враження Алекса від України?
4. Що новозеландця дивує в Україні?
5. Що не подобається Алексові?
6. Що подобається Алексові в Україні?
7. Які поради дав Алекс українським політикам?
8. Де подобається бувати Алексові в Україні?

!

коли виповниться 30 = коли відсвяткую 30 = коли буде 30
 стрімко = дуже швидко
 вартість = ціна
 стикатися з чимось (розмовне) = мати справу з чимось
 присутній = наявний = є
 чувак (сленг) = чоловік
 упродовж = протягом
 повсюди = скрізь
 шукати плюсів = шукати позитив
 полагодити = відремонтувати

ПОСОЛ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ПРО УКРАЇНУ

Тімоті Барроу 42 роки. Він родом з містечка Воррік в Англії.

Одружений, має двох синів та доньку.

Ще наприкінці вісімдесятих Тімоті Барроу працював у британському посольстві в Москві. З липня 2006 року призначений послом Великобританії в Україні.

Бі-Бі-Сі: Пане Барроу, у Вас був вибір, куди поїхати працювати. Чому Ви обрали саме Україну, чи Вас попросили сюди приїхати?

Т. Барроу: Мене ніхто не просив сюди приїхати. Я попросив, щоб мене сюди направили. Гадаю, що Україна має надзвичайно важливе значення для розвитку Європи. Гарно бути послом у тій країні, про яку люди хочуть знати, якою люди цікавляться.

Бі-Бі-Сі: Це не перший Ваш приїзд до Києва. На початку дев'яностих Ви часто тут бували. Чи пригадуєте своє перше враження від України?

Т. Барроу: Моя перша найбільша згадка про Україну – це те, що Київ був першим містом у моїй кар'єрі, куди мене направило міністерство закордонних справ. Це було незвично, адже тоді, наприкінці вісімдесятих, тут ще не було нашого представництва. Ми організовували фестиваль «Британські дні у Києві», і мене попросили допомогти. Це було весною. Моя перша згадка – зелене місто, що потопає в каштанах.

Бі-Бі-Сі: В Україні постійно говорять про наміри інтегруватися в Європу. Але з Європи надходять дуже стримані прогнози щодо такого зближення. Чого, на Вашу думку, бракує Україні, і якими мусять бути першочергові кроки, аби наблизитися до Європейського Союзу?

Т. Барроу: Вирішальними є конкретні дії. Великим поступом у взаєминах України та ЄС буде рішення України приєднатися до Світової організації торгівлі. Потім Євросоюз почне провадити переговори про зону вільної торгівлі.

Бі-Бі-Сі: Що Вас найбільше дратує в Україні?

Т. Барроу: Мене найбільше турбує чи радше розчаровує те, що я бачу в Україні і в людях великий потенціал, але часом мені здається, що українці не достатньо вірять у свої можливості. Вам треба більше вірити в самих себе і бути впевненими у собі.

Бі-Бі-Сі: Це українці від природи такі, чи просто їх до зневіри за довгі роки привчила влада?

Т. Барроу: Думаю, що це історичний чинник. Ваша історія дуже ментально складна. За минуле сторіччя багато часу пішло на те, щоб стерти Україну зі свідомості решти Європи. Гадаю, після того, як ви повернули собі національну ідентичність, вам треба заново пройти увесь шлях, який ви мали пройти минулого століття. А це важко.

Бі-Бі-Сі: Що Вам подобається в Україні?

Т. Барроу: Що нам подобається як молодій родині – це те, що тут так багато зелені і простору, цікавих і гарних місць, куди можна піти погуляти з дітьми. Це дуже цивілізоване і гарне місце. А ще мені подобається, що зараз жовтень, а погода досі гарна.

Бі-Бі-Сі: Чи почуваетесь Ви тут в Європі?

Т. Барроу: Так, абсолютно, ми є в Європі. Я відчуваю, що я в Європі і не маю з цього приводу жодного сумніву.

Бі-Бі-Сі: А Ви українською вже розмовляєте?

Т. Барроу: Я вчу. Я розмовляв російською, коли працював в Москві. А зараз я вчу українську, я ж в Україні.

Бі-Бі-Сі: Яка Ваша улюблена українська страва?

Т. Барроу: О! Звичайно борщ. В Україні прекрасна кухня.

Бі-Бі-Сі: А чого Ви не любите їсти?

Т. Барроу: Не розумію української пристрасті до сала. Це те, до чого я ще не призвичаївся.

Бі-Бі-Сі: Як би Ви одним словом змалювали українців?

Т. Барроу: Це неймовірно важко. Якщо робити висновки з вашого національного гімну та з моїх знайомств із українцями за багато років, я б сказав, що ви – живучі. У вас важка історія і так багато того, з чим треба боротися. Образ, з яким пов'язують українців у свідомості британців та решти західних європейців – це люди, що вийшли на вулиці під час Помаранчевої революції. Люди, що спокійно заявили про свою позицію і про свої права без жодного насильства. Це було надзвичайно сильне враження. Я думаю, що самі українці до кінця не усвідомлюють, наскільки ті події оцінили і зрозуміли на Заході. Але це не єдиний образ українця, який ми маємо в Британії. Перехід Шевченка до «Челсі» викликав великий інтерес. Цікавий випадок трапився зі мною в Одесі. Я зустрів англійського вболівальника, а він мені каже: «Я й не уявляв собі, що Шевченко в Україні такий же популярний, як і в Лондоні. Тут навіть парк на його честь назвали».

Бі-Бі-Сі: Як би Ви одним словом змалювали Україну?

Т. Барроу: Мінлива. Я бачу надзвичайно багато змін за 15 років незалежності. І ще багато чого треба міняти.

Бі-Бі-Сі: Чи хотіли би Ви залишитися тут назавжди?

Т. Барроу: Залишитися тут назавжди? Нічого не може бути назавжди. Звичайно, я із задоволенням поживу тут кілька років. Доля дипломата така, що ти не можеш лишатися десь надовго.

(Шокало М. Україна очима іноземців //

http://www.bbc.co.uk/ukrainian/entertainment/story/2006/10/061010_marta_barrow_ak.shtml – 11 жовтня 2006)

бути призначеним кимось – vki által kinevezve lenni

мати значення – jelentéssel bírni

часто бувати – gyakran szokott lenni

перше враження – első benyomás
 Міністерство закордонних справ – Külügyminisztérium
 мати представництво – képviseletet tartani
 організувати фестиваль – fesztivált szervezni
 місто потопає в каштанах – a város a gesztenyefákban elvész
 намір інтегруватися – az integrálódás szándéka
 стримані прогнози – visszafogott előrejelzések
 першочергові кроки – elsődleges lépések
 конкретні дії – konkrét folyamatok
 Світова організація торгівлі – Kereskedelmi Világszervezet
 провадити переговори – tárgyalásokat lefolytatni
 зона вільної торгівлі – szabad kereskedelem övezete
 бачити великий потенціал – nagy potenciált látni vkiben, vmiben
 не достатньо вірити у свої можливості – nem eléggé hinni a saját képességeiben
 вірити в самих себе – hinni önmagában
 бути впевненим у собі – magabiztosnak lenni
 бути таким від природи – természet szerint olyannak lenni, mint
 історичний чинник – történelmi tényező
 стерти зі свідомості – kitörölni a tudatból
 повернути собі національну ідентичність – visszafordítani magának a nemzeti identitást
 не мати з цього приводу жодного сумніву – ebből az ürügyből egyetlen kétséget kizárni
 мати пристрасть до чогось – vonzódni vmihez
 робити висновки – tanúságokat levonni
 національний гімн – nemzeti himnusz
 заявити про свою позицію і права – jogigényeket bejelenteni és állást foglalni
 не усвідомлювати до кінця – nem végig elismerni
 назвати парк на його честь – parkot elnevezni az ő tiszteletére

?

1. Хто такий Тімоті Барроу?
2. Як пан Барроу опинився в Україні?
3. Яким було перше враження пана Барроу від України?
4. Які кроки має зробити Україна в напрямку до ЄС?
5. Що розчаровує пана Посла в Україні?
6. Що подобається панові Барроу в Україні?
7. Чи розмовляє пан Барроу українською?
8. Яке враження пана Посла від української кухні?
9. Який образ українців мають у своїй свідомості британці?
10. Чим цікавий випадок із англійським вболівальником?
11. Яке враження пана Барроу від України?

!

гадати = думати
 надзвичайно = дуже-дуже
 вісімдесяти, дев'яності = вісімдесяті роки, дев'яності роки
 міністерство закордонних справ = МЗС

бракує чогось, когось = не вистачає чогось, когось
аби = щоб
великий поступ = великий прогрес
Світова організація торгівлі = СОТ
ЄС = Євросоюз = Європейський Союз
провадити переговори = здійснювати переговори
радше = правильніше = точніше
чинник = фактор
багато часу пішло = багато часу було витрачено
не призвичаївся = не звик
неймовірно важко = дуже-дуже важко
решта = інші

УКРАЇНА ОЧИМА АМЕРИКАНЦІВ

«Україна? Ух ти! А де це?» – нормальна реакція пересічного американця на слова «а з України». Іноді хтось згадає про Оксану Баюл, Чорнобиль, Помаранчеву революцію і хороших та поганих хлопців, на яких поділяється українська влада...

«Із розповідей моїх знайомих, прочитаних книг про Радянський Союз і репутації України, як країни промислової, в моїй уяві поставали картини сільської місцевості, де-не-де із жахливими некрасивими містами, – ділиться своїми спогадами Джейсон Гліпін, волонтер Корпусу Миру. – Я очікував, що тут буде холодніше за будь-яке місце, де я мешкав раніше».

Україну асоціюють з білявими дівчатами, ведмедями і матрьошками, не завжди усвідомлюючи, що це не частина Росії, і що тут значно тепліше, ніж у Сибіру.

Культурний шок

Подивившись «Everything is illuminated», відомий фільм про стереотипних українців, спакувавши теплими речами валізу і знайшовши нарешті на карті Київ, американці прилітають у «Бориспіль» і відмічають, що не все так погано, як у фільмі.

Як відомо, за правилами англійського правопису прості географічні назви пишуться без артикля. Але Україна отримала честь мати артикль THE в додаток до свого імені. І зовсім не тому, що так вимагає новий правопис, просто більшість американців говорить «The Ukraine», навіть не задумуючись над етимологією назви. Схоже, це просто звичка ставити артикль перед літерою «U», як у The United States.

«Найперший шок я пережив, коли побачив групу чоловіків, що розпивали горілку навколо великого вогнища на тротуарі у центрі Чернігова», – розповідає далі Джейсон Гліпін.

Американці не можуть зрозуміти, як можна курити цигарки у переході

метрополітену, і чому поручень ескалатора рухається швидше за сам ескалатор.

Та найбільше іноземців дивує, чому українці такі похмурі? В Америці люди посміхаються одне одному щойно зустрівшись очима. Продавець у магазині обов'язково запитає вас, як ваші справи, а тітонька, яку ви випадково штовхнули в автобусі, сама попросить вибачення. Що ж не так з Україною?

«Думаю, що слов'яни мають необґрунтовану репутацію нещасливих і холодних людей», – говорить пан Гліпін.

Для порівняння двох культур в міжнародній практиці часто наводиться приклад персика і кокоса. Американці м'які, мов персик, ззовні, але всередині мають тверду кісточку. Українці ж, навпаки, справжні кокоси. Але якщо розбити тверду горіхову шкарлупку, то всередині знайдемо солодке молоко.

Різниця стає ще більш очевидною, коли порівнюємо значення слова «друг» і поняття дружби в обох культурах. Американці майже не вживають слів «знайомий» або «товариш», тому friend вживається у ширшому розумінні.

Friend – це людина, з якою американець спілкується в конкретний період часу. Якщо люди перестають спілкуватися, вони зазвичай перестають бути friends.

В українській культурі «друг» має глибше значення. Українці не мають звички штучно посміхатись та вживати вирази «ти мій кращий друг», «люблю, скучаю». Тому на перший погляд вони можуть здаватися холодними і байдужими.

«Українці менш матеріалістичні, і мені це дуже подобається, – ділиться своїми спостереженнями Жасмін Вілліамс, яка щойно повернулася додому після роботи в Україні. – Вони цінують час, проведений з сім'єю, друзями і навіть знайомими значно більше, ніж американці. Американці ду-у-же заклопотані».

«Більшість людей, яких я зустрічала, були привітні і радо мені допомагали, – розповідає Лора Нері, вчителька англійської мови в смт. Леніно, що в Криму. – Втім, мої враження щодо України залежать від регіону, тому що Україна дуже різноманітна!».

«Україна має багату історію, проте їй бракує ідентичності і місця у сучасному світі, – каже Шеллі Свендімен, колишня волонтерка Корпусу Миру, що більше двох років викладала англійську мову в місті Жовква Львівської області. – За той час, що я провела в Україні, я закохалася в неї. Я повернулася додому, залишивши з нею частинку свого серця. Нині в Вашингтоні я продовжую вчити українську, відвідую всі можливі заходи української діаспори і планую поїхати в Україну влітку, щоб потрапити на випуск свого класу».

Статистика. Українська проблема

За даними Державної служби туризму і курортів кількість туристів зі Сполучених Штатів за перше півріччя 2008 року, порівнюючи з минулим роком, зросла на 9,4 %.

У рейтингу головних країн-постачальників туристів, США займає

9 місце, а частка американців складає 0,5% (для порівняння, лідери українського в'їзного туризму, росіяни, складають 25,9%).

Україна окрім фінансової кризи має достатньо проблем, які необхідно вирішувати, щоб подолати стереотип «нешасної країни».

Коли у готелі в центрі столиці, на Майдані Незалежності, персонал не володіє англійською мовою, а страви в ресторанах коштують дорожче, ніж в Америці (враховуючи вдвічі менші порції і вдвічі гірший сервіс), то про туристичні перспективи говорити складно, «багатство і унікальність» українських туристичних ресурсів тут може не допомогти.

«Україна – це прекрасне місце, населене найгостиннішими людьми планети, – ділиться враженнями американець Джеймс Ерדманн, який працює в одній із українських шкіл. – Проте я відчуваю, що вона на 20 років позаду усього Західного світу через недостатній прогрес у радянські часи, а також через корумпованість кожного аспекту життя».

Замість висновків

Хочемо ми цього чи ні, але глобалізація великими кроками входить в життя кожного українця, змушуючи дотримуватися певних стандартів і загальноприйнятих міжнародних норм.

Глобалізація руйнує стереотипи. І нині тисячі американців їдуть з України із думкою, що всупереч усім проблемам і негараздам українці лишилися привітною та життєрадісною нацією, а для розвитку нам потрібні лише час і бажання не зупинятися на досягнутому.

Можливо, колись українці почнуть руйнувати стереотипи і змінювати світ на краще, починаючи з самих себе.

Як сказав шістнадцятий президент США Авраам Лінкольн, більшість людей щасливі настільки, наскільки вони вирішили бути щасливими.

(Довгопол Н. Руйнуючи стереотипи. – 2008. – 23.12 // <http://life.pravda.com.ua/columns/4950a8b5f0ab5/>)

в уяві поставали картини сільської місцевості – képzeletben kiállították a falusi tájképeket

ділитися спогадами – visszaemlékezésekkel osztzkodni

волонтер Корпусу Миру – Békehadtest önkéntese

спакувати валізу – bőröndöt összecsomagolni

як відомо – ismeretes

за правилами правопису – a helyesírás szabályai szerint

в додаток до свого імені – ráadásul a saját nevéhez

отримати честь – megtiszteltetést kapni

не задумуючись над етимологією слова – nem gondolkodva a szófejtésén

схоже, це просто звичка – valószínűleg, ez csak megszokás

розпивати горілку – közösen meginni a pálinkát

курити цигарки – dohányozni

перехід метрополітену – metró aluljáró

поручень ескалатора – mozgólépcső korlát
 посміхатися одне одному – mosolyogni egymásra
 випадково штовхнути – véletlenül meglökni
 попросити вибачення – bocsánatot kérni
 мати гарну репутацію – hírnévvel bírni
 для порівняння – összehasonlításképpen
 міжнародна практика – nemzetközi gyakorlat
 наводити приклад – példát hozni
 різниця стає очевидною – a különbség szembeűnő
 у ширшому розумінні – széles jelentésben
 мати глибше значення – mély jelentéssel bírni
 мати звичку – az a szokása, hogy..., szokásból
 вживати вираз – kifejezést használni
 на перший погляд – első látásra
 ділитися спостереженнями – megfigyelésekről osztozkodni
 цінувати час – értékelni az időt
 бути заклопотаним – elfoglalva lenni
 закохатися в когось, в щось – beleszeretni vkibe, vmibe
 залишитися частинку свого серця – a szívének egy darabját ott hagyni
 відвідувати заходи – rendezvényeket látogatni
 випуск класу – végzős évfolyam
 Державна служба туризму і курортів – Állami turizmus és üdülőhelyek szolgálata
 порівнюючи з минулим роком – összehasonlítva a múlt évvel
 країна-постачальник – árubeszerző ország
 в'їзний туризм – beutazó turizmus
 фінансова криза – anyagi krízis
 подолати стереотип – legyőzni a szereotípiát
 туристичні перспективи – turisztikai távlatok
 туристичні ресурси – turisztikai kincsek
 ділитися враженнями – benyomásokkal osztozkodni
 хочемо ми цього чи ні – akarjuk mi ezt, vagy nem
 дотримуватися стандартів – betartani a sablonokat
 загальноприйняті міжнародні норми – általánosan elfogadott nemzetközi normák
 руйнувати стереотипи – lerombolni a sztereotípiákat
 їхати з України з думкою – elutazni Ukrajnából vmely gondolattal
 усупереч проблемам і негараздам – a problémák és sikertelenségek ellenére
 не зупинятися на досягнутому – nem elégszik meg az elért eredményekkel
 змінювати світ на краще – jobbra fordítani a világot

?

1. Які враження Джейсона Гліпіна про Україну?
2. Які уявлення мають американці про українців?
3. Який приклад наводять у міжнародній практиці для порівняння американської та української культур?
4. Якими спостереженнями щодо українців поділилася Жасмін Вілліамс?
5. Від чого залежить враження про Україну у Лори Нері?
6. Чим займалася в Україні Шеллі Свендімен? Чи сподобалося їй в Україні?

!

пересічний = звичайний = типовий = стереотипний
Ух ти! (емоційне) = Супер! Класно! (емоційне) = вираження захоплення
відмічати = зазначати = помічати = ловити себе на думці
вимагати = потребувати
сmt = селище міського типу
щодо України = стосовно України = про Україну
втім = але = однак = проте
за даними = за офіційною інформацією = за документами
частка = частина = якісь відсотки
необхідно = треба = потрібно
проблеми = негаразди
лишатися = залишатися

ІСТОРИЧНИЙ НАРИС

Хочемо познайомити вас із книжкою канадського історика Сергія Єкельчика «Історія України: становлення сучасної нації», яка англійською мовою побачила світ у 2007 році у видавництві Оксфордського університету, а згодом перекладена і видана японською, литовською та польською мовами. На цьогорічному Львівському книжковому форумі відбулася репрезентація російського перекладу дослідження.

Автор у передмові так пояснює причини перекладу книги на російську: «Якщо Україна і Росія залишаються єдиним книжковим ринком, на якому домінують російські книги, то чому не відповісти на лавину популярного читива з Москви російськомовним нарисом історії України, виданим у Києві?» Слід відзначити, що такий підхід до ситуації є абсолютно виправданим, і якщо хоча б кілька сотень російських читачів ознайомляться з книгою С. Єкельчика про Україну, не кажучи вже про російськомовних читачів, то задум автора і видавництва буде цілком логічним, корисним і, безперечно, цікавим.

А тепер про саму книгу. В ній 11 розділів, у яких автор, посилаючись на прийняті в західній історичній науці концепції, пропонує власний погляд на формування сучасної української нації. С. Єкельчик вважає, що історія України ХХ ст. – це історія концептуального переходу від етнічної нації до політичної. Сучасна українська національна ідентичність була сформована тими державними структурами і політичними процесами, які відбувались у Східній Європі протягом останніх 300 років.

Розповідаючи про українське національне відродження, С. Єкельчик аналізує три основні його етапи – науковий, культурний і політичний. Цей процес тривав з кінця ХVІІІ до початку ХХ ст.

До речі, С. Єкельчик абсолютно правомірним вважає використання терміна «Україна» з кінця ХVІ ст. Козацтво він називає новими захисниками соціальних, політичних і релігійних прав України, а події середини ХVІІ ст. – як

козацьке повстання проти польського панування, яке було підтримане українським селянством. Дослідник наголошує, що українські активісти вже з кінця XIX ст. проголосили ідею незалежності України, яка незабаром завоювала загальне визнання як кінцева мета українського національного руху.

Окремий розділ книги С. Єкельчика присвячений Українській революції 1917–1920 рр. У ньому наголошується, що «Українська революція стала кульмінацією руху за національні права українців».

У розділі про радянську Україну автор зауважує, що від початку українським більшовикам найважче було добитися підтримки місцевого населення. На території всієї України нова влада сприймалася як чужорідна. В книзі наводяться цікаві факти: в 1922 році з 56 тис. українських більшовиків 48% служили в Червоній армії, з них лише 14% були етнічними українцями; серед членів компартії 23% були українцями, але тільки 11% з них володіли українською мовою.

У розділі «Сталінізм: голод і терор» С. Єкельчик чітко зазначає: «Колективізація і голод 1932–1933 років знищили українське селянство як соціальну силу, здатну чинити опір владі. Терор знищив місцеву політичну еліту. Постійні репресії української інтелігенції підривали національну культуру і насаджували сталінські культурні цінності, відповідно до яких головну роль почала відігравати російська культура».

Розповідаючи про опір селян, автор зазначає, що тільки за період з 20 лютого по 2 квітня 1930 року в українських селах було зафіксовано 1716 антирадянських виступів. А за перших три місяці 1930 року внаслідок селянських заворушень 46 радянських чиновників було вбито, 84 поранено, 763 зазнали нападу.

Щодо західноукраїнських земель, то незадоволення українського населення національною дискримінацією та асиміляційною політикою польських і румунських властей призвело до зростання правого українського радикалізму. Тут активно поширюється націоналістична ідеологія, виникає Організація українських націоналістів (ОУН), члени якої сповідують ідею «Здобудеш Українську Державу або згинеш у боротьбі за неї».

У розділі про Другу світову війну С. Єкельчик зазначає: «Наприкінці війни націоналісти Західної України перетворились у незалежну військову й пропагандистську силу, з якою доводилось рахуватися. З кінця 1943 року радянська влада намагалася встановити контроль над західними областями і забезпечити їх ідеологічну благонадійність. Боротьба за це стала лейтмотивом майже всієї післявоєнної української історії».

У книзі наголошено на ще одній особливості повоєнної УРСР: у результаті Другої світової війни, Голокосту й примусового обміну населенням з Польщею етнічний склад населення республіки став більш однорідним. Україна втратила свою багатонаціональну спадщину, а внаслідок напливу російського

населення та асиміляційного тиску тут почала домінувати російська культура.

В останньому розділі «Незалежна Україна» автор відзначає, що «засновниками» незалежної Української держави стали ті ж «червоні директори», які до цього десятиліттями будували соціалізм. Унаслідок цього при владі в незалежній Україні залишилася радянська керівна верхівка, яка очистилася від тих фігур, які не зуміли швидко перефарбуватися.

Останні рядки книги С. Єкельчика про те, що «громадяни України поступово починають відчувати себе частиною єдиної української політичної нації», повинні б дати зневіреному й розчарованому українському громадянству якусь надію і перспективу. Але дедалі більше переконаних оптимістів стають песимістами, тобто добре обізнаними оптимістами.

(Полянський О. // Вільне життя плюс. – №90 (15202). – 2010. – 12.11. – http://vilne.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=7338:ukraina-ochyma-inozemciv&catid=33:krau&Itemid=38)

відбулася репрезентація – megtörtént a reprezentáció
пояснювати причину чогось – megmagyarázni vminek az okát
єдиний ринок – közös piac
лавина популярного читива – híres olvasmány lavinája
слід відзначити – utalnunk kell arra, hogy
абсолютно виправданий – teljes mértékben igazolt
не кажучи вже про когось, щось – nem beszélve vkiről, vmiről
задум автора – a szerző alapgondolata
посилаючись на прийняті в західній історичній науці концепції – hivatkozva az elfogadott nyugat történelmi tudományban vett koncepciókra
пропонувати власний погляд – saját véleményyt ajánlani
концептуальний перехід від етнічної нації до політичної – konceptuális átmenet az etnikai nemzetől a politikaihoz
національна ідентичність – nemzeti identitás
державна структура – állami struktúra
політичний процес – politikai folyamat
національне відродження – nemzeti újjászületés
до речі – mellesleg, egyébként
вважати абсолютно правомірним – abszolút igazságosnak tartani
козацьке повстання – kozák felkelés
бути підтриманим кимось – vki által támogatva lenni
дослідник наголошує – a kutató hangsúlyozza azt, hogy
проголосити ідею незалежності – kihirdetni a függetlenség eszméjét
завоювати загальне визнання – kivívni a közös tiszteletet
кінцева мета – végső cél
національний рух – nemzeti mozgalom
розділ присвячений комусь, чомусь – a fejezetet vkinek, vminek szentelni
стати кульмінацією – csucsponttá válni
добитися підтримки місцевого населення – támogatást kivívni a helyi lakosság körében

наводити цікаві факти – érdekes tényeket felsorolni
 чинити опір – ellenállást kifejteni
 політична еліта – politikai elit
 насаджувати чийсь цінності – erőszakosan terjeszteni vkinek az értékeket
 відповідно до яких – vminek megfelelően
 відігравати головну роль – főszerepet eljátszani
 зазнати нападу – támadást elszenvedni
 національна дискримінація – nemzeti diszkrimináció
 асиміляційна політика – asszimilációs politika
 призвести до зростання – emelkedéshez vezetni
 сповідувати ідею – az eszmét nyíltan hirdetni
 пропагандистська сила – propagandista erő
 доводиться рахуватися – szükséges számolni vkivel, vmivel
 намагатися встановити контроль над кимось, чимось – megpróbálni ellenőrzés alatt tartani vkit, vmit
 забезпечити ідеологічну благонадійність – ideológiai megbízhatóságot biztosítani
 наголошено на ще одній особливості когось, чогось – kihangsúlyozva még egy sajátosságra
 примусовий обмін населенням – kényszer lakosságcsere
 етнічний склад населення – etnikai lakosság összetétele
 унаслідок цього – ennek következményeképpen
 керівна верхівка – vezetőréteg
 очиститися від чого – megtisztítani vmitől
 переконаний оптиміст – meggyőződött optimista
 добре обізнаний оптиміст – jól informált optimista

?

1. Коли побачила світ книга канадського історика? Якими мовами вона перекладена?
2. Як автор пояснив переклад книги російською?
3. Про що книга Сергія Єкельчика?
4. Коли тривав процес українського національного відродження?
5. Ким були козаки?
6. Як українці сприймали нову владу в радянській Україні?
7. До чого призвів голод, терор і репресії в Україні в першій половині ХХ ст.?
8. До чого призвели національна дискримінація та асиміляційна політика на західноукраїнських землях?
9. На яких особливостях повоєнної України наголошено у книзі?
10. Про які проблеми незалежної України говорить автор?

!

становлення = формування
 книга побачила світ = книга вийшла друком = книга була надрукована
 згодом = пізніше
 репрезентація = повторна презентація
 переклад на російську (мову) = переклад російською (мовою)
 домінувати = посідати, займати головне місце = переважати кількісно або якісно
 згинути = загинути = померти

лавина (метафоричне) = велика кількість чогось
чтиво (розмовне) = друкована продукція, книги
абсолютно = цілком
незабаром = дуже швидко = через короткий проміжок часу
підривати національну культуру = робити слабшою національну культуру =
знищувати національну культуру
опір = протест
стати лейтмотивом = стати головною причиною = стати головною метою
червоні директори (метафора) = радянські керівники
унаслідок цього = у результаті цього

ТРИАДА ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА

У дні, коли відзначали 300-річчя возз'єднання України з Росією, професор Юрій Шевельов* написав у Бостоні статтю «Москва, Маросейка», в якій сформулював кілька важливих уроків Переяслава–1654. Власне, йшлося не тільки про Переяслав. Юрій Шевельов міркував про «історію великої і ще незакінченої війни» – саме так він назвав «історію культурних зв'язків між Україною та Росією». Уявні перемоги українців у цій війні не раз виявлялися реальними поразками, тож у 1954-му автор статті «Москва, Маросейка» шукав відповідь на сакраментальне запитання «Чому?». Його висновок: «Три страшні вороги українського відродження – Москва, український провінціалізм і комплекс Кочубеївщини». Усі вони, писав Шевельов, «живуть і сьогодні».

Москва.

Пострадянську Росію мучить синдром втраченої величії, й це небезпечно для інших, передусім для її сусідів. Цей синдром, що не дає спокою Москві, породжує агресивність. Росія хоче обов'язково бути великою, чомусь вважаючи, що великий – це той, кого бояться. Проте від того, кого бояться, втікають. Принаймні намагаються тримати дистанцію.

Зрештою, Україна має навчитися жити своїм життям поруч із такою Росією, якою вона є. Як казав поет: «У своїй хаті своя правда».

Комплекс Кочубеївщини.

Генеральний суддя Василь Кочубей у 1708 році написав донос на гетьмана Івана Мазепу, сподіваючись таким чином вирішити власні політичні амбіції. Закінчилося це тим, що за кілька місяців Кочубей позбувся голови. І на те була санкція Москви!

Оце і є, за Шевельовим, комплекс Кочубеївщини: «різні українські кола втягали Москву в Україну, намагаючись використати її проти внутрішніх ворогів» і не думаючи про наслідки. А наслідки щоразу виявлялися плачевними і для Кочубеїв, і для їхніх «внутрішніх ворогів». Програла всі, крім Москви. Професор Шевельов має рацію: «Бій під Полтавою виграв Росії не Петро I, а українські Кочубеї».

Провінціалізм.

Про третього ворога української державності – провінціалізм – найбільшніше думати на Новий рік. Саме у ці святкові дні мало не всі телеканали України демонструють мільйонній аудиторії глядачів second hand. Свого продукту – мінімум.

Оце і є провінціалізм: втішання чужим second hand'ом або ж демонстрація власної убогості.

«А що ви хочете – постгеноцидна нація, – скаже якийсь мрійливий український історик. – Травмований генофонд. Несформованість еліт».

«Ну і що з того? – заперечу у відповідь. – По-іншому вже ніколи не буде. Ніхто націю, крім нас самих, не сформує. І досить скиглити. Бо так можна й звикнути до свого провінційного стану».

Ми так любимо власні поразки, що увічнюємо їх меморіалами. Частіше згадуємо про перемоги. Адже переможний дух – альтернатива провінціалізму. Переможний дух ґрунтується на усвідомленні того, що українське не має права бути поганим.

Не ідеалізую нинішньої української молоді, але з ким іще пов'язувати надії, як не з нею?

Одна студентка, коли журналісти запитали її щось про перспективи вступу України до ЄС, сказала здивовано-зухвало: «То ви ще сперечаетесь?! А ми вже давно в ЄС». Ми – це молодь.

То що, неофіційний «вступ» української молоді до Європейського Союзу – пролог? Можливо. Але за умови, що і в політикумі відбудеться якісна зміна покоління.

Старий за віком, але молодий духом професор Юрій Шевельов не втомлювався повторювати: «Карфаген українського провінціалізму має бути зруйнований». Має. Але не колись. Тепер.

***Юрій Шевельов** (1908–2002) – славіст-мовознавець, історик української літератури, літературний і театральний критик. Професор Гарвардського, Колумбійського університетів. Закордонний член НАНУ (1991). Лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка (2000). Автор майже 900 наукових досліджень. Його працю «Історична фонологія української мови» (1979) визнано найоригінальнішим фундаментальним дослідженням у царині філології. Своїми дослідженнями Шевельов спростував офіційну радянську доктрину про існування східнослов'янської єдності, братньої колиски трьох мов: російської, білоруської та української. Юрій Шевельов, якого світ визнав славістом №1 ще в середині ХХ століття, в Україні здобув загальне визнання тільки в роки незалежності.

(Панченко В. Тріада Юрія Шевельова

// Український тиждень. – №1–2 (114–115). – 15–21 січня. – 2010. – С. 24–25)

власне – voltaképpen, alapjában véve

йшлося не тільки про когось, щось – szó volt nemcsak vkiről, vmiről

історія культурних зв'язків – kulturális kapcsolatok történelme
 уявна перемога – feltételezett győzelem
 виявлятися реальною поразкою – reális vereségnek mutatkozik
 шукати відповідь на sacramентальне запитання – választ keresni a szentségi
 kérdésre
 мучить хтось, щось – kínoz vkit, vmi
 синдром втраченої величі – elvesztett nagyság szindrómája
 не давати спокою комусь, чомусь – nem hagyni nyugodni vkit, vmiben
 породжувати агресивність – agressziót előidézni
 тримати дистанцію – távolságot tartani
 жити своїм життям – saját életet élni
 генеральний суддя – főbíró
 написати донос – megírni a feljelentést
 сподіваючись таким чином вирішити власні політичні амбіції – remélve ily
 módon megoldani a saját politikai ambícióit
 мати санкцію – szankciói joggal bírni
 не думаючи про наслідки – nem gondolva a következményekre
 наслідки щоразу виявлялися плачевними – következmények, amelyek mindig
 siralmasnak bizonyultak
 мати рацію – igaza van
 мало не всі телеканали – majdnem minden televíziós csatornák
 втішання чужим – idegennel vigasztalódni
 демонстрація власної убогості – demonstráció a saját nyomorúságában
 постгеноцидна нація – posztgenocídiumi nemzet
 травмований генофонд – megsérült géalap
 несформованість еліт – megformálatlan elit
 Ну і що з того? – Na és mi van abból?
 заперечувати у відповідь – ellenkezett a válaszban
 увічнювати меморіалом – megörökített emlékmű
 переможний дух – győztes szellem
 ґрунтується на усвідомленні того, що – felismerésben alapozódik arra, hogy
 не має права бути якимось – nincs joga vmilyennek lenni
 з ким іще пов'язувати надії, як не з нею? – kihez fűzhetném a reményeimet, mint
 nem hozzá?
 перспективи вступу України до ЄС – az Európai Unió belépéséhez tartozó
 Ukrajnai perspektívák
 здивовано-зухвало – csodálkozva-szemtelenül
 за умови – körülmények között
 якісна зміна поколінь – minőségi generációk változás
 не втомлюватися повторювати – fáradtatlantul ismételni
 фундаментальне дослідження – alapos kutatás
 спростувати офіційну радянську доктрину про існування східнослов'янської
 єдності – megcáfolni a hivatalos szovjet tudományos elméletet a keleti szláv
 egység létezéséről
 здобути загальне визнання – kiérdemelni a közös elismerést

?

1. Хто такий Юрій Шевельов?
2. Яку його працю визнано найоригінальнішим фундаментальним дослідженням у царині філології?
3. Яку доктрину спростував мовознавець?
4. Про що стаття Юрія Шевельова, написана у 1954 році?
5. До яких висновків прийшов науковець?
6. Чого має навчитися Україна?
7. У чому полягає комплекс Кочубеївщини?
8. У чому полягає провінціалізм?

!

міркувати = роздумувати = думати = мислити
не раз = не один раз = більше одного разу
зрештою = у кінцевому рахунку
позбутися голови = втратити голову = померти (через відсікання голови)
санкція = дозвіл
різні українські кола = різні українські представники = політики різних партій
мало не всі = майже усі
по-іншому = інакше
досить скиглити = достатньо плакати = достатньо нарікати на долю = достатньо жалітися, скаржитися на життя
меморіал = архітектурний комплекс із декількох пам'ятників (музеїв тощо)
сперечатися = дискутувати
НАНУ = Національна академія наук України
у царині філології = у сфері філології

ТУРИЗМ В УКРАЇНІ

Щороку Україну відвідує в середньому 17 млн. іноземців, більшість з яких є громадянами країн СНД, а третина приїжджає з ЄС. За даними Всесвітньої організації туризму, Україна посідає сьоме місце за кількістю відвідувань щороку.

Перші форми туризму почали виникати на території України дуже давно. Людям завжди була притаманна цікавість, вони хотіли дізнатись, як живуть інші народи, чи просто відвідати інші землі в пошуках чогось незвичайного. Розвитку туризму сприяло вдале геополітичне положення України, яка розташувалася на перехресті багатьох важливих торгівельних шляхів. Завдяки цьому українські землі щороку відвідувала значна кількість іноземних купців, які, приїжджаючи додому, розповідали про Україну, про її багаті природні ресурси, гостинний народ і цікаві традиції.

Набувати сучасних рис туризм в Україні став з початку XIX ст. У цей час «Руська трійця» займалася організацією та популяризацією серед населення, особливо серед інтелігенції, народознавчих мандрівок Батьківщиною. Зокрема, Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич та Яків Головацький заохочували до

пізнання історії України, ознайомлення з її культурно-історичними та природними пам'ятками. Згодом громадські діячі дослідили лікувальний та рекреаційний (відпочинковий) потенціал Криму, Прикарпаття та Закарпаття.

Перші організації, які пропонували здійснити туристичні подорожі (туристичні бюро), почали виникати наприкінці XIX ст. Так, 1895 року розпочало діяльність Ялтинське екскурсійне бюро, яке стало однією з перших подібних організацій в Україні. Згодом аналогічні організації створюють і на заході країни – основними туристичними центрами стають Львів, Перемишль, Галич тощо. На межі XIX–XX ст. починається освоєння рекреаційних місцевостей в районі Яремче, Ворохти, Косова, Верховини.

У XX ст. туристична галузь в Україні розвивається інтенсивніше. У 20-х роках на Донбасі, як найбільш промислово розвиненому регіоні, починають працювати перші будинки відпочинку. Згодом подібні заклади створюють і в інших місцевостях.

У перші роки після проголошення Україною незалежності туристична галузь значно занепадала. Складна, нестабільна політична ситуація відлякувала іноземних туристів – їх кількість у ці роки скоротилася на 80%. Так, 1992 року Україну відвідало лише 120 тис. туристів.

За кілька років становище індустрії туризму почало змінюватися. 1995 року Верховна Рада прийняла закон «Про туризм».

Нині на території України функціонують більше 3 тис. закладів оздоровлення та відпочинку, майже 1,5 тис. готелів, кемпінгів тощо. Постійно зростає кількість компаній, що пропонують туристичні путівки в місця відпочинку як в Україні, так і за кордоном. Щоправда, значна їх частина є посередниками, пропонуючи послуги іноземних туристичних компаній.

В Україні створено природоохоронні території. Найбільшою популярністю користуються Карпатський та Шацький національні природні парки, біосферний заповідник «Асканія-Нова», численні дендропарки, пам'ятки садово-паркового мистецтва. Не менш відвідуваними є місця розкопок на території існування древніх міст – Херсонесу, Ольвії, Тіри тощо.

В останні роки в Україні швидкими темпами розвивається сільський зелений туризм, основне завдання якого полягає у відпочинку туристів від міського шуму та метушні, ознайомленні з історико-культурними пам'ятками та місцевими звичаями і традиціями.

Україна має всі передумови для швидкого й успішного розвитку туризму, як іноземного, так і внутрішнього. Проте на заваді стоять певні проблеми, що гальмують розвиток цієї сфери економіки, спонукаючи туристів частіше обирати іноземні місця відпочинку замість тих, що розміщені на території Батьківщини.

Основними проблемами розвитку туризму в Україні є неефективне та нерациональне використання природних ресурсів, відсутність чіткої стратегії

розвитку туристичної галузі, недостатньо розвинена інфраструктура, а також система транспортного обслуговування туристів.

Не менш важливим питанням залишається якість надання туристичних послуг. За цим показником Україна значно відстає від багатьох держав із подібним рекреаційно-туристичним потенціалом. Унаслідок цього багато українців надають перевагу іноземним курортам, отримуючи за ті самі гроші набагато вищий рівень обслуговування та комфорту. Підняття рівня якості туристичних послуг до європейських стандартів приваблює б більше охочих відпочити як з України, так і зарубіжжя.

Серед інших проблем туристичної індустрії можна назвати недостатню поінформованість населення про готелі, інші заклади відпочинку, тури по країні, туристичні послуги, а також відчутний податковий тягар для об'єктів туристичної діяльності.

Україна має надзвичайно великий туристичний потенціал, залишається лише грамотно, по-хазяйськи його використати. Адже інтенсивний розвиток туризму в Україні сприятиме зміцненню економіки, популяризації її у світі та утвердженню її як туристичної держави.

(За матеріалами інтернет-видань)

більшість з яких – többség
посідати місце – helyet elfoglalni
за кількістю відвідувань – látogatások száma szerint
чи просто – egyszerűen
в пошуках чогось незвичайного – vmi különleges keresésében
геополітичне положення – geopolitikai helyzet
завдяки цьому – ennek eredményeképpen
природні ресурси – természeti kincsek
набувати сучасних рис – mai sajátosságokká válni
заохочувати до пізнання чогось – vmi megismerésre bátorítani
здійснити туристичну подорож – turisztikai utazást tenni
освоювати рекреаційні місцевості – igénybe venni a rekreációs szolgáltatásokat
туристична галузь – turisztikai ágazat
промислово розвинений регіон – gazdaságilag fejlett régió
відлякувати когось – elijeszteni vkit
кількість скоротилась – a mennyiség csökkent
прийняти закон – törvényt elfogadni
зклади оздоровлення та відпочинку – gyógyító és pihenő intézmény
пропонувати туристичну путівку – turisztikai utazást ajánlani
бути посередником – közvetítő
туристична компанія – utazási iroda
природоохоронна територія – természetvédelmi terület
користуватися популярністю – népszerűségnek örvendeni
національний природний парк – nemzeti természeti park
біосферний заповідник – bioszferikus természetvédelmi terület

місце розкопок – az ásások helye
 розвиватися швидкими темпами – gyors tempóban fejlődni
 сільський зелений туризм – falusi zöld turizmus
 основне завдання – fő feladat
 передумови для розвитку – a fejlődés előfeltételei
 стояти на заваді – akadályozni vkit vmiben
 спонукаючи туристів до чогось – ösztönözve a turistákat vmire
 замість когось, чогось – vki, vmi helyett
 відсутність стратегії – a stratégia hiánya
 недостатньо розвинена інфраструктура – nem eléggé fejlett az infrastruktúra
 транспортне обслуговування – közlekedési szolgáltatás
 якість надання туристичних послуг – a turisztikai szolgálat minősége
 за цим показником – ezen tényező szerint
 унаслідок цього – ennek következményképpen
 надавати перевагу – előbbséget megadni
 європейський стандарт – európai standard
 недостатня поінформованість населення – nem eléggé tájékozott a lakosság
 відчутний податковий тягар – érezhető adóteher
 сприяти зміцненню економіки – hozzájárulni a gazdaság megerősítéséhez

?

1. Чому люди відвідують інші країни?
2. Що у минулому сприяло розвитку туризму в Україні?
3. Про що розповідали іноземні купці після відвідування України?
4. Як «Руська трійця» розвивала туризм в Україні?
5. Як розвивалася туристична галузь в Україні у кінці ХІХ – на початку ХХ ст.?
6. Що відбувається у туристичній індустрії з часу проголошення в Україні незалежності?
7. Яке основне завдання сільського зеленого туризму?
8. Які основні проблеми розвитку туризму в Україні?
9. Чому українці віддають перевагу іноземним курортам?
10. Що потрібно зробити Україні, щоб привабити туристів?

!

в середньому = близько
 млн. = мільйон
 тис. = тисяча
 СНД = Співдружність Незалежних Держав
 притаманний = властивий = характерний
 вдалий = вигідний = гарний
 значна кількість = велика кількість
 популяризувати = робити популярним = робити відомим
 мандрівка = подорож
 рекреаційний = відпочинковий
 потенціал = можливості
 подібний = аналогічний = такий = схожий
 місцевість = територія
 заклад = установа

занепасти = перебувати у поганому стані (не розвиватися) = деградувати
древній (архаїзм) = дуже давній
стояти на заваді = заважати

НАВЧАННЯ І ПРАКТИКА

Якщо запитати у молодих спеціалістів з України, які щойно закінчили вуз, що найбільше вони запам'ятали зі свого навчання, то більшість із них згадає про безкінечні лекції та суцільну теорію. Молоді люди, які вже мають місце роботи, говорять, що їм часто важко застосувати на практиці здобуті під час навчання знання. Адже до проходження практики в Україні ставлення часто надто формальне.

П'ятикурсниця Київського національного лінгвістичного університету Яна Ємельяненко розповідає, що її практика, на яку дівчина поклала багато надій, аби працевлаштуватися, закінчилася навіть не почавшись: «Ми повинні були проходити перекладацьку практику. Прийшли туди, куди нас направили, а там нам сказали – знайдіть собі якийсь переклад, все зробіть, а ми вам поставимо печатки, що пройшли практику», – каже Яна. Наступного року під час практики вона вирішила діяти рішуче і вже не мовчати, а пропонувати свої послуги перекладача наполегливо, щоб справді практикуватися у перекладі, а не просто відбувати час.

Деякі викладачі погоджуються, що більша частина того, про що вони розказують студентам на парах навряд чи знадобиться у подальшому професійному житті. Сучасна освітня система в Україні направлена більше на розширення кругозору в різних сферах, аніж на глибоке вивчення вузькопрофільного предмету.

Викладачка кафедри маркетингу Європейського університету Ганна Масна впевнена, що у навчальному процесі бракує реальної практики. «Студенти не можуть уявити, чим саме займатимуться після закінчення вузу. Дуже велика частина університетської програми – це суцільна теорія, яка часто береться з перекладної іноземної літератури, наприклад, американської. Але реалії у нас не зовсім ті й ментальність людей інша. Як застосовувати випусникам вивчене на практиці? У випусників виникає логічне запитання: ми ж гарно вчилися і маємо «червоний диплом», то чому ж нас не хочуть брати на роботу? Бо працедавці самі навчалися за такою системою і не потребують таких фахівців з теорії», – наголошує пані Ганна.

Щоб підготувати собі молодих фахівців, компанії організують всілякі тренінги, кваліфікаційні академії, проводять курси для співробітників, яких взяли на роботу. Це зайві витрати для бізнесу, але результат гарантований – працюватимуть люди, які готові до особливостей роботи саме в цій компанії.

Підприємці та й самі студенти нарікають, що в українських вузах працюють викладачі, які самі жодного дня не працювали за фахом, якому вчать

студентів. Аби виправити ситуацію Міністерство праці та соціальної політики України за ініціативи Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення розробили альтернативну схему перепідготовки викладачів українських вищих шкіл. Нова система передбачає, що роботодавці відрахуватимуть частину коштів на практичну фахову підготовку викладачів університетів, щоб вони могли вчити своїх студентів ближче до практики. Але поки що роботодавці не мають бажання платити за підготовку викладачів. Вони пояснюють це тим, що саме держава повинна готувати якісних спеціалістів, які мають практичний досвід роботи.

Усе пізнається у порівнянні, впевнений четвертокурсник Національного медичного університету імені Богомольця, який приїхав вчитися до України з Ганни, Макс Адда. Він майбутній стоматолог і вирішив опанувати цю професію саме в Україні, бо тут у порівнянні з африканською освітньою системою більше уваги приділяється практичним навичкам і менше зважають на теорію. «Окрім цього, освіта в Україні набагато дешевша, ніж в інших європейських країнах, а її якість не поступається європейським університетам», – говорить Макс. Після закінчення українського університету хлопець збирається працювати вдома. Там, за словами Макса, дуже легко працевлаштуватися кваліфікованому спеціалісту. В Україні ж навпаки – ні наявність диплома, ні практичний досвід роботи не гарантує того, що людина знайде роботу за фахом та отримуватиме гідний заробіток. Все це, на думку студента, через те, що Україна не може спрогнозувати розвиток свого ринку праці.

(Гришко Л. Українські студенти нарікають на брак практики // <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,6152747,00.html>. – 01.11.2010)

застосувати на практиці здобути знання – felhasználni a gyakorlat során
megszerzett tudást

проходити практику – gyakorlatot szerezni

формальне ставлення – formális hozzáállás

покладати багато надій на когось, щось – sok reményt fűzni vkihez, vmihez

закінчитися навіть не почавшись – befejeződni még el sem kezdődve

поставити печатку – pecsétet tenni

діяти рішуче – határozattan működni

пропонувати свої послуги – saját szolgáltatásokat ajánlani

практикуватися у перекладі – gyakorlatot szerezni fordításban

відбувати час – időt eltölteni

навряд чи знадобиться у житті – valószínűtlen nem lesz rá az életben szükségem

розширення кругозору – látókör kiszélesítése

вузкопрофільний предмет – szakosított tantárgy

навчальний процес – oktatási folyamat

бракує практики – hiányzik a gyakorlat

суцільна теорія – teljes teória

застосовувати вивчене на практиці – gyakorlatban használni a megérezett tudást

організувати тренінги – edzéseket szervezni
проводити курси – tanfolyamokat lefolytatni
зайві витрати – felesleges kiadások
результат гарантований – az eredmény garantált
нарікати на когось, на щось – zúgolódni vmire, vkire
працювати за фахом – szakmája szerint dolgozni
соціальна політика – szociális politika
за ініціативи когось – vkinek a kezdeményezésére
науково-дослідний інститут – tudományos kutatóintézet
зайнятість населення – a lakosság foglalkoztatottsága
розробити альтернативну схему – alternatív vázlatot kidolgozni
перепідготовка викладачів – a tanárok átképzése vagy továbbképzése
система передбачає, що – a rendszer előfeltételez, hogy
відраховувати частину коштів – a pénzeszközök egy részét megszámlálni
поки що – ezideig
мати практичний досвід роботи – munkagyakorlattal rendelkezni
усе пізнається у порівнянні – minden az összehasonlásból derül ki
опанувати професію – elsajátítani a szakmát
у порівнянні з кимось, чимось – összehasonlításban vkivel, vmivel
приділяти більше уваги комусь, чомусь – vkinek, vminek több figyelmet szentelni
практичні навички – gyakorlati tapasztalatok
зважати на щось, когось – figyelembe venni vkit, vmit
якість не поступається європейським університетам – a minőség nem marad le az európai egyetemektől
кваліфікований спеціаліст – szakspecialista
знайти роботу за фахом – elhelyezkedni a szakmája szerint
отримувати гідний заробіток – megfelelő fizetést kapni
спрогнозувати розвиток ринку праці – munkaerő piac fejlődését előre jelezni

?

1. Що говорять молоді люди про навчання та практику?
2. Із чим погоджуються викладачі?
3. Чому працедавці не хочуть брати на роботу випускників університетів?
4. Що роблять компанії, щоб підготувати для себе молодих фахівців?
5. Яку альтернативу запропонувало Міністерство праці та соціальної політики?
6. Чому Макс обрав для навчання український університет?
7. Чи легко працевлаштуватися кваліфікованому спеціалістові в Україні?

!

щойно = тільки що = тільки-но = недавно
вуз (розмовне) = виш = вищий навчальний заклад
надто = дуже
п'ятикурсниця = студентка п'ятого курсу
аби = щоб = для того, щоб...
відбудувати час (фразеологізм) = протирати штани (фразеол.) = бити байдики (фразеол.) =
байдикувати = нічого не робити
бракує когось, чогось = не вистачає когось, чогось
пара (сленг) = заняття в університеті, яке триває 90 хвилин

реалії = дійсність
«червоний» диплом (сленг) = диплом з відзнакою = диплом відмінника
не потребувати = не мати потреби
всілякі = різні = різноманітні
співробітник = колега
нарікати = скаржитися = жалітися
фах = спеціальність
працедавець = роботодавець
опанувати професію = здобувати професію
збиратися працювати = планувати працювати = мати плани працювати

НАС БАГАТО

Нас багато і стає дедалі більше. ООН б'є на сполох: населення світу зростає значно швидшими темпами, ніж очікувалося, і ще цього року сягне семи мільярдів. За прогнозами ООН, уже 31 жовтня 2011 року на планеті народиться семимільярдний житель.

Це означає, що люди потребуватимуть більше продовольства, води та енергії, ніж передбачалося попередніми розрахунками. Тому побоювання ООН з приводу дедалі більшого нищення природи та споживацького ставлення до ресурсів, а також з приводу збройних конфліктів за доступ до ресурсів – далеко не безпідставні. Продовольство дедалі дорожчатиме, бідність зростатиме.

«За останніми прогнозами, зростання населення становитиме на 200 мільйонів людей більше, ніж досі очікувалося, – повідомив представник демографічного відділення ООН Томас Бюттнер. – Це пов'язано з тим, що скорочення народжуваності в Африці відбувається набагато повільнішими темпами, ніж прогнозувалось».

Експерти ООН вважають, що ситуація розвиватиметься подібним чином і надалі. До 2050 року населення світу сягне вже понад 9 мільярдів жителів. Насамперед від перенаселення страждатимуть міста. В Азії та Африці щонайменше два мільярди мешканців переберуться з сільської місцевості до міст, застерігають фахівці.

«Проблема полягає в тому, – продовжує Томас Бюттнер, – що ці два мільярди людей переберуться до мегаполісів, які вже нині мають величезні проблеми із забезпеченням своїх мешканців найнеобхіднішим, зокрема – водою». На переконання експертів ООН, це поставить усю планету перед ще більшими викликами, пов'язаними із забезпеченням продовольством, захистом клімату та боротьбою проти бідності.

(Келер А., Ніколайчук Х. ООН: у жовтні народиться семимільярдний мешканець планети // <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,15048405,00.html> – 04.05.2011)

бити на сполох – meghúzni a vészharangot, riadalmat kelteni
населення світу сягне – a világlakosság száma eléri a...

передбачати попередніми розрахунками – az előző számításokat előrelátni
з приводу – vminek a kapcsán
нищення природи – a természet rombolása
споживацьке ставлення до ресурсів – fogyasztói hozzáállás a természeti kincsekhez
збройний конфлікт – fegyveres konfliktus
доступ до ресурсів – hozzáférés a természeti kincsekhez
побоювання далеко не безпідставні – az aggodalmak messze nem alaptalanok
скорочення народжуваності – a születések számának csökkentése
міста страждатимуть від перенаселення – a városok a túlnépesedés miatt fognak szenvedni
проблема полягає в тому, що – a probléma abban áll, hogy
проблеми із забезпеченням найнеобхіднішим – a legszükségesebb dolgok alapvető ellátási problémája
на переконання експертів – a szakértők unszolására
поставити планету перед викликами – a bolygót kihívások elé állítani
захист клімату – a klíma védelme
боротьба проти бідності – a szegénység elleni harc

?

1. Чому ООН б'є на сполох?
2. Які наслідки буде мати швидке збільшення населення на планеті?
3. Чому населення зростає швидше, ніж очікувалось?
4. Як розвиватиметься ситуація до 2050 року за прогнозами експертів?
5. Перед якими викликами постане населення і планета?

!

дедалі = з кожною хвилиною (днем, місяцем, роком)
ООН = Організація Об'єднаних Націй
бити на сполох (фразеологізм) = попереджати про щось, перебуваючи у схвильованому стані = бути стурбованим чимось
побоювання = страхи
подібним чином = так само = аналогічно = схоже
перебратися звідкись кудись = переїхати = змінити місце проживання

ЛЮДИНА І ТРИВАЛІСТЬ ЖИТТЯ

Між тривалістю життя, професією людини та розміром заробітків є пряма залежність. Такого висновку дійшли вчені Віденського демографічного інституту, дослідивши обставини життя людей різних спеціальностей.

Демографи вивели певну залежність, яка свідчить, що той, хто більше заробляє, живе довше. На підставі такого висновку вчені склали список найбезпечніших професій. До найбільш безпечних професій демографи зарахували фізиків, за ними йдуть лікарі, інженери, пастори і вчителі гімназій. Найнебезпечнішими були названі дві будівельні професії – монтера риштувань і бетонника. Люди, які працюють за цими спеціальностями, мають в середньому низьку зарплату і найкоротшу тривалість життя.

«Прибутки мають прямий вплив на очікувану тривалість життя», –

пояснює фахівець відділення демографії Інституту імені Макса Планка, Рембрандт Шольц. Вчений каже, що все починається з кращої освіти. Люди з вищою освітою можуть розраховувати на кращі робочі місця, на зручні умови роботи, і, зрозуміло, на вищу оплату. А більше грошей означає можливість мати краще житло, якіснішу їжу, кращих лікарів, що сукупно значно сприяє довгій тривалості життя.

Аналогічний висновок роблять і фахівці, які займаються страховою справою. Приміром, в одній зі страхових компаній представників різних професій поділено на п'ять груп. У групу з найменшими ризиками, увійшли найбільш фінансово забезпечені клієнти – стоматологи й адвокати, в останню – будівельники. Цікавий факт: демографи вважають, що чоловіки, які сидять удома, поки їх дружини заробляють, живуть менше за тих, хто сам заробляє на життя.

(Сосновський О. Більший заробіток – довше життя // <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,15053468,00.html>)

розмір заробітків – a keresetek mértéke
пряма залежність – egyenes függőség
дійти висновку, робити висновок – következésre jutni, következtetést levonni
вивести певну залежність – bizonyos függőséget felépíteni
на підставі висновку – következtetés alapján
скласти список – listát összeállítani
монтер риштувань – állványzat szerelő
бетонник – betonozó
у середньому – középítő mértékben
мати прямий вплив – egyenes hatással lenni vkire, vmire
очікувана тривалість життя – várható élettartam
розраховувати на щось – számítani vkire, vmire
зручні умови роботи – kényelmes munkakörülmények
страхова справа – biztosítási ügy
страхова компанія – biztosítási cég
представники різних професій – különböző szakmák képviselői
фінансово забезпечений клієнт – tehető ügyfél
цікавий факт – érdekes tény

1. Між чим є пряма залежність?
2. Який список склали демографи?
3. Які професії, на думку вчених, найбезпечніші, а які найнебезпечніші?
4. Яку залежність вивели вчені?
5. Які перспективи дає вища освіта?
6. Які висновки роблять страхові компанії?

заробіток = зарплатня = заробітна плата = зарплата = оплата праці
дійти висновку = зробити висновок
учений = науковець

обставини життя = умови життя = життєва ситуація
скласти список = зробити список
прибуток = дохід
прямий вплив = безпосередній вплив
фахівець = спеціаліст
сукупно = разом
аналогічний = такий самий = схожий
приміром = наприклад
сидіти удома = залишатися вдома = займатися домогосподарством (не працювати)

ГЛОБАЛЬНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Сучасні технології – результат взаємодії природи і суспільства. На жаль, протягом тисячоліть людина активно втручалася в природу, не думаючи про підтримку в ній рівноваги. Особливо ускладнилися відносини суспільства і природи в ХХ ст., коли в процесі науково-технічної революції різко зріс людський вплив на навколишнє середовище. Через інтенсивну індустріалізацію та урбанізацію зменшилася здатність екологічної системи до самоочищення та відновлення. У відносинах людини і природи настала криза, яка викликала екологічні проблеми глобального характеру.

Зростання потреб сучасної людини призводить до великих втрат у природі. Щорічно на земній кулі перетворюються на пустелю 6 млн гектарів родючих земель; 11 млн гектарів лісу вирубується, гине від пожеж або забруднення доквілля; внаслідок проживання в місцях інтенсивного забруднення хворіють десятки тисяч людей. Результатами нерозумного господарювання стали зміна газової структури атмосфери, явище «парникового» ефекту, випадання кислотних дощів, виснаження озонового прошарку, який оберігає життя на Землі від сильного ультрафіолетового випромінювання Сонця.

Катастрофічних розмірів набуло забруднення морів і океанів. Стічні води промислових підприємств і міст, змиті з полів добрива і отрутохімікати потрапляють у річки. Окремі акваторії Світового океану є місцем зберігання радіоактивних та високотоксичних відходів. Видобуток корисних копалин на шельфі морів і океанів посилює небезпеку аварій. Великим джерелом забруднень став морський транспорт, особливо нафтоперевозний. Через забруднення води гине рослинний і тваринний світ морів, порушуються процеси глобального газо- та теплообміну між океаном та атмосферою.

Унаслідок погіршення енергетичної, мінерально-сировинної та продовольчої забезпеченості земної цивілізації, а також зростання забруднення доквілля, виникає небезпека зміни генетичного фонду людства.

У науці й суспільстві є два напрями висвітлення екологічної кризи: песимістичний та оптимістичний. Песимісти заперечують можливість прогресивного розвитку цивілізації через співвідношення народжуваності та

смертності, темпи економічного зростання, умови забруднення довкілля. Вони пропонують обмежити чи навіть зупинити техніко-економічний розвиток людства.

Оптимісти наполягають на збереженні масштабів економічного розвитку за умови забезпечення суворих державних заходів захисту навколишньої середовища та раціонального природокористування, на основі радикальної перебудови технологій, створення нових технічних засобів і технологічних процесів, безпечніших з екологічного погляду.

Екологія планети не підвладна обмеженням, які створює політичне розмежування держав. Але деякі природні ресурси і процеси є більш локалізованими, контроль та управління ними можливі з боку окремих держав. До них належать природні ресурси, пов'язані з державною територією: земля, надра, внутрішні води, рослинність тощо.

Водночас є природні ресурси, контролювати і зберігати які неможливо зусиллями окремих держав. Вони або знаходяться в міжнародному просторі (відкрите море, космос), або переміщуються між різними країнами і континентами. До них належать атмосферне повітря, ресурси Світового океану і прісної води, природні багатства Антарктиди, тварини, які мігрують. Охороняти їх можливо тільки за умови міжнародного співробітництва.

У проблемі раціонального використання мінеральних ресурсів маємо основне протиріччя економіки – необмеженість потреб людини і обмеженість ресурсів у природі. Є небезпека вичерпання відомих і доступних для використання ресурсів Землі: залізної руди, нафти й газу, руд міді, нікелю, марганцю, хрому, алюмінію.

Основні проблеми раціонального розвитку енергетики полягають у необхідності перебудови цієї системи, зміни її структури, впровадження енергозберігаючих технологій, використання альтернативних джерел енергії. Розвиток атомної енергетики має загальмуватись, оскільки вже тепер помітне теплове забруднення, періодично виникають небезпеки, пов'язані з експлуатацією атомних електростанцій.

В окремих регіонах Землі склалася напружена ситуація з продовольством, причиною якої є нерівність у соціально-економічному розвитку країн і подекуди стихійні лиха. Такими регіонами є: в Африці – зона Сахель (райони на південь від пустелі Сахара), східна та центральна частина материка; в Азії – південна та південно-східна частини Азії; в Південній Америці – гірські райони Анд і Амазонія.

Але проблема забезпечення світу продовольством полягає не в тому, що в світі не вистачає сільськогосподарських продуктів (на планеті виробляється на душу населення достатньо зерна, м'яса, цукру, овочів тощо), а тому, що розміщення їх виробництва не збігається з географією попиту на продовольство. Північна Америка та Західна Європа мають надлишок сільськогосподарських

продуктів. Водночас у країнах, що розвиваються, продуктивність сільського господарства все ще занадто низька.

Важливою є проблема використання ресурсів Світового океану – біологічних, мінеральних, енергетичних. Океан – це також «легені» планети (на суходолі таку роль відіграють ліси) і є своєрідним регулятором температури на земній кулі.

Особливо посилилася господарська діяльність у Світовому океані в другій половині ХХ ст. Зріс видобуток мінеральних ресурсів, що супроводжується збільшенням забруднення океанів. До гранично допустимих меж наближається вилов риби та інших морепродуктів. Зменшився вилов червоної риби (кета, горбуша та ін.), крабів біля східного узбережжя Азії, анчоусів біля західного узбережжя Америки, тріски та оселедців у Північній Атлантиці тощо. Особливо сильно забрудненими виявилися такі акваторії Світового океану, як зона Карибського басейну, Північного та Балтійського, Середземного й Чорного морів, Перської затоки, вод біля південного узбережжя Японських островів. Стає очевидним, що для розв'язання проблем Світового океану потрібні узгоджені міжнародні дії.

(За матеріалами інтернет-видань)

втручатися в природу – beavatkozni a természetbe
підтримка рівноваги – az egyensúly fenntartása
науково-технічна революція – tudományos és műszaki forradalom
навколишнє середовище – külvilág
інтенсивна індустріалізація та урбанізація – intenzív iparosodás és urbanizáció
здатність екологічної системи до самоочищення та відновлення – az ökológiai rendszer öntisztítása és megújulásának a képessége
зростання потреб – szükségletek növekedése
призводити до великих втрат – nem kívánatos veszteségekhez vezetni
перетворюватися на пустелю – sivataggá átalakítani
родючі землі – termő földek
забруднення довкілля – a külvilág beszennyezése
нерозумне господарювання – esztelen gazdálkodás
зміна газової структури атмосфери – az atmoszféra gáz szerkezetének változása
явище «парникового» ефекту – melegházi hatás jelensége
випадання кислотних дощів – savas esők keletkezése
виснаження озонового прошарку – az ózón réteg kimerítése
ультрафіолетове випромінювання – ultraibolya sugárzás
стічні води – szennyvizek
промислові підприємства – termelői vállalkozások
змити з полів добрива і отрутохімікати – a mezőkből lemosott trágyák és mérgező vegyszerek
радіоактивні та високотоксичні відходи – radioaktív és magasán mérgező hulladék
видобуток корисних копалин – hasznos ásványok kitermelése
шельф моря – tenger kontinentális talapzata

небезпека аварій – a balesetek veszélye
 бути джерелом забруднення – a szennyezés forrásává válni
 нафтоперевозний морський транспорт – olajszállító tengeri közlekedés
 рослинний і тваринний світ – növény- és állatvilág
 процеси газо- та теплообміну – a gáz- és hőcsere folyamatok
 унаслідок погіршення – a kiélezés következménye
 мінерально-сировинний – ásványi-nyersanyag
 земна цивілізація – földi civilizáció
 небезпека зміни генетичного фонду людства – az emberiség génalap változásainak veszélye
 прогресивний розвиток цивілізації – a haladó civilizáció fejlődése
 співвідношення народжуваності та смертності – a születés és halálozás kölcsönös viszonya
 темпи економічного зростання – a gazdasági növekedés ütemei
 техніко-економічний розвиток – műszaki és gazdasági fejlődés
 збереження масштабів економічного розвитку – a gazdasági fejlődés méretarányának megőrzése
 за умови забезпечення суворих державних заходів – a szigorú állami rendszabályok valamely feltétel közötti ellátása
 раціональне природокористування – ésszerű természethasználat
 радикальна перебудова технологій – a technológiák radikális átépítése
 технічний засіб – technikai eszköz
 технологічний процес – üzemi folyamat
 не бути підвладним обмеженням – korlátlanul tenni vmit
 природні ресурси – természeti kincsek
 контролювати зусиллями окремих держав – külön államok erőfeszítéseivel ellenőrizni
 атмосферне повітря – légköri levegő
 ресурси Світового океану – Világ óceán kincsei
 раціональне використання мінеральних ресурсів – ásványi kincsek ésszerű felhasználása
 необмеженість потреб людини – az ember szükségleteinek korlátlansága
 обмеженість ресурсів – a kincsek korlátozottsága
 небезпека вичерпання ресурсів – a kincsek kimerítésének veszélye
 залізна руда – vasérc
 необхідність перебудови системи – a rendszer átépítésének szükségessége
 зміна структури – a struktúra változása
 впровадження енергозберігаючих технологій – az energiatakarékos technológiák meghonosítása
 використання альтернативних джерел енергії – az energia alternatív forrásainak felhasználása
 атомна енергетика – atomenergetika
 теплове забруднення – hőszennyezés
 експлуатація атомних електростанцій – az atomerőművek üzemeltetése
 нерівність у соціально-економічному розвитку – a fejlődés szociális gazdasági egyenlőtlensége

стихийне лихо – elemi csapás
забезпечення світу продовольством – a világ élelmiszerrel való ellátása
сільськогосподарські продукти – mezőgazdasági termékek
виробляти на душу населення – egy főre termelni
розміщення виробництва не збігається з географією попиту на продовольство –
a termelés elhelyezkedése nem esik egybe az élelmiszer földrajzi kereslettel
мати надлишок чогось – vmi felesleggel rendelkezni
використання ресурсів – kincsek felhasználása
бути своєрідним регулятором температури – a hőmérséklet sajátos
szabályozóvá válni
наближатися до гранично допустимих меж – elérkezni a végletesen megengedhető
határhoz
вилов риби – halászat
стає очевидним – világossá válik
розв'язання проблеми – a problémák megoldása
узгоджені дії – egyeztetett tevékenységek

?

1. Чому ускладнилися відносини природи і суспільства в ХХ столітті?
2. До чого призвело зростання потреб людини?
3. Що є джерелом забруднення екологічної системи?
4. Які небезпеки забруднення екосистеми?
5. Який песимістичний прогноз існує в суспільстві?
6. На чому наполягають оптимісти?
7. Який зв'язок між екологією, окремими державами та міжнародним співробітництвом?
8. Яке основне протиріччя економіки?
9. Які зміни треба робити в сфері енергетики?
10. У чому полягає проблема забезпечення світу продовольством?
11. Які екологічні проблеми Світового океану існують?

!

відносини = стосунки = взаємини
різко зріс = дуже швидко зріс = миттєво зріс
навколишнє середовище = довкілля
здатність = можливість
глобальна проблема = всесвітня, планетарна проблема
призводити = спричиняти = зумовлювати
катастрофічні розміри = величезні розміри, які спричиняють катастрофу
акваторія = територія річки, моря або океану
склалася напружена ситуація = утворилася напружена ситуація
материк = континент
занадто = дуже

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Від найдавніших часів і до початку ХІХ ст. населення світу не

перевищувало 1 млрд. людей. Потім відбулося неймовірне: кількість населення Землі почала збільшуватись фантастичними темпами. Приблизно через 100 років після досягнення мільярдного рівня (близько 1930 р.) воно подвоїлось і досягло 2 млрд., а ще через 30 років (1960 р.) – 3 млрд. Саме в цей період виникло поняття «демографічний вибух». З'явилися песимістичні прогнози перенаселення планети. Наступні роки лише підтвердили цей прогноз: у 1975 р. населення світу уже складало 4 млрд. Зрозуміло – якщо зростає кількість населення, значить, зростає потреба у продуктах харчування, одязі й інших товарах соціального значення, в нових землях, у великих кількостях палива, металу, транспортних засобів. А це, в свою чергу, призводить до значного посилення навантаження на екологічну систему планети. В цьому й полягає демографічна проблема.

У різних регіонах населення зростає нерівномірно. Кількість мешканців економічно розвинених країн неухильно зменшується, тоді як кількість населення Азії, Африки та Латинської Америки збільшується. Для країн третього світу характерний «демографічний вибух», а в розвинених країнах спостерігається старіння і депопуляція населення. Подолання економічної відсталості регіонів, що розвиваються, необхідне для нормальних відносин між державами і для прогресу людства в цілому.

За прогнозами експертів ООН, до 2025 року населення світу досягне 8,3 млрд. людей. На земній кулі щорічно народжується більш ніж 130 млн. людей, вмирає 50 млн., тож приріст населення складає близько 80 млн. людей.

Потенційна загроза розвитку сучасної демографічної ситуації полягає в тому, що населення світу розпочало XXI ст. з 1 млрд. безробітних, 1 млрд. голодуючих, 1 млрд. неграмотних, 2 млрд., що живуть в умовах перенаселення, 1,5 млрд. знедолених, що знаходяться за «межею бідності».

Підраховано, що Земля може прогодувати до 50 млрд. людей. Крім того, пік «демографічного вибуху» залишився позаду. Більше того, в розвинених країнах Європи навіть спостерігається депопуляція, у зв'язку з цим демографічна політика тут значно відрізняється від китайської або індійської, де ведеться пропаганда щодо обмеження кількості дітей в сім'ї. У європейських країнах уряди запроваджують заходи, що стимулюють ріст народжуваності. Це і грошові виплати на кожну народжену дитину, і різноманітні пільги для родин, які мають двох та більше дітей, і заборона абортів тощо.

У малорозвинених країнах дітей народжується багато, населення деяких подвоюється за 20–25 років. Низький рівень життя не дозволяє побудувати в цих країнах потрібну інфраструктуру, школи, шпиталі, створювати нові робочі місця. Вирішення питання здається простим: масова еміграція з бідних до багатих країн. Але це тільки в теорії. Насправді ж це дуже важкий процес. Старі європейські країни, а також Японія, не мають багато вільних територій і не вміють інтегрувати людей іншої раси, культури, мови, поведінки. Вони хочуть

або повністю їх асимілювати, що не вдається, або ізолювати в гетто, які є шкідливими і для емігрантів, і для корінного населення. З країн, які були «створені» емігрантами (Австралія, Канада, США), тільки Канада змогла створити багатокультурне суспільство, інтегруючи людей різного походження, які зберігають свою культурну спадщину. США вже будують величезну стіну на кордоні з Мексикою, щоб зупинити мільйони нелегальних емігрантів. Пробують робити подібне і деякі країни Європейського Союзу, щоб зупинити нелегалів, бо для африканців і багатьох азіатів ЄС є дуже привабливим.

Аналіз сучасної демографічної ситуації в Україні, а також її динаміки протягом останніх років свідчить про наявність в країні поряд із соціально-економічними проблемами глибокої демографічної кризи.

Демографічна криза останнього десятиріччя стала наслідком деформацій, які відбувалися (зменшення населення внаслідок Першої світової війни, Голодомору 1931–1934 рр. та Другої світової війни) і ще відбуваються в Україні. Депопуляція поєднується зі значним погіршенням здоров'я населення та інших його якісних характеристик, а тому за певних умов криза може перетворитися на демографічну катастрофу.

Для сучасної демографічної ситуації в Україні характерні: різке зменшення народжуваності, збільшення смертності і відсутність природного приросту; старіння населення; скорочення тривалості життя як чоловіків, так і жінок; погіршення здоров'я нації; інтенсифікація міграційних процесів.

Причини зменшення народжуваності не можна пояснювати лише економічними негараздами, хоча вони, безумовно, відіграють свою роль. Серед сучасних причин зниження народжуваності говорять про такі: економічні, соціальні, психологічні, біологічні. Задоволення потреби в материнстві або батьківстві конкурує з низкою інших потреб: від елементарних потреб в їжі, одязі, житлі до забезпечення майбутнім дітям необхідного фізичного, розумового розвитку та професійної підготовки, задоволення власних потреб у розвитку та дозвіллі. Не варто очікувати, що з підвищенням рівня життя в Україні автоматично зросте і народжуваність. Якби зв'язок був таким простим, не відбулося б істотного скорочення народжуваності в економічно розвинених країнах. Зниження народжуваності – загальна історична тенденція, притаманна як високорозвиненим країнам, так і країнам, що перебувають на перехідному етапі. Враховуючи загальноєвропейські тенденції, вчені Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України говорять, що в країні у найближчій перспективі не спостерігатиметься істотного збільшення народжуваності.

На демографічну ситуацію в Україні суттєво впливає стан здоров'я населення, який останніми роками помітно погіршується. Визнано, що близько 50% здоров'я людини визначає спосіб життя. Його негативними чинниками є шкідливі звички, незбалансоване харчування, надмірне моральне і психологічне навантаження, несприятливі умови праці, малорухомість, незадовільні

матеріально-побутові умови тощо. Негативно позначається на формуванні стану здоров'я і несприятлива екологічна ситуація, зокрема забрудненість ґрунту, води, повітря. Дослідження науковців Інституту демографії та соціальних досліджень свідчать, що кількість померлих компенсується новонародженими лише на 52,6%. Якщо тенденція збережеться, то населення України до 2016 р. скоротиться до 44,5 млн. осіб.

За даними 2000 р., середня тривалість життя в Україні у чоловіків – 63 роки, у жінок – 74 роки. За прогнозами вчених, наступні роки відбуватиметься поступове зростання середньої тривалості життя чоловіків до 66,2, а жінок — до 76,7.

Результатом зниження народжуваності та зростання смертності є старіння населення. Відсоток осіб 65 років і більше в Україні наближається до країн Західної Європи. Такі тенденції зумовлюють демографічне навантаження на працездатне населення України та спричинюють зростання кількості громадян, які потребують соціального захисту.

Протягом тривалого часу в Україні зменшується кількість зареєстрованих шлюбів. Збільшується водночас кількість розлучень. Зростає кількість бездітних і одnodітних родин, а це ще більше погіршує демографічні перспективи держави. Дві третини сімей з дітьми до 18 років мають лише одну дитину.

Важливою складовою, що формує кількісні зміни населення, є міграційні процеси. В Україні наприкінці 80-х – на початку 90-х рр. розпочалися суттєві зміни в міграції населення. Активні міграційні процеси, на жаль, тривають й донині.

(Гаріга Н. Сучасні демографічні проблеми в світі // <http://udau.edu.ua/library.php?pid=988>)

відбулося неймовірне – hihetetlen történt
після досягнення мільярдного рівня – a milliárdos szint elérése után
демографічний вибух – demográfiai robbanás
перенаселення планети – a bolygó túlnépesedése
потреба у продуктах харчування – élelmiszerek szükséglete
товари соціального значення – alapélelmiszerek
у свою чергу – a maga részéről
посилення навантаження – a terhelés megerősítése
у цьому й полягає – ebben áll
країни третього світу – harmadrendű országok
подолання економічної відсталості – a gazdasági lemaradás leküzdése
приріст населення – népszaporulat
потенційна загроза – potenciális veszély
знаходитися за «межею бідності» – a szegénység határán lenni
залишитися позаду – hátra hagyni
у зв'язку з цим – kapcsolatban ezzel
ведеться пропаганда – propagandát folytatni

обмеження кількості дітей – korlátozni a gyerekek számát
запроваджувати заходи – meghonosítani a rendezvényeket
стимулювати ріст народжуваності – a születések számát ösztönözni
грошова виплата – pénzkifizetés
пільги для родини – családi kedvezmények
заборона абортів – az abortusz megtiltása
низький рівень життя – az élet alacsony színvonala
побудувати потрібну інфраструктуру – szükséges infrastruktúrát felépíteni
вирішення питання – kérdés megoldása
ізолювати в гетто – gettóba izolálni
корінне населення – őslakosság
багатокультурне суспільство – multikulturális társadalom
інтегрувати людей різного походження – egyesíteni a különböző származású embereket
культурна спадщина – kulturális örökség
нелегальний емігрант – illegális bevándorló
робити подібне – hasonlóan cselekedni
аналіз демографічної ситуації – a demográfiai helyzet vizsgálata
демографічна криза – demográfiai krízis
стати наслідком деформації – eltorzulás következményé válni
демографічна катастрофа – demográfiai katasztrófa
скорочення тривалості життя – az élettartam megrövidítése
погіршення здоров'я – az egészség rontása
інтенсифікація міграційних процесів – a migrációs folyamatok fokozása
відігравати свою роль – saját szerepet eljátszani
задоволення потреб – szükségletek kielégítése
конкурувати з низкою інших потреб – versenyezni más szükségletek láncolataival
розумовий розвиток – értelmi fejlődés
професійна підготовка – szakmai képzés
не варто очікувати – nem kell várni vkire, vmire
перебувати на перехідному етапі – átmeneti időszakot élni
враховуючи загальні тенденції – az össztendenciákat beleszámítva
у найближчій перспективі – a legközelebbi perspektívában
стан здоров'я – az egészségi állapot
спосіб життя – életmód
негативний чинник – negatív tényező
шкідлива звичка – rossz szokás
незбалансоване харчування – kiegyensúlyozatlan étkezés
надмірне моральне навантаження – túlzott erkölcsi megterhelés
несприятливі умови праці – kedvezőtlen munkakörülmények
незадовільні матеріально-побутові умови – elégtelen létszükségetek
негативно позначатися на комусь, чомусь – negatívan kitűnni
забрудненість ґрунту – a talaj szennyezettsége
кількість померлих компенсується новонародженими – a halálozások száma kompenzálódik a születések számával
якщо тенденція збережеться, то – ha az irány megmarad, akkor

середня тривалість життя – közép élettartam
поступове зростання – fokozatos gyarapodás
старіння населення – a lakosság elöregedése
такі тенденції зумовлюють – azok az irányok előidézik azt, hogy
працездатне населення – munkaképes lakosság
потребувати соціального захисту – szociális védelemre kényszerülni
зареєстрований шлюб – bejegyzett házasság
демографічні перспективи – demográfiai perspektívák
важлива складова – fontos alkotórész
міграційний процес – migrációs folyamat

?

1. Чому виникло поняття «демографічного вибуху»?
2. Чи однаково відбувається зростання населення в різних регіонах планети?
3. У чому потенційна загроза сучасної демографічної ситуації?
4. Якою є демографічна політика у різних країнах світу?
5. Які проблеми мають розвинені країни з емігрантами з бідних країн?
6. Які причини демографічної кризи в Україні?
7. Які ознаки демографічної кризи в Україні?
8. Який прогноз щодо демографічної ситуації в Україні?
9. До яких наслідків призводить старіння населення?
10. Що погіршує демографічні перспективи держави?

!

неухильно = постійно = стабільно
депопуляція = зменшення кількості населення
земна куля = Земля = планета Земля
загроза = небезпека
залишитися позаду = відбутися = завершитися = минути = пройти
значно = суттєво = кардинально = помітно = дуже
подвоюватися = збільшуватися вдвічі
шпиталь = лікарня
не вдається = не виходить
динаміка = розвиток
інтенсифікація = посилення
негаразди = проблеми
відігравати роль (фразеологізм) = мати значення
притаманний = властивий = характерний для когось, чогось
чинник = фактор = причина
дві третини = 2/3

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ

Передмова

«Головною проблемою для сьогоденної Європи є проблема українська. Глибокий інтерес до цієї країни зумовлений її впливом на європейський мир і дипломатію, із нею тісно пов'язані життєво важливі

британські інтереси. Більшість людей не розуміє, що саме тут бере початок причина європейських суперечок усієї першої чверті століття. Не дивно, що про цю країну досі так мало було чути: гноблення української нації постійно супроводжувалося забороною слова «Україна» та приховуванням навіть самого існування українців.

Це «стирання з лиця землі» здійснювалося так успішно, що для більшої частини світу Україна залишилася тільки в поезії та переказах. Завжди вважалося, що якщо вона колись і була, то вже давно похована на кладовищі забутих націй».

Ці слова належать відомому британському журналістові Ланселоту Лоутону і були проголошені ним у 1935 році в приміщенні Палати Громад Парламенту Великої Британії. У його промові точно передано суть трагічної історії українського народу, який протягом багатьох століть боровся за національне самовизначення та створення власної держави, і не лише був позбавлений цього права, але йому загрожувала втрата національної ідентичності та забуття. Разом з тим, його слова звучать дивовижно актуально в наш час, коли світ заново відкриває для себе Україну з її самобутньою культурою, традиціями та ментальністю.

I

Українська проблема – це приклад одного з найбільших політичних шахрайств в історії. Йдеться про землю, яка не так віддалена, та майже так само невідома нам, як свого часу були невідомі екзотичні країни Азії або Африки.

Етнічна Україна в 3–4 рази перевищує площею Велику Британію й займає територію від Карпат до Кавказу. Більш ніж дві третини цієї території належать Радянській Росії, одна шоста – Польщі, решта – Румунії та Чехословаччині. Отже, Україну поділено між чотирма державами. Перед Світовою війною вона належала лише двом – Росії та Австро-Угорщині. Кількість українців в Україні становить 38 мільйонів, з них 31 мільйон у Радянській Україні та 5 мільйонів у Польській Україні. Крім того, багато українців мешкає за межами батьківщини. Загальна кількість їх у світі складає понад 45 мільйонів. Йдеться про народ, який чисельністю дорівнює англійцям і живе на території, що набагато перевищує Велику Британію. І якби Україна об'єдналась і стала вільною, то це була б найбільша й найбільш населена держава у Східній Європі. За таких обставин Україна переважала б своїми ресурсами будь-яку іншу країну Східної Європи, звичайно, в цьому порівнянні я беру лише Європейську частину Росії, тобто без Сибіру.

Корені української проблеми сягають давніх часів. Тому я мушу коротко зупинитися на історії.

Як виникла українська нація? Коли йдеться про доєвропейський світ, ми завжди маємо на увазі передусім Грецію та Рим. Ми забуваємо, що те, що тепер називається Україною, тоді також було однією з найважливіших і найбажаніших

територій. Тут, у скіфів, за вісім століть до Христа, греки заснували потужні торгові колонії по берегах ріки, яку ми знаємо тепер як Дніпро. Геродот писав, що, зважаючи на велику кількість різноманітної риби та надзвичайну родючість земель, Дніпро є найпродуктивнішою після Нілу рікою в усьому світі.

Як же відбувся поділ східних слов'ян на дві гілки – українську та російську (великоросійську)? Починаючи з IX століття, сюди приходять завойовники з Заходу. Це були варяги, що склалися зі шведів, датчан, фризів, англів та норманів. Варяги прийшли торгувати з слов'янами та фінами – і залишились правити ними. Так виникло Київське князівство.

Це був непересічний народ, сильний й шанований іншими народами, з якими він підтримував постійні взаємини. Тогочасні німці вважали, що культурним рівнем українці не поступаються Візантії, з якою мають тісні стосунки. А іноземці, які побували в цій країні ще до навернення її в християнство, бачили тут переклади Нового Заповіту.

Українці справедливо посилаються на Київську «Русь» як на колиску своєї нації. Фактично ця територія почала називатись Україною з XII століття. Це слово означає аванпост, віддалений край, кордон. Україна була пограничною державою, аванпостом Європи на кордоні з Азією.

Постійні війни та вторгнення призвели до того, що з XII століття починається відхід населення з родючих українських степів, який відбувався у двох напрямках: один – у північно-східному, інший – у західному, до Галичини та Волині. Нові західні землі новоприбульці назвали «Малою Руссю».

Цей розкол мало що змінив у самій Київській Русі (або Україні, як вона почала називатися в подальші століття), але спричинив створення напівазійської Московії. Від того часу, незважаючи на всі спроби змосковщення українців, ці два народи жили кожний своїм окремим життям. Так починався їхній історичний розвиток.

На півночі та сході тоді не було нічого, крім лісів і боліт, де мешкали здичавілі монголо-фінські племена. Саме з ними генетично змішувалися мігранти північно-східного потоку. Від того змішування й утворилася російська, або великоросійська, людність – типова євразійська раса, як за зовнішніми, так і за ментальними ознаками. Навіть Ключевський, російський історик, говорить про її особливий національний характер і вказує, що обличчя великороса не відтворює жодної з характерних рис слов'янського типу. Історик чітко відрізняє «великоросійську» людність від «південноросійської», тобто української.

Найголовніше, що від самого початку своєї автентичної історії українці завжди зберігали немонгольську, західноєвропейську якість своєї раси, а разом із нею й глибоке усвідомлення національної належності.

Платонов – російський, а не український історик – сказав, що оскільки Південна Русь знаходилась далі від татарської столиці на Волзі, ніж Північно-Східна Русь, то й татарського гноблення зазнала менше. Разом із тим не можна

забувати, що саме завдяки цьому українському бар'єру Європа мала змогу будувати свою середньовічну цивілізацію, вільну від монгольської загрози.

Татари ще були в Україні, а двох могутніх сусідів, Польща й Литва, вже простягнули до неї свої руки. Щойно монгольське панування скінчилося, як вони загарбали Україну, а після Унії 1569 року ще більше зміцнили й розширили свою владу. Тоді, так само як і тепер, жадана багатьма Україна була з усіх боків оточена й завойована: на півдні – Кримське ханство, на півночі і сході – напівазійська Московія, на заході – Польща й Литва.

У процесі боротьби із завойовниками виникло козацтво. Це були войовничі, фантастично сміливі люди, що вели бездоганий спосіб життя і вміли до всього пристосуватись. Вороги називали їх розбійниками, а друзі – лицарями. Усією своєю колоритною й рішучою поведінкою вони утверджували любов до свободи та незламний дух українського народу.

Польський король Стефан Баторій сказав про козаків: «Вони проти союзу Польщі з Україною», а потім додав задумливо: «Колись там постане незалежна держава». На укріплених островах нижче дніпровських порогів козаки заснували демократичну військову республіку – один із перших прикладів національного самовизначення. У середині XVII століття козаки обрали гетьманом Богдана Хмельницького та здобули важливі перемоги над поляками.

У цей період відбулося утвердження української нації. Всією Європою летіли чутки про успіхи української зброї. Хмельницького порівнювали з Кромвелем, який, як і інші державні правителі, надіслав до України посла. Видатний арабський учений Павло Алепський, що тоді якраз побував у цих краях, писав: «Хоч я й чужинець, та почував себе в Україні ніби вдома. А в Московії мені було тяжко на душі, бо скрізь, де б я не пішов, нікому немає волі. [...] Тому, хто хоче вкоротити своє життя на п'ятнадцять років, слід їхати в Московську землю. В Україні я знайшов радість життя, свободу й цивілізацію. Українці грамотні. Вони люблять учитися, студіюють право. Вони знають риторику, логіку й філософію. Практично все населення вміє читати й писати. Їхні дружини й дочки знають літургію й релігійні співи. А діти, навіть сироти, вчать читанню й письму».

Мир тривав недовго. З 1651 року знову починається війна між поляками й козаками. Опинившись у скруті, козаки шукають союзу з Московією. Був укладений договір, за яким Україна визнавалась незалежною, але за однієї умови: вона позбавлялася права мати будь-які відносини з польським королем і з турецьким султаном без відома Москви. Та невдовзі цар послав в Україну велике військо й після запеклої боротьби анексував договір. Оскільки козацькі бунти не припинялися, цар вирішив звернутися по допомогу до Польщі, внаслідок чого Україну було поділено між цими двома державами. Опір козаків тривав і далі, особливо при гетьманові Мазепі, аж поки не був остаточно

зломлений Петром I у битві 1709 року під Полтавою, де козаки виступали спільно зі шведами. Деспотична Росія, вважаючи себе спадкоємицею Візантії, не могла терпіти існування вільних козаків та Української держави, які створювали перешкоду на шляху до узбережжя Чорного моря.

Українська нація – це реальність, яка має принаймні тисячу років автентичної історії. Жоден народ не боровся так тяжко, як українці, щоб утвердити свою незалежність. Через її багатства, чудовий клімат і унікальне розташування на великому перехресті світових шляхів, Україна постійно виявлялась жертвою загарбників і гнобителів, її постійно ділили.

II

Професор Кларк із Кембриджського університету, відвідавши Російську імперію в 1800 році, розповів, як росіяни переконували його, що українці безпринципні. Але коли він прибув в Україну, то виявив, що «українці перевершують росіян у всьому, чим тільки одна людина може бути вищою за іншу», а також що вони відзначаються надзвичайною охайністю, чистотою й великими художніми талантами.

У 1812 році українською проблемою займався Наполеон. Талейран радив йому створити українську державу, яка носитиме його, Наполеона, ім'я.

Український національний рух, що виник у 1846 році був безжалісно придушений російською поліцією, його очільників заарештували й відправили на заслання. Не припинялися brutальні спроби викоринити національний дух зі свідомості народу. Функціонування української літератури й мови було обмежено, заборонено навіть дотримуватись елементарних народних звичаїв. 24 лютого 1914 року російський державний чиновник Мілюков зважився на протест: «Ми маємо справу з національним рухом, метою якого є автономія, перебудова Росії на федералістських принципах. [...] Український рух цілковито демократичний. Знищити його неможливо».

Офіційна російська політика замовчувала або чинила всілякі перешкоди будь-яким згадкам про Україну за кордоном. Від середньовіччя до XVIII століття Україна часто фігурувала в європейській літературі. Але з другої половини XIX століття Заходу належало забути, що існує або колись існував цей народ.

Доля українців Галичини під австро-угорською владою теж була не дуже щасливою, та все ж кращою, ніж тих, хто опинився під самодержавною Росією. Галичанам дозволялося користуватись рідною мовою, їм не заборонялося бути українцями.

Українці були проти Світової війни, на яку було мобілізоване все їхнє чоловіче населення і яка велася за самоствердження народів – та тільки не українського.

Після революції українці проголосили свою незалежність, обрали Національні Збори й чинили відчайдушний опір і білим, і червоним, та врешті

були переможені більшовицькою Московією.

Версальський договір узаконив поділ України поза межами Радянської Росії і, погодившись на незалежність Польщі, віддав українців Галичини під владу їхнього давнього ворога. Погляди поляків зводилися до того, що ніяких українців не існує, що поляки та українці завжди були й залишаються одним народом. Як колись українців намагалися зросійщити – чому вони опиралися, як тільки могли, – так тепер їх прагнуть полонізувати, придушити й знівельовати, позбавляючи можливостей навчатися, купляти землю тощо. І знову українці скільки є сил чинять спротив.

Гноблення українців не завжди набуває відкритих форм. Так, через різноманітні витончені та приховані механізми дрібним чиновникам – наприклад, залізничним службовцям – стає відомо, що коли вони не змінять свою релігію, тобто не покинуть українську уніатську церкву та не перейдуть до польської римо-католицької, то втратять роботу і їхні родини опиняться в злиднях. Одним із прикладів того, як діє цей тиск, є статистика міста Львова: за період з 1926 по 1930 рік кількість українців, які проти власної волі відмовились від віри свого народу та прийняли панівну, зросла від 174 до 586 і невпинно збільшувалася з кожним роком.

Звичайно, згадані дії суперечать Версальському договору, який є інструментом захисту прав меншин, і про це писалося до Ліги Націй. Але ця організація й досі нічого не зробила, щоб відновити справедливість щодо українців.

Нічим не краще становище українців у Румунії. Незважаючи на гарантії Договору про меншини, підписаного в Парижі 9 грудня 1919 року, цих представників гордого й талановитого народу всіляко зневажають. Їхні школи закрито, їм заборонено розмовляти рідною українською – однією з найчарівніших слов'янських мов.

У Чехословаччині українцям мабуть легше, ніж у будь-якій іншій країні. Ця думка була обґрунтована в статті д-ра Г'ю Дальтона, заступника міністра закордонних справ, у газеті «Нью стейтсмен енд нейшн» від 18 травня 1935 року.

Переходимо нарешті до Радянської України, де живе дві третини всього українського народу. Тут відразу виникає запитання: чи існує український національний рух під більшовицькою владою? Відповісти на це запитання найкраще буде словами самих радянських керівників. На XVII з'їзді комуністичної партії в січні 1934 року Сталін висловився так: «Ще зовсім недавно націоналістичний ухил в Україні не становив серйозної загрози; та щойно ми припинили боротьбу з ним і дали йому розростися, як цей ухил перетворився на головну небезпеку».

У тому ж році було виявлено, що багато українських комуністів – замасковані націоналісти, що взяли під свій контроль газети та важливі заклади

освіти та землеробства. Після цього почалися масові репресії. Ніхто не знає, скільки українських патріотів розстріляно та заслано, але є підстави вважати, що це дуже великі цифри.

Не слід також думати, ніби націоналізм виявляли тільки освічені класи. Дев'яносто відсотків українського населення складають селяни. Саме їм Західна Європа зобов'язана своїм порятунком від більшовизму.

До революції більшість українських селян була індивідуальними господарями і, на відміну від селян російських, не входили до общин. Завдяки саме цій національній особливості, селяни так завзято боролися проти державної реквізиції зерна, головним джерелом постачання якого завжди була Україна. В тій боротьбі загинули мільйони людей, а в 1932–33 роках страшний голод спустошив Україну. Радянський уряд заперечує факт цього голоду, хоча свідчень про його наявність і масштаби більш ніж досить.

«Манчестер Гардіан» у передовій статті від 27 грудня 1934 року пише стосовно голоду: «Тривалий час російській Диктатурі вдавалося приховувати від світової громадськості те, що становило найбільшу й ні з чим незрівнянну економічну катастрофу в Європі за останні десятиліття».

Деяке уявлення про розміри цієї катастрофи можна одержати зі свідчень пана У.Г. Чемберлена, який тривалий час був московським кореспондентом «Крісчен сайенс монітор». У цій газеті від 29 травня 1934 року він пише: «Видається дуже ймовірним, що в 1932–33 роках від 4 до 5 мільйонів людей, понад нормальний рівень смертності, померли від голоду та пов'язаних із ним обставин».

У найтяжчий період центральна влада не вживала жодних заходів, щоб полегшити ситуацію. Отже, напрашується висновок, що така байдужість червоної Москви була скерована проти націоналізму України, і цей висновок підтверджує заява, зроблена тоді головою Центрального Виконавчого Комітету СРСР Калініним: «Цього року селяни пройшли добру школу. Для декого вона виявилась безжалісною».

Як і в царські часи, застосовано все, що тільки можна застосувати, аби прикути Україну до Росії. Сьогодні Москва каже те саме, що казала й у царську добу: «Ми не можемо жити без України. Це найродючіша частина Радянського Союзу. Вона годує нас. Більш того, ми залежимо від її вугілля й заліза». Немає потреби зупинятися та з'ясовувати, чи можна в наш час виправдати народ, який знищує інший народ, оскільки потребує його ресурсів: адже, крім загарбання, існують інші способи доступу до мінеральних багатств та зерна. Чи не боїться Москва, що прийде день, коли вона змушена буде вивести свою окупаційну армію з України, і чи не готується вона жити далі як велика євразійська держава?

Якщо я правильно розумію український націоналізм, то він прагне демократичного режиму і справжньої незалежності, а не диктатури та

опікунства. Україна належить до Заходу й завжди хотіла бути з Заходом. Я гадаю, що наші симпатії мають бути віддані цьому прагненню. Півмільйона українців Канади є британськими підданими, і 10 тисяч із них добровільно взяли участь у Світовій війні. Але з українською проблемою пов'язані не тільки наші почуття, а й важливі британські інтереси. Україна з її Чорноморським узбережжям – це остання ділянка магістрального шляху з півночі на південь Європи. Через її територію пролягає також найкоротший сухопутний шлях від Центральної Європи до Персії та Індії. Володіння Україною дало можливість царській Росії покласти око на Балкани й морські протоки, загрожувати Туреччині, контролювати Кавказ і чинити тиск на Персію. Тому Велика Британія повинна бути належно інформованою й мати напоготові свою політику, яка відповідала б нашим інтересам за будь-якого повороту подій. Ми не повинні бути заскочені зненацька.

Вольтер захоплювався наполегливістю, з якою українці змагаються за свободу, і зазначав, що, оточені звідусіль ворогами, вони приречені шукати собі Покровителя.

Допоки українці не матимуть свободи, вони зраджуватимуть будь-яку державу, котра триматиме їх у покорі, та проливатимуть кров – свою і своїх завойовників. І допоки це становище триватиме, інші народи почуватимуть спокусу скористатися ним. То який сенс зображувати мир, коли миру немає? Його й не буде доти, доки українська проблема не знайде належного вирішення.

Історичні та інші примітки

Два різні народи

Багато росіян заявляють, що українці, білоруси й росіяни – один і той самий народ. Свою позицію пояснюють тим, що був час, коли українці називали себе «руські», а росіяни (тобто великороси, або москвини) казали про себе, та й тепер кажуть, «руськіє». Росіяни твердять, що саме тому й називають себе «руськіми», що насправді тотожні з українським народом.

Чи ця претензія виправдана? Таке питання потребує наукового підходу: наполегливе повторювання цього російського твердження призвело до плутанини, і тому постає потреба історичного дослідження.

Давайте спершу подивимося, що кажуть із цього приводу російські науковці.

Академік Ф.Е. Корш розв'язував це питання так: «Про українця людина логічної думки скаже: так, він руський, а все ж не великорос. Але російський спеціаліст у питаннях патріотизму вигукне: «Ага! Він русській. І ми також рускіє. Тобто, він такий самий, як і ми, і не має права вимагати чогось особливого». В іншому місці Корш зауважує: «Це подвійне значення слів «Русь» і «руськіє» дає привід для непорозуміння – не завжди щирого – серед наших теоретичних і практичних політиків».

Тут треба пояснити, що в стародавні часи слово «Русь» відносилось до

території, до держави і до людей. Старі історичні документи говорять про Русь перш за все як про землю племені полян, а потім як про державу в басейні Дніпра, столицею якої був Київ. Держава складалася з київської, чернігівської та переяславської територій. Тобто Русь того часу – це те саме, що тепер називається українськими землями. Інші території, заселені іншими східними слов'янами, не називалися ні Руссю, ні руськими землями. Є безліч доступних джерельних документів, які це підтверджують.

Коли у XIII столітті Київська держава припинила своє існування, назва Русь перейшла до Галицько-Волинських, а не Владимиро-Суздальських земель. Кровні родичі київського народу в Галичі (Галичині), на Волині та у віддаленій Підкарпатській Русі почали називатися руськими або русинами. Те, що ці назви збереглися до наших днів у Підкарпатській Русі (або Карпато-Україні), дозволило росіянам твердити, ніби люди того краю – росіяни, коли насправді то українці. Внаслідок цього було навмисно внесено плутанину в свідомість багатьох іноземців.

Великоросія й Малоросія

Назву «Великоросія» росіяни відносять до території, на якій самі вони живуть, а назву «Малоросія» – до території, де живуть українці. Часто це робиться з наміром принизити українців через підсвідоме порівняння цих термінів.

Визначення Велика Русь і Мала Русь мають візантійське походження. В 1299 році константинопольський патріарх, а також візантійський імператор почали застосовувати до Київської митрополії назву «Мала Русь». За грецьким розумінням, Мала Русь означає «справжня Русь», «власне Русь», на відміну від Великої Русі, що охоплює навколишні території; зразком були «Мала Греція», що означало власне Грецію, і «Велика Греція», до якої входили всі колоніальні території Греції.

Від 1340 року майже вся Русь (Україна) опинилася під формальним суверенітетом Литви, а Галичина – під Польщею. Треба підкреслити, що назва Русь відносилась тоді не до Москви, а до територій Києва, Чернігова, Переяслава, Білорусі, Волині й Галичини. Тільки під кінець XVI століття, коли Московія проголосила себе третім і останнім Римом, її монарх почав величати себе «Царем Русі». Це викликало протест Польщі, монарх якої в той час також величав себе «Правителем Русі» – на тій підставі, що під його суверенітетом знаходились Руські землі.

У 1648 році гетьман Богдан Хмельницький вигнав поляків з усієї території Русі-України й проголосив себе «монархом і самодержцем Русі». В той час він мав повне право на цей титул. Згідно з Ключевським, «Мала Русь все ще лежала тоді поза сферою московської політики». Після 1654 року Велика Русь і Мала Русь були вперше названі в титулі монарха Московії. Порядок, в якому вони були поставлені в тому титулі, вказував на виразний намір піднести статус

північно-східних територій, на яких розвинулася Московія, і понизити той район, який в розумінні Греції й Візантії був власне Руссю.

Але ще довго по тому Московське царство було відоме як Московія, а його народ називав себе москвинами. Лише в кінці XVII й на початку XVIII століття увійшла в практику назва «Росія» на означення держави, а «великороси» – її підданих. До XVII століття іноземці називали Московію Московією, а її народ – московськими людьми.

Україна

Коли, з метою підсилити свої претензії на старшинство, москвини переставили значення слів «Малоросія» і «Великоросія» і намагалися переконати малоросів у меншовартості, народ півдня відрікся від цієї назви і прийняв назву Україна. Зміна була виправдана, бо «Україна» не менш історична назва, ніж «Русь». Ще в XII столітті цей край іноді називався Україною, а її населення – українцями. Наприклад, в Іпатіївському літописі записано, що коли помер Володимир Глібович, князь Переяслава, «Україна оплакувала його вельми», і що в 1189 році князь Ростислав «пішов із Смоленська в Галицьку Україну». В козацькій думі, де описані походи гетьмана Наливайка, говориться: «В нашій славній Україні ніхто не допоміг українцям, коли розбрат прийшов в наш український край».

Як синонім «Русі», «Україна» була вживана в різних закордонних офіційних документах, хроніках, географіях і мапах XVI–XVIII століть. Реєстри Сорбонни показують, що в XVI столітті українських студентів записували тут як «національністю русин з України» (natione Ruthena de Ucraina). На географічних картах 1580 року в Національній бібліотеці Парижа назвою «Ucraina» позначено територію по обидва боки Дніпра разом із Києвом. Географ Сансон (Sansone) в заголовку своєї карти України, датованої 1641 роком, поставив: Ucraina o roese de Casacchi (Україна, або земля козаків), і на тій же карті відмітив Московську державу як «Muscovia». Гетьман Хмельницький заявив польському міністрові 1649 року: «Я не залишив ні пана, ні князя в Україні», а в своїй промові до київського духовенства сказав: «Бог допоміг мені вигнати ляхів з України». У документі гетьмана Брюховецького 1668 року говориться: «Україна наша улюблена отчизна, яку Польща й Москва хочуть поділити».

До 60-х років XIX століття слова «Україна» і «українці» широко вживалися в російській літературі як синоніми офіційних назв «Малоросія» і «малороси». Тільки в 1863 році цензура їх заборонила й вилучила з обігу. Того ж року міністр внутрішніх справ М. Валуєв оприлюднив сумнозвісну заяву: «Української мови ніколи не було, немає, і ніколи не буде». Від того часу по сьогодні більшість росіян із задоволенням повторюють це твердження без найменшого зусилля довести його науково.

Хоча назва «Україна» була заборонена в Росії, але на територіях поза Російською імперією вона змінила стародавню назву «Русь». У Галичині й

Буковині «українець» замінив «русина» й «руського», що були стародавніми назвами тих людей. Ці зміни ввійшли в життя, але офіційно визнані австро-угорським урядом не були. В 1915 році група українських членів парламенту звернулася до уряду, щоб замінити «русина» «українцем», та нічого з того не вийшло.

Отже, починаючи від IX століття, мешканці землі, відомої тепер як Україна, називали її Руссю, а себе руськими. Оскільки москвини, цілком інший народ, привласнили собі ці назви, то справжні руські люди вибрали своїй землі назву Україна, а собі – українці. Вони мали повне право це зробити: нація має право назвати себе. І ця назва не вигадана. В ужиток увійшла нова назва, яка існувала поряд зі старою принаймні після XII століття. Отже, претензії Москви до спадку й родоводу України були відкинуті.

(Lancelot Lawton. The Ukrainian Question – London, 1935. / Лоутон Ланселот. Українське питання / Переклад Василя Триліса // День. – № 212-213 – 19 листопада 2010 – <http://www.day.kiev.ua/206397#>)

інтерес зумовлений впливом на когось, щось – meghatározott érdeklődés vkinek, vminek a hatása alatt

тісно пов'язаний – szorosan összefűzött

гноблення нації – a nemzet elnyomása

супроводжуватися забороною – tiltással jár együtt

приховування самого існування – a létezés eltitkolása

стирання з лиця землі – eltörlése a föld színéről

похована на кладовищі забутих націй – az elfelejtett nemzetek eltemetett temetője

Палата Громад – Képviselőház

точно передано суть – pontosan átadott jelentés

національне самовизначення – nemzeti önrendelkezés

позбавлений права – állampolgári jogától megfosztott

загрожувала втрата національної ідентичності та забуття – a nemzeti identitás és

feledés elvesztésének fenyegetése

самобутня культура – sajátos kultúra

політичне шахрайство – politikai csalás

чисельністю дорівнює англійцям – az angolok számával azonos

набагато перевищувати – sokkal meghaladni

за таких обставин – ilyen körülmények között

корені проблеми сягають давніх часів – a probléma gyökerei a régmúltba nyúlnak vissza

мати на увазі – szem előtt tartani

за вісім століть до Христа – Kr.e. VIII. évszázad

заснувати потужні торгові колонії – hatalmas kereskedelmi kolóniákat megalapítani

зважаючи на велику кількість – figyelembe véve a nagy mennyiséget

надзвичайна родючість земель – rendkívüli talaj-termőképesség

відбувся поділ – megtörtént az elosztás

залишився правити – uralkodott

шанований іншими народами – más népek körében tisztelt

підтримувати постійні взаємини – állandó viszonyokat fenntartani

не поступатися культурним рівнем – tartani a kulturális szintet
навернення в християнство – áttéríteni vkit a keresztény hitre
Новий Заповіт – Újszövetség
справедливо посилаються на когось, щось – igazságosan hivatkoznak vkire, vmire
колиска нації – a nemzet bölcsője
погранична держава – határ menti állam
призвели до того, що – ahhoz vezettek, hogy
розкол мало що змінив – a hasadás keveset változtatott
спричинити створення чогось – előidézni vminek a megteremtését
незважаючи на всі спроби – függetlenül minden kísérlettől
змосковщення українців – az ukránok eloroszosítása
жити кожний своїм життям – mindenki a saját életét éli
здичавілі монголо-фінські племена – elvadult mongol-finn törzsek
генетично змішуватися – genetikailag összekeveredni
євразійська раса – eurázsiai rassz
ментальні ознаки – mentális jelek
особливий національний характер – kivételes nemzeti jellem
не відтворює жодної з характерних рис слов'янського типу – egyetlen szláv típus
karakteres vonásait sem tükrözi
чітко відрізнати – tisztán megkülönböztetni
від самого початку своєї автентичної історії – az autentikus történelem kezdetétől
глибоке усвідомлення національної належності – mély felismerése a nemzeti
hovatartozásnak
разом із тим – egyúttal (egyszersmind, ugyanakkor)
завдяки цьому бар'еру – ennek a korlátnak köszönhetően
середньовічна цивілізація – a középkori civilizáció
монгольська загроза – mongol veszély
простягнути до неї свої руки – kezet nyújtani (területet elfoglalni)
панування скінчилося – vége szakadt az uralkodásnak
зміцнити й розширити владу – megerősíteni és kiterjeszteni a hatalmat vki, vmi felett
жадана багатьма Україна – sokak által hön óhajtott Ukrajna
з усіх боків оточена й завойована – minden oldalról körülvett és meghódított
у процесі боротьби із завойовниками – a meghódítók általi harcfolymban
вести бездоганний спосіб життя – kifogástalan életmódot folytatni
уміти до всього пристосуватись – tudni mindenhez alkalmazkodni
колеритна й рішуча поведінка – színes és határozott magatartás
утверджувати любов до свободи – megerősíteni a szabadság iránti vágyat
незламний дух – törhetetlen szellem
укріплений острів – megerősített sziget
дніпровські пороги – dnyeperi zúgók
обрати гетьманом – hetymanként megválasztani vkit
здобути перемогу – győzelmet aratni
летіла чутка – az a hír járta, hogy
надіслати посла – követet küldeni
почувати себе ніби вдома – otthon érezni magát
тяжко на душі – súly van a lelkén

нікому немає волі – senkinek sincs szabadsága
 вкоротити життя – halálba kerget vkit
 опинитись у скруті – szorult helyzetben lenni
 шукати союзу з кимось, чимось – szövetséget keresni vkivel, vmivel
 укласти договір – szerződést megkötni
 визнавати незалежною – szabadnak elismerni
 за однієї умови – egy feltétel mellett teljesülhet
 позбавляти права – állampolgári jogaitól megfosztani vkit
 мати відносини – viszonyokkal rendelkezni
 без відома кого – vkinek a tudta nélkül
 анексувати договір – egy oldalról felbontani a szerződést
 козацькі бунти не припинялися – folytatódtak a kozák lázadások
 вирішити звернутися по допомогу – elhatározni, hogy segítségért fordul vkihez
 опір був остаточно зломлений – az ellenállást teljesen megtörték
 виступати спільно – közösen fellépni
 вважати себе спадкоємцем – örökösnek tartani magát
 не могла терпіти – nem tudta tűrni
 створювати перешкоду – akadályokat görgíteni vki ellen
 виявитися жертвою – áldozatnak bizonyul
 перевершувати когось у всьому – felülmúlni vkit mindenben
 відзначитися надзвичайною охайністю – a legnagyobb pontosságról kitűnni
 національний рух придушений – elfojtott nemzeti mozgalom
 відправити на заслання – száműzetésre ítélni vkit
 дотримуватись народних звичаїв – népi szokásokhoz tartani magát
 зважитися на протест – megméretkezni a tiltakozásban
 дозволяється користуватись – szabad használni
 чинити відчайдушний опір (спротив) – vakmerően ellenállni
 узаконити поділ – törvényessé tenni a felosztást
 погляди зводяться до того, що – a nézetek ahhoz vezetnek, hogy
 опиралися, як тільки могли – ellenálltak, ahogyan csak tudtak
 позбавляючи можливостей – megvonva a lehetőségektől
 уніатська церква – unittus egyház
 опинитися в злиднях – szegénységben élni
 як діє цей тиск – ahogyan ez a nyomás hat
 проти власної волі – saját akarata ellen
 відмовитись від віри – letagadni a hitét
 згадані дії суперечать договору – az említett események ellentmondanak a szerződésnek
 інструмент захисту прав меншин – az emberi jogok védelmének az eszközei
 відновити справедливість – felújítani az igazságot
 незважаючи на гарантії – függetlenül a garanciáktól
 не становити серйозної загрози – komolytalan veszélyt okozni
 перетворитися на головну небезпеку – fő veszéllyé átalakulni
 взяти під свій контроль – saját ellenőrzése alatt tartani
 масові репресії – tömeges megtorlások
 є підстави вважати – minden okunk megvan arra, hogy

не слід думати – nem kell gondolni azt, hogy
на відміну від когось, чогось – ellentétben vkivel, vmivel
завдяки саме цій особливості – ennek a sajátosságának köszönhetően
головне джерело постачання – az ellátás fő forrása
заперечувати факт – letagadni azt a tényt, hogy
свідчень більш ніж досить – a tanúságok elegendőek
ні з чим незрівнянний – semmivel sem hasonlítható össze
не вживати жодних заходів – egy lépést sem tenni
напрошується висновок – következtetés kínálkozik
висновок підтверджує заява – a következtetést alátámasztja a bejelentést
пройти добру школу – „jó” iskolát kijárni
застосовано все, що тільки можна застосувати – alkalmaztak minden, amit csak lehetett

немає потреби – nincs szükség arra, hogy
вивести окупаційну армію – kivonni a megszálló hadsereget
британський підданий – brit állampolgár
покласти око на когось, щось – szemet vetni vkire, vmire
чинити тиск на когось, щось – nyomást gyakorolni vkire, vmire
бути належно інформованим – megfelelően tájékozódott
мати наготові щось – készenlétben tartani vmit
відповідати чийсь інтересам – vki érdeklődésének megfelelni
за будь-якого повороту подій – az események vmely irányba fordulhatnak
бути заскоченим зненацька – hirtelen vmivel összeütközni
тримати у покорі – kordában tartani
проливати кров – vért önteni
почувати спокою – kísértést érezni arra, hogy
знайти належне вирішення – megtalálni a megfelelő döntést
один і той самий – egy és ugyanaz
чи ця претензія виправдана – ez a kifogás igazolt
привести до плутанини – zűrzavarhoz vezetni
із цього приводу – ennek kapcsán
людина логічної думки – logikus emberi gondolkodás
давати привід для непорозуміння – ürügyként szolgálni az összeférhetlenségre
припинити своє існування – befejezni a létezést
кровні родичі – vérszerinti rokonok

навмисно внесено плутанину в свідомість іноземців – a külföldiek tudatába direkt beültetett zűrzavar
робити з наміром принизити – szántsándékkal megalázni vkit
підсвідоме порівняння – tudatalatti összehasonlítás
за грецьким розумінням – a görög felfogás szerint
бути зразком – példaképpül szolgálni
опинитися під формальним суверенітетом – formális függetlenség alatt lenni
викликати протест – tiltakozást szítani
на тій підставі, що – vminek az alapján
мати повне право на щось – teljes joggal rendelkezni vmire
лежати поза сферою інтересів – az érdeklődési körön kívül esni

увійшла в практику назва – a gyakorlatban meghonosult az a név
претензії на старшинство – törzsőrmesteri rangra való igények
переставити значення слів – a szavak jelentését átrendezni
намагатися переконати у меншовартості – megpróbálni meggyőzni vkit
a kisebbségrendűségben
закордонні офіційні документи – hivatalos külföldi iratok
цензура заборонила – a cenzúra megtiltotta
вилучити з обігу – forgalomból kivonni
оприлюднити заяву – hivatalos bejelentést tenni
із задоволенням повторювати твердження – örömmel ismételni az állítást
без найменшого зусилля – a legkisebb erőfeszítés nélkül
довести свою позицію науково – tudományosan bizonyítani a saját nézetét
зміни увійшли в життя – a változások életbe léptek
офіційно визнаний – hivatalosan elismert
нічого з того не вийшло – abból semmi sem lett
привласнити назву – eltulajdonítani vkinek a nevét
назва не вигадана – nem kitalált név
увійти в ужиток – szükségleti cikké válni
претензії до спадку й родоводу були відкинута – elvetették az örökség és a
származást illető kifogásokat

?

1. Які факти української історії, наведені британським журналістом, вам запам'ятались?
2. Що думає про Україну та українців Ланселот Лоутон, а також інші іноземні науковці та громадські діячі?
3. Що називали «Руссю» у давнину?
4. Яке значення і походження назви «Малоросія»?
5. Яке значення і походження назви «Україна»?

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Друковані:

- Андрущенко В.П. Твій університет – твоє майбутнє. – К., 2009.
- Багрянний І. Тигролови. Морітурі. – К.: Наукова думка, 2001. – 368 с.
- Винничук Ю. Легенди Львова. Книга перша. – Львів: ЛА «Піраміда», 2010. – 464 с.
- Вишня О. Фейлетони. Гуморески. Усмішки. Щоденникові записи. – К.: Наукова думка, 1984. – 558 с.
- Гата Е. Очищення, або роблю, що хочу. – 2-е вид. – Львів: БаК, 2008. – 208 с.
- Громада: Часопис Товариства української культури в Угорщині. – 2010. – № 4 (108).
- Денисенко Л. 23:33:42. – К.: Нора-Друк, 2007. – 240 с.
- Дзеркало тижня. – 2009. – № 45 (773).
- Підмогильний В. Оповідання. Повість. Романи. – К.: Наукова думка, 1991. – 800 с.
- Тютюнник Г.М. Твори. Книга І: Оповідання. – К.: Молодь, 1984. – 328 с.
- Україна: Природа. Традиції. Культура. – К.: Балгія-Друк, 2005. – 100 с.
- Український тиждень. – 2010. – №1–2 (114–115), № 12 (125).
- Цимбалюк В.І. Мова як генетичний код народу: Навч. посіб. для факультативних занять. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 176 с.
- Яновський Ю. Оповідання. Романи. П'єси. – К.: Наукова думка, 1984. – 574 с.

Електронні:

- <http://tercia.com.ua>
- <http://5.ua>
- <http://www.golosua.com>
- <http://www.epochtimes.com.ua>
- <http://life.pravda.com.ua>
- <http://www.7chudes.in.ua>
- <http://www.bbc.co.uk>
- <http://vip.volyn.ua>
- <http://www.zaxid.net>
- <http://www.dt.ua>
- <http://www.book.adamant.ua>
- <http://h.ua>
- <http://www.radiosvoboda.org>
- <http://www.day.kiev.ua>
- <http://litopys.org.ua>
- <http://news.finance.ua>
- <http://www.kampus.com.ua>
- <http://vilne.org.ua>
- <http://www.dw-world.de>
- <http://udau.edu.ua>